

Eläintautilainsäädännön uudistamistyöryhmän muistio

Helsinki 2012

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖLLE

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 25.9.2007 eläintauteja koskevan lainsäädännön uudistamishankkeen. Hankkeen tavoitteena oli:

- turvata maan pysyminen vapaana eläinten ja ihmisten terveyden sekä elintarvikkeiden turvallisuuden kannalta vaarallisimmista eläintaudeista ja vähentää muista eläintaudeista aiheutuvia riskejä;
- varmistaa eläintautien ja eläinten terveyden valvonnan toimivuus eläintenpidossa ja koko eläimistä saatavien tuotteiden tuotantoketjussa sekä koko maan alueella;
- mahdollistaa eläintautien leviämisen estäminen ja tehokas hävittäminen sekä eläintaudeista aiheutuvien vahinkojen rajoittaminen;
- mahdollistaa nopea ja tehokas toiminta kriisitilanteissa ja toimintavalmiuden ylläpito näitä tilanteita varten;
- luoda edellytykset yritysten ja viranomaisten yhteistyölle eläintautien ennaltaehkäisemisessä ja eläinten terveyden edistämisessä;
- selkeyttää yritysten ja kansalaisten velvollisuudet ja vastuut eläintautien ennaltaehkäisemisessä ja leviämisen estämisessä sekä mahdollisuuksien mukaan keventää yritysten ja kansalaisten hallinnollista taakkaa;
- luoda selkeä ja tasapuolinen järjestelmä eläintautien hävittämisestä aiheutuvien vahinkojen korvaamiseksi;
- varmistaa EU-lainsäädännön täytäntöönpano kansallisessa lainsäädännössä; sekä
- saattaa eläintauteja koskeva lainsäädäntö perustuslain vaatimusten mukaiseksi.

Hanketta varten asetettiin työryhmä, jonka toimikausi oli 1.10.2007 - 31.12.2008. Työryhmän toimeksiantona oli uudistaa eläintautilaki (55/1980) ja helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annettu laki (488/1960). Uudistus tuli toteuttaa valmistelemalla hallituksen esityksen muodossa ehdotus eläintautien valvontaa koskeviksi lain tason säännöksiksi. Hallituksen esitykseen sisältyvien ehdotusten arvioituista vaikutuksista tuli lisäksi laatia erillinen asiakirja.

Ehdotuksessa tuli olla selvitettyinä seuraavat asiat:

- 1) eläintautien ennaltaehkäisyn ja torjunnan organisointi;
- 2) eläintauteja ja eläinten terveyttä koskevien tietojen kerääminen, käyttö, julkisuus ja luovuttaminen;
- 3) viranomaisten tehtävät ja toimivalta sekä hallinnolliset pakkokeinot ja seuraamukset;
- 4) kriisitilanteita koskevat erityiset vaatimukset;
- 5) eläimistä saatavien sivutuotteiden sääntely;
- 6) eläintautitutkimuksia tekevien laboratorioiden pätevyysvaatimukset ja valvonta;
- 7) sisämarkkinakaupan, tuonnin ja viennin sääntely;
- 8) eläintautien valvonnan rahoitus;
- 9) eläintautien hävittämisestä aiheutuvien vahinkojen korvaaminen;
- 10) valtuudet antaa asetuksilla tarkemmat säännökset laissa säädettävistä asioista ja EU-säädösten täytäntöönpanosta; sekä

Työryhmä on kokoontunut 14 kertaa. Työryhmä järjesti vuonna 2008 neljä kuulemistilaisuutta, joissa kuultiin sosiaali- ja terveysministeriötä, ympäristöministeriötä, Kansanterveyslaitosta, Maaseutuvirastoa, Suomen Kunnaneläinlääkäriliittoa, Kalatalouden Keskusliittoa, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitosta, Suomen Mehiläishoitajain Liitto SML ry:tä, Suomen turkiseläinten kasvattajain liittoa, Suomen Ratsastajainliittoa, Suomen Kennelliittoa, Helsingin yliopiston eläinlääketieteellistä tiedekuntaa sekä Päivittäistavarakauppa ry:tä. Lisäksi Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle ja erälle muille tahoille varattiin tuolloin tilaisuus osallistua kuulemistilaisuuteen. Suomen Hippos ry ja Paliskuntain yhdistys antoivat asiassa kirjallisen lausunnon. Vuonna 2011 työryhmä järjesti tilaisuuden, jossa kuultiin Finanssialan Keskusliiton ja vakuutusyhtiöiden edustajia ja johon kutsuttiin asiantuntijaksi Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen edustaja.

Työryhmä on tilannut Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukselta selvityksen vaihtoehtoisista tavoista rahoittaa eläintautivahinkoja. Selvityksen "Eläintautivahinkojen rahoitusvaihtoehdot; käytännöt, kannustimet ja kustannukset" ovat laatineet vanhempi tutkija Jaakko Heikkilä ja erikoistutkija Jarkko K. Niemi (MTT:n selvityksiä 168).

Työryhmä on laatinut hallituksen esityksen muodossa ehdotuksensa uudeksi eläintautilaiksi, joka korvaisi voimassa olevan eläintautilain sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain. Lailla säädettäisiin eläintautien vastustamistyöstä, johon kuuluisivat eläintautien ennaltaehkäisy, eläinten terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seuranta sekä eläintautien hävittämiseksi ja leviämisen estämiseksi tarvittavat toimenpiteet. Työryhmä on katsonut tarkoituksenmukaisimmaksi, että eläimistä saatavien sivutuotteiden käyttöä, käsittelyä ja hävittämistä koskeva sääntely irrotetaan ehdotetusta kokonaisuudesta ja kootaan uuteen lakiin, joka valmistellaan ehdotetusta laista erillään.

Ehdotus ei merkitsisi merkittäviä sisällöllisiä muutoksia voimassa olevaan eläintautelakiin, joka koskevaan sääntelyyn. Voimassa olevan lainsäädännön perustuslainmukaisuuteen liittyvät ongelmat kuitenkin poistettaisiin ja eläintautien vastustamisen painopistettä siirrettäisiin nykyistä suuremmassa määrin eläintautien leviämisen estämisestä ja torjunnasta tautien ennaltaehkäisyyn. Viranomaisten välistä tehtävien- ja toimivallanjakoa koskevaa sääntelyä selkeytettäisiin. Laissa säädettäisiin viranomaistoiminnan johtamisesta kriisitilanteissa sekä eläintautilaille täytäntöön pantavissa unionin säädöksissä tarkoitettujen toimivallan jakautumisesta valvontaviranomaisten kesken. Voimassa olevan eläintautilain mukainen korvausjärjestelmä säilytettäisiin pitkälti ennallaan. Eläintautivalvonnassa tarvittavia pakkokeinoja koskeva sääntely uudistettaisiin. Työryhmä ehdottaa lisäksi eräitä muutoksia rikoslakiin (39/1889), maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annettuun lakiin (1203/1992) sekä eläinlääkintähuoltolakiin (765/2009).

Koska lainsäädäntöön ehdotetuilla muutoksilla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia valtiontalouteen, viranomaisten tehtäviin, yrityksiin tai kansalaisiin, työryhmä on päättänyt sisällyttämään lakiehdotusten vaikutusten arvioinnin osaksi ehdottamaansa hallituksen esitystä.

Työryhmän ehdotukset koskevat laajaa ja monimutkaista asiakokonaisuutta, joka on suurelta osaltaan harmonisoitu EU-tasolla. Hallituksen esityksen jatkovalmistelussa tulisi tehdä esityksen viimeistely, joka suoritettaisiin virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä. Eläintautelakiin koskevaa Euroopan unionin lainsäädäntöä ollaan parhaillaan uudistamassa, mikä tulee merkitsemään kansalliseen sääntelyyn muutostarpeita. Komission ehdotukset uusiksi säädöksiksi tullaan antamaan todennäköisesti vuoden 2012 loppupuolella. Työryhmä katsoo, että valmisteilla olevat EU-tason muutokset olisi syytä panna täytäntöön vasta uudistettuun eläintautilainsäädäntöön.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa muistionsa kunnioittavasti maa- ja metsätalousministeriölle.

Helsingissä 27 päivänä tammikuuta 2012

Riitta Heinonen

Kaja Hakulin

Terhi Laaksonen

Kirsti Vallinheimo

Taina Aaltonen

Matti Nyberg

Leena Suojala

Rikard Korkman

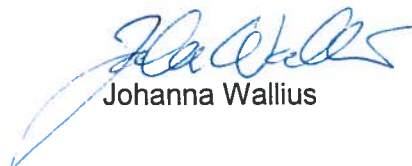

Tarja Hartikainen

Olli Ruoho

Pauli Sorvisto

Marika Säynevirta

Liisa Vanhala

Johanna Wallius

**Hallituksen esitys Eduskunnalle eläintautilaiksi sekä
eräiksi siihen liittyviksi laeiksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi eläintautilaki, joka korvaisi voimassa olevan eläintautilain sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain. Lailla säädettäisiin eläintautien vastustamistyöstä, johon kuuluisivat eläintautien ennalta ehkäisy, eläinten terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seuranta sekä eläintautien hävittämiseksi ja leviämisen estämiseksi tarvittavat toimenpiteet. Ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluisivat lähtökohtaisesti kaikki eläimet ja kaikki sellaiset eläntaudit, jotka voivat tarttua eläimestä toiseen eläimeen tai ihmiseen. Lakia ei kuitenkaan sovellettaisi eläinten tai niistä saatavien tuotteiden tuontiin Euroopan unionin ulkopuolelta.

Laissa säädettävät velvollisuudet koskisivat paitsi eläintenpitäjiä, myös eräitä muita toimijoita kuten eläimistä saatuja elintarvikkeita jalostavia yrityksiä sekä eläinkuljettajia ja -välittäjiä. Eläintautiepäilyjä koskeva ilmoitusvelvollisuus olisi ehdotuksen mukaan laaja ja koskisi kaikkia sellaisia henkilöitä, jotka työnsä tai harrastuksensa puolesta osallistuisivat eläinten hoitoon, käsittelyyn, pyyntiin, tarkkailuun tai muuhun vastaavaan toimintaan.

Eläntaudit jaettaisiin ehdotuksen mukaan vastustettaviin, ilmoitettaviin ja muihin eläntauteihin. Vastustettavat eläntaudit jaettaisiin kuten nykyisinkin helposti leviäviin, vaarallisiin ja valvottaviin eläntauteihin niiden tarttuvuuden, leviävyyden ja taudin aiheuttamien haittojen perusteella. Ehdotettu laki ei merkitsisi merkittäviä sisällöllisiä muutoksia voimassa olevaan eläntauteja koskevaan sääntelyyn. Voimassa olevan lainsäädännön perustuslainmukaisuuteen liittyvät ongelmat kuitenkin poistettaisiin muun muassa nostamalla yksilöiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat perussäännökset asetustasolta lain tasolle. Eläintautien vastustamisen painopistettä myös siirrettäisiin entistä suuremmassa

määrin eläintautien leviämisen estämisestä ja torjunnasta tautien ennaltaehkäisyyn säättämällä toimijoiden velvollisuudesta suojata pitopaikkoja eläintautien leviämiseltä. Toimijoille, jotka vievät eläimiä tai niistä saatuja tuotteita kuten elintarvikkeita Euroopan unionin ulkopuolisiin maihin, säädettäisiin rekisteröitymisvelvollisuus.

Ehdotus ei merkitsisi suuria muutoksia valvontaviranomaisten tehtäviin. Viranomaisten välistä tehtävien- ja toimivallanjakoa koskevaa sääntelyä kuitenkin selkeytettäisiin, ja useamman viranomaisen päällekkäistä toimivaltaa karsittaisiin. Hallintopäätösten tekoon liittyvät toimivaltuudet keskitettäisiin pääosin aluehallintovirastolle ja Elintarviketurvallisuusvirastolle, ja lakiin otettaisiin säännökset taudintorjunnan johtamisesta. Eläintautivalvontaan liittyviä tehtäviä voisivat hoitaa viranomaisten lisäksi valtuutetut tarkastajat. Laissa säädettäisiin lisäksi eläintautilailla täytäntöön pantavissa unionin asetuksissa tarkoitetun toimivallan jakautumisesta laissa tarkoitettujen valvontaviranomaisten kesken.

Voimassa olevan eläintautilain mukainen korvausjärjestelmä säilytettäisiin pääosin ennallaan. Lisäksi eläintautivalvonnassa tarvittavia pakkokeinoja koskeva sääntely uudistettaisiin.

Rikoslakia ehdotetaan muutettavaksi ottamalla lakiin eläntaudin leviämiskaaran aiheuttamista koskeva kriminalisointi. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annettuun lakiin tehtäisiin muutos, joka johtuisi eläintautilain mukaisista päätöksistä koskevan muutoksenhaun ohjaamisesta ehdotetun eläintautilain mukaisesti hallinto-oikeuksiin. Lisäksi eläinlääkintähuoltolakia muutettaisiin kunnaneläinlääkäreiden suoritteista perittävien maksujen perimistapaa koskevan ehdotuksen vuoksi.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan päivänä kuuta 20 .

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 NYKYTILA	4
1.1 Kansallinen lainsäädäntö	4
1.1.1 Eläintautilaki	4
1.1.2 Helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annettu laki	9
1.1.3 Eläinlääkintähuoltolaki	9
1.1.4 Kotieläinjalostuslaki ja hevostalouslaki	10
1.1.5 Laki eläintunnistusjärjestelmästä	11
1.1.6 Laki eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta	11
1.1.7 Muu kansallinen lainsäädäntö	11
1.2 Euroopan unionin lainsäädäntö	12
1.2.1 Eläintautien vastustamista koskevat unionin säädökset	12
1.2.2 Eläintautien rahoitusta koskevat unionin säädökset ja periaatteet	14
1.2.3 Unionin lainsäädännön uudistaminen	16
1.3 Eläintautisäädäntö eri maissa	16
1.3.1 Ruotsi	16
1.3.2 Tanska	17
1.4 Kansainväliset sopimukset ja standardit	17
1.5 Suomen eläintautitilanne	18
1.6 Eläintautien vastustamistyöstä aiheutuvat kustannukset	19
1.7 Nykytilan arviointi	21
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	22
2.1 Tavoitteet ja toteuttamisvaihtoehdot	22
2.2 Keskeiset ehdotukset	22
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	25
3.1 Vaikutukset valtiontalouteen ja viranomaisten tehtäviin	25
3.2 Yritysvaiikutukset	26
3.3 Vaikutukset kuntiin	28
3.4 Ympäristövaikutukset	28
3.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset	28
4 ASIAN VALMISTELU	29
4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto	29
4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	29
5 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	29

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	30
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	30
1.1 Eläintautilaki	30
1 luku Yleiset säännökset	30
2 luku Eläintautien ennaltaehkäisy ja valvonta	33
3 luku Eläintaudeista ilmoittaminen ja eläintautitilanteen seuranta	37
4 luku Toimenpiteet taudinpurkausten yhteydessä	40
5 luku Alueelliset toimenpiteet eläintautien leviämisen estämiseksi	51
6 luku Erityiset toimenpiteet helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin leviämisen estämiseksi	59
7 luku Eläinten keinollisen lisäämisen luvanvaraisuus ja valvonta	61
8 luku Eräiden muiden toimintojen luvanvaraisuus ja valvonta	66
9 luku Eläinten ja tuotteiden siirrot Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä	68
10 luku Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden vienti muihin kuin jäsenvaltioihin	77
11 luku Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden kuljetus	79
12 luku Laboratoriot	81
13 luku Viranomaiset ja niiden tehtävät	83
14 luku Valvonta, tarkastukset ja tietojen julkisuus	89
15 luku Rekisterit	91
16 luku Maksut ja palkkiot	94
17 luku Eräiden kustannusten ja korvausten maksaminen valtion varoista	95
18 luku Hallinnolliset pakkokeinot	97
19 luku Rangaistussäännökset	100
20 luku Muutoksenhaku	100
21 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	101
1.2 Laki rikoslain 44 luvun muuttamisesta	102
44 luku Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista	102
1.3 Laki eläinlääkintähuoltolain 23 §:n muuttamisesta	103
1.4 Laki maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain 1 §:n 1 momentin 7 kohdan kumoamisesta	103
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	103
3 VOIMAANTULO	104
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	104
LAKIEHDOTUKSET	111
Laki rikoslain 44 luvun muuttamisesta	156
Laki eläinlääkintähuoltolain 23 §:n muuttamisesta	157
Laki maaseutujen valituslautakunnasta annetun lain 1 §:n 1 momentin 7 kohdan kumoamisesta	158
LIITE	158
RINNAKKAISTEKSTIT	158

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Kansallinen lainsäädäntö

1.1.1 Eläintautilaki

Taustaa

Eläintautilaki (55/1980) koskee eläintautien ennakolta estämistä, tautitilanteen seurantaan, eläintauteihin liittyvien epäilyjen selvittämistä sekä eläintautien torjuntaan ja leviämisen estämiseen liittyviä toimia. Lakia on muutettu 13 kertaa. Muutokset ovat johtuneet muun muassa Suomen liittymisestä Euroopan talousalueeseen ja myöhemmin Euroopan unioniin. Elintarviketurvallisuusviraston perustamisen yhteydessä vuonna 2006 lakiin tehtiin viranomaisten toimivaltasäännöksiä koskevien muutosten lisäksi useita perustuslakiuudistuksesta johtuneita muutoksia ja lisäyksiä. Eläintautilain nojalla on annettu yli 90 asetusta ja pantu täytäntöön noin 50 Euroopan unionin säädöstä.

Eläintaudit ja niiden luokitus

Eläintaudilla tarkoitetaan lain mukaan selkeästä sairaudesta tai tartuntaa, joka voi siirtyä eläimestä toiseen eläimeen tai ihmiseen suoraan tai välillisesti. Laki koskee siten ainoastaan tarttuvia eläintauteja.

Tarttuvat eläintaudit jaetaan laissa neljään ryhmään: helposti leviäviin, vaarallisiin, valvottaviin sekä muihin eläintauteihin. Tautien luokittelu tapahtuu maa- ja metsätalousministeriön asetuksella ja perustuu tautien tarttuvuuteen ja leviävyyteen, taudin aiheuttamiin taloudellisiin vaikutuksiin sekä taudeista ihmisten terveydelle aiheutuvaan vaaraan. Helposti leviävät, vaaralliset ja valvottavat eläintaudit ovat lain mukaan vastustettavia eläintauteja, eli viranomaisilla on velvollisuus ryhtyä niiden torjuntaan ja leviämisen estämiseen tarvittaessa. Muita eläintauteja koskevat laissa säädetyt ilmoitus- ja raportointivelvollisuudet.

Eläintautien valvonta ja esiintymisen seuranta

Eläinten terveystilanteen valvonta liittyy pitopaikan eläintautitilanteen aktiiviseen seurantaan. Eläintautilain 12 d ja e §:ssä säädetään eläinten terveystilanteen valvontasuunnitelmista, jotka voivat olla pakollisia tai vapaaehtoisia. Pakollisia ohjelmia ovat lampailla ja vuohilla esiintyvän maedi-visnan ja scrapien valvontaan liittyvät ohjelmat. Vapaaehtoinen terveystilanteen valvontasuunnitelma on perustettu ainoastaan tarhatussa peuroissa esiintyvien tautien valvomiseksi. Salmonellan valvomiseksi toteutetaan Euroopan unionin lainsäädännön velvoitteisiin perustuvaa kansallista salmonellavalvontaa, joka on toimijoita velvoittava.

Terveystilanteen valvontasuunnitelmiin voi sisältyä eläintenpidossa noudatettavia menettelytapoja kuten eläinten siirtoja, ruokintaa ja eläimille määrääjain tehtäviä tutkimuksia koskevia toimenpiteitä, määräyksiä tai rajoituksia. Keskeisin osa terveystilanteen valvontaa on eläintaudin varalta tehtävä säännönmukainen näytteenotto, jonka avulla voidaan seurata eläintautitilannetta pitopaikassa. Terveystilanteen valvontasuunnitelmat perustetaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Ohjelmaan liittymiselle ja kuulumiselle voidaan asettaa edellytyksiä, jotka voivat koskea pitopaikan tuotantomuotoa taikka pitopaikassa pidettävien eläinten lukumäärää tai terveydentilaa.

Koko maan eläintautitilannetta seurataan eläintautilain nojalla tehtävien ilmoitusten sekä erilaisten seurantatutkimusten avulla. Eläintautilain mukaan eläimen omistajilla ja haltijoilla sekä eläinlääkäreillä on velvollisuus ilmoittaa eläintautia koskevasta epäilystä laissa tarkoitettulle viranomaiselle. Eläinlääkärien tulee lisäksi kuukausittain raportoida viranomaisille vastustettavista eläintaudeista sekä eräistä muista eläintaudeista. Viranomaisen velvollisuutena on ilmoittaa epäilyistä tai todetuista eläintaudeista ylemmälle viranomaiselle.

Eläintautilain 12 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla toteutetaan seurantatutkimuksia, joiden yhteydessä viranomaiset ottavat pitopaikoissa tarvittavia näytteitä eläintaudin varal-

ta. Suuri osa tutkimuksista on Euroopan unionin säädösten edellyttämää seuranta, jolla osoitetaan, että Suomi on vapaa tietyistä eläintaudeista ja voi siten pysyttää voimassa kyseisten tautien vastustamiseen liittyvät erityiset säännökset. Seurantatutkimuksia toteutetaan kuitenkin myös projektiluontoisesti sekä ennalta suunnitellusti esimerkiksi teurastamoissa, meijereissä ja muissa tuotantolaitoksissa. Suomen yleistä eläintautitilannetta seurataan lisäksi elinkeinon ylläpitämiin valtakunnallisiin eläinten terveystalvontaojelmien sisältyvien tutkimusten avulla sekä tutkimalla näytteitä, joita eläinten omistajat tai eläinlääkärit lähettävät Elintarviketurvallisuuksivirastoon eläimen sairauden syyn selvittämiseksi.

Toiminta taudinpurkauksissa

Säännökset eläintautiepäilyjen selvittämiseen sekä taudinpurkauksen hallintaan liittyvistä toimenpiteistä perustuvat pääasiassa eläintautilain 8, 12 ja 13 §:ään sekä niiden nojalla annettuihin maa- ja metsätalousministeriön asetuksiin, joita on useita kymmeniä. Asetukset koskevat yleensä vain yhden eläintaudin vastustamista, sillä tautien vastustamistoimenpiteissä on eläintautikohtaisia eroja. Asetuksilla on puolestaan pantu täytäntöön unionin lainsäädäntöön sisältyvät eläintautikohtaiset direktiivit.

Eläintaudin diagnoosi perustuu yleensä laboratoriotutkimuksiin yhdistettynä eläimellä havaittuihin oireisiin, tosin taudit voivat myös esiintyä piilevinä ilman havaittavia oireita. Eläintaudin vastustamiseksi toteutettavat toimenpiteet riippuvat eläintaudin luonteesta ja taudin aiheuttajasta. Eläintautilain nojalla vastustettavissa taudeissa ei pääsääntöisesti käytetä lääkitystä eläimen hoitamiseksi, vaan tauti pyritään poistamaan pitopaikasta suunnitelmallisilla toimenpiteillä kuten tyhjentämällä ja desinfioimalla pitopaikka. Lievempien tautien yhteydessä ryhdytään ainoastaan toimenpiteisiin sen estämiseksi, ettei tartunta pääse leviämään muihin pitopaikkoihin, luonnonvaraisiin eläimiin tai ihmisiin.

Toimenpiteiden kohdentamiseksi on tärkeää selvittää tartunnan lähde sekä ne pitopaikat ja tuotteet, joihin tartunta on mahdollisesti jo ehtinyt levitä. Taudin leviäminen pito-

paikkojen ulkopuolelle pyritään estämään eläinten kuljetuskielloilla ja -rajoituksilla. Viranomaisten on myös mahdollista kieltää eläimistä saatavien tuotteiden kuten lihan ja maidon sekä eläinten kanssa kosketuksissa olleiden rehujen ja tarvikkeiden luovuttaminen pitopaikasta sekä rajoittaa pitopaikassa käyvien henkilöiden muuta kuin välttämätöntä liikkumista. Helposti leviävien eläintautien kyseessä ollen on yleensä välttämätöntä lopettaa kaikki tilalla olevat taudille alttiit eläimet sekä perustaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella pitopaikkaa ympäröiviä vyöhykkeitä, joilla rajoitetaan eläinten liikkumista ja kuljettamista sekä valvotaan eläinten terveydentilaa. Vyöhykkeiden perustamisen edellytyksistä sekä vyöhykkeillä noudatettavista kielloista ja rajoituksista säädetään eläintautilain 13 §:n nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa sekä eläintautikohtaisissa maa- ja metsätalousministeriön asetuksissa. Pitopaikkaan kohdistetut kiellot ja rajoitukset kumotaan, kun taudin leviämisen vaara on poistunut esimerkiksi eläinten parannuttua tartunnasta tai tartuntaa levittävien eläinten lopettamisen myötä.

Jos eläintauti on niin laajalle levinnyt, että sen vastustaminen entisin keinoin ei ole enää tarkoituksenmukaista ottaen huomioon vastustamisesta saatavat hyödyt ja siihen käytettävät resurssit, eläintaudin luokitusta voidaan muuttaa. Jos taas maassa epäillään tai todetaan esiintyvän sellainen uusi vakava eläintauti, jota Suomessa ei ole aiemmin esiintynyt ja jonka kaikkia vaikutuksia tai leviämistapoja ei vielä tunneta, eläintautia voidaan ryhtyä vastustamaan, vaikkei sitä olisi vielä luokiteltu helposti leviäväksi, vaaralliseksi tai vastustettavaksi eläintaudiksi.

Viranomaisjärjestelmä

Eläintautilaissa tarkoitettuja viranomaisia ovat maa- ja metsätalousministeriö, Elintarviketurvallisuuksivirasto, aluehallintovirastot sekä kunnaneläinlääkärit ja tarkastuseläinlääkärit. Viranomaisten, erityisesti aluehallintoviraston ja kunnaneläinlääkärien, toimivalta eläintautien leviämisen estämiseen ja torjuntaan liittyvien tehtävien osalta on lain perusteella pitkälti päällekkäistä. Aluehallintovirasto ja kunnaneläinlääkärit suorittavat molemmat eläinten keinollisen lisäämisen

sekä eläinten ja tuotteiden maan rajat ylittävien siirtojen valvontaan liittyviä tehtäviä. Lisäksi molemmat viranomaiset huolehtivat eläintautien torjunnasta. Viranomaisten tehtävänjakoa on tarkennettu maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla.

Elintarviketurvallisuusvirasto huolehtii useista valtakunnallisista eläintautien vastustamiseen liittyvistä tehtävistä, päättää eläintautilain nojalla maksettavista korvauksista sekä hoitaa eräitä rekistereihin liittyviä tehtäviä. Sillä on kuitenkin myös toimivaltaa päättää eläinten tutkimisesta ja lopettamisesta sekä monista eläintenpitoa koskevista kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä. Lisäksi Elintarviketurvallisuusviraston palveluksessa oleva tarkastuseläinlääkäri huolehtii eläintautivalvontaan liittyvistä tehtävistä teurastamossa. Maa- ja metsätalousministeriölle kuuluu lain täytäntöönpanon ja noudattamisen ylin ohjaus ja valvonta.

Eläintautilain 5 § mahdollistaa tarpeen vaatiessa myös virka-alueiden rajat ylittävän viranomaistoiminnan. Läänineläinlääkärin toimivalta ryhtyä laissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin muualla kuin virka-alueellaan voi perustua Elintarviketurvallisuusviraston määräykseen ja kunnaneläinlääkärin toimivalta aluehallintoviraston määräykseen. Läänineläinlääkäri ja kunnaneläinlääkäri ovat lisäksi lain täytäntöönpanoon liittyvissä tehtävissä velvollisia noudattamaan Elintarviketurvallisuusviraston antamia määräyksiä. Kunnaneläinlääkäreistä on lisäksi muodostettu valmiuseläinlääkäreiden ryhmä, jota on erikseen koulutettu kaikkein vakavimpien eläintautien vastustamistoimenpiteisiin ja joiden on kriisitilanteessa ensisijaisesti tarkoitus osallistua epidemian torjumiseen aluehallintoviraston johdolla. Lisäksi eläintautilain 5 §:ssä säädetään, että lain täytäntöönpanoon liittyvä toimeenpaneva tehtävä kuten eläinten tappaminen tai alueen eristäminen voidaan tarvittaessa antaa myös muulle eläinlääkärille kuin kunnan- tai läänineläinlääkärille.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan kotieläinten tarttuvien tautien vastustamiseen liittyvät asiat kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Tällaisiin asioihin liittyvät viranomaistehtävät hoitaa lain 30 §:n mukaan kuitenkin valtakunnan viranomaisten sijasta maakunnan hallitus.

Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden maahan-tuonnin ja maastaviennin valvonta

Eläintautilain 13 §:n mukaan eläinten, eläimistä saatavien tuotteiden, eläimistä peräisin olevien jätteiden sekä eläintauteja mahdollisesti levittävien muiden esineiden ja tavaroiden luovutuksesta, kuljetuksesta, maastaviennistä, maahantuonnista ja kauttakuljetuksesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Pykälän mukaan valtioneuvosto voi asetuksella siirtää asetuksenantovaltaa edelleen maa- ja metsätalousministeriölle. Eläintautilaki ja sen nojalla annetut säädökset eivät kuitenkaan koske Euroopan unionin ulkopuolelta tuotaviin eläimiin tai tuotteisiin sovellettavia vaatimuksia eikä näiden eläinten tai tuotteiden tuontiin liittyviä tarkastusmenettelyjä, sillä niistä säädetään eläinlääkinnällisessä rajatarkastuksesta annetussa laissa (1192/1996). Unionin ulkopuolelle suuntautuvaan eläinten ja tuotteiden vientiin laki sen sijaan soveltuu. Elintarvikkeiden unionin sisäiseen kauppaan liittyviin vaatimuksiin ja niiden valvontaan sovelletaan eläintautilain sijasta elintarvikelakia (23/2006).

Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden maahan-tuontia ja maastavientiä koskevat säännökset perustuvat Euroopan unionin lainsäädäntöön, sillä unionin jäsenvaltioiden, jäljempänä *jäsenvaltio*, välisiin eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden siirtoihin sovellettavat eläinten terveyttä koskevat vaatimukset on eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta harmonisoitu.

Sisämarkkinoille tarkoitettujen eläinten tai eräiden tuotteiden kuten alkioiden, sukusolujen ja eräiden eläimistä saatujen sivutuotteiden mukana on oltava virallinen terveystodistus, joka laaditaan ja lähetetään niin kutsutussa TRACES-tietojärjestelmässä. TRACES on kehitetty varmistamaan elävien eläinten ja eläinperäisten tuotteiden jäljitettävyyden ja valvontaa niin unionin sisäisessä kaupassa kuin tuonnissa unionin ulkopuolisista maista. Todistuksen antaa siirrettävistä eläimistä tai tuotteista riippuen kunnaneläinlääkäri, tarkastuseläinlääkäri tai aluehallintovirasto, ja siitä välittyy tietojärjestelmän avulla tieto vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle.

Eläintautilain 12 g §:n mukaan vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin leviämisen

vaaraa aiheuttavia eläimiä ja tuotteita voi tuoda toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tai viedä Suomesta toiseen jäsenvaltioon vain toimija, joka on rekisteröitynyt Elintarviketurvallisuusviraston pitämään rekisteriin. Eräitä eläimiä, alkioita, sukusoluja tai sivutuotteita toisesta jäsenvaltiosta tuovalle toimijalle on maa- ja metsätalousministeriön asetuksella lisäksi säädetty tuontia koskeva ennakoilmoitusvelvollisuus. Ilmoitus on tehtävä viimeistään erän saapumista edeltävänä arkipäivänä.

Viranomaisten on sallittua tarkastaa toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tuotuja eläimiä tai tuotteita vain pistokoeluntoisesti. Kuitenkin eläinten maahantuojalla on aina velvollisuus tarkastaa eläimet, niiden mukana seuraavat viralliset terveystodistukset ja muut asiakirjat heti eläinten maahantulon yhteydessä. Tuojan on myös välittömästi ilmoitettava viranomaiselle eläimillä esiintyvistä sairauden oireista tai asiakirjoissa ilmenneistä puutteista. Eläimet, jotka on tuotu maahan säännösten vastaisesti, voidaan palauttaa lähtömaahan, lopettaa taikka asettaa eläintautilain mukaisesti hyväksytyyn karanteeniin. Tällä hetkellä Suomessa ei kuitenkaan ole yhtään karanteenipalveluja yleisesti tarjoavaa karanteenia.

Vaatimukset, jotka koskevat eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden vientiä Euroopan unionin ulkopuolelle, perustuvat pääosin vastaanottavan valtion lainsäädäntöön. Euroopan unioni on myös sopinut vientiehdosta eräiden unioniin kuulumattomien valtioiden kanssa. Suomen viranomaiset tarkastavat vientierät silloin, kun vientierän mukana on vastaanottavan valtion asettamien vaatimusten mukaan oltava viranomaisen myöntämä vientitodistus eikä tätä voida myöntää tarkastusta suorittamatta.

Eläimistä saatavien sivutuotteiden käsittely, käyttö ja valvonta

Eläimistä saatavien sivutuotteiden kuten kuolleiden eläinten, niiden osien sekä muuhun käyttöön kuin elintarvikkeeksi tarkoitettujen eläimistä saatujen tuotteiden keräämisestä, kuljetuksesta, käsittelystä, käytöstä, markkinoille saattamisesta ja hävittämisestä sekä niiden valvonnasta säädetään ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden

terveyssäännöistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1069/2009, jäljempänä *sivutuoteasetus*. Sivutuotteet jaetaan niihin liittyvän riskin perusteella kolmeen luokkaan. Jokaista luokkaa koskevat omat tuotteiden käyttöön, käsittelyyn ja hävittämiseen liittyvät vaatimuksensa.

Sivutuotteita käsittelevillä, hävittävillä ja varastoivilla laitoksilla tulee sivutuoteasetuksen mukaan olla toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä, ja niiden on oltava viranomaisen valvonnassa. Sivutuoteasetuksessa on myös laitoksen omavalvontaan liittyviä velvoitteita.

Eläintautilain 12 f §:ssä säädetään sivutuoteasetuksen tarkoittamista toimivaltaisista viranomaisista. Mainitun pykälän ja eläintautilain 12 §:n nojalla annetuilla maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla on lisäksi annettu muita sivutuoteasetuksen täytäntöönpanon edellyttämiä täydentäviä säännöksiä sivutuotteita käsittelevien laitosten hyväksymisestä ja valvonnasta. Sivutuoteasetuksen täytäntöönpanoon liittyviä säädöksiä sisältyy myös eräisiin muihin lakeihin kuten lannoitevalmistelakiin (539/2006).

Itsestään kuolleiden tai lopetettujen nautojen, lampaiden, vuohien, sikojen ja siipikarjan raatojen pitopaikoista keräilyä varten on luotu valtion osittain rahoittama järjestelmä, jonka avulla kuolleet tuotantoeläimet voidaan hävittää sivutuoteasetuksen mukaisesti. Järjestelmään myönnetään valtionavustusta vuosittain noin 4,8 miljoonaa euroa. Keräilyjärjestelmä ei kuitenkaan kata koko maata, sillä sivutuoteasetuksen mukaan tietyt syrjäisiltä alueilta peräisin olevat sivutuotteet voidaan hävittää myös muualla kuin käsittelylaitoksessa eli hautaamalla pitopaikan alueella.

Korvausjärjestelmä

Eläintautilain 16 §:n mukaan valtion varoista maksetaan eläintaudin torjumiseksi välttämättömät puhdistus-, desinfioimis- ja tappamiskustannukset sekä raadon tai muun esineen hävittämistöistä sekä näihin töihin käytetyistä aineista ja tarvikkeista aiheutuneet kustannukset. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan kuitenkin säätää, että nämä kustannukset suorittaa kokonaan

tai osittain eläimen omistaja. Pitopaikan saaneeraukseen liittyvät kustannukset ovat toimijan vastuulla lähtökohtaisesti silloin, kun kyseessä on valvottava eläintauti.

Eläintautilain 17 §:n mukaan eläimen omistajalla on oikeus saada valtiolta täysi korvaus eläimestä, jonka viranomaisen on määrännyt tapettavaksi tai joka on kuollut viranomaisen määräämän toimenpiteen seurauksena. Poikkeuksena ovat eläimet, jotka ovat selvästi saaneet tartunnan maan rajojen ulkopuolelta. Korvata voidaan lain mukaan myös sellaisten eläinten arvo, jotka ovat kuolleet itsestään eläintautiin, jonka johdosta muut saman karjan eläimet on määrätty tapettaviksi. Eläintautilain 18 §:n mukaan omistajalla on lisäksi oikeus saada täysi korvaus omaisuudesta, joka on vaarallisen tai helposti leviävän eläintaudin johdosta otettu näytteeksi tutkimuksia varten tai viranomaisen määräyksestä hävitetty tai käsitelty siten, että omaisuus on vahingoittunut tai pilaantunut.

Eläintautilain mukaan korvausta maksetaan valtion varoista myös eläimestä, joka tapetaan omistajan hakemuksesta. Omistajan hakemuksesta eläimiä määrätään tapettaviksi lähinnä tilanteissa, joissa pitopaikkaan kohdistetut, eläinten siirtämistä ja tuotteiden luovuttamista koskevat kiellot ja rajoitukset ovat taudin vastustamiseksi riittäviä, mutta joissa kieltojen ja rajoitusten voimassaolosta aiheutuu eläintuotannolle merkittäviä tappioita. Korvaus voi olla enintään kolme neljäsosaa eläimen käyvästä arvosta vähennettynä teurasarvolla tai jäännöskäyttöarvolla.

Eläintautilain 20 §:ssä säädetään lisäksi taloudellisen vahingon korvaamisesta. Eläimen omistajalle aiheutunut, hänen toimeentuloaan merkittävästi vaikeuttava taloudellinen vahinko voidaan korvata valtion varoista, jos eläintautilain perusteella annetut määräykset tai suoritettavat toimenpiteet estävät tai vaikeuttavat eläintenpitoa. Korvauskäytännön ja lain esitöiden mukaan pykälän soveltamisen edellytyksenä on, että eläintenpito muodostaa hakijan pääasiallisen tai oleellisen toimeentulon ja että korvauksen perusteena olevat määräykset ovat johtuneet helposti leviävästä tai vaarallisesta eläintaudista. Erityisistä syistä on korvausta voitu suorittaa myös silloin, kun määräykset tai toimenpiteet ovat johtuneet valvottavasta eläintaudista.

Taloudellisen vahingon korvaamista koskevat säännökset ovat tulkinnanvaraisia siltä osin kuin on kyse maa- ja metsätalousministeriön asetuksella perustetulla vyöhykkeellä noudatettavien kieltojen ja rajoitusten aiheuttamista vahingoista. Jotta vyöhykkeellä sijaitsevat pitopaikat eivät olisi joutuneet taloudellisesti huonompaan asemaan kuin pitopaikka, jossa tauti on todettu, korvauksia on maksettu myös vyöhykkeillä noudatettavien kieltojen ja rajoitusten aiheuttamista vahingoista. Taloudellisen vahingon korvaaminen on kuitenkin eläintautilain mukaan aina harkinnanvaraista.

Korvausten maksamisesta päättää Elinturvallisuusvirasto hakemuksesta. Eläintautilain 21–21 b §:ssä säädetään lisäksi korvausoikeuden menettämisestä, korvausten takaisinperinnästä sekä valtion takautumisoi-keudesta sitä toimijaa kohtaan, joka on tahallaan tai tuottamuksellisesti levittänyt eläintautia muiden omistamiin eläimiin.

Maksut

Eläintautilain 15 §:n mukaan maksullisia ovat tarkastukset ja toimenpiteet, jotka aiheutuvat eläimen tai tavarat tuonnista, viennistä tai kuljetuksesta, vapaaehtoisesta eläinten terveysvalvontaohjelmasta taikka tarhattujen sorkkaeläinten pakollisesta terveysvalvontaohjelmasta. Muihin pakollisiin terveysvalvontaohjelmiin liittyvät tarkastukset ja toimenpiteet ovat maksullisia silloin, kun Suomea sitova kansainvälinen sopimus tätä edellyttää. Pykälää on tulkittu siten, että muut kuin mainitut valvontatoimet ovat olleet lähtökohtaisesti maksuttomia. Maksuttomuus on koskenut eläintautiepäilyn selvittämiseksi tehtäviä ja taudinpurkausten hallintaan liittyviä tarkastuksia, näytteenottoja ja laboratoriotutkimuksia, mutta myös karjuasemien ja sonniasemien valvontaa sekä vesiviljelylaitosten ja tiettyjen perkaamojen valvontaa. Lupiin ja hyväksymisiin liittyvistä päätöksistä on sen sijaan peritty maksuja valtion maksuperustelain (150/1992) mukaisesti. Eläintautilain 15 §:ssä säädetään lisäksi, että kunnaneläinlääkärillä on oikeus periä itselleen asetuksella säädetyn suuruisen maksu suorit- tamastaan, maksulliseksi säädetystä toimenpiteestä.

Muut säännökset

Eläintautilain 12 c §:n mukaan toimijat ovat velvollisia pitämään tarvittavia luetteloita omistamistaan, hallussaan olevista, kuljetamistaan, ostamistaan tai luovuttamistaan eläimistä. Pykälässä säädetään myös toimijoiden velvollisuudesta antaa viranomaisille lain toimeenpanoa ja valvontaa varten tarvittavat tiedot.

Vesiviljelytoiminnan harjoittaminen on eläintautilain 14 a §:n mukaan eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta luvanvaraista samoin kuin tietyiltä rajoitusten kohteena olevilta alueilta peräisin olevien kasvatettujen kalojen perkaaminen elintarvikelain mukaisesti hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa. Lupaviranomaisena toimii Elintarviketurvallisuusvirasto.

Eläintautilain pakkokeinoja koskeva sääntely on vähäistä. Teettämishallalla voidaan tehostaa maahan tuotuja tuotteita koskevia määräyksiä. Lisäksi lupien ja hyväksymisten peruuttamisesta on laissa säännökset. Eläintautilain tai sen nojalla annettujen säännösten rikkomisesta voidaan lain 23 §:ään sisältyvän rangaistussäännöksen mukaan tuomita sakorangaistus tai enintään vuoden mittainen vankeusrangaistus. Lakiin ei sisälly muutoksenhakua koskevia säännöksiä, mutta maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain (1203/1992) 1 §:n mukaan eläintautilain nojalla annettuihin päätöksiin haetaan muutosta valittamalla maaseutuelinkeinojen valituslautakuntaan.

1.1.2 Helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annettu laki

Helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annettua lakia (488/1960) voidaan soveltaa eläintautilain lisäksi tilanteissa, joissa helposti leviävää eläintautia esiintyy maassa tai uhkaa levitä maahan. Lakia voidaan soveltaa myös silloin, kun on kyse muusta kuin eläinkulkutaudista johtuvasta eläinten joukkosairastumisesta tai -kuolemasta tai sellaisesta eläinten tartunnasta tai saastumisesta, josta on terveydellistä vaaraa ihmisille. Lakia ei ole kuitenkaan koskaan käytetty viimeksi mainituissa tilanteissa kuten säteilyonnettomuuksissa. Myös muilta osin lain soveltaminen on jäänyt erittäin vähäiseksi, mikä johtuu

osittain maan hyvänä pysyneestä eläintautitilanteesta. Pääasiallisena syynä lain soveltamatta jäämiseen on kuitenkin lain päällekkäisyys eläintautilain kanssa sekä sääntelyn keskeisten osien vanhentuneisuus suhteessa Euroopan unionin säädöksiin.

Lain mukaan eläinkulkutaudin leviämisen estämiseksi voidaan perustaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella tartunta-alue ja suojavyöhyke, jotka yhdessä muodostavat torjunta-alueen. Alueilla on noudatettava laissa säädettyjä kieltoja ja rajoituksia, ellei alueen tai vyöhykkeen perustamista koskevassa asetuksessa ole rajattu niiden soveltamisalaa. Läänineläinlääkäri voi yksittäistapauksessa myöntää luvan poiketa alueella tai vyöhykkeellä noudatettavasta kiellosta tai rajoituksesta.

Helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annettu laki on valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaisesti perustuslain säätämisyjärjestyksessä käsitelty niin sanottu poikkeuslaki. Se sisältää voimakkaita puuttumiskeinoja perusoikeuksiin eläintautien vastustamiseksi, muun muassa mahdollisuuden sulkea oppilaitoksia sekä rajoittaa henkilöiden liikkumista sekä tilaisuuksien ja kokoontumisten järjestämistä. Laissa on myös säännöksiä, jotka koskevat teurastamojen, rehutehtaiden ja muiden laitosten toimintaa eläintautikriiseissä.

Lain mukaiset viranomaistehtävät kuuluvat samoille viranomaisille kuin eläintautilain mukaiset viranomaistehtävät. Lain 2 §:ssä säädetään lisäksi työvelvoitteesta niitä tilanteita varten, joissa viranomaisten voimavarat eivät riitä laajalle levinneen eläinkulkutaudin vastustamiseen. Tällöin maassa vakituisesti asuvat, alle 50-vuotiaat eläinlääkärit sekä eläinlääketieteen opiskelijat, joilla on väliaikainen oikeus harjoittaa eläinlääkärintamattia, voidaan Elintarviketurvallisuusviraston päätöksellä määrätä hoitamaan tautitilanteen vuoksi välttämättömiä eläinlääkärin tehtäviä enintään kahden kuukauden ajaksi. Työvelvoitetta koskevat lain säännökset kuten eräät muutkin lain säännökset on uudistettu vuonna 2006 (L 304/2006).

1.1.3 Eläinlääkintähuoltolaki

Eläintautien ennaltaehkäisyn ja varhaisen havaitsemisen kannalta on olennaista, että

Suomessa on valtakunnallisesti kattava eläinlääkintähuoltopalvelujen verkosto, josta on saatavilla eläinten terveydenhuoltopalveluja sekä eläinlääkärinapua myös päivystysaikana. Palvelujen tuottamisesta vastaavat eläinlääkintähuoltolain (765/2009) mukaan kunnat ja niissä toimivat kunnaneläinlääkärit. Täydentävää palvelua on saatavilla yksityisiltä eläinlääkäreiltä.

Eläinlääkintähuoltolaissa säädetään kunnan velvollisuudesta tuottaa eläinlääkäripalveluita sekä yksityisen eläinlääkintähuollon valvonnasta. Kunnan järjestämisvastuulla oleviin eläinlääkäripalveluihin katsotaan kuuluvaksi paitsi varsinaisen eläinlääkärinavun myös eläinlääkinnällisten todistusten antaminen sekä ennalta ehkäisevä terveydenhuolto. Eläinlääkintähuoltolaissa on lisäksi säännöksiä kunnan tuottamista eläinlääkäripalveluista perittävistä palkkioista ja korvauksista sekä eläinlääkintähuollon suunnittelusta.

Kunnaneläinlääkärin asema eläintauti- ja eläinsuojelulain mukaisena valvontaviranomaisena perustuu mainittujen lakien ohella eläinlääkintähuoltolain säännöksiin. Eläinlääkintähuoltolain 15 §:n mukaan kunnan tehtävänä on huolehtia kunnaneläinlääkäreille säädettyjen tai lain nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä alueellisen suunnitelman ja valtakunnallisen ohjelman mukaisesti. Kunnan tulee ylläpitää tarpeellista määrää kunnaneläinlääkärin virkoja, jotka voivat olla kuntien tai kuntayhtymien yhteisiä. Eläinlääkintähuoltolain 22 §:n mukaan valtion varoista maksetaan kunnalle korvaus eläintauti- ja eläinsuojeluvalvontaan liittyvien kunnaneläinlääkärin tehtävien hoitamisesta. Korvauksen perusteena ovat kunnalle tehtävien hoidosta aiheutuneet välittömät kustannukset. Korvausta ei makseta niistä tehtävistä, joista kunnaneläinlääkärillä on oikeus periä maksu toimialta.

1.1.4 Kotieläinjalostuslaki ja hevostalouslaki

Eläinten keinollisesta lisäämisestä säädetään kotieläinjalostuslaissa (794/1993) ja hevostalouslaissa (796/1993) sekä niiden nojalla annetuissa alemmanasteisissa säädöksissä. Kotieläinjalostuslain 6 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriön määräämiin eläinla-

jeihin kuuluvien eläinten keinollista lisäämistä saa harjoittaa vain ministeriön luvalla tai määräämin edellytyksin. Alemmanasteisilla säännöksillä lupavaatimus on määritelty koskemaan nautojen, sikojen, lampaiden, vuohien, hevosten ja kettujen keinollista lisäämistä. Lisäksi hevostalouslain 5 §:n mukaan hevosten keinollinen lisääminen edellyttää lähitökohtaisesti maa- ja metsätalousministeriön lupaa. Keinollisella lisäämisellä tarkoitetaan mainittujen lakien mukaan keinosiemennystoimintaa tai alkionsiirtotoimintaa. Keinosiemennystoiminnalla puolestaan tarkoitetaan siemennesteen keräämistä, käsittelyä, säilyttämistä ja eläinten keinosiemementämistä ja alkionsiirtotoiminnalla alkioiden tai munasolujen keräämistä, käsittelyä, säilytystä ja siirtoa eläimestä toiseen.

Eläintautien vastustamisen kannalta keskeisiä ovat kotieläinjalostuslain 6 §:n 1 momentin ja hevostalouslain 5 §:n 1 momentin valtuussäännökset, joiden nojalla eräät keinosiemennys- ja alkionsiirtotoimintaan kuuluvat toiminnot on säädetty maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla myös erikseen luvanvaraisiksi. Säännösten nojalla on pantu täytäntöön ne Euroopan unionin säädökset, joiden mukaan unionin sisäiseen kauppaan tarkoitetun sonnin, karjun tai oriin sperman tulee olla kerätty ja käsitelty tätä tarkoitusta varten hyväksytyllä keinosiemennysasemalla sekä varastoitu tarkoitusta varten hyväksytyllä keinosiemennysasemalla tai hyväksytyssä spermavarastossa. Lisäksi nautaeläinten, sikojen, lampaiden, vuohien ja hevosten alkioiden keräys ja tuotanto on säädetty unionin lainsäädännön edellyttämällä tavalla luvanvaraiseksi silloin, kun kerätyt tai tuotetut alkio on tarkoitus saattaa markkinoille toisessa jäsenvaltiossa.

Kotieläinjalostuslain ja hevostalouslain mukaan maa- ja metsätalousministeriö vastaa lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnasta. Valvonassa se voi käyttää apunaan alaisiaan viranomaisia ja jalostustoimintaa harjoittavia yhteisöjä sekä kotieläinjalostuslakiin liittyvän valvonnan kyseessä ollen myös maaseudun neuvontajärjestöjä sekä kyseessä olevaan valvontatehtävään valtuuttamia henkilöitä. Kotieläinjalostuslakiin ja hevostalouslakiin sisältyvät lisäksi säännökset eläinten polveutumista ja perinnöllistä arvoa koskevien tie-

tojen rekisteröimisestä kantakirjaan tai muuhun vastaavaan rekisteriin sekä jalostuseläinten kaupasta ja maahantuonnista sekä niihin liittyvistä eläinten polveutumista koskevista todistuksista.

1.1.5 Laki eläintunnistusjärjestelmästä

Eläintunnistusjärjestelmästä annetussa laissa (238/2010) säädetään eläimistä vastuussa olevien toimijoiden, eläinten pitopaikkojen sekä eläinten tunnistamisesta, rekisteröimisestä ja jäljittämisestä. Lain perusteella pidetään eläintenpitäjä- ja eläinvälittäjärekisteriä sekä pitopaikka- ja haaskaruokintapaikkarekisteriä. Laissa tarkoitetuilla toimijoilla on velvollisuus ilmoittaa viranomaiselle rekisteriin merkittäviä tietoja. Laissa säädetään myös toimijoiden velvollisuudesta merkitä omistuksessaan tai hallinnassaan syntyneet, määrättyihin eläinlajeihin kuuluvat eläimet tunnistimilla sekä pitää luetteloa omistuksessaan tai hallinnassaan olevista, tiettyihin lajeihin kuuluvista eläimistä eläinlaji- ja pitopaikkakohtaisesti.

1.1.6 Laki eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta

Eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetussa laissa säädetään Euroopan unionin ulkopuolelta Suomeen tuotaville tai Suomen alueen kautta edelleen muualle Euroopan unionin alueelle tai unionin ulkopuolelle kuljetettaville eläimille ja tavaroille eläintautien vastustamiseksi sekä elintarvikkeiden ja rehujen hygieenisen laadun turvaamiseksi asetettavista vaatimuksista. Lisäksi laissa säädetään tuonnin tai kauttakuljetuksen yhteydessä rajatarkastusasemalla tehtävästä eläinlääkinnällisestä tarkastuksesta.

Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen suorittaa Elintarviketurvallisuusviraston palveluksessa oleva rajaeläinlääkäri tai muu eläinlääkäri, jonka Elintarviketurvallisuusvirasto on valtuuttanut tehtävää varten. Jos tuontierä ei täyty sitä koskevia vaatimuksia, erä on määrättävä vietäväksi maasta, asetettavaksi eristykseen tai karanteeniin, käytettäväksi tai käsiteltäväksi rajaeläinlääkärin hyväksymällä tavalla taikka lopetettavaksi tai hävitettäväksi.

Eläinlääkinnällistä rajatarkastusta ei tehdä kaikille lain tarkoittamille eläimille ja tavaroille, vaan osa eläimistä ja tavaroista tarkastetaan maa- ja metsätalousministeriön määräämässä tullitoimipaikassa osana muuta tullivalvontaa. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla on määritelty ne eläimet ja tuotteet, joita ei tarvitse toimittaa eläinlääkinnälliseen rajatarkastukseen.

Lakiin sisältyvät lisäksi säännökset niiden tilanteiden varalta, joissa maahan jo tuotuihin eläimiin tai tavaroihin myöhemmin todetaan tai epäillään liittyvän eläntaudin leviämisen vaaraa. Elintarviketurvallisuusvirasto voi tällöin määrätä eläimiä tai tavaroita koskevista välttämättömistä toimenpiteistä kuten maasta poistamisesta, eristämisestä, karanteenista taikka eläinten lopettamisesta tai tuotteiden hävittämisestä.

1.1.7 Muu kansallinen lainsäädäntö

Elintarvikelain yhtenä tavoitteena on suojata kuluttajia elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta. Elintarvikemääräyksillä viitataan elintarvikelakiin ja sen nojalla annettuihin säännöksiin sekä useisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksiin, joiden täytäntöönpanoa elintarvikelaki koskee. Terveysvaaralla puolestaan tarkoitetaan mitä tahansa biologista, kemiallista tai fysikaalista tekijää tai tilaa, joka saattaa vaarantaa elintarvikkeen turvallisuuden, myös eläintautia ainakin silloin, kun se voi sairastuttaa ihmisen. Elintarvikelakiin sisältyy säännöksiä elintarvikkeita, elintarviketuoneistoja tai alkutuotantopaikkoja koskevista vaatimuksista sekä elintarviketuotantoon käytettävien eläinten terveydentilaan ja käsittelyyn liittyvistä vaatimuksista. Elintarviketuoneistoilta edellytetään eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta viranomaisen hyväksyntää, ja alkutuotantopaikasta sekä siellä harjoitettavasta toiminnasta on tehtävä viranomaiselle ilmoitus. Elintarvikelaissa ja elintarvikkeita koskevissa unionin säädöksissä säädetään myös elintarvikkeiden jäljitettävyydestä, elintarvikkeita koskevasta kirjanpidosta, elintarvikealan toimijan velvollisuudesta omavalvontaan, elintarvikkeita koskevasta laboratoriotoiminnasta, muista Euroopan unionin jäsenvaltioista tuotavien elintarvikkeiden valvonnasta sekä lihan tarkastuksen

suorittamisesta teurastamoissa. Elintarvikevalvonnasta vastaavia keskeisimpiä viranomaisia ovat Elintarviketurvallisuusvirasto, aluehallintovirastot sekä kunta.

Kalastuslain (286/1982) 95 §:n 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriö voi kalakannan suojelemiseksi taikka tarttuvien kala- ja raputautien leviämisen estämiseksi määrääjäksi tai toistaiseksi antaa kieltoja tai määräyksiä, jotka koskevat kalojen, rapujen tai mädin vientiä, tuontia, kuljetusta, varastointia tai kauppaa taikka niiden pyynnissä, varastoinnissa ja kuljetuksessa käytettyjen välineiden käsittelyä tai siirtämistä toiselle paikkakunnalle. Säännöstä on käytetty muun muassa rapuruton torjunnassa. Kalastuslakia ollaan parhaillaan uudistamassa.

Eläinten lääkitsemisestä annettua lakia (617/1997) sovelletaan lääkkeiden ja muiden eläinten käsittelyssä käytettävien aineiden sekä eläinten lääkitsemisessä käytettävien välineiden käyttöön eläimille. Lisäksi lakia sovelletaan näiden aineiden ja välineiden valvontaan. Lakiin sisältyy säännöksiä muun muassa lääkkeiden sallituista käyttötavoista, lääkkeiden, aineiden ja välineiden käyttökielloista, lääkittyjen eläinten tunnistamisesta, lääkkeiden käyttöön liittyvistä teurasvaroajoista sekä lääkekirjanpitoa koskevista eläinten omistajien ja eläinlääkäreiden velvollisuuksista. Lain 10 §:n nojalla on säädetty eläintautien vastustamiseksi tarpeellisista rokotteiden käyttökielloista.

Eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetussa laissa (29/2000) säädetään eläinlääkäriksi laillistamisesta ja väliaikaisesta oikeudesta harjoittaa eläinlääkäriammattia. Lisäksi laissa säädetään eläinlääkäriammattin harjoittajan oikeuksista ja velvollisuuksista, eläinlääkärirekisteristä sekä ammatinharjoittajien valvonnasta. Lain 12 §:n mukaan eläinlääkäriammattin harjoittajalla on velvollisuus toimittaa viranomaisille eläintautilain nojalla vastustettavien eläintautien leviämisen estämiseksi tarpeellisia tietoja sekä antamaan ilmoituksia ja tilastotietoja hoitamistaan tautitapauksista.

Eläintautilaissa ei ole määritelty eläintautiviranomaisten toimivaltaa Euroopan yhteisön lainsäädännön täytäntöönpanossa, vaan toimivallan määrittely perustuu *Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annettuun lakiin* (1100/1994).

Lain 2 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriö on yhteisen maatalouspolitiikan alaan kuuluvissa unionin säädöksissä tarkoitettu toimivaltainen viranomainen. Ministeriö voi kuitenkin jonkin asian tai asiaryhmän osalta asetuksella siirtää toimivaltaansa kuuluvia tehtäviä määräämälleen hallinnonalansa viranomaiselle. Unionin eläintautilainsäädännössä määriteltyjä tehtäviä suorittavat ministeriön lisäksi Elintarviketurvallisuusvirasto, aluehallintovirastot ja kunnaneläinlääkärit.

1.2 Euroopan unionin lainsäädäntö

1.2.1 Eläintautien vastustamista koskevat unionin säädökset

Koska eläintautien vastustamiseen liittyvät säännökset vaikuttavat maataloustuotteiden kauppaan, eläintauteja koskevaa lainsäädäntöä ryhdyttiin harmonisoimaan Euroopan talousyhteisössä jo 1960-luvulla. Aluksi harmonisointi koski nautojen ja sikojen sekä punaisen lihan kauppaan vaikuttavia säännöksiä, mutta jäsenvaltioiden rajalla tapahtuvien tarkastusten poistuttua jäsenvaltioiden väliltä vuonna 1993 harmonisoitiin eläintautien vastustamiseen liittyvä lainsäädäntö kokonaisuudessaan. Useimmat direktiivit ja asetukset on annettu EY:n perustamissopimuksen (nykyisin Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus) 37 artiklan (nykyinen 43 artikla) eli yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevan artiklan nojalla. Sellaiset direktiivit ja asetukset, joilla on merkitystä kansanterveydelle, on annettu mainitun sopimuksen kansanterveyttä koskevan 152 artiklan (nykyinen 168 artikla) nojalla.

Siltä osin kuin unionin säädökset koskevat eläintautien valvontaa ja tautien hävittämistä, kyse on minimiharmonisoinnista, eli jäsenvaltiot voivat harkintansa mukaan yleensä toteuttaa unionin säädöksissä edellytettyjä toimenpiteitä tehokkaampia toimenpiteitä. Sen sijaan niiden säännösten osalta, jotka koskevat unionin sisäistä kauppaa tai unionin alueelle tuontia, yksittäisillä jäsenvaltioilla ei ole liikkumavaraa. Tuonnin yhteydessä ei siten voida vaatia ylimääräisiä tutkimuksia eläintautien varalta tai asettaa muitakaan tuontia koskevia ylimääräisiä rajoituksia.

Vesiviljelyeläimiä lukuun ottamatta unionin lainsäädännössä säädetään eläinten, alkioiden ja sulusolujen terveysehdoista jäsenvaltioiden välisessä kaupassa, mutta ei jäsenvaltioiden sisäisessä kaupassa. Kaikille merkittävälle tuotantoeläinsektoreille on olemassa direktiivit, joista käy ilmi jäsenvaltioiden välisessä kaupassa noudatettavat terveysvaatimukset. Vakavien eksoottisten taudinpurkausten yhteydessä voidaan yleisten terveysvaatimusten lisäksi yhteisön tasolla säätää erityisiä ehtoja tiettyjen eläinten kaupalle eläintaudin leviämisen estämiseksi. Eläinlääkintäviranomaiset valvovat ehtojen noudattamista ensisijaisesti lähtömaassa. Määränpäämaassa tuojalla on velvollisuus tarkastaa saapuvat eläimet ja tuotteet, niiden mukana seuraavat terveystodistukset ja muut asiakirjat heti maahantulon yhteydessä. Viranomaisten on sallittua tarkastaa eläimiä tai tuotteita määränpäämaassa pistokoeluongtoisesti tai jos on olemassa epäily tarttuvan eläintaudin leviämisestä tai siitä, ettei tuontierä täytä vaatimuksia. Tuojan on myös välittömästi ilmoitettava eläimillä esiintyvistä sairauden oireista tai asiakirjoissa ilmenneistä puutteista virkaeläinlääkärille. Eläimet, jotka eivät täytä tuonnin ehtoja, voidaan palauttaa lähtömaahan tai lopettaa.

Jäsenvaltioiden väliseen kauppaan sovellettavia eläinten terveyttä koskevia ehtoja sisältyy seuraaviin direktiiveihin ja asetuksiin sekä niiden nojalla annettuihin komission päätöksiin ja asetuksiin:

- tiettyjen tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden ehkäisyä, valvontaa ja hävittämistä koskevista säännöistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 999/2001;

- lemmikkieläinten muihin kuin kaupallisiin kuljetuksiin sovellettavista eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista ja neuvoston direktiivin 92/65/ETY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 998/2003, jäljempänä *lemmikkieläinasetus*;

- neuvoston direktiivi 64/432/ETY eläinten terveyteen liittyvistä ongelmista yhteisön sisäisessä nautaeläinten ja sikojen kaupassa;

- neuvoston direktiivi 88/407/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä naudansukuisten kotieläinten pa-

kastetun siemennesteen kaupassa ja tuonnissa;

- neuvoston direktiivi 89/556/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä naudansukuisten kotieläinten alkioiden kaupassa ja tuonnissa kolmansista maista;

- neuvoston direktiivi 89/662/ETY eläinlääkärintarkastuksista yhteisön sisäisessä kaupassa sisämarkkinoiden toteuttamista varten;

- neuvoston direktiivi 90/425/ETY eläinlääkärin- ja kotieläinjalostustarkastuksista yhteisön sisäisessä tiettyjen elävien eläinten ja tuotteiden kaupassa, jäljempänä *neuvoston direktiivi 90/425/ETY*;

- neuvoston direktiivi 90/426/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista elävien hevoseläinten liikkuvuuden ja kolmansista maista tapahtuvan tuonnin osalta;

- neuvoston direktiivi 90/429/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä siansukuisten kotieläinten siemennesteen kaupassa ja tuonnissa;

- neuvoston direktiivi 90/539/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä siipikarjan ja siitosmunien kaupassa ja tuonnissa kolmansista maista;

- neuvoston direktiivi 91/68/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä lampaiden ja vuohien kaupassa;

- neuvoston direktiivi 92/65/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista eläinten, siemennesteen, munasolujen ja alkioiden yhteisön sisäisessä kaupassa ja yhteisöön tuonnissa siltä osin, kuin niitä eivät koske direktiivin 90/425/ETY liitteessä A olevassa I jaksossa mainittujen erityisten yhteisön säädösten eläinten terveyttä koskevat vaatimukset, jäljempänä *neuvoston direktiivi 92/65/ETY*;

- neuvoston direktiivi 92/118/ETY eläinten terveyttä ja kansanterveyttä koskevista vaatimuksista sellaisten tuotteiden yhteisön sisäisessä kaupassa ja yhteisöön tuonnissa, joita eivät koske direktiivin 89/662/ETY ja, taudinaiheuttajien osalta, direktiivin 90/425/ETY liitteessä A olevassa I luvussa mainittujen erityisten yhteisön säädösten kyseiset vaatimukset;

- neuvoston direktiivi 96/93/EY eläimiä ja eläintuotteita koskevien todistusten laadinnasta;

– neuvoston direktiivi 2002/99/EY ihmiskäytännön tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden tuotantoon, jalostukseen, jakeluun ja yhteisön alueelle tuomiseen liittyvistä eläinten terveyttä koskevista säännöistä; sekä

– neuvoston direktiivi 2006/88/EY vesiviljelyeläimiin ja niistä saataviin tuotteisiin sovellettavista eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista sekä vesieläinten tiettyjen tautien ehkäisemisestä ja torjunnasta, jäljempänä *vesiviljelyeläinten terveysdirektiivi*.

Direktiiveillä on annettu säännökset vähimmäistoimenpiteistä sellaisten eläintautien hävittämiseksi, joiden tehokas torjunta on eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden kaupan jatkumisen edellytys. Tarkoituksena on yleensä taudin hävittäminen mahdollisimman nopeasti taudinpurkauksen jälkeen, jos se on suinkin mahdollista ilman kohtuuttomia ponnistuksia. Jos tauti leviää hyönteisten välityksellä, se pyritään pitämään hallinnassa ja mahdollisesti hävittämään pidemmän ajan kuluessa rokotteilla. Direktiivit sisältävät säännöksiä tautien ilmoittamisvelvollisuudesta, toimenpiteistä eläintautiepäilyjen ja todettujen tautitapausten yhteydessä sekä erilaisten rajoitusvyöhykkeiden ja rajoitusalueiden perustamisesta.

Toimenpiteistä taudinpurkauksissa säädetään seuraavissa direktiiveissä:

– neuvoston direktiivi 82/894/ETY eläintautien ilmoittamisesta yhteisössä;

– neuvoston direktiivi 92/35/ETY afrikkalaisen hevostaudin valvontasäännöistä ja torjuntatoimenpiteistä;

– neuvoston direktiivi 92/66/ETY yhteisön toimenpiteistä Newcastle taudin torjumiseksi;

– neuvoston direktiivi 92/119/ETY yhteisön yleisistä toimenpiteistä tiettyjen eläintautien torjumiseksi sekä swine vesicular -tautiin liittyvistä erityistoimenpiteistä;

– neuvoston direktiivi 2000/75/EY lampaan bluetongue-taudin torjunta- ja hävittämistoimenpiteistä koskevista erityissäännöksistä;

– neuvoston direktiivi 2001/89/EY yhteisön toimenpiteistä klassisen sikaruton torjumiseksi;

– neuvoston direktiivi 2002/60/EY erityissäännöksistä afrikkalaisen sikaruton torjumiseksi ja direktiivin 92/119/ETY muuttamisesta

ta Teschenin taudin ja afrikkalaisen sikaruton osalta;

– neuvoston direktiivi 2003/85/EY yhteisön toimenpiteistä suu- ja sorkkataudin torjumiseksi, direktiivin 85/511/EY sekä päätösten 89/531/ETY ja 91/665/ETY kumoamisesta ja direktiivin 92/46/ETY muuttamisesta, jäljempänä *suu- ja sorkkatautidirektiivi*; sekä

– neuvoston direktiivi 2005/94/EY yhteisön toimenpiteistä lintuinfluenssan torjumiseksi ja direktiivin 92/40/ETY kumoamisesta, jäljempänä *lintuinfluenssadiirektiivi*.

Edellä mainittujen unionin säädösten sisältöä käsitellään tarkemmin yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Eläimissä esiintyy myös sellaisia ihmiseen tarttuvien tauteja eli zoonooseja, joiden hävittäminen kokonaan ei ole käytännössä mahdollista. Niiden seurannasta ja raportoinnista säädetään tiettyjen zoonoosien ja niiden aiheuttajien seurannasta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2003/99/EY, jäljempänä *zoonoosidirektiivi*. Direktiivi edellyttää myös antibiooteille resistenttien mikrobien seurantaa eläimissä. Tiettyjen zoonoosien valvonnasta säädetään myös salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonoosien aiheuttajien valvonnasta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2160/2003, jäljempänä *zoonosiasetus*.

1.2.2 Eläintautien rahoitusta koskevat unionin säädökset ja periaatteet

Eläintautien vastustamiseen myönnettävä valtiontuki

Myös kilpailusäännökset vaikuttavat eläintautien torjuntaan jäsenvaltioissa. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan mukaan sellainen valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suuressa määrin yritystä tai tuotannonalaa, on sovellettavien yhteismarkkinoille siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Valtiontukeen liittyviä kilpailusäännöksiä sovelletaan maataloustuotteiden tuotantoon ja kauppaan kuitenkin vain siltä osin kuin siitä erikseen säädetään lainsäätä-

misjärjestyksessä. Käytännössä valtiontukisäännösten soveltamisalan ulkopuolelle jäävät kuitenkin maatalousalan tuotteista vain ne tuotteet, jotka eivät kuulu yhteisten markkinajärjestelyjen piiriin.

Komissio on vahvistanut etukäteen suuntaviivat, joissa esitettyjä kriteerejä se soveltaa tutkiessaan ilmoitettujen maatalousalan tukien soveltuvuuden yhteismarkkinoille. Voimassa olevat suuntaviivat on julkaistu komission tiedonannossa maa- ja metsätalousalan valtiontukea koskevista suuntaviivoista vuosiksi 2007—2013 (2006/C 319/01). Maatalousalalla sovelletaan uusien suuntaviivojen ohella vuoden 2007 alussa voimaan tullutta niin sanottua ryhmäpoikkeusasetusta eli perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta maataloustuotteiden tuottamisen alalla toimiviin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin sekä asetuksen (EY) N:o 70/2001 muuttamisesta annettua komission asetusta (EY) N:o 1857/2006.

Suuntaviivojen ja ryhmäpoikkeusasetuksen mukaan tukea voidaan maksaa vain alkutuotantoa harjoittaville toimijoille, ei yrityksille, jotka jalostavat tai pitävät kaupan maataloustuotteita. Ryhmäpoikkeusasetuksen mukaan yhteismarkkinoille soveltuu palvelujen muodossa myönnetty tuki, jota annetaan viljelijöille eläintautien esiintymisen torjuntaan tai hävittämiseen liittyvien terveystarkastusten, testeistä ja muista seurantatutkimuksista aiheutuvien kustannusten, rokotteiden ja lääkkeiden hankinnan ja annostelun sekä teurastuskulujen korvaamiseksi. Lisäksi yhteismarkkinoille soveltuvia ovat tuet, jotka liittyvät eläintaukeista tuottajille aiheutuviin menetyksiin, edellyttäen että tuissa on kyse karanteenivelvollisuuksista tai uusien eläinten hankintaan liittyvistä vaikeuksista aiheutuneiden tulonmenetysten taikka taudin vuoksi kuolleiden tai pakollisen julkisen taudintorjuntaohjelman nojalla tapettaviksi määrättyjen eläinten markkina-arvon korvaamisesta ja että kyseessä oleva taudinpurkaus on viranomaisen virallisesti tunnustama. Tuen on lisäksi koskettava Maailman eläintautijärjestön vahvistamassa luettelossa tai tietyistä eläinlääkintäalan kustannuksista annetun neuvoston päätöksen 90/424/ETY liitteessä mainittua eläintautia.

Edellä esitettyjä maatalousalan valtiontukea koskevia säännöksiä ei sovelleta vesivil-

jelyyn eikä kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jalostukseen ja kaupan pitämiseen, vaan niitä koskien sovelletaan yleisiä kilpailusäännöksiä sekä erityisiä säännöksiä, jotka koskevat jäsenvaltioiden suorittamia rahoitusosuuksia Euroopan unionin kalatalousrahaston toimintaohjelmaan osana toimintaohjelmaa. Kalatalousrahastosta voidaan myöntää tietyin edellytyksin rahoitusta eläinten terveyttä koskeviin toimenpiteisiin. Rahoitusta voidaan niin sanottujen eksoottisten tautien osalta myöntää vesiviljelyeläinten terveysdirektiivin mukaisesti taudintorjuntaa koskeviin vähimmäistoimenpiteisiin. Muiden kuin eksoottisten tautien osalta tuki voi kattaa vesiviljelyeläinten terveysdirektiivin mukaisesti laaditut ja hyväksytyt hävittämisohjelmot.

Euroopan unionin osallistuminen eläintaukeista aiheutuviin kustannuksiin

Euroopan unionin osallistumisesta eläintautien torjuntakustannuksiin säädetään tietyistä eläinlääkintäalan kustannuksista annetussa neuvoston päätöksessä 2009/470/EY. Tiettyjen eläintautien ja zoonoosien kansallisiin hävittämisen-, torjunta- ja seurantaohjelmiin sovellettavista yhteisön vaatimuksista annettu komission päätös 2008/341/EY sisältää tarkemmat säännökset niistä edellytyksistä, joilla jäsenvaltioille myönnetään Euroopan unionin rahoitusta eläintaukeista johtuvien hätätoimenpiteiden kustannuksiin. Euroopan unionin varoista ei myönnetä eläintauteihin liittyviä korvauksia suoraan eläintenpitäjille tai muille toimijalle, vaan rahoitus maksetaan jäsenvaltiolle.

Euroopan unioni voi rahoittaa hätätoimenpiteitä seuraavien tautien hävittämiseksi: karjarutto, pienten märehtijäin rutto, swine vesicular -tauti, bluetongue, teschenintauti, lammas- ja vuohirokko, Rift valley -kuume, lumpy skin -tauti, afrikkalainen hevosrutto, vesicular stomatitis-tauti, venezuelalainen hevosenkefaliitti, EHD, klassinen sikarutto, afrikkalainen sikarutto, naudan tarttuva keuhkorutto, lintuinfluenssa ja Newcastlel tauti. Suomessa taudit kuuluvat helposti leviäviin eläintauteihin.

Rahoituksella korvataan puolet niistä kustannuksista, jotka liittyvät eläinten teurastamiseen, eläinten ja eläintuotteiden hävittämiseen, tilojen puhdistukseen ja desinfektioon

sekä saastuneen rehun ja saastuneiden välineiden hävittämiseen. Suu- ja sorkkataudin osalta korvataan kuitenkin 60 prosenttia määrättyistä taudin hävittämiskustannuksista ja eläinten omistajille maksetuista korvauksista. Jos unionin tasolla tehdään päätös hätärokotuksiin ryhtymisestä, unioni korvaa rokotteiden hankintaan liittyvät kustannukset kokonaisuudessaan sekä puolet rokottamisesta aiheutuvista kustannuksista. Rokotteita ja rokotuskustannuksia ei kuitenkaan korvata, jos kysymyksessä on Newcastle'n tauti.

Eläimen omistajalle on maksettava korvaus lopetetusta eläimestä 90 päivän kuluessa lopetuksesta. Komissio maksaa korvaukset jälkikäteen jäsenvaltioille niiden tekemien korvaushakemusten perusteella. Enimmäismäärää yhteisön maksamille korvauksille ei ole asetettu.

Unionin rahoitusta voidaan myöntää myös tiettyihin jäsenvaltioiden suunnitelmallisiin toimenpiteisiin maassa esiintyvän taudin hävittämiseksi tai valvomiseksi sekä eläintautien seurantaohjelmien toteuttamiseen. Rahoituksen enimmäismäärästä ja -ehdoista päätetään ohjelmaa edeltävänä vuonna jäsenvaltioiden hakemusten perusteella unionin budjetin asettamissa rajoissa. Rahoitus maksetaan ohjelmaa seuraavana vuonna jäsenvaltion tekemän korvaushakemuksen perusteella. Rahoitus voidaan myös myöntää monivuotisena. Rahoitusta voidaan myöntää seuraaville taudeille: nautojen tuberkuloosi, naudan luomistauti (Br. abortus), lampaan ja vuohen luomistauti (Br. melitensis), Blue-tongue alueilla, joilla tauti on endeeminen tai joita on luokiteltu riskialueiksi, afrikkalainen sikarutto, Swine vesicular-tauti, klassinen sikarutto, pernarutto, naudan tarttuva keuhkorutto, lintuinfluenssa, raivotauti, ekinokokkoosi, TSE-taudit, kampylobakterioosi, listerioosi, salmonelloosi (zoonoottinen salmonella), trikinooosi sekä EHEC. Taudeista suurin osa kuuluu Suomessa lakisääteisesti vastustettaviin eläintauteihin.

1.2.3 Unionin lainsäädännön uudistaminen

Komissio julkaisi uutta eläintautistrategiaa koskevan asiakirjan vuoden 2007 syyskuussa. Strategian tavoitteena on turvata ihmisten terveys ja elintarviketurvallisuus, turvata maatalouden taloudelliset edellytykset, pa-

rantaa kilpailukykyä sekä samalla huolehtia eläinten hyvinvoinnista ja ympäristönsuojelusta.

Eläintautistrategian toimeenpanemiseksi on julkaistu toimintasuunnitelma, joka sisältää 31 erillistä toimenpidettä. Tärkein näistä lie-nee eläintautilainsäädännön kokonaisuudistus. Muita tärkeitä toimenpiteitä ovat eläintautien luokitus, EU:n maksamien eläintautikorvausten uudistaminen ja siirtäminen osittain elinkeinolle, maatilojen kannustaminen parempaan tautisuojaukseen, eläinten ja eläintuotteiden kauppaan liittyvän tietokannan (TRACES) kehittäminen ja siirtyminen sähköisiin eläinlääkäritodistuksiin, yhteyksi- en kehittäminen kansallisten eläintietokantojen välillä, siirtyminen eläinten sähköiseen tunnistamiseen, eläinlääkinnällisen rajatar- kastuksen kehittäminen riskiperusteiseksi, eläintautiseurannan kehittäminen, eläintautiteihin liittyvän tieteellisen tutkimuksen edistäminen, mikrobilääkeresistenssin seu- ranta ja torjunta sekä eläinlääkkeiden hyväk- symistä koskevan lainsäädännön uudelleen tarkastelu.

Eläintautilainsäädännön kokonaisuudistuk- sessa on tarkoitus koota nykyinen pirstalei- nen unionin lainsäädäntö uudentyypiseksi kokonaisuudeksi, joka koostuisi yhdestä uu- desta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta, puitesäädöksestä, jonka muodos- taman sateenvarjon alle voimassa oleviin di- rektiiveihin ja niiden nojalla annettuihin ko- mission päätöksiin ja asetuksiin sisältyvä yk- sityiskohtaisempi sääntely sisällytettäisiin vaiheittain alemmanasteisella sääntelyllä. Li- säksi viranomaisvalvontaa koskevat sään- nökset on tarkoitus koota erilliseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen. Tavoit- teena on antaa puitesäädöstä koskeva komi- sion esitys syksyllä 2012. Esityksessä ei oteta kantaa toimenpiteiden rahoitukseen tai toi- menpiteistä maksettaviin korvauksiin. Näistä on tulossa erillinen esitys aikaisintaan vuo- den 2012 lopussa.

1.3 Eläintautisäädäntö eri maissa

1.3.1 Ruotsi

Ruotsissa eläintautisäännökset on jaettu viiteen lakiin. Nämä ovat: epizootilagen

(1999:657), joka on hyvin samankaltainen kuin Suomen eläintautilaki, zoonoslagen (1999:658), jossa on salmonellavalvontaa koskevat säännökset, lagen (2006:806) om provtagning på djur, jossa on laajat valtuudet tutkia eläimiä ja ryhtyä toimenpiteisiin muiden kuin epizootilagenissa lueteltujen tautien osalta, lagen (2006:807) om kontroll av husdjur, jossa on säännökset terveystalvonnasta sekä bisjukdomslagen (1974:211), jossa säädetään mehiläisten taudeista.

Vuoden 2010 lopussa julkaistiin Ruotsissa laaja selvitys, Djursmittsutredningen (SOU 2010:106), joka sisältää esityksen Ruotsin eläintautilainsäädännön kokonaisuudistuksesta. Selvityksessä eläintautisäännöksiä ehdotetaan koottavaksi yhteen lakiin, djursmittslagen. Ehdotetun lain mukaan eläintaudit jaettaisiin valvottaviin eläintauteihin (spärsmittor), joiden esiintymistä ainoastaan rajoitetaan, ja hävitettäviin eläintauteihin (ätgärdssmittor). Lisäksi lakiin sisältyisi kolmantena luokkana taudit, joista unionin säädöksissä säädetään asetustasolla (EU förordningssmittor). Laki sisältäisi uutena vaatimuksena kaikille kaupallisille tiloille pakolliset bioturvallisuussuunnitelmat. Valtio kouluttaisi kaikki tuottajat laatimaan näitä suunnitelmia. Läänineläinlääkärit valvoisivat suunnitelmia satunnaisotannalla eläinsuojelumääräysten valvonnan tavoin. Laki sisältäisi voimassa olevien säädösten tapaan säännöksiä terveystalvontaohjelmista, mutta kaikki ohjelmat muuttuisivat vapaaehtoisiksi. Lisäksi laki sisältäisi säännökset unionin jäsenvaltioiden välisten ja unionin rajat ylittävien eläinten ja tuotteiden siirtojen valvonnan. Tautien ilmoitusvelvollisuus ja toimenpiteet hävitettävien tautien yhteydessä olisivat samankaltaisia kuin nykyisessä epizootilagenissa. Korvaussäännökset muutettaisiin siten, että korvauksia ei enää maksettaisi valvottavien tautien kuten salmonellan yhteydessä.

1.3.2 Tanska

Tanskassa eläintauksista säädetään osana laajempaa eläintenpidosta annettua lakia (Lov om hold af dyr 432/2004). Laissa säädetään eläintautien jakamisesta neljään luokkaan, pitopaikkojen tutkimisesta zoonosien varalta, eläintautien ilmoittamisesta sekä

toimenpiteistä eläintauksia koskevien epäilyjen ja todettujen tautitapausten yhteydessä. Laissa on laajat valtuudet säätää alemmanasteisella lainsäädännöllä eläinten tai tuotteiden tutkimisesta, valvonnasta, merkitsemisestä, hoitamisesta, rokottamisesta, eristämisestä, luovuttamisesta, lopettamisesta tai teurastamisesta sekä hävittämisestä.

Lain nojalla voidaan myös velvoittaa toteuttamaan toimenpiteitä eläintautien ennalta ehkäisemiseksi. Vuonna 2008 bioturvallisuussuunnitelma ja tietyt konkreettiset bioturvallisuustoimenpiteet tulivat pakollisiksi pitopaikoissa, joissa on vähintään 380 lypsy-lehmää, 550 emolehmää, 3 000 teurasvasikkaa, 1 500 hiehoa, 1 360 emakkoa ja porsaita 32 kiloon asti, 2 150 emakkoa ja porsaita 7 kiloon asti, 4 500 teurassikkaa tai 15 400 pikkuporsasta. Suunnitelma on toimitettava paikalliselle valvontaviranomaiselle hyväksyttäväksi, ja se on päivitettävä vuosittain. Pakollisen suunnitelman lisäksi nautatiloilla vaaditaan karanteeniosasto, jonka kautta uudet eläimet tuodaan, ja sikatilat on jaettava osastoihin. Lypsylehmätilat ja emakkosikalat saavat ottaa vastaan eläimiä korkeintaan kolmelta eri tilalta vuoden aikana. Lisäksi elintarvikkeiden tai sivutuotteiden jalostus pitopaikan yhteydessä on kielletty, biokaasulaitoksia lukuun ottamatta.

1.4 Kansainväliset sopimukset ja standardit

Maailman eläintautijärjestö OIE on vuonna 1924 perustettu kansainvälinen yhteistyöelin, joka edistää eläintautien vastustamista ja tutkimusta sekä kansainvälisen kaupan turvallisuutta. OIE hyväksyy kansainväliseen kauppaan standardit, jotka luovat perustan eläintautien leviämisen estämiselle. Järjestön tehtäväkenttään kuuluu eläintautien vastustamisen lisäksi nykyään myös eläinten hyvinvoinnin ja elintarviketurvallisuuden edistäminen. OIE pitää luetteloa ilmoitettavista eläintauksista.

Maailman kauppajärjestön WTO:n Uruguayn kierroksella solmittiin terveys- ja kasvisuojelutoimia koskeva SPS-sopimus. Sopimus kattaa ne tekniset määräykset, standardit, vaatimustenmukaisuuden arviointimenetelyt ja muut toimet, joiden tarkoituksena on

elintarviketurvallisuus sekä eläinten tai kasvien terveyden suojelu. Keinoina ovat harmonisointi, vastaavuuden tunnustaminen ja ilmoitusmenettely. Sopimuksen mukaan jäsenvaltioiden tulee sääntöjen harmonisoimiseksi perustaa terveyden- ja kasvinsuojelutoimensa kansainvälisiin standardeihin. Eläinten ja eläinperäisten elintarvikkeiden kauppaa koskevien standardien osalta sopimuksessa viitataan OIE:hen. Lähtökohtana siis on, että kansainvälistä eläinten ja elintarvikkeiden kauppaa ei eläinten terveyteen liittyvien syiden perusteella rajoiteta enempää kuin OIE:n säännöstö sallii. OIE:n standardeja tiukempia sääntöjä voi SPS-sopimuksen mukaan soveltaa vain siinä laajuudessa kuin ne ovat tarpeellisia ihmisten tai eläinten elämän tai terveyden suojelemiseksi. Lisäksi näiden sääntöjen tulee perustua tieteelliseen riskiarviointiin.

1.5 Suomen eläintautitilanne

Suomessa on historiallisesti esiintynyt vähemmän tarttuvia eläintauteja kuin useimmissa muissa maissa. Tämä johtuu osaksi Suomen syrjäisestä sijainnista, kylmästä ilmastosta ja alhaisesta eläintiheydestä, osaksi taas tehokkaasta tuontivalvonnasta sekä viranomaisten ja elinkeinon yhteisistä ponnisteluista eniten haittaa aiheuttavien eläintautien hävittämiseksi. Viime vuosisadalla Suomesta hävitettiin nautatuberkuloosi ja nautojen bruselloosi. Molemmat taudit voivat tarttua kuluttajiin pastöroimattoman maidon välityksellä. Suomeen levisi vuonna 1959 idästä suu- ja sorkkatauti, joka hävitettiin viranomaisten päättäväisen toiminnan seurauksena. Klassista sikaruttoa on esiintynyt

Suomessa viimeksi vuonna 1918. Afrikkalaista sikaruttoa ei sen sijaan ole koskaan todettu Suomessa. Maassa ei pääosin ilmastollisista syistä ole esiintynyt myöskään sellaisia hyönteisten välityksellä leviäviä eläintauteja kuten sinikielitauti.

Vuonna 1988 Suomen luonnonvaraisiin pienpetoihin levisi raivotautia idästä. Tauti onnistuttiin hävittämään syöttirokotuksilla jo seuraavana vuonna.

Joitakin zoonooseja, kuten salmonellaa, EHEC:iä, kampylobakteeria ja yersinia, esiintyy ympäristössä niin yleisesti, ettei niiden hävittäminen maasta ole realistista. Tautien valvonta tuotantoeläimillä perustuu rehujen puhtauden ja hyvän hygienian varmistamiseen sekä yleiseen eläintautien ennaltaehkäisyyn. Suomen tuotantoeläimissä esiintyy mainittuja tauteja vähemmän kuin Euroopan tuotantoeläimissä keskimäärin. Eriytyisesti salmonellatilanne on poikkeuksellisen hyvä, minkä johdosta Suomelle myönnettiin salmonellalisävakuudet vuonna 1995.

Suomen liittyessä Euroopan unioniin vuonna 1995 pelättiin Suomen eläintautitilanteen heikkenevän rajavalvonnan poistumisen seurauksena. Uhkakuvat eivät ole kuitenkaan toteutuneet, mikä on paljolti elintarviketeollisuuden ja tuottajien vastuullisen toiminnan sekä näiden tahojen perustaman Eläintautien torjuntayhdistyksen harjoittaman tuonnin ohjauksen ansiota. Viime vuosikymmenten haasteita Euroopassa ovat olleet BSE, lintuinfluenssa ja sinikielitauti. Näistä ainoastaan BSE-tauti levisi Suomeen, ja senkin suhteen Suomi on jo saavuttanut kansainvälisesti niin sanotun mitättömän riskin aseman.

Suu- ja sorkkatauti	1959
Sikarutto	1918
Afrikkalainen sikarutto	Ei koskaan
Sinikielitauti	Ei koskaan
Pienten märehitijöiden rutto	Ei koskaan
Lammas- ja vuohirokko	Ei koskaan
Lintuinfluenssa	Ei koskaan
Newcastlen tauti	2004 (siipikarja)
Raivotauti	1989 (suomalaiset pienpedot) 2009 (suomalainen lepakko)
Nautatuberkuloosi	1982
Nautojen luomistauti	1960
BSE	2001

Taulukko 1. Eräiden eläintautien esiintyminen Suomessa.

1.6 Eläintautien vastustamistyöstä aiheutuvat kustannukset

Eläintautien vastustamisesta aiheutuvat kustannukset voivat vaihdella suuresti riippuen maan eläintautitilanteesta. Taudinpurkausten määrä on jo pitkään pysynyt melko vakiona, minkä vuoksi alla olevat tiedot tautien aiheuttamista kustannuksista perustuvat nykyiseen tilanteeseen. Eläintautiepidemian sattuessa kustannukset luonnollisesti kasvavat.

Aluehallintovirastojen palveluksessa on tällä hetkellä 45 läänineläinlääkäriä, joiden työajasta kuluu eläintautilaista aiheutuviin tehtäviin nykyisin vain keskimäärin kymmenesosa. Jos maan eläintautitilanne huononisi, aluehallintovirastojen voimavaroja keskitettäisiin nykyistä suuremmassa määrin eläintautivalvontaan ja tarvittaessa lykättäisiin muiden vähemmän kiireellisten tehtävien hoitamista. Kuntien palveluksessa on noin 400 kunnaneläinlääkäriä, joista suurin osa

sekä tuottaa kunnan järjestämisvastuulla olevia eläinlääkäripalveluja että hoitaa eläinsuojelu- ja eläintautivalvontaan liittyviä tehtäviä. Pelkästään tai pääosin elintarvike-, eläinsuojelu tai eläintautivalvontaan liittyviä tehtäviä hoitavien kunnaneläinlääkäreiden eli niin sanottujen valvontaeläinlääkäreiden määrä on 39. Eläintautiepidemian sattuessa myös kunnaneläinlääkäreiden eläintautilain mukaisesti tehtäviin käyttämä aika lisääntyisi ja samalla valtion tehtävien hoitamisesta kunnille maksama korvaus kasvaisi.

Arvio eläintautien vastustamiseen liittyvistä viranomaistoiminnasta valtiolle aiheutuvista vuosittaisista kustannuksista on esitetty alla olevassa taulukossa. Taulukossa ei ole otettu huomioon ehdotetun lain ulkopuolelle jäävää sivutuotteiden käytön, käsittelyn ja hävittämisen valvontaa eikä myöskään eläintunnistustajärjestelmästä annetun lain tai eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain nojalla tapahtuvaa valvontaa.

Maa- ja metsätalousministeriö	420 000 euroa
Elintarviketurvallisuusvirasto - valvonta ja ohjaus	1 346 000 euroa
Elintarviketurvallisuusvirasto - laboratoriotutkimukset ja vertailulaboratoriot	9 600 000 euroa
Aluehallintovirastot	280 000 euroa
Kunnaneläinlääkärit	550 000 euroa

Taulukko 2. Arvio eläintautivalvonnan vuosittaisista menoista.

Osa taulukossa esitetyistä laboratoriotutkimusten kustannuksista korvataan EU:n varoista. Vuonna 2010 valtio sai noin 630 000 euroa tukea eräitä eläintauteja koskeviin tutkimuksiin. Tästä tuesta suurin osa, 590 000 euroa, koski BSE- ja scrapie-taudin varalta tehtyjä tutkimuksia.

Taulukossa eivät ole mukana kustannukset, jotka valtiolle aiheutuvat rabies-syöttirokotusten toteuttamisesta Suomen itärajalla. Näiden kustannusten määrä oli vuonna 2010 noin 212 000 euroa, mistä summasta korvattiin EU:n varoista 150 000 euroa. Syöttirokotusten laajentamisen vuoksi kustannusten arvioidaan nousevan vuosina 2011–2012 keskimäärin noin 300 000 euroon vuosittain.

Toimijoilta laskutetaan hieman yli puolet kunnaneläinlääkäreiden vuosittain suorittaman noin 2 600 tarkastus- ja näytteenotokäynnin kustannuksista. Toimijoiden maksamista tarkastuksista suurin osa, noin 950 tarkastusta vuodessa, liittyy salmonellavalvontaan. Tarkastuksesta peritään kesimäärin noin 80 euron suuruinen maksu. Muut tarkas-

tukset, joista peritään maksu toimijoilta, liittyvät valtaosin eläinten, alkioiden ja suseksojen vientiin toisiin jäsenvaltioihin (noin 375 tarkastusta vuodessa). Toimijoille aiheutuu mainittujen tarkastusten lisäksi kustannuksia salmonellavalvontaan liittyvien näytteiden tutkituttamisesta laboratoriossa. Toimijoiden maksamia analyyseja tehdään vuosittain noin 11 000, ja niistä aiheutuvat kustannukset ovat yhteensä noin 300 000 euroa vuosittain. Toimijat maksavat lisäksi Euroopan unionin ulkopuolisiin valtioihin vietäviä eläimiä ja niistä saatuja tuotteita koskevat, viennin kohdemaan vaatimuksesta suoritettavat vientitarkastukset, joiden määrästä ei ole tarkkaa tietoa.

Taudinpurkauksissa toimijoille aiheutuu aina kustannuksia ja menetyksiä, joista osa korvataan eläintautilain nojalla. Valtion talousarvion eläinlääkintähuollon momentilta 30.30.20 (arviomääräraha) vuosina 2006–2010 maksetut korvaukset ja eläintautien hävittämiskustannukset käyvät ilmi seuraavasta taulukosta:

Vuosi	Toimijalle maksettu korvaus / euroa				Muu kustannus / euroa	Yhteensä
	viranomaisen määräyksestä tapetut eläimet	omistajan hakemuksella tapetut eläimet	viranomaisen määräyksestä hävitetty omaisuus	taloudellisen vahinko		
2006	49 638	131 883	0	0	60 629	242 150
2007	2 750	191 926	16 952	32 136	973	244 737
2008	18 169	0	2 000	0	26 315	148 533
2009	21 739	74 925	3 476	0	48 394	148 534
2010	18 081	320	4 113	39 527	450	62 491

Taulukko 3. Eläintautilain nojalla maksetut korvaukset ja tautien hävittämiskustannukset vuosina 2006–2010.

Helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien esiintyessä valtion maksamat korvaukset kattavat tapettujen eläinten ja hävitetyn omaisuuden arvon, minkä lisäksi omistaja voi saada korvausta taloudellisesta vahingosta. Myös pitopaikan tyhjennys ja desinfiointi toteutetaan valtion varoin. Valtion maksamat korvaukset ja kustannukset eivät kuitenkaan koskaan kata kaikkia eläintaudista aiheutuva kustannuksia ja vahinkoja.

Valvottavien eläintautien kyseessä ollen eläinten omistaja voi saada korvauksen taudin vuoksi tapetuista eläimistä, mutta pitopaikan tyhjentämisestä ja desinfioinnista aiheutuvat kustannukset jäävät toimijan maksettavaksi. Toimijoiden arvioidaan maksavan vuosittain noin 1,4 miljoonaa euroa vakuutusmaksuina pääosin valvottavien eläintautien kuten salmonellan varalta otetuista vakuutuksista.

1.7 Nykytilan arviointi

Eläintautilakiin liittyy perustuslain näkökulmasta useita ongelmia. Vuonna 2006 toteutetun lainmuutoksen yhteydessä lain asetuksenantovaltuuksien ja täytäntöönpanotehtäviä koskevien valtuuksien ero pyrittiin tekemään aiempaa selvemmäksi, minkä lisäksi lakiin otettiin säännöksiä eräistä elinkeinovapautta rajoittavista lupa- ja ilmoitusmenettelyistä sekä elinkeinotoimintaa koskevista kielloista ja rajoituksista, joista oli aiemmin säädetty vain asetustasolla. Lain perusongelmana on kuitenkin edelleen se, että yksilöiden oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista säädetään suurelta osin lain nojalla annetuissa asetuksissa eikä perustuslain 80 §:n edellyttämällä tavalla lain tasolla. Muun muassa eläinten ja tuotteiden unionin sisäisessä kaupassa noudatettavista vaatimuksista säädetään ainoastaan valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön asetuksissa. Perustuslain 80 §:ssä tarkoitettut valtuudet antaa lain nojalla asetuksia eivät myöskään ole soveltamisalaltaan riittävän täsmällisesti rajattuja, eikä valtuuksien kattamia asioita ole määritelty laissa riittävän tarkasti. Myös helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annettuun lakiin liittyy edellä mainittuja ongelmia.

Eläintautilain, kotieläinjalostuslain ja hevostalouslain sekä niiden nojalla annettujen säännösten muodostama, eläinten keinollista lisäämistä sääntelevä kokonaisuus on osin vanhentunut ja vaikeaselkoinen, eikä kotieläinjalostuslain ja hevostalouslain sääntely myöskään kaikilta osiltaan täytä perustuslain vaatimuksia. Kotieläinjalostuslain ja eläintautilain samanaikainen käyttäminen alemmanasteisten säännösten valtuutena aiheuttaa ongelmia myös siksi, että lakien mukainen viranomaisjärjestelmä ei ole kaikilta osin yhtenevä. Myöskään Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain avoimet säännökset unionin säädöksissä tarkoitetun viranomaistoimivallan siirrosta eivät vastaa perustuslain vaatimuksia. Maa- ja metsätalousministeriössä ollaan parhaillaan valmistelemassa mainitun lain sekä kotieläinjalostuslain ja hevostalouslain uudistamista.

Vaikka eläintautilakiin liittyy mainittuja ongelmia, lain ja sen nojalla annettujen sään-

nösten muodostama sääntelykokonaisuus on kuitenkin sisältönsä puolesta pääosin toimiva ja eläintautien vastustamisen kannalta tarkoituksenmukainen. Sääntelyyn ei siten ole perustuslaista johtuvien muutosten lisäksi tarpeen tehdä suurempia sisällöllisiä muutoksia eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Eräs voimassa olevaan lainsäädäntöön liittyvä ongelma on, että sääntelyn painopiste on eläintautien ennaltaehkäisyn sijasta eläintautien seurannassa, valvonnassa, leviämisen estämisessä ja torjunnassa. Eläintuotannossa on kuitenkin viime aikoina tapahtunut muutoksia, jotka ovat omiaan lisäämään eläintautien leviämisvaaraa maassa ja joiden vuoksi pitopaikoissa toteutettavien, eläintaudeilta suojautumiseen liittyvien toimintatapojen merkitys on korostunut. Mainittuja tuotannossa tapahtuneita muutoksia ovat kotieläintilojen yksikkökoon kasvu sekä tuotannon ketjuuntuminen. Useat pitopaikat ovat erikoistuneet kasvattamaan eläimiä vain niiden tietyn elinvaiheen ajan, mistä syystä pitopaikkojen väliset eläinten siirrot ovat lisääntyneet ja eläimillä saattaa olla elinaikanaan useita pitopaikkoja. Lisäksi unionin sisäisen sekä unionin ja sen ulkopuolisten valtioiden välisen kaupan lisääntyminen on jonkin verran kasvattanut eläintautien leviämisuuhkaa. Lainsäädäntöä uudistettaessa olisikin perusteltua nykyistä suuremmassa määrin painottaa eläintautien ennaltaehkäisyä.

Toinen lainsäädäntöön liittyvä puute koskee Euroopan unionin ulkopuolelle suuntautuvan viennin valvontaa. Unionin jäsenmaiden välillä eläimiä ja niistä saatuja tuotteita siirtäviltä toimijoilta edellytetään rekisteröintiä, mutta vaatimus ei ulotu toimijoihin, jotka vievät eläimiä tai tuotteita unionin alueen ulkopuolelle. Unionin ulkopuolelle suuntautuvan viennin kyseessä ollen eläimiä ja tuotteita koskevia tietoja ei myöskään talleteta unionin sisäistä kauppaa varten luotuun Traces-tietojärjestelmään, eivätkä viejiä tai vientieriä koskevat tiedot tallennu muuhunkaan eläinlääkintäviranomaisten saatavilla olevaan tietokantaan. Näin ollen viennin valvonta tapahtuu ainoastaan paikallistasolla, eikä millään viranomaisella ole kokonaiskäsitystä siitä, mitä eläimistä saatuja elintarvikkeita tai muita tuotteita taikka eläviä eläimiä Suomesta viedään kolmansiin maihin, mihin maihin vienti suuntautuu taikka millaisia vientitodis-

tuksia kunnaneläinlääkärit ja tarkastuseläinlääkärit myöntävät vientierille.

Eläintautilain mukaan lain mukaisia viranomaistehtäviä voidaan tietyin edellytyksin antaa muun eläinlääkäriin kuin kunnaneläinlääkäriin, läänineläinlääkäriin tai tarkastuseläinlääkäriin tehtäväksi. Tehtäviin ei ole kuitenkaan mahdollista valtuuttaa sellaisia henkilöitä kuten mehiläisneuvoja tai kala-asiantuntijoita, joilla on muuta eläimiä koskevaa erityisosaamista, vaikka tällaisille henkilöille olisi tarvetta eläintautivalvonnan varsinkin tiettyjä harvinaisempia eläinlajeja koskevien näytteenottotehtävien osalta.

Eläintautilain ongelmana on lisäksi se, että lain pakkokeinoja koskevat säännökset ovat säännösten noudattamisen valvonnan kannalta riittämättömiä. Eläintautilain rangaistus-säännös ei myöskään kaikilta osin täytä rikosoikeudelliseen legaliteettiperiaatteeseen liittyviä vaatimuksia.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet ja toteuttamisvaihtoehdot

Ehdotuksen pääasiallisena tavoitteena on yhdistää voimassa olevan eläintautilain ja helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain säännökset yhdeksi kokonaisuudeksi, johon sisältyisi myös kotieläinjalostuslakiin pohjautuva eläinten keinollisen lisäämisen luvanvaraisuutta koskeva sääntely siltä osin kuin sääntelyn tarkoituksena on eläintautien vastustaminen. Samalla voimassa olevan lainsäädännön perustuslainmukaisuuteen liittyvät ongelmat poistettaisiin muun muassa nostamalla yksilöiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat perussäännökset asetustasolta lain tasolle. Ehdotuksen tavoitteena on myös selkeyttää ja täsmentää lainsäädännön täytäntöönpanoon ja valvontaan osallistuvien viranomaisten välistä tehtävien ja toimivallanjakoa.

Lainsäädännön uudistaminen on välttämätöntä, jotta sääntely saataisiin vastaamaan perustuslain vaatimuksia. Suurin osa ehdotettuun lakiin sisältyvistä, lakitasolla uusista velvoitteista sisältyy voimassa oleviin asetuksiin ja on tarpeen unionin säädösten täytäntöön panemiseksi. Lain valmisteluvai-

heessa on pohdittu, tulisiko eläimistä saatujen sivutuotteiden valvontaa koskeva sääntely sisällyttää ehdotettuun kokonaisuuteen vai säätää siitä erikseen. Koska sivutuotteiden käyttöä, käsittelyä ja hävittämistä koskeva sääntely on yhteydessä paitsi eläintautilakiin myös elintarvikkeita, rehuja ja lannoitteita koskevaan lainsäädäntöön, on katsottu tarkoituksenmukaiseksi irrottaa sivutuotteita koskeva sääntely ehdotetusta kokonaisuudesta ja koota se uudeksi laiksi, joka valmistellaan ehdotetusta laista erillään.

2.2 Keskeiset ehdotukset

Ehdotetun lain tavoitteet olisivat pääosin samat kuin voimassa olevan eläintautilain tavoitteet eli eläintautien esiintymisen ehkäiseminen ja vähentäminen sekä eläinten ja ihmisten terveyden, elintarvikkeiden turvallisuuden ja kotieläintuotannon toimintaedellytysten turvaaminen. Eläintautilain painopiste kuitenkin siirtyisi enenevässä määrin eläintautien leviämisen estämisestä ja torjunnasta tautien ennaltaehkäisyyn. Pitopaikoista vastuussa oleville toimijoille säädettäisiin velvollisuus noudattaa eläintenpitoon liittyviä menettelytapoja, jotka ovat tarpeen pitopaikan suojaamiseksi eläintaudeilta. Lisäksi alkutuotantopaikkojen osalta tulisi laatia kirjallinen kuvaus mainituista menettelytavoista.

Ehdotettu laki koskisi voimassa olevan eläintautilain tavoin vain tarttuvien eläintauteja. Lain soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin eläinten ja niistä saatujen tuotteiden maahantuonti Euroopan unionin ulkopuolelta. Myös ehdotettu eläintautien luokitus pohjautuisi voimassa olevaan lainsäädäntöön. Laki koskisi nykyiseen tapaan paitsi ihmisen hallinnassa olevissa eläimissä myös luonnonvaraisissa eläimissä esiintyvien eläintautien vastustamista.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin eläinten pakollisesta ja vapaaehtoisesta terveysvalvonnasta. Sääntely vastaisi pitkälti voimassa olevan eläintautilain terveysvalvontaohjelmia koskevaa sääntelyä. Laissa olisi myös säännöksiä pakollisista rokotuksista, eläinnäytelyjen järjestämisestä, eläinten vapauttamisesta luontoon, eläintautiepäilyjen ilmoittamisesta viranomaiselle sekä eläinten tutkimisesta tautitilanteen seuraamiseksi. Uusia olisivat säännökset Elintarviketurvallisuusviraston

velvollisuudesta laatia suunnitelma eläinten yleisen terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seurannasta sekä eräiden toimijoiden velvollisuudesta laatia pitopaikkaa koskeva valmiussuunnitelma.

Ehdotetut säännökset vastustettavia eläintauteja koskevien epäilyjen vahvistamisesta tai pois sulkemisesta, tartuntalähteen ja taudin leviämiskeinien selvittämisestä sekä taudin leviämisen estämiseksi tai hävittämiseksi välttämättömistä toimenpiteistä, kielloista ja rajoituksista vastaisivat pääosin voimassa olevan eläintautilain, helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain sekä eläintautilain nojalla annettujen asetusten säännöksiä. Eläintautien torjuntaan liittyvät toimivaltuudet suhteutettaisiin kuitenkin siihen, kuinka vakava eläintauti olisi kyseessä.

Lakiin sisältyisivät myös säännökset helposti leviävän eläintaudin esiintymispaikan ympärille perustettavasta tartunta-alueesta, rajoitusvyöhykkeestä tai rajoitusalueesta sekä niillä noudatettavista kielloista, ehdoista ja rajoituksista. Tartunta-alue ja vyöhykkeet perustettaisiin Elintarviketurvallisuusviraston päätöksellä eikä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kuten nykyisin. Lakiin otettaisiin hallintolaista (434/2003) poikkeavat säännökset päätösten tiedoksiannosta.

Ehdotetun lain perusteella voitaisiin ryhtyä tiettyihin toimenpiteisiin ihmisten terveyden suojelemiseksi myös silloin, kun kyseessä olevaa tautia ei olisi luokiteltu laissa vastustettavaksi eläintaudiksi. Toimenpiteet voisivat koskea lähinnä elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tapahtuvaa eläinten kauppaa sekä eläimiin liittyvää harrastustoimintaa.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin sperman keräysasemien, alkioiden keräys- ja tuotantoryhmien, spermavarastojen, karanteenien sekä eräiden unionin sisäistä eläinten tai niistä saatujen tuotteiden kauppaa harjoittavien toimijoiden hyväksymisestä, vesiviljelyeläimiä kasvattavien ja eräiden kalojen perkaamista harjoittavien toimijoiden velvollisuudesta hakea toimintaansa varten lupaa sekä hyväksytyjen ja luvan saaneiden toimijoiden ja toimintojen valvonnasta. Säännökset vastaisivat pitkälti voimassa olevaa asetuksentasoista sääntelyä. Sperman keräysaseman hyväksymistä olisi kuitenkin voimassa olevasta lainsäädännöstä poiketen haettava

myös sellaisille oriasemille, joissa kerättyä spermaa ei toimiteta muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin. Lisäksi laissa säädettäisiin eläimiä, alkioita ja sukusoluja jäsenvaltioiden välillä siirtävien ja eläimiä tai niistä saatuja tuotteita Euroopan unionin ulkopuolelle vievien toimijoiden rekisteröinnistä sekä vaatimuksista, jotka maan rajat ylittävien eläinten tai tuotteiden olisi eläintautien vastustamiseksi täytettävä.

Ehdotettu unionin ulkopuolelle suuntautuvaan vientiin liittyvä rekisteröitymisvelvollisuus olisi voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden uusi. Rekisteröitymisvelvollisuutta koskevan säännöksen ottamista lakiin on pidettävä välttämättömänä viennin valvonnan tehostamiseksi sekä viennin keskitetyn seurannan ja valvonnan mahdollistamiseksi. Keskitetty seuranta ja valvonta ovat edellytyksenä vientivalvontaa koskevien menettelyjen kehittämiseksi ja niiden yhteneväisyyden ja asianmukaisuuden varmistamiselle sekä vientitodistuksia koskevien mallien laadinnalle. Mainituilla seikoilla taas on keskeinen merkitys kolmansien maiden luottamuksen säilymiselle Suomesta vietävien elintarvikkeiden ja muiden tuotteiden turvallisuuteen ja eläinten terveyteen sekä sitä kautta viennin jatkumiseen. Vietäviä eläimiä ja tuotteita sekä vientivalvontaa koskevan kokonaiskuvan ja kontrollin puute on omiaan myös altistamaan vientiä petoksille ja väärinkäytöksille, jotka osaltaan vaarantavat Suomen luotettavuuden viejämäärä.

Suomella on lisäksi velvollisuus tiedottaa elintarvikkeiden ja muiden tuotteiden määränpäävaltiota Suomesta jo toimitettujen vientierien turvallisuuteen vaikuttavista, vasta viennin jälkeen tietoon tulleista seikoista kuten eläintautitilanteen muuttumisesta, eikä tätä velvollisuutta ole mahdollista täyttää, elleivät viejiä koskevat tiedot ole keskitetysti saatavilla. Viejärekisterin myötä Elintarviketurvallisuusvirasto voisi myös välittää ajantasaista ja kohdennettua informaatiota vientiyrityksille esimerkiksi vientiehtojen muutuksessa tai äkillisten vientiin liittyvien ongelmatilanteiden yhteydessä.

Voimassa olevan eläintautilain ja helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain viranomaisjärjestelmä ehdotetaan säilytettäväksi pääpiirteittäin ennallaan. Kunnaneläinlääkärin roolia eläintauti- ja

eläinsuojeluvalvontaan liittyviä tehtäviä hoitavana viranomaisena selkeytettiin vuoden 2009 lopussa voimaan tulleella eläinlääkintähuoltolailalla, jolla säädettiin kunnan velvollisuudesta huolehtia kunnaneläinlääkärille säädettyjen tehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä sekä valtion velvollisuudesta maksaa kunnille korvaus tehtävien hoitamiseen kuluva kunnaneläinlääkäreiden työstä. Ehdotettu laki olisi omiaan edelleen selkeyttämään viranomaisten välistä tehtävienjakoa, kun kunnaneläinlääkärin ja aluehallintoviraston päällekkäinen toimivalta eläintautien torjunnan ja leviämisen estämisen osalta pitkälti poistuisi ja hallintopäätösten tekoon liittyvät toimivaltuudet keskitettäisiin aluehallintovirastolle ja Elintarviketurvallisuusvirastolle. Laissa säädettäisiin myös eläintautilailalla täytäntöön pantavissa unionin säädöksissä tarkoitetun toimivallan jakautumisesta lain mukaisten valvontaviranomaisten kesken.

Ehdotuksen mukaan eläintautivalvontaan liittyviä tehtäviä voisivat hoitaa viranomaisten lisäksi valtuutetut tarkastajat, jotka voisivat olla muidenkin alojen kuin eläinlääketieteen asiantuntijoita. Muiden kuin eläinlääkäreiden käyttäminen valvontatehtävissä voi olla tarpeen, kun otetaan huomioon kunnaneläinlääkäreiden laaja työkenttä sekä eri eläinlajien ja tuotantomuotojen runsaus ja niiden väliset erot.

Vaikka Suomen eläintautitilanne on pysynyt jo pitkään hyvänä ja varsinaisen eläintautikriisiin uhka on pieni, tulee laajamittaiseen epidemiaan kuitenkin varautua, koska sen taloudelliset ja sosiaaliset seuraukset voivat olla huomattavia. Ehdotetussa laissa selkeytettäisiin valvontaviranomaisten vastuita taudinpurkausten torjunnassa ja torjunnan johtamisessa. Aluehallintovirastolla olisi yleinen taudintorjuntaa koskeva johtovastuu, minkä lisäksi Elintarviketurvallisuusvirasto koordinoisi taudintorjuntatoimenpiteitä valtakunnallisesti ja voisi erityisin perustein ottaa johtovastuun itselleen. Valvontaviranomaisten resurssit ovat eläintautiepidemioita ajatellen varsin niukat, ja lievätkin kriisit johtavat nopeasti työvoimapulaan, ellei lisätyövoimaa ole saatavissa. Tarvittaessa kunnaneläinlääkäreitä voitaisiin osoittaa taudintorjuntatehtäviin myös oman toimialueensa ulkopuolelle. Siltä varalta, että tämä taikka lisätyövoi-

man hankkiminen vapaaehtoisin järjestelyin ei olisi riittävää, laissa ehdotetaan voimassa olevien säännösten tapaan säädettäväksi eläinlääkärintammatin harjoittajia koskevasta työvelvollisuudesta.

Voimassa olevan eläintautilain mukainen korvausjärjestelmä ehdotetaan säilytettäväksi pääosin ennallaan. Korvausjärjestelmä paitsi turvaa alkutuotannon harjoittajien oikeuksia ja taloudellista asemaa myös edistää lain tavoitteiden saavuttamista. Eläintautien leviämisen estämiseksi on ensiarvoisen tärkeää, etteivät toimijat taloudellisten menetysten pelossa laiminlyö tautiepäilyjä koskevaa ilmoitusvelvollisuuttaan, vaan ilmoittavat epäilyistä mahdollisimman varhain. Nykyisen korvausjärjestelmän puitteissa maksettujen korvausten kokonaismäärä on pysynyt vuodesta toiseen varsin alhaisena. Korvausjärjestelmään saattaa joidenkin vuosien kuluttua olla tulossa Euroopan unionin lainsäädännöstä johtuvia muutostarpeita, mutta niiden sisältöä on tässä vaiheessa mahdotonta ennakoida.

Viranomaissuoritteista perittäviä maksuja koskevia säännöksiä ei ehdotuksen mukaan enää sisällytettäisi eläintautilakiin, vaan niiden osalta viitattaisiin valtion maksuperustelakiin. Laissa kuitenkin säädettäisiin voimassa olevasta lainsäädännöstä poiketen, että kunnaneläinlääkäreiden suoritteista perittäisiin maksu valtiolle. Nykyistä sääntelyä, jonka mukaan kunnaneläinlääkärillä on oikeus periä itselleen maksu suorittamastaan, maksulliseksi säädetyistä toimenpiteistä, ei voida enää pitää tarkoituksenmukaisena, sillä kunnissa eläintauti- eläinsuojelu- ja elintarviketurvallisuusvalvontaan liittyvät tehtävät on enenevässä määrin keskitetty ainoastaan valvontatehtäviä hoitaville eläinlääkäreille, jotka eivät lainkaan tarjoa eläinlääkäripalveluita eivätkä siten peri eläimistä vastuussa olevilta henkilöiltä itselleen muitakaan maksuja. Myöskään maksujen perimistä kunnalle ei ehdoteta, sillä eläintautivalvonta ei eläinlääkintähuoltolain mukaan kuulu kunnan tehtäviin, vaan kunnan tulee ainoastaan huolehtia kunnaneläinlääkärille säädettyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä. Ehdotetun muutoksen myötä eläinlääkintähuoltolain 23 §:ää muutettaisiin siten, että jatkossa valtion kunnille maksamaa korvausta määrittäessä otettaisiin huomioon myös ne tar-

kastukset ja toimenpiteet, joista kunnan-eläinlääkäri voi periä maksun asiakkaalta.

Eläintautilainsäädännön noudattamisen valvontaan liittyviä pakkokeinoja koskeva sääntely ehdotetaan uudistettavaksi. Lisäksi rikoslakia (39/1889) ehdotetaan muutettavaksi ottamalla lakiin eläintaudin leviämisaaran aiheuttamista koskevat säännökset. Eläintautilaissa viitattaisiin mainittuihin säännöksiin sekä säädettäisiin sellaisista merkitykseltään vähäisemmistä teoista, joista voi seurata enintään sakkorangaistus. Eläintautilain mukaisia päätöksiä koskeva valitus-tie ehdotetaan ohjattavaksi maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan sijasta hallinto-oikeuksiin, mikä edellyttää maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain 1 §:n muuttamista. Muutos on tarpeen, jotta eläintautilain sekä muiden elintarviketurvallisuutta ja eläintenpittoa koskevien lakien valitustiet olisivat yhtenevät. Joissakin tapauksissa hallintopäätöksen antaminen voi perustua kahden lain kuten eläintautilain ja elintarvikelain samanaikaiseen soveltamiseen.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Vaikutukset valtiontalouteen ja viranomaisten tehtäviin

Ehdotus ei merkitsisi muutoksia Elintarviketurvallisuusviraston laboratoriotoiminnan kustannuksiin. Virasto huolehtisi eläintautien varalta otettujen näytteiden analysoinnista kuten nykyisinkin sekä toimisi edelleen vastustettavien eläintautien kansallisena vertaillaboratoriona.

Uusina valvontatehtävinä Elintarviketurvallisuusvirasto rekisteröisi ilmoitettavien eläintautien laboratoriot sekä toimijat, jotka vievät eläimiä tai niistä saatuja tuotteita Euroopan unionin ulkopuolelle. Laboratorioiden rekisteröinnistä aiheutuisi vähäistä ja pääosin kertaluonteista lisätyötä. Viejiä koskevan rekisterin pitämisestä aiheutuva lisätyö olisi sen sijaan tätä merkittävämpää, mutta Elintarviketurvallisuusvirasto pystyisi kuitenkin suoriutumaan tehtävästä nykyisillä resursseilla. Virastolle aiheutuu jo nyt työtä viejien sekä vientitodistuksia myöntävien viranomaisten ohjauksesta sekä viennin valvonnasta ja koordinoinnista, ja rekisteri olisi omiaan hel-

pottamaan näiden tehtävien suorittamista. Rekisteri olisi lisäksi sisällöltään hyvin samanlainen kuin unionin sisäistä kauppaa harjoittavia toimijoita koskeva rekisteri, jota virasto pitää voimassa olevan lainsäädännön perusteella. Viimeksi mainitun rekisterin päivittämiseen liittyvä työ vähenisi, kun rekisteröinti olisi voimassa vuoden sijasta ehdotetut kolme vuotta, mikä vapauttaisi voimavaroja viejiä koskevan uuden rekisterin pittoon.

Ehdotuksen mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto päättäisi maa- ja metsätalousministeriön sijasta tartunta-alueen, rajoitusvyöhykkeen ja rajoitusalueen perustamisesta. Ehdotuksella ei ole juurikaan merkitystä mainittujen viranomaisten työmäärään, sillä ministeriön tekemät päätökset ovat aina perustuneet Elintarviketurvallisuusviraston esitykseen. Elintarviketurvallisuusvirastolta siirtyisi aluehallintovirastoihin toimivalta päättää karanteenien hyväksymisestä sekä eläinten lopettamisesta tautiepäilyn selvittämiseksi. Elintarviketurvallisuusvirastolle, joka tekee muut kuin edellä mainitut päätökset eläinten lopettamisesta, siirtyisi puolestaan aluehallintovirastoita toimivalta päättää eläintaudin torjumiseksi välttämättömästä pitopaikan tyhjennyksestä ja desinfioinnista. Lopettamis- ja saneerauspäätöksiä tehdään yleensä alle kymmenen ja karanteenipäätöksiä korkeintaan muutama vuosittain. Ehdotetut muutokset eivät aiheuta muutostarpeita viranomaisten resursseihin.

Aluehallintovirasto tekisi ehdotuksen mukaan vapaaehtoiseen eläinten terveysvalvontaan liittyvät päätökset pitopaikkojen terveysluokista. Päätöksiä arvioidaan tehtävän enintään 50 vuosittain. Lisäksi aluehallintovirastot päättäisivät uutena tehtävänä hyväksymisvaatimuksen piiriin tulevien noin 70 oriaseman hyväksymisestä. Sperman keräystä tai varastointia taikka alkioiden keräystä tai tuotantoa harjoittavien laitosten ja toimijoiden valvonta siirtyisi toisaalta aluehallintovirastoilta kunnaneläinlääkäreille.

Eläintautilakiin liittyvää hallinnollista päätöksentekoa koskevia kunnaneläinlääkäreiden ja aluehallintoviraston pitkälti päällekkäisiä toimivaltuuksia käyttäisi jatkossa lähikohtaisesti aluehallintovirasto, mikä merkitsisi aluehallintovirastojen työmäärän lisääntymistä noin 25 päätöksellä vuosittain.

Muiden aluehallintovirastoille tulevien uusien tehtävien määrä jää vähäiseksi. Päätöksiä, jotka koskevat muiden kuin vastustettavien zoonoosien vuoksi toteutettavia toimenpiteitä taikka maan rajat ylittävään eläinten kauppaan osallistuvien eläinvälittäjien tai keräyskeskusten hyväksymistä, tehtäisiin arvioilta vain muutamia vuosittain. Kun otetaan huomioon edellä mainitut aluehallintoviraston uudet tehtävät ja siltä pois siirtyvät tehtävät, on katsottava, ettei tehtävien määrä muutu merkittävästi ja että aluehallintovirastot pystyvät suoriutumaan ehdotetuista tehtävistä nykyisillä resursseilla.

Ehdotuksen mukaan aluehallintovirasto perisi maksut kunnaneläinlääkäreiden maksullisista suoritteista. Tämä tultaisiin todennäköisesti hoitamaan keskitettynä tehtävänä jostakin aluehallintovirastosta. Koska maksullisista suoritteista toimijalta perittävään maksuun tulee sisällyttää laskutuksesta aiheutuvat kustannukset, mainitusta tehtävästä ei tule aiheutumaan kustannuksia valtiolle.

Kunnaneläinlääkäreiden suorittamien tarkastus- ja näytteenottokäyntien määrän arvioidaan lisääntyvän noin 150 käynnillä, kun otetaan huomioon, että sperman keräysasemien, alkioiden keräys- ja tuotantoryhmien sekä spermavarastojen valvonta siirtyisi aluehallintovirastoilta kunnaneläinlääkäreille ja että kaikki oriiden sperman keräystä harjoittavat asemat tulisivat jatkossa laissa säädetyn hyväksymis- ja valvontamenettelyn piiriin. Aluehallintovirastosta siirtyvien tehtävien arvioidaan merkitsevän noin 20 tarkastusta vuodessa, minkä lisäksi oriasemien valvontaan arvioidaan tarvittavan vuosittain noin 75 tarkastusta. Loput uudet tarkastustehtävät aiheutuisivat pitopaikan tautisuojausta koskevien velvoitteiden sekä zoonoosien leviämisen estämiseksi toteutettavien toimenpiteiden valvonnasta.

Kunnaneläinlääkäreiden tehtäviin vaikuttaa myös se, että lampailla ja vuohilla esiintyvän maedi-visnan ja scrapin varalta toteutettava, nykyisin pakollinen terveysvalvonta on tarkoitus muuttaa vapaaehtoiseksi. Tämän oletetaan laskevan terveysvalvontaan osallistuvien pitopaikkojen määrän noin puoleen nykyisestä. Kunnaneläinlääkärin vuosittain suorittamasta, mainittuun terveysvalvontaan liittyvästä noin 270 tarkastuksesta jäisi siten pois noin 135 tarkastusta, mikä pitkälti vas-

taisi kunnaneläinlääkärille ehdotuksesta aiheutuvien uusien tarkastus- ja näytteenottokäyntien määrää. Lisäksi kunnaneläinlääkäreiden tehtäviä hieman vähentäisi se, että ehdotuksen mukaan eläintautilakiin liittyvä hallinnollinen päätöksenteko pääosin keskitettäisiin aluehallintovirastoille. Edellä esitettyjen seikkojen perusteella lain ei arvioida aiheuttavan muutosta kunnaneläinlääkäreiden tehtävien kokonaismäärään eikä siten lisäävän valtion kunnille maksamaa korvausta.

Eläintautilain nojalla tehtyjä päätöksiä koskevat valitukset ehdotetaan ohjattavaksi maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan sijasta hallinto-oikeuksiin. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnalta saadun tiedon mukaan lautakunta on käsitellyt vuosina 2008–2011 vain keskimäärin 2 eläintautilakiin liittyvää juttua vuosittain. Myös vuosina 2000–2007 juttujen määrä on jäänyt vuosittain muutama. Eläintautilakiin liittyvien valitusten vähäisen määrän vuoksi valitustietä koskevat muutokset ehdotetaan tehtäväksi ilman lisäresurssien osoittamista hallinto-oikeuksiin. Valitusten alhaiseen määrään on osaltaan vaikuttanut Suomessa pitkään vallinnut hyvä eläintautitilanne. Tiedossa ei kuitenkaan ole seikkoja, jotka ennustaisivat eläintautitilanteen olennaista huononemista ja sitä kautta juttumäärän kasvua.

3.2 Yritysvaikutukset

Ehdotettujen säännösten, jotka koskevat pitopaikkojen suojaamista eläintaudeilta, voidaan arvioida hieman lisäävän eläintenpitäjien kustannuksia. Säännös ei kuitenkaan kaikissa tapauksissa aiheuttaisi muutosta kustannuksissa, sillä valtakunnalliseen terveydenhuolto-ohjelmaan Nasevaan tai Sikavaan kuuluvan ja sen ehtoja noudattavan pitopaikan lähtökohtaisesti oletetaan täyttävän ehdotetut vaatimukset. Tarve muuttaa eläintenpidossa noudatettavia menettelytapoja muissa pitopaikoissa sekä muutoksista mahdollisesti aiheutuvat kustannukset riippuisivat pitopaikan tautisuojauksen tasosta. Ehdotettujen säännösten perusteella toimijoita ei voitaisi velvoittaa toteuttamaan eläinsuojissa merkittäviä rakenteellisia uudistuksia, joten velvollisuuden noudattamisesta aiheutuvat kustannukset jäisivät oletettavasti vähäisiksi. Tau-

tisuojausta koskevan ehdotuksen tavoitteena on alentaa eläintautien leviämiskä, mikä on toisaalta omiaan vähentämään taudeista toimijoille aiheutuvia eläintuotannon tappioita.

Alkutuotantopaikoissa noudatettavia menettelytapoja koskevan kirjallisen kuvauksen laatimisesta aiheutuvien kustannusten arvioidaan vaihtelevan 200—1 500 euron välillä riippuen muun muassa pitopaikan koosta ja tuotantomuodosta sekä siitä, laatiiko toimija kuvauksen itse vai ostaako hän palvelun ulkopuoliselta asiantuntijalta. Kuvaus voitaisiin hallinnollisen taakan vähentämiseksi yhdistää alkutuotantopaikalta vaadittavaan oma-valvonnan kuvaukseen taikka valtakunnallisen eläinten terveydenhuolto-ohjelman puitteissa laadittavaan terveydenhuoltosuunnitelmaan.

Ehdotus, jonka mukaan eläintautilaissa viitattaisiin viranomaissuoritteiden maksullisuuden osalta valtion maksuperustelakiin, merkitsisi joitakin muutoksia toimijoille aiheutuvissa kustannuksissa. Muutokset koskisivat lähinnä valvontasuoritteiden maksullisuutta. Voimassa olevat eläintautilain 15 §:n säännökset ovat tältä osin vanhentuneita ja puutteellisia, ja niiden suhde maksuperustelain säännöksiin on osin epäselvä.

Valtion maksuperustelain mukaan maksullisia ovat lähtökohtaisesti viranomaisen tuottamat palvelut, jotka ovat seurausta vastaanottajan toimenpiteistä. Tällä perusteella maksullisena on lähtökohtaisesti pidetty tuotantolaitosten ja vastaavien yritysten säännöllistä olosuhdevalvontaa sekä toiminnan aloittamisen edellytyksenä olevia tarkastuksia. Nämä perustuvat viranomaiselle lainsäädännössä säädettyyn valvonta- ja tarkastusvelvollisuuteen, ja mainituilla valvontasuoritteilla luodaan yrityksille mahdollisuus harjoittaa taloudellista toimintaa.

Tarkoituksena on, että ehdotetun lain voimaantulon myötä pakolliseen ja vapaaehtoiseen terveysvalvontaan liittyvät, 2 luvussa säädetty säännönmukaiset viranomaistarkastukset sekä niihin liittyvät näytteenotot ja laboratoriotutkimukset tulisivat kaikilta osin maksullisiksi. Maksu perittäisiin myös toimijan omalla vastuulla olevien näytteiden tutkimisesta silloin, kun tutkimukset suoritetaan Elintarviketurvallisuusvirastossa. Muutokset eivät kuitenkaan olisi voimassa olevaan lain-

säädäntöön nähden suuria, sillä pakollisen terveysvalvonnan maksuttomuudesta tehtyjen poikkeusten ja terveysvalvontaohjelmien vähäisyyden vuoksi ainoastaan lampaiden ja vuohien scrapie- ja maedi visna -taudin valvontaohjelmiin sisältyvä pakollinen valvonta on nykyään kokonaan maksutonta.

Maksulliseksi muuttuisi myös sperman keräysasemien, alkioiden siirto- ja tuotantoryhmien ja spermavarastojen säännönmukainen, lain 7 luvussa säädetty valvonta sekä karanteenien ja lokerojen nimenomaisesti lain säännöksiin perustuva valvonta. Jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tai jäsenvaltioiden ulkopuolelle suuntautuvaan vientiin liittyvät tarkastukset, näytteenotot ja laboratoriotutkimukset, pistokoeluonteisesti suoritettavia tarkastuksia lukuun ottamatta, olisivat nykyiseen tapaan maksullisia. Sen sijaan niistä tarkastuksista, näytteenotoista ja laboratoriotutkimuksista, jotka valvontaviranomainen suorittaisi oma-aloitteisesti lain 87 §:ään ehdotetun yleisen tarkastusoikeutensa perusteella, ei perittäisi maksuja.

Valtion maksuperustelain nojalla Elintarviketurvallisuusvirasto voisi kuitenkin nykyiseen tapaan jättää perimättä maksun pakolliseen tai vapaaehtoiseen terveysvalvontaan taikka eläinten keinollisen lisäämisen valvontaan liittyvästä laboratoriotutkimuksesta silloin, kun tutkimukset olisivat välttämättömiä maan eläintautitilanteen seuraamiseksi. Nykyisin esimerkiksi nautojen ja sikojen tautitilannetta seurataan suurelta osin keinosiemennyseläimistä otettavien näytteiden avulla. Lampaiden ja vuohien maedi-visna tilanteen seuranta perustuu valvontaohjelman yhteydessä otettaviin näytteisiin. Samoista näytteistä voidaan seurata myös brucella melitensis -taudin esiintymistä.

Eläintautiepäilyn selvittämiseksi tehtävät tarkastukset ja tutkimukset sekä taudinpurkauksen hallintaan liittyvät tarkastukset ja muut toimet ovat pääosin luonteeltaan yleisiä eivätkä johdu toimijoiden omista toimenpiteistä, mistä syystä toimenpiteet on tarkoitus pitää maksuttomina lain voimaantulon jälkeenkin. Myös vesiviljelylaitosten ja eräiden perkaamojen valvonta on tarkoitus pitää nykyiseen tapaan maksuttomana. Valvonta perustuu Elintarviketurvallisuusviraston valvontasuunnitelmaan, joka laaditaan riskiperusteisesti. Laitosten omistaja ei useinkaan voi

vaikuttaa laitoksen riskiin, koska se riippuu suurelta osin laitoksen sijainnista. Vesiviljelylaitosten valvonnan tarkoituksena on seurata maan vesieläintautitilannetta yleisesti, eikä pelkästään tilannetta kyseisessä laitoksessa.

Tehtyjen laskelmien mukaan kunnaneläinlääkärin suorittamasta tarkastus- ja näytteenottokäynnistä aiheutuvat kustannukset ovat keskimäärin 200 euroa käyntiä kohden, kun esimerkiksi salmonellavalvontaan liittyvästä käynnistä peritään toimijoilta tällä hetkellä keskimäärin noin 80 euron suuruinen maksu. Koska maksulliset suoritteet tulee hinnoitella lähtökohtaisesti omakustannusarvon perusteella, on maksuihin todennäköisesti tulossa korotuksia.

Ehdotetussa eläintautilaissa säädetään useista elinkeinonharjoittamiseen vaikuttavista lupa- rekisteröinti- ja ilmoitusmenettelyistä. Niistä suurin osa perustuu voimassa olevaan lainsäädäntöön. Lupia ja hyväksymisiä koskeviin hakemuksiin annetut päätökset ja viranomaistodistukset kuten vientitodistukset olisivat nykyiseen tapaan lähtökohtaisesti maksullisia. Toimijoille, joiden tulisi rekisteröityä eläinten ja niistä saatujen tuotteiden viejiksi ehdotettuun uuteen rekisteriin, aiheutuisi rekisteröitymisestä kolmen vuoden välein noin sadan euron kustannus, jos rekisteröinnistä perittävä maksu vastaisi unionin sisäistä kauppaa harjoittavien toimijoiden rekisteröinnistä perittävää maksua. Kertaluonteinen maksu perittäisiin niiden laboratorioiden rekisteröinnistä, jotka tutkivat näytteitä ilmoitettavien eläintautien varalta.

3.3 Vaikutukset kuntiin

Ehdotuksella ei puututtaisi siihen eläinlääkintähuoltolain lähtökohtaan, jonka mukaan valtio vastaa eläintautivalvonnasta ja kunnat huolehtivat kunnaneläinlääkäreille säädettyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä alueellisen suunnitelman ja valtakunnallisen ohjelman mukaisesti. Ehdotuksella kunnaneläinlääkäreiden tehtäviä koskevaa sääntelyä kuitenkin selkeytettäisiin ja aluehallintoviraston ja kunnaneläinlääkärin toimivallan päällekkäisyyttä karsittaisiin. Lisäksi laissa säädettäisiin voimassa olevaa eläintautilakia täsmällisemmin taudintorjun-

nan johtamisesta, kunnaneläinlääkäreiden osoittamisesta eläintautikriisien hoitoon tarvittaessa myös virka-alueensa ulkopuolelle sekä kuntien muiden tehtävien huomioon ottamisesta tässä yhteydessä.

Ehdotuksella ei arvioida olevan vaikutuksia kuntien taloudelliseen asemaan. Kunnat saavat eläinlääkintähuoltolain mukaan valtiolta korvauksen siitä työajasta, jonka niiden palveluksessa olevat kunnaneläinlääkärit käyttävät eläintautilain mukaisten tehtävien hoitoon. Koska kaikki eläintautilain mukaisista suoritteista perittävät maksut ehdotetaan perittäväksi jatkossa valtiolle, korvauksessa otettaisiin huomioon myös se työaika, joka kunnaneläinlääkäreiltä kuluu maksullisten suoritteiden tuottamiseen.

3.4 Ympäristövaikutukset

Esityksen tavoitteena on estää eläintautien leviämistä luonnonvaraisina eläviin eläimiin ihmisen toiminnan seurauksena. Eläintautilain säännökset, joilla tähdätään kotieläimissä esiintyvän taudin leviämisen estämiseen tai hävittämiseen, ovat omiaan estämään myös luonnonvaraisten eläinten sairastumista. Luonnonvaraisten eläinten terveyden kannalta merkitystä on myös kielloilla ja rajoituksilla, jotka koskevat eläinten vapauttamista luontoon. Vesieläinten terveyttä turvaavat lisäksi ne lain vaatimukset, jotka liittyvät vesiviljelyeläinten siirtoihin eri vesialueiden välillä sekä vesiviljelylaitosten toimintaan ja niiden poistovesien käsittelyyn.

Esityksellä pyritään estämään luonnonvaraisissa eläimissä esiintyvien eläintautien tarttuminen kotieläimiin tai ihmisiin. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi voidaan toteuttaa luonnonvaraisten eläinten terveydentilan seuranta sekä erilaisia toimenpiteitä sen estämiseksi, etteivät tautia mahdollisesti levittävät luonnonvaraiset eläimet pääsisi kosketuksiin kotieläinten tai ihmisten kanssa. Kyseeseen voivat tulla esimerkiksi luonnonvaraisten eläinten ruokintaa koskevat kiellot tai rajoitukset.

3.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vanhentuneen eläintautilainsäädännön uudistamisella vastaamaan perustuslain vaati-

muksia selkeytetään toimijoiden ja viranomaisten välistä vastuunjakoa eläintautien vastustamisessa sekä parannetaan toimijoiden oikeusturvaa ja perusoikeuksia. Esityksellä pyritään pitämään Suomi vapaana vakavimmista eläintaudeista sekä vähentämään myös muista tarttuvista eläintaudeista aiheutuvia riskejä, millä on olennainen merkitys kotieläintuotannon tuottavuuden ja ennakointivuuden sekä elintarvikkeiden turvallisuuden ja ihmisten terveyden kannalta. Lailla turvataan paitsi elintarviketuotannossa käytettävien eläinten myös seura- ja harrastuseläinten sekä luonnonvaraisten eläinten terveyttä. Tämä on omiaan alentamaan ihmisten riskiä sairastua muihin kuin elintarvikkeiden välityksellä leviäviin tauteihin kuten rabieksen sekä ylläpitämään myönteistä asennetta seuraeläinten pitoon ja eläimiin liittyvään harrastustoimintaan.

Vakavimpien eläintautien taudinpurkauksissa, erityisesti laajemman eläintautiepidemian sattuessa lain nojalla suorittavat toimenpiteet eläintaudin leviämisen estämiseksi rajoittaisivat eläintenpitäjien, elintarvikkeiden jalostajien, eläinkuljettajien sekä eräiden muiden eläinten kanssa tekemisissä olevien toimijoiden toimintavapautta. Rajoituksilla voi olla vaikutusta muun muassa eläinten ja eläintuotteiden vientiin sekä lihan, maidon tai muiden eläimistä peräisin olevien tuotteiden saatavuuteen. Esityksellä pyritään kuitenkin tekemään mahdolliseksi viranomaisten nopea ja tehokas toiminta kriisitilanteissa, mikä on omiaan vähentämään eläintenpitäjille ja muille toimijoille sekä kuluttajille eläintaudeista aiheutuvia haittoja.

4 Asian valmistelu

4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Ehdotus on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriön asettamassa työryhmässä, jonka tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muodossa ehdotus eläintautien val-

vontaa koskeviksi lain tason säännöksiksi. Hankkeessa tuli ottaa huomioon eläinlääkintähuoltoa sekä eläinten tunnistamista ja jäljittämistä koskevat lainsäädäntöhankkeet. Työryhmän tuli kuulla valmistelun aikana sidosryhmiä, eräitä viranomaisia sekä tarpeen mukaan asiantuntijoita...

4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

5 Riippuvuus muista esityksistä

Ehdotettuun eläintautilakiin sisällytettäisiin eläinten keinollisen lisäämisen luvanvaraisuutta koskeva sääntely siltä osin kuin sääntelyn tarkoituksena on eläintautien vastustaminen. Maa- ja metsätalousministeriössä on parhaillaan valmisteilla kotieläinjalostuslain ja hevostalouslain uudistus. Tässä yhteydessä arvioidaan eläinten keinollisen lisäämiseen liittyvän yleisen lupajärjestelmän tarpeellisuus. Uudistuksen yhteydessä tullaan myös poistamaan eläinten keinollista lisäämistä koskevaan yleiseen lupavelvoitteeseen ja Euroopan unionin eläintautilainsäädännöstä johtuvaan, tiettyjä toimintoja koskevaan erilliseen hyväksymisvaatimukseen liittyvä päällekkäisyys. Tämä päällekkäisyys liittyy voimassa olevaan lainsäädäntöön eikä siten aiheudu ehdotetusta eläintautilaista.

Ehdotettuun eläintautilakiin ei sisälly eläimistä saatavien sivutuotteiden käyttöä, käsittelyä tai hävittämistä koskevia säännöksiä eräitä taudinpurkauksiin liittyviä erityistilanteita lukuun ottamatta, vaan mainitut säännökset on tarkoitus sisällyttää erilliseen lakiin, joka valmistellaan sitä varten asetettavassa työryhmässä. Ehdotetun eläintautilain siirtymäsäännöksillä sivutuoteasetuksen täytäntöönpanoon liittyvät voimassa olevan eläintautilain säännökset jätettäisiin voimaan siihen saakka, kunnes ne uuden lain valmistumisen yhteydessä kumottaisiin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Eläintautilaki

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Tarkoitus. Pykälän mukaan lain tarkoituksena olisi ehkäistä ja vähentää eläintautien esiintymistä. Eläintautien ehkäisyllä ja vähentämisellä pyrittäisiin edistämään eläinten terveyttä sekä turvaamaan ihmisten terveyttä, elintarvikkeiden turvallisuutta ja kotieläintuotannon toimintaedellytyksiä.

2 §. Soveltamisala. Pykälän mukaan lain soveltamisalaan kuuluisivat eläintautien ennaltaehkäisy, eläinten terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seuranta sekä eläintautien hävittäminen ja leviämisen estäminen. Nämä sisältyisivät laissa käyttöön otettavaan käsitteeseen eläintautien vastustamistyö. Eläintaudilla tarkoitettaisiin voimassa olevan eläintautilain tapaan sellaista sairautta tai tartuntaa, joka voi suoraan tai välillisesti siirtyä eläimestä toiseen eläimeen tai ihmiseen. Kyseeseen tulisivat lähinnä bakteerien ja virusten, mutta myös niiden kaltaisten pieneliöiden sekä loisten aiheuttamat sairaudet. Koska on mahdollista, että eläimessä on taudin aiheuttaja, vaikka sillä ei olisikaan sairaudelle tyypillisiä oireita, pykälään ehdotetaan selvyyden vuoksi mainintaa, jonka mukaan eläintaudiksi katsotaan myös taudin tartunta.

Pykälässä ehdotetaan määriteltäväksi lain soveltamisala suhteessa eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annettuun lakiin. Eläintautilakia ei sovellettaisi eläintautien vastustamistyöhön siltä osin kuin siitä säädetään mainituissa laissa. Eläintautilain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät siten muista kuin jäsenvaltioista tuotavien tai näistä valtioista Suomen kautta edelleen kuljetettavien eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden tai muiden eläintauteja mahdollisesti levittävien esineiden tuontivaatimukset, mainituille eläimille, tuotteille tai esineille maahantuonnin edellytyksenä tehtävät tarkastukset sekä näiden vaatimusten ja tarkastusten laiminlyöntiin liittyvät pakkokeinot kuten eläinten lopettaminen, tuotteiden hävittäminen taikka

eläinten tai tuotteiden palautus lähtömaahan. Muilta osin eläintautilaki soveltuisi myös muista kuin jäsenvaltioista maahantuotuihin eläimiin, tuotteisiin ja esineisiin.

Eräissä tapauksissa eläinlääkinnällisessä rajatarkastusmenettelyssä tehtävä päätös voi olla ehdollinen ja sisältää esimerkiksi vaatimuksen tuontierän kuljettamisesta suoraan määränpäänä olevaan laitokseen. Näissä tapauksissa eläinlääkinnällinen rajatarkastus on vireillä ja eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annettua lakia sovelletaan siihen saakka, kunnes päätökseen sisältyvä ehto on täytetty.

3 §. Euroopan unionin lainsäädäntö. Pykälässä luettelaisiin ne Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset, joiden täytäntöönpanoon lakia sovellettaisiin, sekä ne direktiivit, joiden nojalla annettujen komission asetusten täytäntöönpanoon laki myös soveltuisi. Viime vuosina useita eläintautien vastustamista koskevien direktiivien liitteitä on muutettu komission asetuksilla, minkä lisäksi komissiolla on eräiden direktiivien mukaan laajat toimivaltuudet antaa alemmanasteisia säädöksiä unionin alueella todetun taudinpurkauksen johdosta toteutettavista hätätoimenpiteistä.

4 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Pykälässä määriteltäisiin lain suhdetta eräisiin muihin lakeihin. Eläintautilain soveltamisala suhteessa elintarvikelakiin ja tartuntatautilakiin olisi nykyiseen tapaan päällekkäinen siten, että myös eläintautilaissa säädettäisiin ihmisiin tarttuvista eläintaudeista eli zoonooseista. Lisäksi eläintautilakiin sisältyisi rehulain tavoin säännöksiä, joilla pyritään estämään eläintautien leviäminen rehujen välityksellä. Koska ehdotettu eläintautilaki olisi eläintautien vastustamista koskeva yleislaki, sen soveltamisala olisi mainituista päällekkäisyyksistä huolimatta tarkoituksenmukaista pitää laajana. Päällekkäisyydet eivät ole omaan aiheuttamaan ongelmia lakien soveltamistilanteissa, sillä eläintautilain toimenpiteet elintarvikkeiden ja rehujen osalta koskisivat pääasiassa erityistilanteita kuten äkillisiä taudinpurkauksia, eikä lailla säädettäisi elintarvikkeita tai rehuja koskevista pysyvistä

valvontamekanismeista. Eläintautilaki ei myöskään koskisi tartuntatautilain tavoin ihmisestä toiseen ihmiseen leviävien tartuntojen estämistä.

Eläintautilain ja eläintunnistusjärjestelmässä annetun lain soveltamisalat olisivat siinä määrin erilliset, että viimeksi mainitussa laissa säädettäisiin eläinten pakollisista ja pysyväisluonteisista tunnistusjärjestelmistä, kun taas eläintautilain säännökset eläinten tunnistamisesta koskisivat vain erityistilanteissa kuten taudinpurkauksissa tarvittavia tehostettuja toimenpiteitä eläinten tunnistettavuuden ja jäljitettävyyden takaamiseksi.

Pykälässä määriteltäisiin lain suhdetta myös lääkelakiin, eläinten lääkitsemisestä annettuun lakiin sekä eläinlääkintähuoltolakiin.

5 §. Eläintautien luokitus. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan eläntaudit jaettaisiin vastustettaviin eläintauteihin, ilmoitettaviin eläintauteihin sekä muihin eläintauteihin. Vastustettaviin eläintauteihin kuuluisivat valvottavat, vaaralliset ja helposti leviävät eläntaudit, jotka määriteltäisiin pykälässä eläntaudin ihmisten terveydelle aiheuttaman vaaran, taudin aiheuttamien taloudellisten vahinkojen sekä taudin tarttuvuuden perusteella. Määritelmät vastaisivat tässä suhteessa pitkälti OIE:n käyttämiä määritelmiä, joskin OIE:n määrittelyissä viitataan taloudellisten vaikutusten sijasta taudin aiheuttamaan eläinten kuolleisuuteen ja sairastuvuuteen. Vaarallisiin ja helposti leviäviin eläintauteihin sisällytettäisiin ainakin ne eläntaudit, joiden hävittämiseen on ryhdyttävä Euroopan unionin lainsäädännön nojalla. Valvottaviin eläintauteihin sisällytettäisiin sellaiset eläntaudit, joiden esiintymistä valvotaan Euroopan unionin lainsäädännön nojalla taikka kansallisista syistä, mutta joita ei ole välttämätöntä hävittää.

Ehdotettu eläintautien luokitus vastaa pääosin myös voimassa olevan eläintautilain mukaista luokitusta. Jos maa haluttaisiin pitää vapaana jostakin eläntaudista siitä eläintenpidolle, luonnonvaraisille eläinkannoille tai viennille aiheutuvien merkittävien vahinkojen taikka ihmisten terveydelle aiheutuvan vakavan vaaran vuoksi, tauti luokiteltaisiin joko vaaralliseksi tai helposti leviäväksi eläntaudiksi sen tarttuvuuden mukaan. Tauti, joka leviää pitopaikan ulkopuolelle helposti

esimerkiksi ilman tai vektorien välityksellä ja jonka tehokas torjunta edellyttää tästä syystä eläintenpitoa ja eläinten ja tuotteiden siirtämistä koskevia rajoituksia taudin esiintymispaikkaa ympäröivällä alueella, luokiteltaisiin helposti leviäväksi eläntaudiksi. Tauti, joka voidaan hävittää ilman mainittuja alueellisia rajoituksia, luokiteltaisiin vaaralliseksi eläntaudiksi. Valvottavaksi eläntaudiksi luokiteltaisiin sellainen tauti, josta aiheutuvat vahingot eivät ole merkittäviä ja josta ihmisten terveydelle mahdollisesti aiheutuva vaara ei ole suuri, mutta jonka esiintymistä haluttaisiin kuitenkin rajoittaa tai joka haluttaisiin hävittää maasta pidemmällä aikavälillä.

Ehdotetun pykälän mukaan vastustettavat eläntaudit nimettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Nimeämisen yhteydessä vastustettavat eläntaudit jaettaisiin valvottaviin, vaarallisiin ja helposti leviäviin eläintauteihin. Nimeämisessä ja tautien luokittelussa olisi otettava huomioon Euroopan unionin lainsäädäntö sekä Suomea sitovat kansainväliset sopimukset. Eläntaudin nimeäminen vastustettavaksi eläntaudiksi edellyttäisi pykälän 3 momentin mukaan, että eläntaudin esiintyvyyteen voitaisiin vaikuttaa eläintautien vastustamistyöllä. Näin ollen tilanteissa, joissa tautia ei olisi mahdollista hävittää maasta taikka sen esiintymistä rajoittaa lain mukaisilla torjuntatoimenpiteillä tai joissa taudin hävittäminen edellyttäisi huomattavia resursseja sen hävittämiseksi saatettaviin hyötyihin nähden, eläntautia ei tulisi nimetä vastustettavaksi eläntaudiksi. Vastustettavaksi eläntaudiksi jo nimetyltä eläntaudilta tulisi vastaavasti poistaa vastustettavan eläntaudin asema.

Eläntauti olisi pykälän 2 momentin mukaan mahdollista nimetä vastustettavaksi eläntaudiksi vain tietyllä maantieteellisesti rajatulla alueella taikka vain tiettyjen eläinlajien tai tuotantomuotojen osalta, jos se olisi eläntaudin aiheuttamien haittojen taikka taudintorjuntatoimenpiteiden tehokkuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Esimerkiksi *Gyrodactylus salaris* -loinen aiheuttaa haittaa vain Jäämereen laskevissa vesistöissä esiintyvälle luonnonlohikannoille. Tiedyt siipikarjan taudit voivat aiheuttaa menetyksiä vain tietyissä tuotantomuodoissa, kuten munan- tai lihantuotannossa. Momentin mukaan eläntauti voitaisiin myös nimetä vastustetta-

vaksi eläintaudiksi, vaikka sen tarttuvuudesta, leviävyydestä tai taudin aiheuttamista haittoista ei olisi täyttä varmuutta, jos taudista katsottaisiin aiheutuvan välitöntä uhkaa eläinten tai ihmisten terveydelle. Tämä voisi tulla kyseeseen erityisesti uudehkojen tautien osalta, joiden leviävyyttä tai vaikutuksia koskeva tieteellinen tutkimus on vielä kesken.

Voimassa olevan eläintautilain mukaisessa eläintautien luokituksessa ei ole mainintaa ilmoitettavista eläintaukeista, vaikka asetus- tasolla onkin säädetty eläinlääkäreiden velvollisuudesta tietyin aikavälein raportoida valvontaviranomaisille määrättyjen muiden kuin vastustettavien eläintautien esiintyvyydestä. Epäkohdan poistamiseksi pykälässä ehdotetaan säädetäväksi ilmoitettavista eläintaukeista osana eläintautien luokitusta. Ilmoitettavaksi eläintaudiksi voitaisiin pykälän 4 momentin mukaan nimetä sellainen muu kuin vastustettava eläintauti, jonka esiintymisen seuranta olisi tarpeen ihmisten tai eläinten terveyden suojaamiseksi taikka eläinten tai tuotteiden kaupan tai viennin turvaamiseksi. Tauti voitaisiin nimetä ilmoitettavaksi eläintaudiksi, vaikka sen tarttuvuudesta ei olisi täyttä varmuutta, jos taudin seuranta katsottaisiin tarpeelliseksi.

6 §. Määritelmät. Lakiehdotuksen 6 §:ään on koottu laissa esiintyvien käsitteiden määritelmiä. Osa laissa käytettävistä käsitteistä perustuu Euroopan unionin lainsäädäntöön ja osa taas muihin kansallisiin lakeihin. Määritelmiä koskevat seuraavat perustelut:

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa määriteltäisiin uusi vakava eläintauti ja 2 kohdassa zoonoosi. Zoonooseja ovat sellaiset taudit kuten kampylobakteeri, salmonella ja lintuinfluenssa, jotka voivat tarttua eläimestä ihmiseen tai ihmisestä eläimeen.

Ehdotuksen mukaan lain määräyksiä, kieltoja ja toimenpiteitä koskevat toimivaltuudet ulottuisivat lähtökohtaisesti vain eläimiin, jotka kuuluvat kyseessä olevalle eläintaudille alttiiseen eläinlajiin. Momentin 3 kohdan mukaan taudille alttiit lajit määriteltäisiin viittaamalla asiaa koskevaan tieteelliseen selvitykseen tai Euroopan unionin lainsäädännön määritelmiin.

Momentin 4—6 kohdassa määriteltäisiin eräät laissa esiintyvät, eläimiin viittaavat käsitteet. Lemmikkieläimet määriteltäisiin momentin 7 kohdassa viittaamalla lemmik-

kieläinasetuksen määritelmään. Mainittu asetus koskee koiria, kissoja, hillereitä ja frettejä. Momentin 8 ja 9 kohdassa määriteltäisiin vesieläimet ja vesiviljelyeläimet käyttäen vesiviljelyeläinten terveysdirektiivissä esiintyviä määritelmiä. Momentin 10 kohdan mukaan vektorilla tarkoitettaisiin vesieläintä tai selkärangatonta maaeläintä, joka voi levittää eläintautia eläimestä toiseen eläimeen, eläimestä ihmiseen tai ihmisestä eläimeen sairastumatta siihen itse. Vektoreina toimivat esimerkiksi hyönteiset, ja niillä on olennainen merkitys eräiden vastustettavien eläintautien kuten märehitjoiden sinikielitaudin leviämässä.

Pykälän 1 momentin 11 kohdassa määriteltäisiin alkioit ja sulusolut. Voimassa olevan eläintautilain mukaan alkioit ja sulusolut ovat sisältyneet eläimen määritelmään, mutta ehdotetun lain mukaan näin ei enää olisi, vaan eläimistä, alkioista ja sulusoluista säädetäisiin aina erikseen. Sulusoluilla tarkoitettaisiin sekä hedelmöitettyjä että hedelmöitymättömiä sulusoluja, kuten nisäkkäiden munasoluja ja siittiöitä, lintujen siitosmunia ja siittiöitä sekä kalojen ja muiden vesieläinten mätä ja maitia. Määritelmä edellyttäisi lisäksi, että sulusoluja olisi tarkoitus käyttää eläinten lisäämiseen, jolloin esimerkiksi elintarvikekäyttöön tarkoitetut lintujen munat ja kalojen mätä rajautuisivat määritelmän ulkopuolelle. Alkioilla tarkoitettaisiin momentin 12 kohdan mukaan nisäkkäiden varhaisia kehitysasteita, jotka on tarkoitus siirtää vastaanottajaeläimeen.

Lain kannalta keskeinen on momentin 13 kohdassa säädetty eläimestä saadun tuotteen määritelmä. Tämän piiriin kuuluisivat kaikki sellaiset elävästä tai kuolleesta eläimestä peräisin olevat tuotteet, joiden välityksellä eläintauti voi levitä. Eläimestä saatuja tuotteita olisivat määritelmän mukaan muun muassa elintarvikkeet kuten liha, maito sekä niistä saadut muut tuotteet, eläinten sulusolut ja alkioit sekä eläimistä saadut sivutuotteet kuten kokonaiset eläinten raadot, eläinperäinen rehu, teurasjätteet, käsittelemättömät nahat ja vuodat, sulat ja höyhenet sekä virtsa, lanta ja muut eläimen eritteet.

Lain kannalta olennaisia ovat myös eläimistä vastuussa olevan toimijan, pitopaikan sekä pitopaikasta vastuussa olevan toimijan määritelmät. Pykälän 1 momentin 14 kohdas-

sa eläimistä vastuussa oleva toimija määriteltäisiin viittaamalla eläintunnistusjärjestelmästä annetun lain vastaavaan määritelmään. Eläimistä vastuussa olevia toimijoita olisivat eläintenpitäjät eli eläinten omistajat tai haltijat, eläinvälittäjät sekä elintarvikealan toimijat, jotka harjoittaisivat elintarvikehuoneistossa eläinten teurastusta tai kasvatettujen kalojen perkaamista. Myös pitopaikan määritelmän osalta viitattaisiin momentin 15 kohdassa eläintunnistusjärjestelmästä annettuun lakiin. Pitopaikalla tarkoitetaan mainitun lain mukaan sellaista maantieteellistä paikkaa, jossa eläimiä pidetään, kasvatetaan tai hoidetaan pysyvästi tai tilapäisesti. Momentin 16 kohdan mukaan pitopaikasta vastuussa olevalla toimijalla tarkoitettaisiin, samoin kuin eläintunnistusjärjestelmässä annetussa laissa, pitopaikan omistajaa tai haltijaa.

Eläinlääkärillä tarkoitettaisiin pykälän 1 momentin 17 kohdan mukaan henkilöä, jolla on eläinlääkärinammattin harjoittamisesta annetun lain nojalla oikeus harjoittaa eläinlääkärinammattia Suomessa. Tällaisia henkilöitä ovat Suomessa laillistetut eläinlääkärit, eläinlääketieteen opiskelijat, joilla on mainitun lain 7 §:n mukainen oikeus harjoittaa eläinlääkärin ammattia väliaikaisesti, enintään kolmen vuoden ajan eläinlääkärin sijaisena sekä henkilöt, joilla on oikeus toimia eläinlääkärinä toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa ja jotka ovat tehneet Elintarviketurvallisuusvirastolle ilmoituksen väliaikaisesta eläinlääkäripalvelujen tarjoamisesta. Valvontaviranomaisella tarkoitettaisiin momentin 18 kohdan mukaan Elintarviketurvallisuusvirastoa, aluehallintovirastoa tai kunnaneläinlääkäriä.

Pykälän 1 momentin 19–24 kohdassa määriteltäisiin eläinten lopettaminen ja teurastaminen, kalojen perkaaminen ja perkaamo sekä alkioiden kerääminen ja tuottaminen. Momentin 26 kohtaan sisältyisi karanteenin määritelmä. Karanteenilla tarkoitettaisiin pitopaikkaa, jossa eläimiä pidetään eristyksissä sen selvittämiseksi, esiintyykö niillä eläintautia. Momentin 28–30 kohtaan sisältyisivät lisäksi eläinten keräyskeskuksen, eläinvälittäjän sekä laboratorion määritelmät.

Eräät ehdotetun lain säännökset kuten vaatimus eläinten sperman keräämisestä hyväksytyllä sperman keräysasemalla koskisivat tilanteita, joissa eläimiä tai niistä saatuja tuot-

teita on tarkoitus saattaa markkinoille. Markkinoille saattamisen määritelmä on kuitenkin ehdotetun momentin 25 kohdan mukaan laaja ja kattaa paitsi myytäväksi tarjoamisen, myynnin ja muun korvausta vastaan tapahtuvan siirtämisen, myös korvauksetta tapahtuvan siirtämisen kuten eläinten siirrot saman omistajan eri pitopaikkojen välillä. Pitopaikan sisäiset siirrot olisi kuitenkin suljettu määritelmän ulkopuolelle. Ehdotettu markkinoille saattamisen käsite, joka ei kaikilta osin kytkeydy tarkoitukseen luovuttaa eläimiä tai tuotteita toimijalta toiselle, ei ole yhtenevä yleiskielen kanssa. Koska edellä esitetty määritelmä on kuitenkin yleisesti käytössä eläintautien vastustamista koskevassa unionin lainsäädännössä, sitä ehdotetaan sääntelykokonaisuuden yhtenäisyyden vuoksi käytettävän myös ehdotetussa laissa.

Pykälän 1 momentin 27 kohdan mukaan jäsenvaltiolla tarkoitettaisiin Euroopan unionin jäsenvaltiota sekä valtiota, joka Euroopan unionin sisämarkkinoiden toimintaa koskevaa Euroopan unionin lainsäädäntöä sovellettaessa rinnastetaan Euroopan unionin jäsenvaltioon Euroopan unionin ja kyseisen valtion välillä tehdyn sopimuksen perusteella. Määritelmä ulottaisi käsitteen koskemaan paitsi Euroopan talousalueeseen kuuluvia Norjaa, Islantia ja Liechtensteiniä myös eräitä sellaisia valtioita kuten Sveitsiä ja Andorraa, jotka ovat tehneet Euroopan unionin kanssa eläinlääkintäalaa koskevan kahdenvälisen sopimuksen.

2 luku **Eläintautien ennaltaehkäisy ja valvonta**

7 §. Pitopaikan suojaaminen eläintaudeilta. Ehdotetun pykälän mukaan toimijoilla olisi yleinen velvollisuus noudattaa pitopaikassa sellaisia eläintenpitoon liittyviä menettelytapoja, joilla pitopaikkaa voitaisiin suojata eläintaudeilta. Lisäksi pykälään ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä menettelytavoista eräissä eläintaudin leviämisvaaran suhteen riskialttiiksi katsottavissa pitopaikoissa. Pykälä olisi voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden uusi. Velvollisuudet sen sijaan olisivat vain osittain uusia, sillä eräitä eläintenpitoon liittyviä

menettelytapoja koskevia vaatimuksia on eläintautilain 12 d §:n mukaan voinut sisältyä eläintautikohtaisiin pakollisiin terveysvalvontaohjelmiin.

Taudeilta suojautumisen yhteydessä käytetään usein käsitettä bioturvallisuus, jolla tarkoitetaan joukkoa ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä, joilla vähennetään riskiä tartuntatautien leviämisestä. Bioturvallisuuteen liittyvät toimenpiteet ovat usein hyvin yksinkertaisia, mutta niillä voi olla keskeinen rooli eläintautien leviämisen estämisessä. Yksi tehokkaimmista keinoista estää pitopaikan ympäristössä esiintyvien virusten ja bakteerien pääsy tuotantotiloihin on varmistaa, että eläinsuojissa käyvät henkilöt vaihtavat ennen eläinsuojan eläimille tarkoitettuihin tiloihin menoa jalkineensa ja päällysvaatteensa ja pesevät kätensä. Usein eläinsuojien sisäänkäyntien yhteyteen järjestetään tautisulku, jonka tehokkuus perustuu paitsi vaatteiden ja jalkineiden vaihtoon myös yksinkertaisiin rakenteellisiin keinoihin, joilla eläinsuojan eläimille tarkoitettut tilat pyritään pitämään vapaina taudinaiheuttajista.

Eläintaudit voivat levitä pitopaikkaan eläinten, alkioiden, sukusolujen tai rehujen mukana, mutta myös esimerkiksi muiden eläimistä saatujen tuotteiden taikka ajoneuvojen välityksellä. Jotta eläintaudit eivät pääsisi leviämään pitopaikkaan eläinten mukana, keskeistä on varmistaa pitopaikkaan hankittavien eläinten alkuperä ja terveydentila sekä huolehtia haittaeläinten torjunnasta. Merkitystä on usein myös eri-ikäisten eläinten erillään pidolla, tuotantoyksikön osastoinnilla sekä osastojen pesulla ja desinfioinnilla ennen seuraavan kasvatuserän ohjaamista niihin. Jos eläinvirtojen ohjaus on onnistunut, eläimet siirtyvät tuotantoyksiköstä toiseen ennalta suunnitellusti, ja eläintiheyden kasvusta tai eläinryhmien yhdistelystä johtuvien tilapäisten, eläintaudin leviämiskäynnin vaikuttavien häiriöiden määrä vähenee. Bioturvallisuutta parantaa myös eläinten lastaamisen järjestäminen erillisissä tiloissa siten, että eläinkuljetusajoneuvon mukana mahdollisesti leviävät taudit eivät pääse leviämään eläinten kasvatustiloihin. Myös eläimille tarkoitettujen rehujen tai eläin-suojien tarkoitettujen kuivikkeiden pääseminen kosketuksiin taudinaiheuttajien kanssa tulisi pyrkiä estämään. Tautien leviämisen ennaltaehkäisyyn vaikuttaa

myös esimerkiksi pitopaikassa työskentelevien henkilöiden asianmukainen ohjeistaminen ja koulutus.

Pykälän 1 momenttiin ehdotettu yleinen säännös velvoittaisi toimijoita noudattamaan eläintenpidossa menettelytapoja, jotka olisivat taudeilta suojautumisen kannalta riittäviä ottaen huomioon pitopaikan toiminta. Pitopaikat eroavat toisistaan kooltaan, tuotantosuunnaltaan ja toiminnaltaan, ja menettelytapojen asianmukaisuus ja riittävyys riippuu suuresti siitä, millainen pitopaikka on kyseessä. Pykälän vaatimus koskisi ainoastaan eläintenpitoon liittyviä menettelytapoja eli eläinten hoitokäytäntöjä ja muita pitopaikan toimintaan liittyviä järjestelyjä. Pykälä ei siten velvoittaisi toimijoita toteuttamaan sellaisia pitopaikkaa tai eläinsuojia koskevia rakenteellisia uudistuksia, jotka edellyttäisivät merkittäviä taloudellisia investointeja. Valtakunnallisiin eläinten terveydenhuolto-ohjelmiin sisältyy eläintaukeilta suojautumiseen liittyviä ehtoja. Lähtökohtana olisi, että terveydenhuolto-ohjelmaan kuulumisen ja ohjelman tautisuojausta koskevien ehtojen noudattaminen olisi momenttiin ehdotetun velvollisuuden täyttymiseksi riittävää.

Kuitenkin sellaisia pitopaikkoja koskien, joissa vastustettavan eläintaudin esiintymisen vaara olisi poikkeuksellisen suuri tai joista levitessään eläintauti voisi aiheuttaa tavanomaista mittavampia vahingot, voitaisiin valtioneuvoston asetuksella antaa tarkempia säännöksiä menettelytapoihin liittyvistä vaatimuksista. Pitopaikkaan liittyvää tavanomaista suurempaa taudin leviämiskaavaa tai mahdollisesta taudista aiheutuvia haittoja arvioitaessa voitaisiin ottaa huomioon pitopaikassa harjoitettava tuotantomuoto ja pitopaikan eläinmäärä. Tuotantomuodon vuoksi muita riskialttiimpia ovat yleensä sellaiset pitopaikat, joissa eläimiä pidetään tai kasvatetaan vain lyhyen ajan ja jotka ovat yhteydessä suureen määrään muita pitopaikkoja. Tällaisia ovat esimerkiksi niin sanotut hiehohtellit sekä ternimaitovasikkakasvatamot. Eläinmäärän perusteella suunnitteluvelvollisuus voitaisiin säätää koskemaan erityisen suuria tuotantoyksiköitä, joita on Suomessa vain vähän verrattuna useisiin muihin Euroopan maihin. Näiden riskialttiiksi katsottavien pitopaikkojen osalta taudeilta suojautumiseen liittyvät vaatimukset voisivat eläintenpidossa

noudatettavien menettelytapojen osalta ylittää valtakunnallisiin eläinten terveydenhuolto-ohjelmiin sisältyvien bioturvallisuustoimenpiteiden tason.

Ehdotuksen mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä pykälässä tarkoitetuista menettelytavoista myös silloin, kun zoonosien vastustamista koskeva Euroopan unionin lainsäädäntö sitä edellyttäisi. Salmonellan vastustamista koskeviin unionin säädöksiin sisältyy eräitä, tosin hyvin yleisluonteisia bioturvallisuuteen liittyviä vaatimuksia.

8 §. Pakollinen terveystarkastus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi edellytyksistä, joilla eläimestä vastuussa oleva toimija voitaisiin velvoittaa toteuttamaan eläintautien esiintymisen valvontaa pitopaikassa. Velvollisuus koskisi pitopaikkoja, joihin liittyisi jonkin vastustettavan eläintaudin esiintymisen tai leviämisen vaaraa. Lisäedellytyksenä olisi, että taudin esiintymisen säännöllinen valvonta olisi välttämätöntä Euroopan unionin säädösten täytäntöön panemiseksi tai taudin leviämisvaaran hallitsemiseksi.

Pykälän nojalla pantaisiin täytäntöön zoonosiasetukseen perustuvat, kansallisten salmonellavalvontaohjelmien toteuttamiseen liittyvät näytteenottovelvoitteet. Tarvittaessa voitaisiin säätää myös muiden eläintautien valvonnasta. Voimassa olevan eläintautilain 12 d §:n nojalla on säädetty lampailla ja vuohilla esiintyvän maedi-visnan ja scrapien valvonnasta. Terveystarkastusta koskevan velvollisuuden piiriin kuuluvat pitopaikat määriteltäisiin pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella.

Eläinten terveystarkastukseen liittyisi eläinten terveydentilan tarkkailua, näytteiden ottamista ja niiden lähettämistä tutkittavaksi sekä näytteiden lähettämistä koskevaa kirjanpitoa. Tarvittaessa viranomaiselle tulisi lähettää omavalvontanäytteitä koskevien tutkimusten tulokset sekä tehdä ilmoitus uusien eläinten ottamisesta pitopaikkaan. Viimeksi mainitut velvoitteet liittyvät lähinnä salmonellavalvontaan. Kunkin eläintaudin valvomiseksi noudatettavista velvoitteista ja siitä, mitä pitopaikkoja velvoitteet koskisivat, säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat säännökset näytteiden määrästä, näytteenoton tiheydestä sekä tavasta, jolla näytteet otetaan ja lähetetään tutkittavaksi, annettaisiin kui-

tenkin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella

Voimassa olevan eläintautilain nojalla toteutettavaan terveystarkastukseen saattaa sisältyä myös eläintenpidossa noudatettaviin menettelytapoihin liittyviä toimenpiteitä sen estämiseksi, ettei eläintauti pääse leviämään pitopaikkaan tai pitopaikasta muihin pitopaikkoihin. Näitä toimenpiteitä koskevia vaatimuksia ei kuitenkaan liittyisi ehdotetun pykälän mukaiseen terveystarkastukseen, sillä eläintautien torjuntaan liittyvistä vaatimuksista säädettäisiin lain 7 §:ssä.

Ehdotetun 2 momentin mukaan kunnan eläinlääkärin tulisi tehdä pitopaikoissa säännöllisiä tarkastuksia sen selvittämiseksi, onko terveystarkastukseen liittyviä velvoitteita noudatettu ja esiintyykö pitopaikassa valvonnan kohteena olevaa eläintautia. Pykälän 3 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset terveystarkastukseen liittyvästä viranomaisvalvonnasta.

9 §. Vapaaehtoinen terveystarkastus ja pitopaikkojen terveystarkastus. Pykälässä säädettäisiin vapaaehtoisesta terveystarkastuksesta, johon pitopaikasta vastuussa oleva henkilö voisi sitoutua saadakseen pitopaikalleen asetuksella säädettävän luokituksen mukaisen terveystarkastuksen, jota hän voisi hyödyntää muun muassa käydessään kauppa eläimillä. Terveystarkastusta voitaisiin 1 momentin mukaan toteuttaa vastustettavan tai muun eläintaudin ennaltaehkäisemiseksi ja esiintymisen valvomiseksi. Siihen liittyisi toimijan velvollisuus teettää säännöllisiä terveystarkastuksia eläimille, ottaa tai otattaa eläimistä näytteitä ja lähettää näytteet tutkittavaksi sekä pitää näytteitä koskevaa kirjanpitoa. Vapaaehtoiseen terveystarkastukseen liittyvissä pitopaikoissa voitaisiin myös rajoittaa uusien eläinten ottamista tai eläinten lisäämiseen tarkoitettujen sukusolujen tai alkioiden hankintaa sellaisista pitopaikoista, jotka eivät ole sitoutuneet terveystarkastukseen tai jotka kuuluvat alempaan terveystarkastusluokkaan kuin eläimiä, alkioita tai sukusoluja hankkiva pitopaikka. Vapaaehtoiseen terveystarkastukseen voisi liittää eläinten merkitsemiseen sekä eläimiä, alkioita tai sukusoluja koskevaan kirjanpitoon liittyviä velvoitteita.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vapaaehtoiseen terveystalvontaan liittyvästä pitopaikkojen terveystalvontuksesta. Pitopaikat jaettaisiin terveystalvontaan sen mukaan, kuinka suurella varmuudella ne ovat vapaita siitä eläintaudista, jonka ennaltaehkäisemistä ja valvontaa vapaaehtoinen terveystalvonta koskee. Pykälässä säädettäisiin luokittelussa huomioon otettavista tekijöistä. Näitä olisivat pitopaikassa pidettävillä tai niiden kanssa kosketuksessa olleilla eläimillä epäillyt ja todetut eläintaudit, terveystalvonnan yhteydessä eläintautien varalta tehtyjen tutkimusten tulokset sekä aika, jonka pitopaikka on kuulunut terveystalvonnan piiriin.

Pykälä vastaisi suurelta osin voimassa olevan lain 12 d §:n säännöstä vapaaehtoisista terveystalvontaohjelmista. Peurojen tuberkuloositalvontaan liittyy pakollisen valvonnan lisäksi mainitun pykälän nojalla toteutettu vapaaehtoinen osuus. Lampailla ja vuohilla esiintyvän maedi-visnan ja scrapien varalta toteutettava, nykyisin pakollinen terveystalvonta edellyttää eläintenpitäjiltä sitoutumista ja on siten luonteeltaan sellaista, että se sopii paremmin toteutettaviksi vapaaehtoisena kuin pakollisena. Myös kyseisestä terveystalvonnanasta on siksi tarkoitus säätää pykälän nojalla.

Vapaaehtoiseen terveystalvontaan sitoutuneiden pitopaikkojen valvontaan sovellettaisiin 8 §:n 2 momentin säännöksiä pakolliseen terveystalvontaan liittyvästä valvonnanasta. Säännökset siitä, mitä pitopaikkoja ja minkä eläintautien valvontaa terveystalvonta koskisi, sekä tarkemmat säännökset terveystalvonnan sisällöstä sekä pitopaikkojen valvonnanasta annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

10 §. Sitoutuminen vapaaehtoiseen terveystalvontaan sekä päätös terveystalvontasta. Pykälässä säädettäisiin menettelyistä, jotka koskevat sitoutumista vapaaehtoiseen terveystalvontaan sekä terveystalvontaa koskevaa päätöksentekoa. Terveystalvontaan sitoudutettiin tekemällä asiaa koskeva ilmoitus valvontaviranomaiselle. Aluehallintovirasto teki päätöksen terveystalvontasta sekä sen peruuttamisesta niissä tapauksissa, joissa terveystalvontaan sisältyviä vaatimuksia rikottiin tai joissa pitopaikasta vastuussa oleva toimija ilmoittaisi aikomuksestaan lopettaa terveystalvonnan. Pykälään sisältyisi myös

asetuksenantovaltuus, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä ilmoitusten sisällystä ja niiden tekemisestä.

11 §. Pakolliset eläinten rokotukset ja käsittelyt. Vastustettavan eläintaudin torjumiseksi voitaisiin pykälässä säädetyin edellytyksin toteuttaa pakollisia eläinten rokotuksia tai käsittelyitä. Nämä voisivat koskea vain tiettyjä riskialttiita pitopaikkoja tai eläimiä taikka kaikkia taudille alttiiseen eläinlajiin kuuluvia eläimiä, joille rokote on saatavissa tai jotka on mahdollista lääkittää tai muulla tavoin käsitellä. Voimassa olevan eläintalvontalain 12 §:ään sisältyy valtuus määrätä eläimiä rokotettaviksi tai muutoin käsiteltäviksi. Tätä valtuutta on käytetty rabiesrokotuksen säätämiseksi pakolliseksi metsästyskoirille ja viranomaisien palveluskoirille sekä Newcastlelta tautia vastaan annettavan rokotuksen säätämiseksi pakolliseksi viestikyyhkyille. Ehdotetun pykälän nojalla olisi mahdollista säätää rabiesrokotus pakolliseksi muillekin eläimille sekä edellyttää eläinten rokotamista esimerkiksi Newcastlelta taudin tai märehitjoiden sinikielitalvontan varalta. Eläinten rokotamista tai käsittelyä koskeva velvoite voisi perustua myös Euroopan unionin lainsäädäntöön.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan rokotamis- tai käsittelyvelvollisuus olisi eläimestä vastuussa olevalla toimijalla. Pakollisiin rokotuksiin voisi myös liittyä rokotuksia tai käsittelyitä koskeva kirjanpito- tai ilmoitusvelvollisuus.

Ehdotetun 2 momentin mukaan valvontaviranomaisien tulisi toteuttaa tarvittavia tutkimuksia rokotusten vaikutusten seuraamiseksi. Tutkimukset voisivat koskea paitsi rokotettuja tai käsiteltyjä eläimiä myös rokotus- tai käsittelyvelvollisuuden ulkopuolelle jääneitä eläimiä, sillä rokotusten tai käsittelyjen vaikutusten kuten rokotusta seuranneen vasta-ainetason nousun arviointi edellyttää myös verrokkiryhmään kuuluvien eläinten tutkimista.

Pykälän 3 momenttiin sisältyvän asetusenantovaltuuden mukaan pakollisten rokotusten tai käsittelyjen toteuttamisesta ja rokotuksiin tai käsittelyihin liittyvistä velvoitteista säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tar-

kempia säännöksiä rokotuksiin tai käsittelyihin liittyvistä viranomaistutkimuksista.

Pykälän 3 momentin säännökset koskisivat ihmisen hallinnassa olevien eläinten rokotamista. Pykälään sisältyisi lisäksi säännös, jonka mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto voisi toteuttaa vastustettavan eläntätaudin torjumiseksi luonnonvaraisten eläinten syöttörokotuksia.

12 §. Eläinnäyttelyiden ja muiden vastaavien tilaisuuksien järjestäminen. Pykälässä säädettäisiin eläinten terveydelle asetettavista vaatimuksista järjestettäessä eläinnäyttelyitä, eläinkilpailuita tai muita vastaavia tilaisuuksia, joihin kootaan nautaeläimiä, lampaita, vuohia, sikoja tai siipikarjaa väliaikaisesti useasta eri pitopaikasta. Mainituilla eläinlajeilla on keskeinen merkitys ja elintarviketurvallisuuden kannalta, joten niitä koskevaa näyttely- ja harrastustoimintaa on tästä syystä perusteltua säännellä muita eläinlajeja koskevaa vastaavaa toimintaa tiukemmin. Säännökset koskisivat kuitenkin myös muita kuin edellä lueteltuja eläinlajeja silloin, kun niitä tuotaisiin samoihin tilaisuuksiin kuin nautaeläimiä, lampaita, vuohia, sikoja tai siipikarjaa. Pykälään sisältyisi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tilaisuuksiin tuotavien nautojen, lampaiden, vuohien, sikojen tai siipikarjan terveydelle asetettavista vaatimuksista.

Lakiin ehdotetut säännökset vastaisivat pitkälti voimassa olevan eläintäilain 12 §:n 1 momentin 4 kohdan säännöstä, jonka nojalla voidaan määrätä eläinnäyttelyitä, -kilpailuita tai muita vastaavia tilaisuuksia koskevia välttämättömiä ehtoja, rajoituksia tai kieltoja, sekä sen nojalla annettuja alemmanasteisia säännöksiä. Valtuutta ei ole tähän mennessä käytetty asetuksen antamiseen, mutta Elintarviketurvallisuusvirasto on antanut ohjeita eläinten terveyden tarkistamisesta ennen osallistumista valtakunnallisiin eläinnäyttelyihin. Ehdotettuun lakiin sisältyisi lisäksi eräitä muita helposti leviävien eläintautien vastustamiseksi välttämättömiä säännöksiä, jotka koskisivat muihin kuin edellä lueteltuihin eläinlajeihin kuuluvien eläinten kokoaamista näyttelyihin, kilpailuihin tai muihin vastaaviin tilaisuuksiin.

13 §. Eläinten vapauttaminen luontoon. Ehdotetun pykälän mukaan luontoon ei saisi

vapauttaa eläimiä, joiden epäiltäisiin sairastavan sellaista vastustettavaa eläintautia tai muuta eläintautia, josta voi olla haittaa muille eläimille tai ihmisille. Pykälän tavoitteena olisi erityisesti suojella maan luonnonvaraisia eläinkantoja eläintautien leviämiseltä, mutta myös estää ihmisten tai kotieläinten sairastuminen vapaaksi päästettyjen eläinten tai niiden tartuttamien luonnonvaraisten eläinten levittämiin sairauksiin. Vastuu vapautettaviin eläimiin liittyvän taudin leviämisvaaran arvioinnista olisi sillä, joka vapauttaa eläimiä luontoon. Pykälään ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä luontoon vapautettavien eläinten terveydentilalle asetettavista vaatimuksista. Pykälän piiriin kuuluisivat etenkin kalaistutukset, joita toteutetaan yleisesti koko maassa. Istukkaiden kasvattaminen edellyttää voimassa olevan ja ehdotetun lain mukaan lupaa, joten valvontaviranomaisilla on pykälän noudattamisen valvontaa varten kattava tieto istutuksia harjoittavista toimijoista. Tarvittaessa voitaisiin säätää vaatimuksista myös muita eläinlajeja kuin kaloja koskien.

3 luku

Eläintaukeista ilmoittaminen ja eläintautitilanteen seuranta

14 §. Ilmoitusvelvollisuus eläintaukeista. Pykälään sisältyisi voimassa olevan eläintäilain 9 §:n säännöstä vastaava säännös eläimistä vastuussa olevan toimijan velvollisuudesta ilmoittaa valvontaviranomaiselle vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia koskevasta epäilystä. Ehdotetun pykälän mukaan ilmoitusvelvollisuus ulottuisi myös muihin sellaisiin henkilöihin, jotka työnsä tai harrastuksensa puolesta osallistuvat eläimen tutkimiseen, hoitoon, käsittelyyn, kuljetukseen, lopetukseen, teurastukseen, metsästyksen, pyyntiin, perkuuseen tai tarkkailuun. Paitsi eläimen sairauteen viittaavista oireista, eläimistä vastuussa olevan toimijan tulisi ehdotuksen mukaan tehdä ilmoitus myös sellaisesta eläinten joukkosairastumisesta tai joukkokuolemasta sekä sellaisesta olennaisesta eläinten käyttäytymiseen tai tuottavuuteen liittyvästä muutoksesta kuten äkillisestä munan- tai maidontuotannon laskusta, joka voi viitata vastustettavan tai uuden vakavan

eläintaudin esiintymiseen. Ilmoitus tulisi tehdä kunnaneläinlääkärille tai aluehallintovirastolle, ja se tulisi tehdä viipymättä.

Ilmoitusvelvollisuuden ulottaminen eläimistä vastuussa olevan toimijan ohella muihinkin eläinten kanssa kosketuksissa oleviin henkilöihin ja velvollisuuden laajentaminen koskemaan myös eläinten joukkosairastumista tai -kuolemaa sekä tuotantoon liittyviä olennaisia muutoksia on tarpeen Euroopan unionin säännösten kuten lintuinfluenssadiirektiivin täytäntöön panemiseksi. Ilmoitusvelvollisuutta on kuitenkin arvioitava aina tapauskohtaisesti ottaen huomioon kyseessä olevan henkilön tiedot ja taidot sekä hänen mahdollisuutensa ymmärtää havaintojensa ja eläintautien välinen mahdollinen syy-yhteys. Pykälän 2 momenttiin ehdotettu asetuksenantovaltuus mahdollistaisi kuitenkin sen, että maa- ja metsätalousministeriön asetuksella yksilöitäisiin niitä tuotannossa tapahtuvia muutoksia, joista ilmoitus tulisi aina tehdä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin lisäksi antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen sisällöstä ja ilmoituksen tekemisessä noudatettavasta menettelystä.

15 §. Eläinlääkärin ja laboratorion ilmoitusvelvollisuus. Pykälän 1 momentin mukaan eläinlääkärillä olisi eläimistä vastuussa olevan toimijan tavoin ilmoitusvelvollisuus vastustettavista ja uusista vakavista eläintaukeista. Ilmoitus olisi tehtävä kunnaneläinlääkärille tai aluehallintovirastolle eläinlääkärin potilastietoja koskevan salassapitovelvollisuuden estämättä. Paitsi vastustettavia ja uusia vakavia eläintaukeja, ilmoitusvelvollisuus koskisi myös ilmoitettavia eläintaukeja. Säännös vastaisi voimassa olevan eläintautilain 6 §:ää.

Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitusvelvollisuus olisi myös laboratorion, jonka suorittaman tutkimuksen perusteella eläimellä todettaisiin olevan vastustettava, uusi vakava tai ilmoitettava eläintauti taikka jos tällaista eläintautia koskeva epäily heräisi laboratoriossa. Laboratorion ilmoitusvelvollisuus ei olisi riippuvainen siitä, onko näyte lähetetty tutkittavaksi kyseessä olevan taudin varalta tehtävää vai muuta tutkimusta varten, vaan ilmoitus olisi tehtävä molemmissa tapauksissa. Eläinlääkäreitä koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta säädetään voimassa olevan eläintautilain 8 §:n 2 momentissa, mutta la-

boratorioita koskevaa ilmoitusvelvollisuutta laissa ei tällä hetkellä ole. Laboratorion ilmoituksella voi kuitenkin olla taudintorjunnan kannalta keskeinen rooli niissä tapauksissa, joissa eläimistä vastuussa oleva toimija laiminlyö ilmoituksen teon.

16 §. Valvontaviranomaisen ilmoitusvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisten velvollisuudesta tehdä eläintaukeja koskevia ilmoituksia ja todettuja eläintautitapauksia koskevia yhteenvetoja ylemmälle viranomaiselle tai terveysviranomaisille. Vastaavat säännökset sisältyvät voimassa olevan eläintautilain nojalla annettuihin valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön asetuksiin. Pykälän 4 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä ilmoitusten ja pykälässä tarkoitettujen yhteenvetojen sisällöstä, niiden tekemiseen sovellettavasta määräajasta sekä niiden tekemisessä noudatettavasta menettelystä.

17 §. Seurantatutkimukset. Pykälään sisältyisivät säännökset eläintaukeja koskevasta seurannasta sekä erityisesti seurantatutkimuksista ja niihin liittyvistä toimijoiden ja viranomaisten velvollisuuksista. Eläintautien seuranta voidaan jakaa aktiiviseen ja passiiviseen seurantaan, joista ensiksi mainitulla tarkoitetaan seurantaan varten otetuista näytteistä kuten maitonäytteistä, teurastamoilla tai tiloilla otetuista veri- tai kudospäätteistä taikka luonnonvaraisten eläinten osalta metsästäjien, riistantutkijoiden tai rengastajien keräämistä näytteistä tehtävää seurantaan ja jälkimmäisellä eläinten tutkimista tautiepäilyjen perusteella. Passiiviseen seurantaan voidaan kuitenkin sisällyttää myös taudinmääritykseen ja kuolinsyyyn selvittämiseen liittyvät tutkimukset, jolloin tautia koskeva epäily voi syntyä laboratoriossa.

Eläintautiseuranta on voimassa olevan lain aikana toteutettu eläintautilain 12 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla, jonka mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto on voinut määrätä eläimiä tutkittaviksi. Seuranta tehdään yleensä vastustettavien eläintautien varalta, mutta sitä on tarpeen mukaan tehty myös muiden tautien esiintymisen seuraamiseksi.

Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää eräissä tapauksissa jäsenmailta eläintautien esiintymisen säännöllistä seurantaan taikka

tauteja koskeviin määräaikaisiin kartoitustutkimuksiin osallistumista. Esimerkiksi salmonellan osalta edellytetään molempia. Zoonosidirektiivin mukaan pakollisesti seurattavia eläintauteja ovat salmonellan lisäksi nautatuberkuloosi, bruselloosi, trikinoozi, ekinokokkoosi, EHEC ja kampylobakteeri. Zoonosidirektiivi edellyttää lisäksi antibioottiresistenssin seurantaa eläimissä. Euroopan unionin lainsäädäntöön sisältyvät seurantaan liittyvät velvoitteet voivat koskea koko maata taikka vain esimerkiksi helposti leviävien eläintautien leviämisen estämiseksi perustettavia vyöhykkeitä.

Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettäisiin Elintarviketurvallisuusvirastolle velvollisuus seurata eläinten terveydentilaa ja eläintautien esiintymistä eläintauteja koskevien ilmoitusten ja koosteiden sekä muiden tietolähteiden perusteella. Tällaisia olisivat lähinnä laboratoriotutkimukset, muiden laboratorioiden lähettämät tiedot ja mikrobikannat sekä eläinlääkärintammatin harjoittamisesta annetun lain 12 §:n 1 momentissa tarkoitetut, eläinlääkäreiden hoitamia tautitapauksia koskevat tilastotiedot.

Eläintautien seuraamiseksi voitaisiin pykälän 2 momentin mukaan lisäksi toteuttaa Elintarviketurvallisuusviraston päätöksellä seurantatutkimuksia eli pakollisia eläinten joukkotutkimuksia. Niiden yhteydessä voitaisiin tutkia eläimiä niiden terveydentilan selvittämiseksi sekä ottaa eläimistä ja niistä saaduista tuotteista sekä pitopaikasta tarvittavia näytteitä. Seurantatutkimukset voisivat koskea koko maata taikka vain tietyn tyyppiä pitopaikkoja, joihin arvioitaisiin esimerkiksi tuotantomuodon perusteella liittyvän erityistä vaaraa eläintaudin leviämisestä. Eläimistä ja pitopaikoista vastuussa olevilla toimijoilla sekä eläimistä saatuja tuotteita vastaanottavilla laitoksilla olisi velvollisuus sallia seurantatutkimukseen liittyvä eläinten tutkiminen ja näytteenotto.

Harkintavalta sen suhteen, mitä seurantatutkimuksia maassa kulloinkin toteutettaisiin ja missä laajuudessa niitä toteutettaisiin, olisi ehdotuksen mukaan lähtökohtaisesti Elintarviketurvallisuusvirastolla. Seurantatutkimus olisi kuitenkin pykälän 2 momentin mukaan toteutettava aina silloin, kun Euroopan unionin lainsäädäntö niin edellyttäisi. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin

säätää tarkemmin unionin lainsäädäntöön perustuvan seurantatutkimuksen toteuttamisesta.

Elintarviketurvallisuusvirasto voisi pykälän 3 momentin mukaan toteuttaa seurantatutkimuksen itse taikka määrätä sen muun valvontaviranomaisen tehtäväksi. Seurantatutkimukseen liittyviä, näytteenottoon ja näytteiden lähettämiseen liittyviä tehtäviä voitaisiin määrätä myös eläimistä tai pitopaikoista vastuussa olevalle toimijalle taikka eläimistä saatuja tuotteita vastaanottavalle laitokselle. Tämä olisi kuitenkin mahdollista vain, jos tehtävissä ei vaadittaisi sellaisia erityisiä tietoja tai taitoja, joita eläimistä vastuussa olevilla toimijoilla tai laitosten työntekijöillä ei voitaisi edellyttää olevan. Elintarviketurvallisuusvirasto voisi ehdotuksen mukaan lisäksi sopia valtakunnallista eläinten terveydenhuolto-ohjelmaa hallinnoivan tahon kanssa, että seurantatutkimukseen liittyvä näytteenotto toteutetaan terveydenhuolto-ohjelman puitteissa.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, että Elintarviketurvallisuusvirasto voisi tehdä seurantatutkimuksia luonnonvaraisista eläimistä sekä virastoon muita tutkimuksia varten lähetyistä näytteistä.

18 §. Seurantasuunnitelma. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin Elintarviketurvallisuusviraston velvollisuudesta laatia eläinten yleisen terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seurantaa koskeva seurantasuunnitelma. Vastaavaa velvollisuutta ei sisälly voimassa olevaan lainsäädäntöön. Suunnitelman laatimista voidaan kuitenkin pitää perusteltuna seurantatoiminnan ennakoitavuuden lisäämiseksi sekä Euroopan unionin lainsäädännössä asetettujen tautiseurantaa koskevien vaatimusten toteutumisen seuraamiseksi. Suunnitelman laatiminen helpottaisi myös Elintarviketurvallisuusviraston laboratoriotointaan osoitettavan valtion rahoituksen ennakoitavuutta ja kohdentamista.

Pykälän mukaan Elintarviketurvallisuusviraston tulisi laatia seurantasuunnitelma vuosittain. Suunnitelmasta tulisi käydä ilmi, mitä 17 §:ssä tarkoitettuja seurantatutkimuksia aiotaan toteuttaa sekä miten ja missä määrin seurannassa aiotaan hyödyntää muita kuin seurantaa varten eli lähinnä taudin määrittämiseksi tai kuolinsyyn selvittämiseksi Elin-

tarviketurvallisuusvirastoon lähetettyjä näytteitä.

4 luku Toimenpiteet taudinpurkauksen yhteydessä

19 §. *Ensisijaiset toimenpiteet taudin leviämisen estämiseksi.* Pykälän 1 momentissa säädetäisiin eläimistä vastuussa olevan toimijan ensisijaisista toimenpiteistä tilanteissa, joissa henkilö itse tai esimerkiksi eläintä hoitanut eläinlääkäri epäilisi eläimen sairastuneen vastustettavaan eläintautiin tai uuteen vakavaan eläintautiin. Toimenpiteet tulisivat sovellettaviksi myös tilanteissa, joissa eläintauti olisi todettu laboratoriotutkimuksissa ilman, että valvontaviranomainen olisi vielä tarkastanut pitopaikkaa tai eläintä tai muutenkaan ryhtynyt asiassa toimenpiteisiin. Eläimistä vastuussa olevan toimijan olisi mahdollisuuksiensa mukaan eristettävä eläin pitopaikan muista eläimistä sekä vältettävä sellaisten eläinten, tuotteiden, tavaroiden ja aineiden siirtämistä, joissa saattaa olla tartuntaa. Ensisijaisia toimenpiteitä olisi ehdotuksen mukaan toteutettava siihen saakka, kunnes valvontaviranomainen päättäisi asiaa koskevista jatkotoimenpiteistä. Säännös vastaa pitkälti voimassa olevan eläintautilain 9 §:n 1 momentin säännöstä.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin eläinlääkärille, joka epäilee tai toteaa eläimellä olevan vastustettava eläintauti tai uusi vakava eläintauti, velvollisuus antaa eläimestä vastuussa olevalle henkilölle viipymättä neuvoja tartunnan leviämisen estämiseksi välttämättömistä toimenpiteistä.

20 §. *Tarkastus ja näytteenotto.* Pykälään sisältyisi voimassa olevan lain 8 §:n 1 momentin säännöstä vastaava säännös valvontaviranomaisen velvollisuudesta suorittaa tarkastus epäiltäessä eläimellä olevan vastustettava tai uusi vakava eläintauti. Viranomais-tarkastusta koskeva velvollisuus sisältyy myös useisiin eläintautien vastustamista koskeviin direktiiveihin. Tarkastuksen suorittaisi nykyiseen tapaan pääasiassa paikallistason viranomaisena toimiva kunnaneläinlääkäri, mutta pykälän mukaan myös aluehallintovirastolla ja Elintarviketurvallisuusvirastolla olisi toimivalta suorittaa tarkastus tarvittaessa. Aluehallintoviraston ja Elintarviketurvallisuusviraston tarkastuksia koskeva toimival-

ta olisi tarpeen siitä syystä, että mainituilla virastoilla on toimivaltaa päättää eläintautien torjuntaa ja leviämisen estämistä koskevista kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä.

Tarkastuksen yhteydessä sairastuneeksi epäilty eläin olisi tutkittava, ja siitä olisi otettava tarvittavat näytteet. Tarkastus olisi ulotettava myös pitopaikan muihin eläimiin ja eläinten elinympäristöön. Jos vastustettavaa eläintautia epäiltäisiin luonnonvaraisessa eläimessä, näytteitä olisi otettava ympäröivästä luonnosta. Pykälään ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä eläinten tutkimisesta, näytteiden laadusta ja määrästä, näytteiden lähettämisessä noudatettavasta menettelystä sekä näytteiden tutkimisesta laboratoriossa.

21 §. *Virallinen eläintautiepäily.* Pykälässä ehdotetaan otettavaksi käyttöön käsite *virallinen eläintautiepäily*. Käsitteen avulla laissa määriteltäisiin, kuinka vahva eläintautia koskevan epäilyn tulisi kussakin tilanteessa olla, jotta sen perusteella voitaisiin ryhtyä toimijoiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin vaikuttaviin toimenpiteisiin. Lakiehdotuksen tavoitteena on, että kynnys ilmoittaa epäilystä viranomaiselle olisi mahdollisimman matala. Toisaalta oikeusturvanäkökohdat edellyttävät, ettei yksilöiden oikeuksiin puututa ilman riittäviä perusteita. Näin ollen toimijan tai eläinlääkärin epäily olisi riittävä eräiden lain säännösten soveltamiseksi, kun taas useimpiin pitopaikkaa koskeviin tai alueellisiin toimenpiteisiin ryhdyttäessä kyseessä tulisi olla viranomaisen perusteltu epäily.

Pykälän mukaan virallisella eläintautiepäilyllä tarkoitettaisiin vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia koskevaa epäilyä, jonka aluehallintovirasto olisi vahvistanut viralliseksi eläintautiepäilyksi. Ehdotettu ratkaisu, jossa aluehallintovirastolla olisi toimivalta määritellä, milloin epäily olisi toimenpiteisiin ryhtymiseksi riittävän vahva, olisi omiaan yhtenäistämään taudinpurkauksissa sovellettavia käytäntöjä ja selkeyttämään esimerkiksi eläintauteihin liittyvää viestintää ja tiedottamista. Vahvistaakseen epäilyn viralliseksi eläintautiepäilyksi aluehallintoviraston ei välttämättä itse tarvitsisi suorittaa tarkastusta pitopaikassa, vaan viralliseen eläintautiepäilyyn voisivat johtaa esimerkiksi kun-

neläinlääkäriltä tai laboratoriolta saadut tiedot.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eläimen lopettamisesta taudinmäärityksen suorittamiseksi tilanteissa, joissa kyseessä olisi helposti leviävää tai vaarallista eläintautia taikka uutta vakavaa eläintautia koskeva virallinen eläintautiepäily. Lopettaminen olisi mahdollista aluehallintoviraston päätöksellä, jos taudin toteaminen tai epäilyn poissulkeminen ei onnistuisi eläintä lopettamatta. Esimerkiksi TSE-tauteja koskevat diagnoosit voidaan tehdä vain lopetetuista eläimistä. Vastaava toimivaltaisuus sisältyy voimassa olevan eläintautilain 8 ja 12 §:ään. Mainittujen pykälien säännökset ovat kuitenkin monelta osin vaikeaselkoisia, ja päällekkäistä toimivaltaa asiassa on sekä kunnaneläinlääkärillä, aluehallintovirastolla että Elintarviketurvallisuuksivirastolla. Velvollisuudesta lopettaa eläin diagnoosia varten tarvittavien näytteiden saamiseksi säädetään useissa eläintautien vastustamista koskevilla direktiiveissä.

Pykälän 3 momentissa viitattaisiin eläintaudin toteamisen osalta yleisesti hyväksyttyihin eläinlääketieteellisiin perusteisiin. Elintarviketurvallisuuksivirasto suorittaa lähes kaikki vastustettavien eläintautien varalta tehtävät laboratoriotutkimukset sekä toimii kansallisena vertailulaboratoriona. Tästä syystä virastolla on keskeinen rooli paitsi yksittäisten tautiepäilyjen vahvistamisessa myös yleisiä eri eläintautien toteamiseen liittyviä kriteereitä koskevassa päätöksenteossa.

22 §. Selvitys eläintaudin alkuperästä ja levinneisyydestä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin eläintaudin alkuperää ja levinneisyyttä koskevasta selvityksestä. Selvityksen tekeminen on keskeinen edellytys sille, että taudin torjuntatoimenpiteet osataan kohdentaa oikein. Pyrkimyksenä on saada selville, mistä epäilty tai todettu eläintauti on peräisin ja mihin se on mahdollisesti ehtinyt levitä. Selvityksessä käytetään apuna eläinrekistereitä ja muita tietolähteitä kuten teurastamoita, meijereitä, rehualan yrityksiä sekä raatojen keräilystä vastaavia toimijoita. Voimassa olevassa eläintautilaissa ei säädetä selvityksen laatimista koskevista viranomaisten velvollisuuksista, mutta lain 9 §:n mukaan eläimen omistajan tai haltijan velvollisuutena on antaa valvontaviranomaiselle tarvittavat tie-

dot taudin alkuperän, laadun ja levinneisyyden selvittämiseksi.

Pykälässä selvityksen tekeminen säädettäisiin aluehallintoviraston tehtäväksi, koska se vaatii voimavaroja ja edellyttää usein työskentelyä kunnaneläinlääkärin virka-aluetta laajemmalla alueella. Aluehallintovirasto voisi kuitenkin käyttää selvityksen laatimisessa apunaan kunnaneläinlääkärää.

Selvityksestä olisi käytävä ilmi ajankohta, jona tauti on todennäköisesti tullut pitopaikkaan, mahdolliset tartuntalähteet sekä ne tuotteet, aineet ja tavarat, joiden välityksellä tauti on voinut siirtyä pitopaikan ulkopuolelle. Lisäksi olisi selvitettävä ne tautiepäilyn kohteena olevan pitopaikan tai taudin esiintymispaikan kanssa kosketuksissa olleet pitopaikat, joista eläintauti on voinut siirtyä tai joihin tauti on voinut leviä. Tartunta voi siirtyä pitopaikkojen välillä esimerkiksi pitopaikasta toiseen siirrettävien eläinten, teuraskuljetus- tai maidonkeräysajoneuvon taikka pitopaikoissa vierailevien henkilöiden välityksellä. Selvityksestä tulee käydä lisäksi ilmi ne pitopaikat, joiden eläimet ovat voineet saada tartunnan samasta tartuntalähteestä. Tämä voi tulla kyseeseen esimerkiksi tilanteissa, joissa pitopaikkoihin toimitetaan samaa eläintaudin saastuttamaa rehua.

Pykälän 2 momentin mukaan kunnaneläinlääkärin tulisi tehdä tarkastus tautiepäilyn kohteena olevan pitopaikan tai taudin esiintymispaikan kanssa kosketuksissa olleissa pitopaikoissa sekä pitopaikoissa, joiden eläimet ovat voineet sairastua samasta tartuntalähteestä. Näistä pitopaikoista tulisi ottaa tarvittaessa näytteitä. Jos aluehallintovirasto pitäisi selvityksen taikka tarkastuksen ja laboratoriotutkimuksen perusteella todennäköisenä, että eläintautia esiintyy jossakin näistä pitopaikoista, kyseessä olisi virallinen eläintautiepäily, jonka perusteella voitaisiin ryhtyä vastaaviin toimenpiteisiin kuin pitopaikassa, jossa tartuntaa esiintyy tai jossa sitä epäillään esiintyvän. Se, ryhdytäänkö toimenpiteisiin vain joissakin vai jopa kaikissa selvityksessä luetelluissa pitopaikoissa, riippuu pitkälti taudin tarttuvuudesta ja leviävyydestä sekä siitä, miten vahva toiminnallinen tai muu yhteys pitopaikkojen ja tautiepäilyn kohteena olevan pitopaikan tai taudin esiintymispaikan välillä on ollut. Sovellettavat toimenpiteet taas voivat riippua muun muassa siitä, kuinka

pitkä itämisaika taudilla on ja onko epäilyä mahdollista sulkea pois jo itämisaikana. Etenkin sellaisten tautien kyseessä ollen, joilla on pitkä itämisaika ja joiden osalta epäilyä ei voida luotettavasti sulkea pois vielä itämisaikana, voi olla joissakin tapauksissa perusteltua soveltaa selvityksessä luettujen pitopaikkojen osalta lievempiä rajoituksia kuin sellaisten pitopaikkojen osalta, joissa eläintautia epäillään esiintyvän eläimissä todettujen kliinisten oireiden perusteella.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä eläintaudin alkuperää ja levinneisyyttä koskevan selvityksen tekemisestä sekä tarkastusten ja näytteenoton suorittamisesta selvityksessä luetuissa pitopaikoissa.

23 §. Päätös toimenpiteistä taudin leviämisen estämiseksi. Pykälässä säädettäisiin toimenpiteistä sen estämiseksi, ettei pitopaikassa esiintyvä tai esiintyväksi epäilty eläintauti pääse leviämään pitopaikan ulkopuolelle. Toimenpiteisiin ryhtyminen edellyttäisi, että kyseessä olisi vastustettava eläintauti tai uusi vakava eläintauti taikka näitä koskeva virallinen eläintautiepäily. Toisaalta mainitun taudin tai epäilyn kyseessä ollen aluehallintoviraston tulisi aina ryhtyä taudin leviämisen estämiseksi välttämättömiin toimenpiteisiin. Pykälän 1 momenttiin sisältyisi luettelo niistä kielloista ja rajoituksista, joita aluehallintovirasto voisi hallintopäätöksellä määrätä noudatettavaksi sekä toimenpiteistä, joita se voisi määrätä toteutettavaksi pitopaikassa. Päätöstä tehtäessä tulisi suhteellisuusperiaatteen mukaisesti ottaa huomioon taudin tarttuvuus, leviävyys sekä taudin aiheuttamat haitat.

Pykälän 1 momentin mukaan pitopaikkaan kohdistettavat kiellot, rajoitukset ja toimenpiteet voisivat koskea eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden tai tartuntaa levittävien muiden aineiden tai tavaroiden siirtämistä. Kielto siirtää eläimiä pois pitopaikasta on keskeisin ja tehokkain toimenpide vastustettavien eläintautien leviämisen estämiseksi. Yleensä on syytä kieltää myös uusien eläinten hankinta pitopaikkaan, jotta vältettäisiin näiden eläinten sairastuminen. Jos tauti tarttuu lihan välityksellä ihmisiin tai eläimiin, on lähtökohtaisesti tarpeen kieltää myös eläinten lähettäminen teuraaksi taikka asettaa niiden

teurastamiselle taikka lihan käsittelylle ehtoja. Muissa tapauksissa teurastaminen voidaan sallia ilman ehtoja edellyttäen, ettei kuljettamisesta aiheudu taudin leviämisen vaaraa. Pitopaikan muista kuin sairastuneiksi epäillyistä eläimistä lypsetyn maidon luovutusta on tarpeen rajoittaa vain harvoissa tapauksissa kuten suu- ja sorkkataudin kyseessä ollen. Taudin leviämistavasta riippuen voi olla aiheellista määrätä rehutoimituksia, lannan pois kuljettamista ja raatojen keräilyä koskevista rajoituksista.

Pykälän 1 momentin nojalla määrättävät kiellot, rajoitukset ja toimenpiteet voisivat koskea myös eläinten eristämistä tai niiden pitämistä sisätiloissa, pitopaikassa käyvien henkilöiden muuta kuin välttämätöntä liikumista, eläinsuojien ja niissä käytettävien vaatteiden ja varusteiden puhdistamista ja desinfektiota, haittaeläinten seurantaa ja torjuntaa taikka pitopaikan eläinten tutkimista, rokottamista, käsittelyä tai lääkitsemistä. Eläimet voitaisiin määrätä tutkittaviksi, rokotettaviksi, käsiteltäviksi tai lääkittäviksi lähinnä silloin, kun taudin tehokas vastustaminen ei edellyttäisi niiden lopettamista. Rokotukselle voivat kuitenkin olla esteenä eläintautikohtaiset rokottamiskiellot. Rokotusta voitaisiin käyttää esimerkiksi rabieksen sekä mahdollisesti myös hevosenkefaliittien ja sinikielitaudin yhteydessä. Käsittely voisi tulla kysymykseen esimerkiksi ekinokokkoosin, vektorilevitteisten tautien ja penaruton yhteydessä.

Toimenpiteitä voitaisiin toteuttaa myös sen estämiseksi, ettei tartunta pääsisi leviämään pitopaikasta ajoneuvojen, luonnonvaraisten eläinten tai lemmikkieläinten välityksellä. Mainittuja toimenpiteitä voisivat olla esimerkiksi ajoneuvojen renkaiden puhdistus tai desinfiointi pitopaikasta poistuttaessa, luonnonvaraisten eläinten ruokinnan kieltäminen taikka kielto päästää lemmikkieläimiä pitopaikan ulkopuolelle. Erityisesti kalanviljelylaitosten osalta voitaisiin määrätä pitopaikan poistoveden käsittelystä.

Aluehallintoviraston päätöksen täytäntöönpanosta vastaisi se, jolle päätös olisi osoitettu, eli yleensä pitopaikasta vastuussa olevan toimija. Eräät toimenpiteet kuten eläinten tutkiminen, rokottaminen, käsittely tai lääkitseminen voitaisiin kuitenkin määrätä kunnaneläinlääkäriin tehtäväksi. Pykälän 3 mo-

mentin mukaan aluehallintoviraston tulisi saattaa päätöksensä Elintarviketurvallisuusviraston ja maa- ja metsätalousministeriön tietoon, jos päätös on annettu uuden vakavan eläintaudin vastustamiseksi. Tämä on tarpeen, jotta maa- ja metsätalousministeriö voisi ryhtyä toimenpiteisiin uuden vakavan eläintaudin nimeämiseksi vastustettavaksi eläintaudiksi, jos tauti täyttää vastustettavan eläintaudille säädetyt edellytykset.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin säätää, miltä osin valvontaviranomaisen tulee ryhtyä pykälän 1 momentissa säädettyihin toimenpiteisiin kunkin eläintaudin vastustamiseksi, sekä antaa toimenpiteistä tarkempia säännöksiä. Asetuksenantovaltuus on keskeinen aluehallintoviraston harkintavallan rajaamiseksi. Ehdotettu pykälä sisältää laajoja yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin merkittäväällä tavalla puuttuvia toimivaltuuksia, joiden käyttöä ei voida lain tasolla kuitenkaan tarkasti rajata, sillä toteutettavat toimenpiteet vaihtelevat eläintautikohtaisesti. Kun yksityiskohtaiset säännökset siitä, mitä toimenpiteitä kunkin taudin tehokas vastustaminen edellyttäisi, sisältyisivät nykyiseen tapaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksiin, aluehallintoviraston toiminta taudinpurkauksen yhteydessä helpottuisi ja nopeutuisi ja toimenpiteet olisivat yhteneväisiä maan eri osissa. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksissa säädettävien toimenpiteiden sisältö taas määrittäisi pääosin Euroopan unionin lainsäädäntöön sisältyvien eläintautikohtaisen direktiivien perusteella.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi lisäksi säännös, jonka mukaan aluehallintovirasto voisi myöntää hakemuksesta yksittäistapauksessa luvan poiketa päätöksellään määräämästään kiellosta, ehdosta, rajoituksesta tai toimenpiteestä, jos poikkeaminen ei aiheuttaisi taudin leviämisen vaaraa. Poikkeus voitaisiin pykälän 4 momentin mukaan myöntää vain niissä tapauksissa, joissa asiasta olisi säädetty maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Poikkeuslupamahdollisuus on tarpeen useiden eläintautien vastustamista koskevien direktiivien ja komission päätösten täytäntöön panemiseksi, sillä mainittujen säädösten lähtökohtana on, että taudinpurkauksissa noudatettavat kiellot ja rajoitukset

määrätään mahdollisimman kattavina, mutta perustellusta syystä niistä voidaan myöntää tapauskohtaisia poikkeuksia. Poikkeusten myöntäminen edellyttää, että ennen luvan myöntämistä on tehty tilannetta koskeva riskinarviointi ja sen tulos on poikkeamis päätöksen kannalta myönteinen. Esimerkiksi eläinten siirtokiellosta voi olla mahdollista poiketa eläinten siirtämiseksi toiseen pitopaikkaan jatkokasvatusta varten, jos rajoitustenalaisessa pitopaikassa ei ole riittävästi tilaa ja jos siirto voidaan toteuttaa siten, ettei siitä aiheudu eläintaudin leviämisen vaaraa.

24 §. Taudin leviämisen estämiseksi annetun päätöksen voimassaolo. Aluehallintoviraston tulisi pykälän 1 momentin mukaan kumota päätöksensä taudin leviämisen estämiseksi välttämättömistä kielloista, rajoituksista ja toimenpiteistä heti, kun eläintautia koskeva epäily on suljettu pois laboratoriotutkimuksen tai muun syyn perusteella. Kohuttomien taloudellisten menetysten välttämiseksi olisi epäily pyrittävä vahvistamaan tai sulkemaan pois mahdollisimman pian. Joissakin tapauksissa lopullisen diagnoosin saamiseksi vaadittavat laboratoriotutkimukset kuitenkin kestävät viikkoja tai jopa kuukausia. Diagnoosin viivästyminen aiheuttavia haittoja voidaan kuitenkin vähentää 23 §:ään ehdotetulla kieltoja, rajoituksia ja toimenpiteitä koskevalla poikkeuslupajärjestelmällä.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintoviraston tulisi kumota eläintaudin leviämisen estämiseksi antamansa päätös myös, kun on voitu laboratoriotutkimuksin tai muulla riittävällä tavalla varmistua siitä, ettei eläintautia enää esiinny pitopaikassa. Eläintauti kuten salmonella voi poistua pitopaikasta itsestään eläinten parannuttua sairaudesta. Eläintauti voi hävitä myös pitopaikassa suoritettujen toimenpiteiden seurauksena. Joissakin tapauksessa tartunta todetaan vasta eläimen kuoleman jälkeen, jolloin kiellot ja rajoitukset voidaan kumota sen jälkeen kun on varmistuttu, etteivät pitopaikan muut eläimet ole saaneet tartuntaa.

Helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin leviämisen estämiseksi suoritettavat taudin hävittämistoimenpiteet kuten eläinten lopettaminen ja pitopaikassa suoritettavat puhdistukset ja desinfiointit perustuvat lähtökohtaisesti viranomaisen määräykseen, kun

taas valvottavien eläintautien kyseessä ollen toimenpiteisiin ryhtyminen ja siten myös kieltojen ja rajoitusten kumoaminen riippuu pitopaikasta vastuussa olevasta toimijasta. Taudista vapautuminen ei useinkaan onnistu ilman pitopaikasta vastuussa olevan toimijan toteuttamia toimenpiteitä, ja vaikka onnistuisikin, toimenpiteisiin ryhtyminen voi olla perusteltua kieltojen ja rajoitusten keston lyhentämiseksi sekä kielloista ja rajoituksista aiheutuvien tuotannollisten tappioiden minimoimiseksi.

Kieltoja ja rajoituksia sisältävän päätöksen kumoaminen ei välttämättä edellyttäisi sen todistamista, että pitopaikka on kokonaan vapautunut eläintaudista, vaan tiettyjen valvottavien eläintautien kyseessä ollen riittäisi, että eläintaudista ei pitopaikassa toteutettujen toimenpiteiden seurauksena enää aiheutuisi vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle. Säännös olisi tarpeen muun muassa sellaisten tautien varalta, joiden täydellinen hävittäminen pitopaikasta ei käytännössä ole kohtuullisin kustannuksin mahdollista. Esimerkkinä tällaisesta taudista on EHEC. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin säätää siitä, mikä on riittävä tapa eläintaudista vapautumisen tai eläintaudista aiheutuvan vaaran poistumisen varmistamiseksi.

Kaikissa tapauksissa eläintaudista vapautumista tai taudin aiheuttaman vaaran poistumista koskevaa arvioita ei voida perustaa ainoastaan laboratoriotutkimusten tuloksiin tai muuhun vastaavaan selvitykseen, vaan asiaa arvioitaessa on olennaista, mitä taudin hävittämistoimenpiteitä pitopaikassa on suoritettu ja miten ne on suoritettu. Arvioita toimenpiteiden riittävydestä ei aina voida riittävästi perustaa jälkikäteen hankittavaan selvitykseen, vaan olennaista on, että viranomaisilla on mahdollisuus seurata ja valvoa toimenpiteiden suorittamista. Toimenpiteiden valvonta on tärkeää myös, kun otetaan huomioon saneeraustoimenpiteisiin liittyvä eläintaudin leviämisen vaara.

Helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin kyseessä ollen saneeraustoimenpiteiden valvontaan ei liity ongelmaa, sillä valvontaviranomaiset itse päättävät taudin hävittämistoimenpiteistä ja myös vastaavat niiden suorittamisesta. Sen sijaan valvottavan eläintaudin kyseessä ollen mahdollisiin toimenpiteisiin ryhtymisestä päättää ja toimenpiteiden

suorittamisesta vastaa pitopaikasta vastuussa olevan toimija. Viranomaisvalvonnan mahdollistamiseksi näissä tapauksissa pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan pitopaikasta vastuussa olevan toimijan tulee tehdä kunnaneläinlääkärille ennakolta ilmoitus niistä taudin hävittämistoimenpiteistä, joita se aikoo toteuttaa pitopaikassa. Ilmoitus olisi tehtävä vain niiden maa- ja metsätalousministeriön asetuksella yksilöitävien eläintautien kyseessä ollen, joiden leviämisen estämiseksi tai joista vapautumisen varmistamiseksi hävittämistoimenpiteiden seuranta olisi välttämätöntä. Kunnaneläinlääkärin tulisi valvoa toimenpiteiden suorittamista. Voimassa olevien maa- ja metsätalousministeriön asetusten mukaan valvontaviranomaiset valvovat esimerkiksi salmonellan ja BKD-taudin hävittämistoimenpiteiden toteuttamista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että aluehallintoviraston tulisi kumota päätös 23 §:n 1 momentissa tarkoitetuista kielloista, rajoituksista ja toimenpiteistä uuden vakavan eläintaudin leviämisen estämiseksi viimeistään kuukauden kuluttua päätöksen antamisesta, jollei tautia olisi siihen mennessä nimetty vastustettavaksi eläintaudiksi. Säännöksellä pyritäisiin rajoittamaan aluehallintoviraston toimivaltaa päättää taudin vastustamistoimista tilanteissa, joissa uutta vakavaa eläintautia ei toimenpiteisiin ryhtymisen jälkeen suoritettun harkinnan perusteella katsottaisikaan tarpeelliseksi nimetä vastustettavaksi eläintaudiksi esimerkiksi siitä syystä, että tauti ei saatujen selvitysten perusteella täytyä vastustettavalle taudille säädettyjä edellytyksiä.

25 §. Väliaikainen päätös kiireellisissä tilanteissa. Vaikka toimivalta päättää taudin leviämisen estämiseksi määrättävistä kielloista, rajoituksista ja toimenpiteistä olisi ehdotetun lain mukaan aluehallintovirastolla, pykälässä säädettäisiin, että myös kunnaneläinlääkäri voisi käyttää tätä toimivaltaa eräissä tilanteissa. Kunnaneläinlääkärin toimivallan käyttö edellyttäisi, että aluehallintovirasto ei olisi vielä ryhtynyt asiassa toimenpiteisiin ja että kyse olisi kiireellisestä tilanteesta, jonka hallinta edellyttäisi välittömiä toimenpiteitä.

Taudinpurkauksissa ensi vaiheen toimenpiteiden ajoitus on taudin torjunnan onnistumi-

sen kannalta olennainen. Erityisesti pitopaikan eläinten siirtämistä ja tuotteiden luovutusta koskevat kiellot on asetettava todella nopeasti, jotta uudet tartunnat voitaisiin välttää. Päätöksentekoon kuluva ajan lisäksi on otettava huomioon aika, joka kuluu päätöksen tiedoksiantoon. Taudintorjuntaan liittyvän kiireen vuoksi ensi vaiheen kieltoja ja rajoituksia koskeva päätös onkin usein annettava tiedoksi henkilökohtaisesti luovutettavana tiedoksiانتona postitse saantitodistusta vastaan lähetettävän tiedoksiannon sijasta. Hallintolain (434/2003) 43 §:n säännös hallintopäätöksen muodosta mahdollistaa myös sen, että päätös annetaan kiireellisessä tapauksessa suullisesti. Suullisesti annettava päätös voisi olla eläintautien vastustamisen osalta tarpeen erityisesti tilanteissa, joissa vakavaan eläintautiin viittaavat selvät oireet havaitaan pitopaikassa tehtävässä tarkastuksessa, eikä kirjallisen päätöksen tekeminen välittömästi paikan päällä onnistu. Suullinenkin päätös on kuitenkin hallintolain mukaan annettava viipymättä kirjallisena.

Koska kunnaneläinlääkäri suorittaa valtaosan eläintautiepäilyihin perustuvista tarkastuksista, voi ajan säästämiseksi olla joissakin tapauksessa tarkoituksenmukaista, että kunnaneläinlääkäri tekee pitopaikkaan kohdistettavista kielloista, rajoituksista ja toimenpiteistä väliaikaisen päätöksen. Päätöksen tekeminen olisi pykälän mukaan mahdollista, vaikkei aluehallintovirasto olisi vielä ehtinyt vahvistaa eläintautiepäilyä lain 21 §:ssä tarkoitetuksi viralliseksi eläintautiepäilyksi.

Ehdotuksen mukaan kunnaneläinlääkärin päätös olisi voimassa siihen saakka, kunnes aluehallintovirasto olisi antanut asiassa oman päätöksensä tai kunnes päätös kumottaisiin esimerkiksi siitä syystä, että epäily todettaisiin perusteettomaksi. Päätös voisi olla voimassa kuitenkin enintään seitsemän vuorokautta. Kunnaneläinlääkärin tulisi saattaa tekemänsä päätös välittömästi aluehallintoviraston tietoon.

26 §. Toimenpidepäätös eläintaudin hävittämiseksi pitopaikasta. Pykälässä säädettäisiin toimenpiteistä, joihin Elintarviketurvallisuusvirasto voisi ryhtyä vaarallisen tai helposti leviävän eläintaudin taikka uuden vakavan eläintaudin hävittämiseksi pitopaikasta. Vastaava sääntely sisältyy voimassa olevan eläintautilain 8 ja 12 §:ään. Toimenpi-

teillä tähdätään yleensä sairastuneiden eläinten poistamiseen karjasta ja monissa tapauksissa myös pitopaikan kaikkien eläinten lopettamiseen sekä eläintilojen täydelliseen tyhjentämiseen ja desinfiointiin, minkä jälkeen uusien eläinten ottaminen pitopaikkaan on mahdollista vasta riittävän varoajan kuluessa ja noudattaen riittäviä varotoimenpiteitä. Erityisesti eläinten lopettamista ja omaisuuden hävittämistä koskevien toimivaltuuksien käyttö merkitsisi voimakasta, pakkolunastukseen verrattavaa puuttumista perusoikeuden asemassa olevaan omaisuuden suojaan, joten valtuuksien käyttö olisi mahdollista vain vakavimpien tautien esiintyessä. Valvottaviksi nimettyjen eläintautien hävittämiseen pykälää ei voitaisi soveltaa, vaan mainittujen tautien hävittämistoimenpiteitä koskevat ratkaisut olisivat pitopaikasta vastuussa olevan toimijan omassa harkinnassa. Pitopaikkaan kohdistuvia lain 23 §:ssä tarkoitettuja kieltoja ja rajoituksia ei näissäkään tapauksissa voitaisi peruuttaa ennen kuin pitopaikka olisi riittävässä määrin vapaa tartunnasta.

Pykälässä säädetty toimivalta ehdotetaan keskitettäväksi Elintarviketurvallisuusvirastolle, sillä näin voitaisiin kyseessä olevien vakavimpien ja harvoin esiintyvien eläintautien hävittämisen osalta varmistaa yhtenäinen toimintatapa koko maassa. Taudin hävittämistoimenpiteitä koskevien päätösten tekeminen Elintarviketurvallisuusvirastossa olisi tarkoituksenmukaista myös siksi, että virasto päättää lopetetuista eläimistä ja hävitetyistä omaisuudesta maksettavista korvauksista. Voimassa olevan lain aikana Elintarviketurvallisuusvirasto on tehnyt osan eläinten lopettamista koskevista päätöksistä. Koska aluehallintovirastolla olisi taudin leviämisen estämistä koskevien toimenpiteiden toteuttajana tieto pitopaikkaan liittyvistä erityisolosuhteista, Elintarviketurvallisuusvirasto voisi pyytää aluehallintovirastoa tekemään ehdotuksen pitopaikassa tarpeellisista saneeraus-toimenpiteistä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan eläimiä voitaisiin määrätä lopetettaviksi, teurastettaviksi tai perattaviksi. Se, määrätäänkö eläimet lopetettaviksi vai teurastettaviksi tai perattaviksi, riippuu siitä leviääkö tauti lihan välityksellä eli voidaanko eläimen liha käyttää elintarvikkeena sekä siitä, aiheutuuko eläinten kuljettamisesta teurastamoon taudin

leviämisen vaaraa. Taudin leviämistavasta riippuu myös, ulotetaanko eläinten lopettamista, teurastamista tai perkaamista koskeva määräys tilan kaikkiin eläimiin, ainoastaan osaan niistä tai ainoastaan tartunnan saaneisiin eläimiin. Esimerkiksi suu- ja sorkkataudin yhteydessä kaikki pitopaikan eläimet on lopetettava, kun taas BSE-taudin yhteydessä lopetettaviksi määrätään vain keskenään samanikäiset samaa rehua syöneet naudat. BVD-taudin yhteydessä puolestaan riittää, että viruserittäjinä toimivat eläimet teurastetaan. Sinikielitaudin vuoksi eläimiä taas ei yleensä määrätä lopetettaviksi, ellei kysymyksessä ole poikkeuksellinen yksittäistapaus, esimerkiksi tuonnin yhteydessä maahan tullut eläin. Joissakin tapauksissa eläinten lopettamista koskevasta velvollisuudesta on mahdollista poiketa, jos eläimet ovat erityisen arvokkaita tai edustavat harvinaista eläinlajia tai -rotua tai niitä pidetään eläintarhassa tai koe-eläinlaitoksessa. Eläinten lopettamista, teurastamista tai perkaamista koskevat säännökset sisältyvät Euroopan unionissa vastustettavien eläintautien osalta eläintautikohtaisiin direktiiveihin.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto voisi määrätä eläimistä saatujen tuotteiden sekä tartuntaa mahdollisesti levittävien muiden aineiden ja tavaroiden hävittämisestä. Tämän säännöksen nojalla voitaisiin määrätä hävitettäväksi esimerkiksi pitopaikan eläimistä lypsetty maito tai pitopaikassa munitut kananmunat. Jos lihan välityksellä leviävä eläintauti, esimerkiksi suu- ja sorkkatauti, sikarutto tai lintuinfluenssa, todettaisiin teurastamossa, määrättäisiin hävitettäväksi kaikkien niiden tartunnalle altistuneiden eläinten liha, jotka olisi jo ehditty teurastaa. Hävittämismääräys voisi koskea myös sivutuotteita kuten eläinten raatja. Sivutuoteasetuksen mukaan itsestään kuolleiden tai lopetettujen eläinten hävittämiseen voidaan taudinpurkausten yhteydessä soveltaa eräitä poikkeussäännöksiä kuten salia eläinten hautaaminen tai polttaminen pitopaikassa, vaikka se muuten olisi kiellettyä. Joissakin tapauksissa tuotteiden, aineiden tai tavaroiden hävittämiseksi vaihtoehtoisena taudintorjuntakeinona voitaisiin määrätä niiden käsittelystä tai käytöstä tavalla, joka poistaisi taudin leviämiseen liittyvän vaaran.

Tartunnan saaneiden eläinten poistamisen jälkeen on eläintilat yleensä puhdistettava ja desinfioitava tartunnan hävittämiseksi. Pykälän 1 momentin 3 ja 4 kohdassa säädettäisiin Elintarviketurvallisuusviraston toimivallasta määrätä pitopaikassa suoritettavaksi perusteellinen puhdistus ja desinfektio sekä määrätä laitumet ja muut ulkoalueet käyttökieltoon tai käsiteltäviksi. Momentin 5 kohdan nojalla voitaisiin määrätä, että esineet ja rakenteet, joita ei voida puhdistaa tai desinfioida taikka joiden puhdistus ja desinfiointi tulisi esineiden ja rakenteiden arvo huomioon ottaen suhteettoman kalliiksi, täytyy hävittää.

Pykälän 1 momentin 6 ja 7 kohdassa säädettäisiin toimivaltuuksista koskien uusien eläinten ottamista pitopaikkaan puhdistus- ja desinfektio toimien jälkeen. Lainkohtien nojalla voitaisiin määrätä pitopaikan tyhjennys- ja desinfektio toimenpiteiden jälkeisestä varoajasta, jona uusien eläinten ottaminen olisi kielletty. Uudet eläimet voitaisiin myös määrätä tutkittaviksi eläintaudin varalta. Joissakin tapauksissa pitopaikkaan tuodaan tyhjen-nyksen jälkeen ensin kokeeksi vähäinen määrä eläimiä. Näiden niin sanottujen sentinellieläinten vasta-ainetasoja tutkimalla selvitetään, esiintyykö pitopaikassa vielä tartuntaa.

Pykälän 1 momentin 8 kohdan mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto voisi määrätä, että 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuja kieltoja, rajoituksia ja toimenpiteitä on sovellettava tartunnan hävittämiseksi tehtyjen toimenpiteiden tai uusien eläinten ottamisen jälkeen siihen saakka, kunnes on voitu varmistua, ettei eläintautia enää esiinny pitopaikassa. Koska aluehallintoviraston 23 §:n nojalla määräämät kiellot, rajoitukset ja toimenpiteet olisivat voimassa siihen saakka, kunnes tartunnan häviämisestä on saatu varmuus, Elintarviketurvallisuusviraston päätöksen merkitys olisi aluehallintoviraston päätöstä täydentävä. Kiellot, rajoitukset ja toimenpiteet voisivat koskea esimerkiksi uusien eläinten kuten sentinellieläinten ottamiseen liittyviä erityiskysymyksiä.

Vaikka pykälässä säädettyihin toimenpiteisiin ryhtyminen edellyttää lähtökohtaisesti, että eläintauti on todettu, pykälän 2 momentin mukaan toimenpiteisiin voitaisiin ryhtyä eräissä tilanteissa jo virallisen eläintautiepäilyn perusteella. Näin voitaisiin tehdä, jos toimenpiteet olisivat välttämättömiä taudin

leviämisen estämiseksi ja jos epäilyä ei voita vahvistaa tai sulkea pois kohtuullisessa ajassa taudin tarttuvuuteen, leviävyyteen ja taudin aiheuttamiin haittoihin nähden. Esimerkiksi suu- ja sorkkatautiin sairastuneet eläimet levittävät tautia tehokkaasti hengitysilmassa, minkä vuoksi eläinten nopea lopettaminen hidastaa olennaisesti taudin leviämistä. Eläinten lopettaminen epäilyn perusteella edellyttäisi lähtökohtaisesti paitsi lopullisen diagnoosin viivästymistä ja viivästy misestä aiheutuvaa kohtuutonta taudin leviämisen vaaraa myös erittäin vahvaa epäilyä. Epäily voisi olla taudista riippuen vahva esimerkiksi selvien kliinisten oireiden ja näytteen alustavan tutkimuksen perusteella tai siitä syystä, että eläintautia jo tiedetään esiintyvän maassa tai oireilevan eläimen pitopaikan lähialueilla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että aluehallintovirasto vastaisi pykälän nojalla tehdyn päätöksen täytäntöönpanosta. Se voisi tarvittaessa käyttää täytäntöönpanossa apunaan kunnaneläinlääkäriä. Sen, jolle päätös olisi osoitettu, tulisi avustaa päätöksen täytäntöönpanossa siinä laajuudessa kuin olisi kohtuullista ottaen huomioon henkilön koulutus, työkokemus, terveydentila ja muut hänen henkilökohtaiset ominaisuutensa. Lope tettaessa suuria eläinmääriä tai eksoottisia eläimiä lopetuksessa on usein tarpeen käyttää apuna viranomaisorganisaation ulkopuolelta ostettuja palveluja. Käytännössä myös pitopaikan tyhjennyksen ja desinfioinnin toteutuksen suunnittelu perustuu usein aluehallintoviraston ulkopuolisella asiantuntijalla teet tämään suunnitelmaan.

Pykälän 4 momenttiin sisältyisi asetuk senantovaltuus, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin määritellä, mitkä pykälän 1 momentissa tarkoitetut toimenpiteet ovat kunkin eläintaudin osalta niitä välttämättömiä toimenpiteitä, joihin eläintaudin hävittämiseksi on ryhdyttävä. Asetuksenantovaltuus mahdollistaisi Euroopan unionin lainsäädäntöön sisältyvien eläintautikohtaisten säännösten täytäntöönpanon ja rajaisi Elintarviketurvallisuusviraston toimivaltaa taudinpurkausten edellyttämien toimenpiteiden valinnassa. Maa- ja metsätalousministeriö voisi ehdotuksen mukaan antaa asetuksella tarkempia, teknisluonteisia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä ku-

ten eläinten lopettamistavasta, puhdistus- tai desinfiointiaineiden valinnasta taikka pitopaikan tyhjennyksen ja desinfioinnin jälkeisen varoajan pituudesta.

27 §. Toimenpidepäätös eläimen omistajan hakemuksesta. Koska 26 §:ssä tarkoitettuja toimenpiteitä voitaisiin määrätä toteutettavaksi vain vaarallisen, helposti leviävän tai uuden vakavan eläintaudin hävittämiseksi pitopaikasta, valvottavien eläintautien hävittäminen jäisi riippuvaiseksi pitopaikasta vastuussa olevan toimijan omista toimenpiteistä. Eläinten lopettaminen on kuitenkin toimijan harjoittaman elinkeinotoiminnan kannattavuuden näkökulmasta usein ainoa mahdollinen vaihtoehto, koska taudin hävittäminen pitopaikasta ei välttämättä muilla tavoin onnistu ja koska tuotanto voi kärsiä kohtuuttomasti pitkäaikaisista kielloista ja rajoituksista. Jotta eläinten omistaja ei jäisi näissä tapauksissa täysin ilman valtion varoista maksettavaa korvausta, omistaja voi voimassa olevan eläintautilain 17 §:n mukaan hakea päätöstä eläinten lopettamisesta ja saada osittaisen korvauksen päätöksen perusteella lopetetuista eläimistä. Ottaen huomioon, että vaarallisten ja helposti leviävien eläintautien vuoksi lopetetuista eläimistä eläimen omistajalle maksetaan lähtökohtaisesti täysi korvaus, sääntely on omiaan lisäämään toimijoiden yhdenvertaista kohtelua tilanteissa, joissa eläimiä joudutaan lopettamaan eläintaudin vuoksi.

Pykälään sisältyisi säännös, jonka mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto voisi eläimen omistajan hakemuksesta tehdä päätöksen yhden tai useamman pitopaikassa pidettävän eläimen lopettamisesta, teurastamisesta tai perkaamisesta, jos kyseessä olisi valvottavaa tai uutta vakavaa eläintautia koskeva virallinen eläintautiepäily tai jos tällainen eläintauti olisi todettu. Toimenpidepäätös voitaisiin pykälän mukaan tehdä vain tapauksissa, joissa 23 §:ssä tarkoitetut kiellot, rajoitukset tai toimenpiteet huomattavasti vaikeuttaisivat eläinten pitoa taloudellisista tai eläinten hyvinvointiin liittyvistä syistä ja joissa eläinten lopettaminen, teurastaminen tai perkaaminen olisi välttämätöntä eläintaudin hävittämiseksi pitopaikasta. Eläinten hyvinvointiin liittyvillä syillä tarkoitetaan etenkin tilanteita, joissa eläinten lähettäminen teuraaksi tuotannon kannalta oikeaan aikaan estyy eläinten siir-

tämistä koskevan kiellon vuoksi ja eläimet kasvavat käytössä olevaan tilaan nähden liian suuriksi. Toimija on velvollinen noudattamaan eläinsuojelulakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä myös eläintautien esiintyessä, ja eläinten lopettaminen voi monissa tapauksissa olla ainoa keino estää eläinsuojelusäännöksiin kohdistuvat rikkomukset.

Pykälässä säädetyn toimivallan käyttö olisi mahdollista vain, jos eläintautia ei olisi mahdollista hävittää pitopaikasta muilla keinoin tai jos kyseessä oleva tauti ei lähtökohtaisesti voisi hävitä pitopaikasta kohtuullisessa ajassa itsestään eläinten parannuttua. Toimenpidepäättöksen antaminen edellyttäisi lisäksi, että taloudelliset tappiot tai hyvinvointiongelmat olisivat huomattavia. Ehdotettu toimenpidepäättös voitaisiin tehdä paitsi valvottavan myös uuden vakavan eläintaudin vuoksi, vaikka viimeksi mainitun taudin perusteella voitaisiin ryhtyä myös lain 26 §:ssä tarkoitettuihin taudin hävittämistoimiin. Uusia vakavia eläintautia koskevat toimivaltuudet on kuitenkin tarkoituksenmukaista pitää voimassa olevan lain tapaan laajoina, sillä näiden tautien vastustamiseen ei ole olemassa valmiita toimintamalleja.

Ehdotuksen mukaan hakija vastaisi päätöksen täytäntöönpanosta.

28 §. *Toimenpiteet muiden kuin vastustettaviksi eläintaudiksi nimettyjen zoonoosien yhteydessä.* Pykälä koskisi toimenpiteitä sellaisten zoonoosien osalta, joita ei olisi nimetty vastustettaviksi eläintaudiksi. Vastaavaa säännöstä ei sisälly voimassa olevaan eläintautilakiin. Terveysuojelulain (763/1994) 51 §:n perusteella kunnan terveysuojeluviranomainen on voinut antaa yksittäisiä kieltoja tai määräyksiä zoonoosista aiheutuvan terveyshaitan poistamiseksi. Ongelmatilanteita on saattanut aiheuttaa esimerkiksi ratsastustalleissa esiintynyt salmonella. Tauti ei ole hevosissa esiintyessään vastustettava eläintauti. Toisena esimerkkinä mainittakoon kissaloiden sieni-infektiot, jotka ovat tarttuneet kissoja ostaneiden perheiden jäseniin. Sieni-infektio ei ole vakava tauti, mutta tartuntojen leviämiseen on voinut olla syytä puuttua erityisesti tilanteissa, joissa myyjä on jatkanut toimintaansa asiasta piittaamatta. Toimenpiteiden olisi jatkossa tarkoituksenmukaista perustua terveysuojelulain sijasta eläintautilakiin, sillä eräs eläintautilain

keskeisistä tarkoituksista on nimenomaan suojata ihmisiä zoonooseilta. Eläintautilain mukaisilla viranomaisilla on yleensä myös terveysuojelulain mukaisia viranomaisia paremmat edellytykset päättää eläimiä ja niiden pitopaikkoja koskevista kunkin eläintaudin edellyttämistä toimenpiteistä.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi paitsi viranomaisten toimivaltuuksista myös eräistä zoonoosien leviämisen estämiseen liittyvistä toimijoiden velvoitteista. Velvoitteet koskisivat pitopaikkoja, joissa harjoitetaan ammattimaista eläinten myyntitoimintaa, eläinten näytteille asettamista tai eläimiin liittyvää harrastustoimintaa. Eläinten myynti kuuluisi pykälän piiriin vain silloin, kun kyse olisi elinkeinonharjoittajan sekä kuluttajan kuten lemmikkieläimen ostajan välisestä kaupasta. Säännös ei siten koskisi kahden elinkeinonharjoittajan, esimerkiksi kahden alkutuotantoa harjoittavan toimijan välisiä eläinten luovutuksia.

Pitopaikasta vastuussa olevan henkilön tulisi tiedottaa muuta kuin vastustettavaa zoonosia koskevasta epäilystä tai todetusta tartunnasta eläinten ostajille tai pitopaikassa vieraileville henkilöille. Lisäksi hänen tulisi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin ostajien tai vierailijoiden suojaamiseksi tartunnalta. Koska kyseessä ei olisi vastustettavaksi eläintaudiksi nimetty tauti, toimijalta ei vaadittaisi toimenpiteitä, joista aiheutuu merkittäviä kustannuksia tai taloudellisia menetyksiä. Toimenpiteillä ei myöskään tarvitsisi tähdätä taudin hävittämiseen pitopaikasta.

Tilanteissa, joissa mainittuja yleisiä velvoitteita ei voitaisi pitää ihmisten terveyden suojelemiseksi riittävinä, aluehallintovirasto voisi pykälän 2 momentin mukaan päätöksellään määrätä pitopaikassa toteutettavista toimenpiteistä. Aluehallintovirasto voisi päättää eläintenpitoon liittyvien varusteiden ja välineiden puhdistuksesta ja desinfektiosta, tartuntaa mahdollisesti sisältävien tuotteiden, aineiden ja tavaroiden säilyttämisestä ja käytöstä, eläinsuojien ja eläinten kanssa kosketuksissa olevien pintojen puhdistuksesta ja desinfektiosta sekä haittaeläinten torjunnasta ja seurannasta. Aluehallintoviraston päätöksellä pitopaikasta vastuussa olevaa toimijaa voitaisiin myös velvoittaa antamaan pitopaikassa vieraileville henkilöille tai eläinten ostajille määrätynlaisia ohjeita eläimissä ole-

valta tartunnalta suojautumiseksi. Lisäksi pitopaikassa pidettäviä eläimiä voitaisiin määrätä lääkittäviksi. Toimenpiteisiin voitaisiin ryhtyä vain, jos se olisi välttämätöntä ihmisten terveydelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi.

29 §. Tuotteiden jäljitys, käsittely ja hävittäminen. Eräisiin Euroopan unionin säädöksiin kuten suu- ja sorkkatautidirektiiviin, lintuinfluenssadiirektiiviin tai sikaruton vastustamista koskevaan direktiiviin sisältyy velvollisuus taudin oletettuna itämisaikana pitopaikassa pidetyistä eläimistä saatujen tuotteiden jäljittämiseen ja hävittämiseen. Koska osa näistä tuotteista on jo myyty loppukäyttäjille ja kulutettu siinä vaiheessa, kun tauti havaitaan, direktiivien velvoite ei ole ehdoton, vaan jäljittäminen ja hävittäminen on suoritettava mahdollisuuksien mukaan. Esimerkiksi sikaruton esiintyessä jäljittamis- ja hävittämistoimenpiteet tulisi kohdistaa lihaan, suu- ja sorkkataudin esiintyessä taas lihaan, maitoon ja sivutuotteisiin.

Helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain 12 §:ssä säädetään eläinkulikutautiin sairastuneen tai sairastuneeksi epäillyn eläimen taikka muuten eläinkulutaudin aiheuttajan kanssa kosketuksiin joutuneiden tuotteiden, valmisteiden tai arvoltaan vähäisen omaisuuden hävittämisestä. Koska sääntely on kuitenkin rakennettu tavalla, joka ei mahdollista tapauskohtaista harkintaa vaan edellyttää hävitettävien tuotteiden tai valmisteiden yksilöintiä kattavasti alemmanasteisissa säädöksissä, säännöksen merkitys on jäänyt käytännössä vähäiseksi.

Eläintaudin vaarallisuus ja leviämistapa sekä tapauskohtaiset olosuhteet vaikuttavat huomattavasti jäljittamis-, takaisinvento- ja hävittämistoimien laajuuteen. Jos markkinoille saatettuja ja sieltä poistettavia tuotteita on vain vähän, markkinoilta poistaminen saattaa olla perusteltua erityisesti vientimarkkinoiden tai kuluttajien rauhoittamiseksi. Laajamittaisessa epidemiassa tuotteiden poistaminen markkinoilta tuskin on käytännössä mahdollista, ja vientikin on yleensä siinä vaiheessa jo tyrehtynyt. Koska virukset tuhoutuvat noin 70 asteen lämpötilassa, kuumennettujen lihatuotteiden tai esimerkiksi pastöroidun maidon poistaminen markkinoilta ei myöskään ole yleensä tarpeellista. Kulutukseen tarkoitettujen munien jäljittäminen ja

hävittäminen sen sijaan voi tulla kyseeseen taudin leviämisen estämiseksi ihmisiin tai eläimiin.

Elintarvikealan toimijan velvollisuudesta poistaa elintarvikkeiden turvallisuutta koskevien vaatimusten vastaiset elintarvikkeet markkinoilta säädetään elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklassa. Jos toimija ei noudata mainittua velvoitetta, Elintarviketurvallisuusvirasto voi elintarvikelain 57 §:n nojalla määrätä markkinoille saatettujen elintarvikkeiden takaisinvedosta. Elintarvikkeiden turvallisuutta koskevien vaatimusten vastaisiksi katsotaan paitsi ihmisten terveydelle haitalliset myös ihmisravinnoksi muuten soveltumattomat elintarvikkeet.

Elintarvikelainsäädännöstä huolimatta ehdotettuun lakiin on tarpeen ottaa säännös eläintaudin mahdollisesti saastuttamien tuotteiden jäljittamisestä sekä jäljitettyjen tuotteiden ja niiden kanssa kosketuksissa olleiden tuotteiden käsittelyä, käyttöä tai hävittämistä koskevista toimenpiteistä. Tämä on tärkeää siitä syystä, että eläintautien vastustamiseksi voi olla olennaista kieltää elintarvikkeiden muukin käyttö kuin käyttö ihmisravinnoksi. Eläintautien vuoksi jäljitettävät tai hävitettävät tuotteet eivät myöskään välttämättä ole elintarvikkeita, vaan hävittäminen voi olla tarpeen ulottaa myös sukuolosuhteihin ja sivutuotteisiin.

Ehdotetun pykälän 1 momentissa velvollisuus tuotteiden jäljittämiseen säädettäisiin aluehallintovirastolle. Jäljittää tulisi mahdollisuuksien mukaan ne helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin leviämisen vaaraa aiheuttavat tuotteet, jotka olisi saatu pitopaikassa pidetyistä, taudille alttiisiin eläinlajeihin kuuluvista eläimistä taudin oletettuna itämisaikana eli sen ajankohdan jälkeen, jona tartunta todennäköisesti olisi tullut pitopaikkaan. Jäljittämistoimenpiteiden perustana olisi lain 22 §:ssä tarkoitettu selvitys, jossa mahdollisesti vaaralliset tuotteet olisi luettelut. Käytännön syistä olisi yleensä tarkoituksenmukaista jäljittää vain ne tuotteet, jotka ovat vielä jalostusyrityksen tai tukkuliikkeen

hallussa, mutta ei enää vähittäismyyntiporaaseen edenneitä tai kuluttajille myytyjä tuotteita. Mahdollinen laajamittainen takaisinvento tapahtuisi zoonoosin kyseessä olleen tarvittaessa elintarvikelainsäädännön nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto voisi määrätä jäljitettyjen tuotteiden sekä niiden kanssa kosketuksessa olleiden tuotteiden säilyttämisestä tai käsittelystä tartuntavaaran poistamiseksi taikka tuotteiden merkitsemisestä niiden alkuperää ja terveysasemaa osoittavalla merkinnällä. Jos käsittelyllä ei voitaisi poistaa tartuntavaaraa, Elintarviketurvallisuusvirasto voisi määrätä tuotteet hävitettäväksi. Koska hävittämiseen tulisi lähtökohtaisesti ryhtyä vasta kun eläintautia koskeva epäily olisi vahvistettu, eläintautiepäilyn perusteella jäljitetyt tuotteet olisi helposti pilaantuvia tuotteita lukuun ottamatta yleensä syytä määrätä säilytettäväksi siihen saakka, kunnes epäily on vahvistettu tai suljettu pois.

Ehdotetun pykälän mukaan tuotteiden omistaja tai haltija vastaisi Elintarviketurvallisuusviraston päätöksen täytäntöönpanosta. Koska Euroopan unionin lainsäädännön mukaan valtiontukia ei voida kohdistaa elintarvikkeiden jalostamiseen tai kaupan pitämiseen, tuotteiden säilyttäminen, käsittely tai hävittäminen samoin kuin elintarvikelain mukainen takaisinvetokin tapahtuisivat lähtökohtaisesti toimijan omalla kustannuksella.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin säätää, miltä osin pykälän mukaisia toimenpiteitä olisi sovellettava kunkin eläintaudin vastustamiseksi. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin myös antaa toimenpiteistä tarkempia säännöksiä.

30 §. Eläintautitapaukset luonnonvaraisilla eläimillä. Ehdotettu laki koskisi paitsi ihmisen hallinnassa olevia eläimiä myös luonnonvaraisia eläimiä. Luonnonvaraisissa eläimissä esiintyvä tartunta voisi olla perusteena eräiden valvontaviranomaisille säädettyjen toimivaltuuksien käytölle kuten rajoitusvyöhykkeiden ja -alueiden perustamiselle. Myös lain ilmoitusvelvollisuutta koskevat säännökset koskisivat paitsi kotieläimissä ja muissa ihmisen hallinnassa olevissa eläimissä myös luonnonvaraisissa eläimissä epäiltä-

viä eläintauteja. Luonnonvaraisilla eläimillä tarkoitettaisiin haltijattomia eläimiä, jotka elävät itsenäisesti luonnossa ja myös hankkivat ravintonsa sieltä. Esimerkiksi karanneita ja sittemmin villiintyneitä kotieläimiä sekä tarkoituksella luontoon vapautettuja eläimiä olisi pidettävä luonnonvaraisina eläiminä.

Pykälä koskisi erityisiä toimenpiteitä niissä tilanteissa, joissa luonnonvaraisilla eläimillä epäiltäisiin tai todettaisiin esiintyvän vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia. Aluehallintovirasto voisi määrätä kunnaneläinlääkärin järjestämään taudille herkkien luonnonvaraisten eläinten terveydentilan seuranta ja tähän liittyvää näytteenottoa. Lisäksi aluehallintovirasto voisi määrätä kunnaneläinlääkärin järjestämään kuolleiden luonnonvaraisten eläinten hävittämistä siten, ettei niistä aiheudu taudin leviämisen vaaraa. Luonnonvaraisten eläinten terveydentilan seurannasta ja näytteenotosta voitaisiin myös sopia muun tahon kuten metsästäjien, kalastajien tai luonnonsuojelujärjestön kanssa. Pykälään sisältyisi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriö voisi antaa tarkempia säännöksiä luonnonvaraisten eläinten terveydentilan seurannasta, näytteiden ottamisesta ja kuolleiden luonnonvaraisten eläinten hävittämisestä.

31 §. Valvontaviranomaisen tiedottamisvelvollisuus. Pykälään sisältyisi voimassa olevan eläintautilain 10 §:ää vastaava säännös, jonka mukaan valvontaviranomaisen tulisi tiedottaa vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin esiintymisestä sekä taudin leviämisen estämistä koskevista toimenpiteistä. Eläintaudista riippuen tiedottaminen voisi olla yleistä tai koskea vain tiettyjä toimijoita kuten taudille alttiisiin lajeihin kuuluvien eläinten kasvattajia. Tiedottamisesta voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Taudinpurkauksista tiedotettaessa on pohdittava, mitä esimerkiksi henkilöihin tai yritystoimintaan liitettäviä tietoja julkisuuteen tai muille toimijoille annetaan. Tiedottamisvelvollisuuteen voivat vaikuttaa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, säännökset asiakirjojen salassapidosta tai viranomaisen vaitiolovelvollisuudesta. Salassapitosäännösten soveltamisala taudinpurkauksissa on kuitenkin varsin suppea, sillä esi-

merkiksi yksityisten liike- tai ammatillisalaisyksia ja muita vastaavia yksityistä elinkeinotoimintaa koskevia seikkoja koskevat asiakirjat eivät mainitun lain 25 §:n 1 momentin 20 kohdan mukaan ole salassa pidettävä siltä osin kuin niissä on kysymys kuluttajan terveyden tai ympäristön terveellisyyden suojaamiseksi tarpeellisista tiedoista. Valvontaviranomaisen on kuitenkin tiedottamistavasta ja tiedottamisen sisällöstä päättäessään huolehdittava, ettei yleinen tiedottaminen ilman asiallista perustetta eikä enempää kuin on tarpeen koske yksityiseen elinkeinotoimintaan tai muuhun vastaavaan yksityiseen toimintaan liittyviä asioita.

Helposti leviävien eläintautien kohdalla tieto taudin esiintymispaikasta tulee aina julkisuuteen, koska esiintymispaikan ympärille perustetaan rajoitusvyöhyke. Tarkempia tietoja pitopaikasta, jossa tautia esiintyy, kuten omistajan nimeä tai yhteystietoja ei yleensä ole julkistettu. Vaarallisten ja valvottavien tautien esiintyessä yleinen tiedottaminen on yleensä koskenut taudin esiintymisaluetta, mutta ei pitopaikan tarkkaa sijaintia. Tiettyjen eläintautien osalta OIE kuitenkin julkaisee myös pitopaikan sijaintitiedot. Tarkempia pitopaikkoja ja toimijoita koskevia tietoja on usein tarvetta jakaa sellaisille tahoille kuten teurastamoille, meijereille tai raatojen keräilystä vastaaville toimijoille, joiden toimintaan tieto voi merkittävässä määrin vaikuttaa.

5 luku Alueelliset toimenpiteet eläintautien leviämisen estämiseksi

32 §. Tartunta-alue. Ehdotetussa 5 luvussa säädettäisiin eläntaudin leviämisen estämiseksi toteutettavista alueellisista toimenpiteistä, joita olisivat tartunta-alueen, rajoitusvyöhykkeen tai rajoitusalueen perustaminen sekä alueiden luokittelu vesieläintautien estämiseksi. Ehdotetuilla alueellisilla toimenpiteillä olisi keskeinen merkitys tiettyjen, etenkin helposti leviävien eläintautien vastustamisessa. Koska helposti leviävät eläntaudit nimensä mukaisesti siirtyvät eläimestä toiseen erittäin herkästi, on mahdollista, että jossakin pitopaikassa esiintyvä tauti on levinnyt myös ympäröivän alueen muihin pitopaikkoihin, vaikkei pitopaikkojen välillä olisi lain 22 §:ssä tarkoitettua toiminnallista

yhteyttä, joka perustaisi varsinaisen eläintautiepäilyn. Jotta taudin leviäminen olisi mahdollista saada hallintaan, taudin esiintymispaikkaa ympäröivällä alueella tulisi toteuttaa toimenpiteitä muun muassa eläinten kuljettamisen taikka tuotteiden luovuttamisen tai käytön rajoittamiseksi. Alueellisia toimenpiteitä koskevat ehdotetut säännökset perustuvat pääosin Euroopan unionin lainsäädäntöön. Kansallinen alueellisia toimenpiteitä koskeva sääntely perustuu eläintautilain 13 §:ään ja sen nojalla annettuihin alemmanasteisiin säännöksiin, mutta nykyinen sääntely ei keskeisiltä osiltaan täytä perustuslain edellyttämiä vaatimuksia.

Velvollisuudesta perustaa tartunta-alue on Euroopan unionin lainsäädännössä vain harvoja säännöksiä. Alue kuitenkin tulee perustettavaksi märehtijöiden sinikielitautin ja afrikkalaisen hevosruton esiintyessä. Sen sijaan useiden eläintautien vastustamista koskevien direktiivien mukaan eläntaudin leviämisen estämiseksi pitopaikkaan kohdistetut kiellot, rajoitukset ja toimenpiteet tulee tarvittaessa ulottaa koskemaan myös lähietäisyydellä sijaitsevia muita pitopaikkoja.

Mainitut taudin esiintymispaikan lähiympäristössä toteutettavia toimenpiteitä koskevat unionin lainsäädännön velvoitteet ehdotetaan pantavaksi täytäntöön säätämällä laissa tartunta-alueesta ja sillä toteutettavista toimenpiteistä. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan tartunta-alue voitaisiin perustaa alueelle, joka välittömästi ympäröi sairastuneen tai, jos kyseessä on virallinen epäily, sairastuneeksi epäillyn eläimen pitopaikkaa tai luonnonvaraisessa eläimessä todetun taudin esiintymispaikkaa. Alue voitaisiin perustaa vain helposti leviävän eläntaudin vastustamiseksi. Lisäksi edellytettäisiin, että tautia esiintyisi alueella suurella todennäköisyydellä.

Tartunta-alue voisi ulottua hyönteisten välityksellä leviävän taudin kyseessä ollen enintään 20 kilometrin etäisyydelle ja muun taudin kyseessä ollen enintään kolmen kilometrin etäisyydelle eläimen pitopaikasta tai luonnonvaraisella eläimellä todetun tai epäillyn taudin esiintymispaikasta, ellei Euroopan unionin lainsäädännössä toisin säädettäisi. Ehdotetut etäisyydet perustuvat Euroopan unionin lainsäädännön vaatimuksiin, sillä muun muassa afrikkalaisen hevosruton sekä

sinikielitaudin vastustamiseksi vaadittavat toimenpiteet tulee ulottaa 20 kilometrin etäisyydelle sairastuneen eläimen pitopaikasta. Tartunta-alue voitaisiin pykälän mukaan perustaa myös maan rajojen ulkopuolella todetun taudinpurkauksen yhteydessä, jolloin tartunta-alueen muodostaisi vain se osa taudin esiintymispaikkaa ympäröivästä alueesta, joka sijaitisi Suomen rajojen sisä-puolella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että tartunta-alue perustettaisiin ja lakkautettaisiin Elintarviketurvallisuusviraston päätöksellä. Tartunta-alue tulisi perustaa ainakin silloin, kun Euroopan unionin lainsäädäntö sitä edellyttäisi. Niissä tartunta-alueella sijaitsevilla pitopaikoissa, joissa pidettäisiin taudille alttiita eläinlajeja, olisi Elintarviketurvallisuusviraston päätöksen mukaisesti noudatettava samoja 23 §:n mukaisia kieltoja, rajoituksia ja velvoitteita kuin pitopaikassa, jossa tautia on todettu. Kieltoja, rajoituksia ja velvoitteita koskevan Elintarviketurvallisuusviraston päätöksen ei tarvitsisi kuitenkaan olla kaikilta osin samansisältöinen kuin mainittuun pitopaikkaan kohdistetun aluehallintoviraston päätöksen.

Tartunta-alueen perustamista sekä alueella sovellettavia kieltoja, rajoituksia ja toimenpiteitä koskeva päätös olisi pykälän 3 momentin mukaan kumottava, kun alueen perustamisen edellytyksiä ei enää olisi. Pykälän 4 momenttiin sisältyisi valtuus antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämiä tarkempia säännöksiä tartunta-alueen perustamisesta ja alueella toteutettavista toimenpiteistä.

33 §. Rajoitusvyöhyke. Pykälän säännökset rajoitusvyöhykkeestä tulisivat sovellettaviksi useimpien helposti leviävien eläintautien vastustamiseen. Rajoitusvyöhyke voitaisiin perustaa tartunta-alueen tavoin taudin esiintymispaikkaa ympäröivälle alueelle, mutta se olisi taudista riippuen tartunta-aluetta suurempi ja sisältäisi myös tartunta-alueen, jos sellainen olisi perustettu. Rajoitusvyöhyke olisi mahdollista jakaa osiin, jos Euroopan unionin lainsäädäntö niin edellyttäisi. Rajoitusalue samoin kuin tartunta-aluekin voitaisiin perustaa myös maan rajojen ulkopuolella todetun taudinpurkauksen yhteydessä. Lähelläkohtaisesti rajoitusvyöhyke tulisi perustettavaksi vasta tautiepäilyn vahvistamisen jäl-

keen, mutta se voitaisiin perustaa myös viralinen eläintautiepäilyn vuoksi.

Helposti leviävien eläintautien vastustamiseksi perustettavia vyöhykkeitä koskevat Euroopan unionin säännökset vaihtelevat eläintautikohtaisesti. Korkeapatogeenisen lintuinfluenssan, suu- ja sorkkataudin, sikaruton ja Newcastlel taudin esiintyessä on perustettava taudin esiintymispaikasta vähintään 3 kilometrin etäisyydelle ulottuva suojavyöhyke ja vähintään 10 kilometrin etäisyydelle ulottuva valvontavyöhyke. Matalapatogeenisen lintuinfluenssan esiintyessä taas perustetaan rajoitusalue, joka ulottuu vähintään kilometrin etäisyydelle taudin esiintymispaikasta.

Vektorien kuten hyönteisten levittämien tautien vuoksi perustettavat alueet taas ovat edellä mainittuja alueita huomattavasti suurempia. Esimerkiksi afrikkalaisen hevosruton vuoksi perustetun suojavyöhykkeen rajan tulisi ulottua vähintään 100 kilometrin etäisyydelle tartunnan esiintymispaikasta ja valvontavyöhykkeen rajan vähintään 50 kilometrin etäisyydelle suojavyöhykkeen rajasta. Sini-kielitaudin vuoksi perustettavan rajoitusalueen rajan taas tulisi olla vähintään 150 kilometrin etäisyydellä taudin esiintymispaikasta. Joissakin tapauksissa kuten lintuinfluenssan kyseessä ollen suoja- ja valvontavyöhykkeiden ympärillä tulisi olla laajempi seuranta-alue, jolla toteutettaisiin tehostettua eläintautien esiintymisen seurantaa. Lisäksi tuotteiden viennin turvaamiseksi tulisi perustaa niin sanotut A- ja B-alueet. Eräiden eläintautien vastustamiseksi perustettavilla vyöhykkeillä toteutetaan taudin vastustamiseksi pakollisia rokotuksia, joten näitä nimitetään unionin säädöksissä rokotusvyöhykkeiksi. Rokotusvyöhykkeillä on lisäksi voimassa eläinten ja niistä saadun lihan kuljetusta koskevia kieltoja ja rajoituksia sekä lihan merkitsemistä koskevia velvoitteita.

Koska vyöhykkeiden koko ja tarve jakaa vyöhykkeitä osiin vaihtelevat eläintautikohtaisesti, pykälässä säädettäisiin vain vyöhykkeiden perustamiseen liittyvistä keskeisistä edellytyksistä ja niistä tekijöistä, jotka tulisi ottaa huomioon vyöhykkeitä perustettaessa. Tarkemmat säännökset vyöhykkeen koosta ja rajojen määrittelystä sekä vyöhykkeen mahdollisesta jakamisesta osiin sisältyisivät pykälän 3 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden nojalla annettaviin maa- ja met-

sätalousministeriön asetuksiin. Rajoitusvyöhykettä koskevilla säännöksillä voitaisiin panna täytäntöön useimmat Euroopan unionin lainsäädäntöön sisältyvät alueellisia taudinvastustustoimenpiteitä koskevat velvoitteet riippumatta siitä, mitä nimitystä alueista käytetään unionin lainsäädännössä.

Pykälän mukaan rajoitusvyöhyke perustettaisiin ja lakkautettaisiin Elintarviketurvallisuusviraston päätöksellä. Rajoitusvyöhykkeen sekä siihen mahdollisesti sisältyvien osien rajoja määriteltäessä tulisi ottaa huomioon sellaiset maantieteelliset seikat, joilla voi olla eläintaudin leviämistä nopeuttava tai hidastava vaikutus, hallinnolliset seikat kuten kuntarajat, ekologiset ja epidemiologiset tekijät kuten tautia levittävien vektorien esiintymistiheys alueella sekä alueen valvontamahdollisuudet. Tilanteissa, joissa samalla alueella todettaisiin useita taudinpurkauksia, rajoitusvyöhykkeitä voisi olla tarpeen yhdistää. Tämä edellyttäisi vyöhykkeitä koskevien päätösten muuttamista. Rajoitusvyöhyke tulisi lakkauttaa, kun sen perustamiselle säädettyjä edellytyksiä ei enää olisi. Euroopan unionin säännösten mukaan rajoitusvyöhyke voidaan yleensä lakkauttaa aikaisintaan kolmen viikon kuluttua sen alueella sijaitsevan pitopaikan eläintilojen tyhjennyksestä ja desinfiointista, jolla eläintautia on viimeksi todettu esiintyvän.

34 §. Toimenpiteet rajoitusvyöhykkeellä. Pykälän 1 momenttiin sisältyisi luettelo niistä kielloista, rajoituksista ja velvoitteista, joita Elintarviketurvallisuusvirasto voisi määrätä noudatettavaksi rajoitusvyöhykkeellä tai, jos rajoitusvyöhyke jaettaisiin osiin, vyöhykkeen eri osissa. Toimivaltuudet perustuisivat pääosin Euroopan unionin lainsäädäntöön, mutta niitä voitaisiin soveltaa myös sellaiseen helposti leviävään eläintautiin, jota Suomessa vastustetaan ainoastaan kansallisin toimenpitein.

Toimivaltuuksista keskeisin olisi 1 momentin 4 kohdan mukainen valtuus kieltää eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden, eläinten kuljetuskaluston sekä eläintautia mahdollisesti levittävien muiden aineiden ja tavaroiden kuljetus tai muu siirtäminen rajoitusvyöhykkeellä, sen rajojen yli tai sen kautta. Kieltämiselle vaihtoehtona olisi kuljetuksen rajoittaminen. Säännös tulisi sovellettavaksi lähtökohtaisesti kaikilla rajoitusvyöhykkeillä.

Esimerkiksi sikaruton vuoksi perustettavalla vyöhykkeellä olisi tarpeen kieltää sikojen ja muiden taudille alttiiden eläinten kuljetus. Korkeapatogeenisen lintuinfluenssan tai Newcastlel taudin esiintyessä rajoitettaisiin elävien lintujen kuljetuksen lisäksi ainakin lintujen siitosmunien, kulutukseen tarkoitettujen munien sekä teurasruhojen kuljetusta. Suu- ja sorkkataudin esiintyessä kuljetusrajoitus koskisi eräitä muitakin kuin taudille herkkiä eläinlajeja.

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin Elintarviketurvallisuusviraston mahdollisuudesta kieltää vyöhykkeeltä peräisin olevien eläinten ja niistä saatujen tuotteiden saattaminen markkinoille sekä käyttäminen ihmisten tai eläinten ravinnoksi. Lisäksi virasto voisi määrätä tavasta, jolla toimijan olisi käsiteltävä vyöhykkeeltä peräisin olevat eläimet tai tuotteet. Momentin 6 kohdan mukaan voitaisiin määrätä toimijoiden velvollisuudesta merkitä vyöhykkeeltä peräisin olevat eläimet tai eläimistä saadut tuotteet niiden alkuperää kuvaavalla merkinnällä. Merkintöjä koskevia vaatimuksia sisältyy eräisiin eläintautikohtaisiin direktiiveihin. Myös sivutuotteiden kuten lannan säilytystä ja käsittelyä koskevia määräyksiä voitaisiin antaa.

Pykälän 1 momentin mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto voisi lisäksi määrätä vyöhykkeellä sijaitsevista pitopaikoista toteutettavista tarkastuksista, eläinten eristämisestä tai pitämisestä sisätiloissa sekä pitopaikoista vastuussa olevien henkilöiden velvollisuudesta seurata eläinten terveydentilaa ja pitää kirjaa terveydentilan seurannasta. Kirjanpito-velvollisuus voisi 1 momentin 14 kohdan mukaan koskea myös vyöhykkeellä pidettäviä eläimiä kuten niiden lajeja ja määriä, eläimistä saatuja tuotteita sekä muita tartuntaa mahdollisesti levittäviä tuotteita. Velvollisuus voisi ulottua pitopaikoista vastuussa olevien henkilöiden ohella muihinkin toimijoihin. Kyseeseen voisivat tulla lähinnä sellaiset elintarvike-, sivutuote- ja rehualan yritykset, jotka pitäisivät hallussaan tällaisia tuotteita vyöhykkeellä.

Rajoitusvyöhykkeellä voitaisiin rajoittaa henkilöiden muuta kuin välttämätöntä liikumista pitopaikoissa ja eläinsuojissa sekä määrätä pitopaikoissa käyviä henkilöitä koskevista puhdistus- tai desinfiointitoimenpiteistä sekä henkilöiden suojatutuksesta.

Lisäksi voitaisiin määrätä toimenpiteistä, joilla pyrittäisiin rajoittamaan tartunnan leviämistä pitopaikoissa käyvien ajoneuvojen taikka vyöhykkeen tai sen eri osien rajojen yli liikkuvien ajoneuvojen tai henkilöiden välityksellä. Kyseeseen voisi tulla lähinnä pitopaikassa käyvien ajoneuvojen reittien ohjaus ja ajoneuvojen desinfiointi pitopaikoista poistumisen yhteydessä sekä ajoneuvon renkaiden pakollinen desinfiointi poistuttaessa vyöhykkeeltä tai sen osasta. Henkilöliikennettä koskeva pakollinen toimenpide voisi olla esimerkiksi muiden kuin välttämättömien pitopaikkakäyntien rajoittaminen, jalkineiden ja suojavaatteiden vaihto tai vähintään jalkineiden puhdistus ja desinfiointi. Pitopaikoissa toteutettavista desinfektioitoimista vastaisi pitopaikasta vastuussa oleva henkilö, kun taas vastuu vyöhykkeen rajoilla toteutettavista toimenpiteistä olisi aluehallintovirastolla.

Rajoitusvyöhykkeellä voitaisiin myös kieltää eläinten rokotukset, sillä rokotus voi estää eläimissä piilevänä esiintyvän viruksen haitsemista ja sitä kautta haitata taudin torjuntaa. Toisaalta vyöhykkeillä voitaisiin toteuttaa tarvittaessa hätärokotuksia, joista säädettäisiin luvussa jäljempänä. Myös eläinten astutukset, keinosiemennys ja alkionsiirrot sekä eläinten vieminen eläinnäyttelyihin, eläinkilpailuihin tai muihin vastaaviin tilaisuuksiin taikka vapauttaminen luontoon olisi mahdollista kieltää. Esimerkiksi lintuinfluenssan esiintyessä tulee unionin säädösten mukaan kieltää riistalintujen istuttaminen sekä siipikarjan ja muiden lintujen vieminen näyttelyihin. Rajoitusvyöhykkeillä tulisi voida tarvittaessa asettaa myös luonnonvaraisten eläintaudille alttiiden eläinlajien ruokintaa koskevia kieltoja tai rajoituksia sekä toteuttaa toimenpiteitä luonnonvaraisten eläinten ja vektorien välityksellä tapahtuvien tartuntojen estämiseksi. Kyseeseen voisivat tulla esimerkiksi luonnonvaraisten eläinten seuranta sekä vektoreiden seuranta ja torjunta.

Kieltojen, rajoitusten ja toimenpiteiden tulisi olla Euroopan unionin lainsäädännön mukaisia tai, jos niiden antaminen ei perustuisi unionin lainsäädännön velvoitteisiin, välttämättömiä taudin leviämisen estämiseksi tai ihmisten terveyden suojaamiseksi. Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella annettaisiin säännökset kunkin taudin vuoksi perustetulla rajoitusvyöhykkeellä

ja sen osissa noudatettavista kielloista, rajoituksista ja toimenpiteistä. Periaatteena olisi, että rajoitusvyöhykkeen eri osissa noudatettavat kiellot, rajoitukset ja toimenpiteet olisivat sitä lievempiä, mitä kauempana vyöhykkeen osa sijaitsi taudin esiintymispaikasta. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia teknisluonteisia säännöksiä mainituista kielloista, rajoituksista ja ehdoista kuten säännöksiä valtioneuvoston asetuksen edellyttämään puhdistus- tai desinfektioitoimenpiteisiin liittyvistä yksityiskohdista.

35 §. Rajoitusalue. Pykälässä säädettäisiin rajoitusalueen perustamisesta. Perustamisella pyrittäisiin estämään sellaisen eläintaudin leviäminen, jota esiintyy jo yleisemmin jossakin maan osassa ja jota ei pystytä hävittämään ainakaan kovin nopeasti. Tarkoituksena olisi suojella maan taudista vapaita alueita taudin leviämiseltä ja turvata eläinten ja tuotteiden kaupan ja viennin jatkuminen normaalisti näillä alueilla. Rajoitusaluetta koskevat rajoitukset olisivat luonteeltaan pitkäkestoisia toisin kuin rajoitusvyöhykettä koskevat väliaikaiset rajoitukset, joiden tarkoituksena olisi estää eläintaudin leviäminen siihen saakka, kunnes lainsäädännön mukaiset taudin hävittämistoimenpiteet on saatu suoritettua. Rajoitusalueen muodostaminen olisi pitkälti harkinnanvarainen toimenpide, kun taas edellytykset, joiden täytyessä rajoitusvyöhyke on muodostettava, vyöhykkeen koko sekä vyöhykkeellä noudatettavat rajoitukset on usein yksityiskohtaisesti määritelty Euroopan unionin lainsäädännössä.

Ehdotetun pykälän mukaan rajoitusalueella tulisi esiintyä sellaista vastustettavaa eläintautia, jonka vuoksi maan muiden alueiden hyvä eläintautitilanne vaarantuisi. Olisi myös mahdollista, että eläintauti olisi vastustettava eläintauti vain esiintyessään niissä rajoitusalueen ulkopuolisissa maan osissa, joita rajoitusalueen perustamisella haluttaisiin suojella. Esimerkiksi varroa-nimistä mehiläistautia esiintyy Manner-Suomessa yleisesti, mutta Ahvenanmaalla sitä ei toistaiseksi ole todettu, mistä syystä tauti on nimetty vastustettavaksi eläintaudiksi vain Ahvenanmaalla.

Rajoitusalueita on voimassa olevien säännösten nojalla perustettu etenkin vesieläintautien leviämisen ehkäisemiseksi. Koska vesieläintauteja voi olla vaikea hävittää joista-

kin vesistöistä, muut vesistöt voidaan pyrkiä pitämään taudeista vapaina perustamalla rajoitusalue ja rajoittamalla vesieläinten siirtämistä alueen ulkopuolelle. Rajoitusalue voisi tulla perustettavaksi myös vaarallisen eläintaudin kuten rabieksen torjumiseksi. Helposti leviävän eläintaudin leviämisen estämiseen sen sijaan käytetään ensisijaisesti rajoitusvyöhykettä. Rajoitusalue voitaisiin perustaa helposti leviävän eläintaudin vuoksi, jos tauti uhkaa levitä muualle maahan muista taudin vastustamistoimenpiteistä kuten rajoitusvyöhykkeen perustamisesta huolimatta. Rajoitusalueen perustaminen voi joissakin tapauksissa johtua suoraan Euroopan unionin lainsäädännöstä, esimerkkinä mainittakoon suu- ja sorkkataudin yhteydessä toteutettava taudin regionalisointi eli alueellistaminen.

Pykälän mukaan rajoitusalue perustettaisiin ja lakkautettaisiin maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Rajoitusaluetta perustettaessa sekä alueen rajoja määriteltäessä olisi otettava huomioon Euroopan unionin lainsäädäntö sekä maantieteelliset, hallinnolliset, ekologiset ja epidemiologiset tekijät ja valvontamahdollisuudet. Rajoitusalue olisi lakkautettava, kun sen perustamiselle säädettyjä edellytyksiä ei enää olisi. Rajoitusvyöhykkeen sijasta voitaisiin perustaa rajoitusalue eräiden vaikeasti hävitettävien tautien kuten joidenkin kalatautien vastustamiseksi.

36 §. Toimenpiteet rajoitusalueella. Pykälässä säädettaisiin rajoitusaluetta koskevista kielloista, rajoituksista ja toimenpiteistä, joista päättäisi maa- ja metsätalousministeriö. Se, mitä pykälän 1 momentissa lueteltuja kieltoja ja rajoituksia kullakin rajoitusalueella määrättäisiin noudatettavaksi ja mitä toimenpiteitä toteutettavaksi olisi maa- ja metsätalousministeriön harkinnassa ja riippuisi kyseessä olevasta eläintaudista. Päätöksen tekeminen kuitenkin edellyttäisi, että kiellot, rajoitukset tai toimenpiteet olisivat välttämättömiä rajoitusalueen perustamiseen liittyvän tavoitteen turvaamiseksi. Niissä harvoissa tapauksissa, joissa rajoitusalueen perustaminen perustuisi suoraan Euroopan unionin lainsäädäntöön, toimenpiteiden tulisi luonnollisesti olla unionin lainsäädännön mukaisia.

Rajoitusalueella, samoin kuin rajoitusvyöhykkeelläkin, voitaisiin kieltää eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden, eläinten kuljetusvälineiden sekä tautia mahdollisesti levit-

tävien muiden aineiden ja tavaroiden kuljetus tai rajoittaa sitä. Esimerkiksi vesieläintautien osalta kiellot tai rajoitukset voisivat koskea eläviä kaloja ja niiden sukusoluja, mutta myös esimerkiksi kalan perkuujätteitä sekä kalastusvälineitä. Pykälän mukaan eläinten siirtämisen ehdoksi voitaisiin asettaa, että ne on tutkittu taudin varalta ja todettu taudista vapaaksi tai että niitä on pidetty karanteenissa tarvittavan ajan ennen siirtoa. Eläinten tai tuotteiden siirtämisen ehdoksi voitaisiin asettaa, että ne on käsitelty mahdollisen tartunnan poistamiseksi. Lisäksi voitaisiin määrätä eläinten tai tuotteiden sallituista käyttötavoista.

Eläimistä vastuussa olevilta toimijoilta, eläinten kuljettajilta ja eläinvälittäjiltä voitaisiin myös edellyttää siirrettyjä, kuljetettuja tai välitettyjä eläimiä taikka kuljetusta tai välitystä koskevia tietoja ja ilmoituksia. Eläinten kuljettajilta ja eläinvälittäjiltä voitaisiin vaatia esimerkiksi tietoja kuljetettavien tai välitettävien eläinten lajeista, määristä ja tunnistusmerkinnöistä. Kuljetusta koskien voitaisiin edellyttää tietoja eläinten lähtö- ja määränpääpitopaikkojen pitopaikkatunnuksista, eläinten kuljettajien ja kuljetusvälineiden hyväksymis- tai rekisteröintinumeroista, kuljetussuunnitelmista, lähtö- ja määräpaikoista ja kuljetusasiakirjojen sisällöstä. Välitettyjen eläinten osalta voitaisiin lisäksi vaatia tietoja eläinten ostajien ja myyjien yhteystiedoista sekä eläinten osto- ja myyntitapah- tumien ajankohdista.

Toimijoita kuten elintarvike- tai sivutuotealan yrityksiä taikka eläinten viejiä voitaisiin myös velvoittaa merkitsemään rajoitusalueelta peräisin olevat tuotteet tai eläimet merkinnällä, joka kuvaa niiden alkuperää, vapautta eläintaudeista tai käsittelyä tai tekemään vastaava merkintä tuotteen tai eläimen mukana seuraaviin asiakirjoihin. Esimerkiksi suu- ja sorkkataudin torjumiseksi perustetulta alueelta peräisin oleva liha ja maito on merkittävä, sikäli kuin niitä ylipäättään voidaan siirtää. Keskeinen olisi myös pykälän 1 momentin 6 kohdan mukainen valtuus määrätä, että siirrettäessä eläimiä tai tuotteita pois rajoitusalueelta niiden vapaus eläintaudista tulee todistaa virallisella terveystodistuksella.

37 §. Tartunta-alueita, rajoitusvyöhykettä ja rajoitusaluetta koskevan päätöksen julkai-

seminen ja päätöksestä tiedottaminen. Koska tartunta-alueen tai rajoitusvyöhykkeen perustamista tai lakkauttamista taikka vyöhykkeillä noudatettavia kieltoja, rajoituksia tai velvoitteita koskevat Elintarviketurvallisuusviraston päätökset ja rajoitusaluetta koskevat vastaavat maa- ja metsätalousministeriön päätökset eivät olisi tavanomaisia ennalta määrättyyn henkilökoukoon kohdistuvia hallintopäätöksiä, vaan normiluonteisia päätöksiä, joita noudatettaisiin yleisesti tietyllä maantieteellisesti rajatulla alueella, pykälään olisi tarpeen ottaa erityiset säännökset päätösten julkaisemisesta ja niistä tiedottamisesta. Hallintolain 9 ja 10 luvun säännösten mukaan viranomaispäätökset on annettava tiedoksi asianosaisille tai muille tiedossa oleville henkilöille, joilla on oikeus hakea niihin muutosta. Tartunta-aluetta, rajoitusvyöhykettä tai rajoitusaluetta koskevien päätösten yleisen sovellettavuuden vuoksi päätösten kohteena oleva henkilökoukko ei kuitenkaan olisi kaikilta osin viranomaisten tiedossa, eikä hallintolain mukainen yleistiedoksianto tulisi kyseeseen taudintorjuntaan liittyvään kiireen vuoksi. Erityisesti eläinten kuljettamista koskevat kiellot tulisi saada voimaan viivytystä.

Pykälässä ehdotetaan poikettavaksi hallintopäätöksen tiedoksianto koskevista hallintolain 9 ja 10 luvun säännöksistä ja säädettyväksi, että tartunta-aluetta, rajoitusvyöhykettä ja rajoitusaluetta koskevat päätökset julkaistaisiin Suomen säädöskokoelmassa. Lisäksi säädettäisiin, että valvontaviranomaisen tulisi asianmukaisesti ja riittävällä tavalla tiedottaa päätöksestä alueen tai vyöhykkeen sijaintikunnissa. Tähän voitaisiin käyttää tiedotusta Internet-verkossa, lehdistötiedotteita, ilmoitustauluja sekä tarvittaessa alueen tai vyöhykkeen rajoille asetettavia ilmoituksia. Vyöhykerajat sisältävä kartta olisi todennäköisesti tarpeen julkaista Elintarviketurvallisuusviraston tai muun viranomaisen Internet-sivuilla. Pykälän mukaan tartunta-aluetta tai rajoitusvyöhykettä koskevista päätöksistä tulisi lisäksi erikseen tiedottaa niitä pitopaikoista vastuussa olevia henkilöitä, jotka olisivat valvontaviranomaisen tiedossa ja joita päätös koskisi. Erillinen tiedottaminen koskisi esimerkiksi niitä vyöhykkeellä sijaitsevia pitopaikkoja, jotka on merkitty eläintunnistujärjestelmästä annetun lain perusteella pi-

detävään pitopaikkarekisteriin. Päätöksiä koskevan valtakunnallisen tiedottamisen tarve ja tiedottamistapa riippuisivat kyseessä olevasta eläintaudista ja sen vaikutuksista muun muassa ihmisten terveyteen.

38 §. Poikkeaminen. Tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä ja rajoitusalueella noudatettavat kuljetuskiellot ja -rajoitukset aiheuttavat yleensä suuria taloudellisia tappioita erityisesti nopeasti kasvavien eläinlajien kuten sikojen, siipikarjan ja kalojen kasvattajille. Tappioiden minimoimiseksi unionin lainsäädäntöön sisältyy lukuisia säännöksiä, jotka koskevat kielloista, rajoituksista ja toimenpiteistä tehtäviä poikkeuksia. Poikkeukset on joissakin tapauksissa mahdollista sisällyttää suoraan kieltoja, rajoituksia ja toimenpiteitä koskeviin alemmanasteisiin säädöksiin, jolloin ne rajaavat kieltojen, rajoitusten tai toimenpiteiden kattavuutta. Suoraan säädösten perusteella voitaisiin kieltojen ulkopuolelle rajata esimerkiksi eläintarhaeläimet, ja tietyissä tapauksissa eläinten siirtokiellon ulkopuolelle voitaisiin jättää teurastamoon suuntautuvat kuljetukset. Useimmissa tapauksissa siirtojen salliminen edellyttää kuitenkin unionin säädösten mukaan tapauskohtaisista riskinarviointia ja sen vuoksi poikkeuslupajärjestelmää. Taudille alttiita eläimiä ja niistä saatuja tuotteita voitaisiin luvalla ja valvotusti siirtää esimerkiksi rajoitusvyöhykkeen sisällä jatkokasvatukseen.

Poikkeusluvasta tulisi tarkoituksenmukaisinta myöntää aluehallintovirastossa, jossa on riittävästi riskinarvioinnin edellyttämää paikallistuntemusta, mutta jossa toisaalta voidaan kuntatasoa paremmin turvata poikkeuslupapäätösten yhteneväisyys. Ehdotetun pykälän mukaan aluehallintovirasto myöntäisi poikkeuslupan hakemuksesta. Luvan myöntäminen olisi aina harkinnanvaraista ja edellyttäisi, että poikkeamisesta ei aiheutuisi taudin leviämisen vaaraa. Poikkeaminen ei riippuisi yksin aluehallintoviraston harkinnasta, vaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset niistä kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä, joista olisi mahdollista poiketa, sekä poikkeuslupan myöntämisen edellytyksistä. Ministeriön asetuksen säännökset taas perustuisivat eläintautikohtaisten direktiivien yleensä hyvin yksityiskohtaiseen poikkeuksia koskevaan sääntelyyn.

39 §. Eläinten lopetus tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä tai rajoitusalueella. Vaikka lähtökohtana on, että eläinten lopettamiseen ja pitopaikoissa toteutettaviin kattaviin desinfiointeihin ryhdytään vasta, kun eläintautia on todettu esiintyvän pitopaikassa, pykälän 1 momenttiin ehdotetaan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöön panemiseksi otettavan säännökset tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä ja rajoitusalueella enakoivana toimenpiteenä suoritettavista eläinten lopetuksista. Eläinten lopettamisen tulisi olla viimesijaisten taudintorjuntakeinojen joukossa ja sitä tulisi käyttää vain, jos tautitilannetta ei saataisi hallintaan niissä pitopaikoissa toteutettavilla toimenpiteillä, joissa tautia on todettu tai epäillään esiintyvän, eikä myöskään tartunta-aluetta, rajoitusvyöhykettä tai rajoitusaluetta koskevilla muilla toimenpiteillä. Lopettamisella tietty alue tyhjennettäisiin kokonaan taudille alttiista eläimistä, jolloin tartunnan eteneminen oletettavasti pysähtyisi. Lopettaminen olisi mahdollista alueilla, joiden eläintiheys olisi suuri ja joilla eläimiä ei voitaisi suojata tartunnan leviämiseltä muilla tavoin. Lisäksi edellytettäisiin, että eläinten lopettaminen olisi välttämätöntä taudin leviämisen estämiseksi. Lopettamispäätöksen tekisi ehdotetun pykälän mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto. Se voisi myös määrätä eläimiä ennen niiden lopettamista rokotettavaksi, jos eläinten lopettamista ei voitaisi järjestää taudin torjunnan kannalta riittävän nopeasti.

Koska tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä ja rajoitusalueella sijaitsevilla pitopaikoissa voi kieltojen ja rajoitusten voimassaolon vuoksi syntyä samanlaisia tuotantotappioita ja eläinten hyvinvointiongelmia kuin pitopaikoissa, joissa tartuntaa on todettu tai epäillään esiintyvän, pykälän 2 momentin mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto voisi eläimen omistajan hakemuksesta määrätä eläimiä lopetettaviksi mainittujen tappioiden tai ongelmien vähentämiseksi myös mainitulla alueella tai vyöhykkeellä. Lopettaminen kuitenkin edellyttäisi, että eläinten siirtämistä koskevat kiellot tai rajoitukset olisivat olleet voimassa yli 14 vuorokautta ja että ne huomattavasti vaikeuttaisivat eläintenpitoa taloudellisista tai eläinten hyvinvointiin liittyvistä syistä.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että aluehallintovirasto vastaisi eläinten lopettamista koskevan päätöksen täytäntöönpanosta. Eläimestä vastuussa olevan toimijan tulisi kuitenkin avustaa päätöksen täytäntöönpanossa. Pykälän 4 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä eläinten lopettamisesta tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä tai rajoitusalueella sekä siitä, missä laajuudessa lopettamiseen voitaisiin eläintautikohtaisesti ryhtyä.

40 §. Hätärrokotus. Pykälässä säädettäisiin tartunta-alueella tai rajoitusvyöhykkeellä toteutettavasta pakollisista eläinten joukkorokotuksesta eli hätärrokotuksesta. Hätärrokotuksen toteuttaminen edellyttäisi, että Euroopan unionin lainsäädäntö sitä edellyttäisi tai että eläintautia ei voitaisi kohtuullisin toimenpitein muilla keinoin hävittää tartunta-alueelta ja rajoitusvyöhykkeeltä. Hätärrokotus voisi tulla kyseeseen esimerkiksi sinikielitaudin, suu- ja sorkkataudin, lintuinfluenssan tai sikaruton torjumiseksi. Euroopan unionin lainsäädäntöön ei sisälly minkään taudin osalta velvollisuutta rokotuksiin, mutta tautitilanteen muuttuessa rokotusten toteuttamisesta on mahdollista tehdä päätöksiä unionin tasolla. Jos hätärrokotuksilla voitaisiin estää 39 §:ssä tarkoitetut eläinten lopetukset, rokotamiseen olisi suotavaa ryhtyä lopettamisen sijasta. Toisaalta olisi mahdollista, että esimerkiksi tartunta-alueella pidettävät eläimet lopetettaisiin, kun taas rajoitusvyöhykkeen muissa osissa pidettävät eläimet suojattaisiin rokotuksilla.

Pykälän 2 momentin mukaan hätärrokotuksen toteuttamisesta vastaisi aluehallintovirasto. Eläimistä vastuussa olevan toimijan tulisi sallia eläinten rokottaminen ja rokotettujen eläinten merkitseminen niiden tunnistamiseksi. Eläimistä vastuussa olevan toimijan tulisi myös tarvittaessa tehdä rokotuksesta merkinnät eläimiä koskeviin asiakirjoihin. Valvontaviranomaisten velvollisuutena olisi toteuttaa rokotettuja ja rokottamattomia eläimiä koskevia tutkimuksia, joilla seurattaisiin rokotteen tehoa ja turvallisuutta sekä rokotuksen toteuttamista. Hätärrokotuksiin voisi liittyä rokotettujen tai rokottamattomien eläinten tai niistä saatujen tuotteiden kuljettusta tai käyttöä koskevia kieltoja tai rajoi-

tuksia sekä tuotteiden käsittelyyn tai merkitsemiseen liittyviä velvoitteita. Häätarokotuksen toteuttamistavasta, sen kohteena olevista eläimistä ja pitopaikoista, käytettävistä rokotuksista, rokotusten tiheydestä sekä rokotuksiin liittyvistä kielloista, rajoituksista ja toimenpiteistä säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä rokotuksesta todistuksiin, luetteloihin tai asiakirjoihin tehtävistä merkinnöistä.

41 §. Alueiden luokittelu vesieläintautien leviämisen estämiseksi. Pykälässä säädettäisiin alueellisista rajoituksista vastustettavien vesieläimiin tarttuvien tautien leviämisen ehkäisemiseksi. Pykälän nojalla maan alueita voitaisiin tietyn vesieläintaudin vastustamiseksi jakaa viiteen eri luokkaan riippuen kyseisen taudin esiintyvyydestä ja vastustamistoimenpiteistä alueella. Luokkaan 1 luokiteltaisiin alueet, jotka olisi todettu taudista vapaiksi riittävien tutkimusten perusteella, ja luokkaan 2 alueet, joilla tautia ei ole todettu esiintyvän, mutta joilla taudista vapaan aseman saavuttamiseksi vaadittava seuranta on vielä kesken. Luokkaan 3 luokiteltavilla alueilla tautia ei todetusti esiintyisi, mutta näillä alueilla ei myöskään toteutettaisi toimenpiteitä taudista vapaan aseman saavuttamiseksi. Luokkiin 4 ja 5 luokiteltaisiin taudin saastuttamat alueet sillä erotuksella, että luokkaan 4 kuuluvilta alueilta tauti pyritäisiin hävittämään, kun taas luokkaan 5 kuuluvien alueiden osalta taudin hävittämisyrittämisestä olisi luovuttu. Ehdotetut säännökset perustuvat vesiviljelyeläinten terveysdirektiiviin. Direktiivi edellyttää, että alueiden luokittelukseksi luokkiin 1, 2 tai 4 jäsenvaltioiden tulee hyväksyä komitologiamenettelyssä taudista vapaat alueet sekä taudin seuranta- ja hävittämishjelmat.

Alueet jaettaisiin eri luokkiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Luokittelussa tulisi ottaa huomioon Euroopan unionin lainsäädännössä asetetut vaatimukset sekä maantieteelliset, hallinnolliset, ekologiset sekä epidemiologiset tekijät.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetut säännökset alueiden välisistä taudille alttiiden vesieläinten ja niiden sukusolujen siirtorajoituksista perustuvat vesiviljelyeläinten terveysdirektiivin vaatimuksiin. Tarkoituksena on suojella

taudin leviämislähtä erityisesti niitä alueita, joilla tautia ei esiinny, mutta myös alueita, joilta tauti pyritään hävittämään. Ehdotuksen mukaan kiellot eivät koskisi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella tarkemmin määriteltäviä siirtoja, joista aiheutuva eläintaudin leviämisen vaara on vähäinen. Esimerkiksi luonnonvaraisten sekä vektorilajeihin kuuluvien vesieläinten siirrot voitaisiin sallia karanteenin kautta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vesieläimiä tai niiden sukusoluja luokitellulle alueelle tai sieltä pois siirtävälle toimijalle mainitun direktiivin mukainen velvollisuus todistaa vesieläinten tai sukusolujen alkuperä ja vapaus eläintaudista virallisella todistuksella. Todistusta vaadittaisiin vain unionin lainsäädännössä tarkoitetuissa tapauksissa, joista säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Vesiviljelyeläinten terveysdirektiivin mukaan todistus täytyy olla siirrettäessä eläviä vesiviljelyeläimiä, vesiviljelyeläinten sukusoluja sekä kuolleita perkaamattomia viljelykaloja luokkaan 1, 2 tai 4 kuuluvalla alueella tai luokkaan 2—4 kuuluvalla alueelta. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä siirroissa käytettävien todistusten muodosta ja sisällöstä. Eräitä siirtoja koskevista todistusvaatimuksista säädetään myös neuvoston direktiivin 2006/88/EY täytäntöönpanosta vesiviljelyeläinten ja niistä saatavien tuotteiden markkinoille saattamista ja yhteisöön tuontia koskevien edellytysten ja todistusvaatimusten osalta ja tartunnanlevittäjälaajien luettelon vahvistamiseksi annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 1251/2008.

Ehdotetun pykälän lisäksi vesieläintautien vastustamiseen voitaisiin soveltaa myös tartunta-alueen, rajoitusvyöhykkeen ja rajoitusalueen perustamista koskevia säännöksiä. Usein eri toimenpiteitä on tarpeen soveltaa samanaikaisesti. Yhtenä keskeisenä ja unionin tasolla hyväksytyssä hävittämishjelmasa mainittuna toimenpiteenä voi olla rajoitusvyöhykkeen tai -alueen perustaminen. Tällöin sama alue voisi kuulua sekä rajoitusvyöhykkeeseen tai -alueeseen että luokkaan 4.

42 §. Lokerot. Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta oikeuttaa tietty pitopaikka tai pitopaikkojen muodostama verkosto poikkeamaan joistakin tai kaikista tartunta-

alueella, suojavyöhykkeellä tai rajoitusalueella noudatettavista kielloista, ehdoista, rajoituksista tai toimenpiteistä. Edellytyksenä olisi, että pitopaikan tai pitopaikkojen eläinten terveydentila olisi tietyn vastustettavan eläintaudin suhteen paremmin hallinnassa kuin alueen muissa pitopaikoissa pidettävien eläinten. Poikkeusmahdollisuudesta säädetään lintuinfluenssadiirektiivissä, mutta ehdotetun pykälän nojalla poikkeaminen voisi tulla kyseeseen myös muun taudin kuin lintuinfluenssan osalta, jos unionin säädökset eivät tätä estäisi. Poikkeamiseen oikeutettu pitopaikka voisi olla esimerkiksi sperman keräysasema taikka siitoseläimiä tuottava pitopaikka tai pitopaikkojen verkosto. Poikkeusyksiköstä tai niiden muodostamasta verkostosta käytetään käsitettä lokero, mikä korostaa pitopaikan toiminnallista erillisyyttä suhteessa alueen muihin pitopaikkoihin. Esimerkiksi arvokkaita siitoseläimiä tuotetaan jo muutekin taudeilta suojatuissa erityisyksiköissä, joten vaara tartunnan leviämisestä niistä muihin pitopaikkoihin on vähäinen. Lokeroon kuuluvan pitopaikan tulisi olla kunnaneläinlääkärin säännöllisessä valvonnassa.

Pitopaikka tai pitopaikkojen verkosto voitaisiin hyväksyä lokeroksi hakemuksesta. Lokeroksi hyväksyttävän pitopaikan tai niiden verkoston ei tulisi sijaita tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä tai rajoitusalueella, vaan lokeron asemaa tulisi hakea ennakkolta mahdollisten tulevien taudinpurkausten varalta. Ennakolta tapahtuvan hyväksymisen etuna olisi, että alueellisista rajoituksista voitaisiin poiketa jo heti niiden tullessa voimaan ilman hakemusmenettelystä aiheutuvaa viivettä. Lokeron hyväksymistä koskevassa hakemuksessa tulisi ilmoittaa hakijan sekä hakemuksen kohteena olevien pitopaikkojen yhteystiedot. Hakemukseen tulisi liittää kuvaus pitopaikan tai pitopaikkojen muodostaman verkoston toiminnasta. Liitteenä tulisi myös olla kuvaus toimintaan liittyvistä eläintautiriskeistä sekä toimenpiteistä, joilla näitä riskejä hallitaan. Mainituilla bioturvallisuustoimenpiteillä olisi keskeinen merkitys arvioitaessa sitä, täyttääkö pitopaikka tai pitopaikkojen verkosto lokeron hyväksymiselle säädetty edellytykset.

Pykälän 3 momenttiin sisältyvän asetuksenantovaltuuden mukaan tarkemmat sään-

nökset siitä, mitkä eläintautikohtaiset alueelliset kiellot, rajoitukset ja toimenpiteet eivät koskisi lokeroita, annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Lokeron hyväksyminen ja asetuksenantovaltuuden käyttö edellyttäisi luonnollisesti, että asetuksella olisi ensin säädetty, mitä kieltoja, rajoituksia ja toimenpiteitä kyseisen taudin vastustamiseksi perustettavilla alueilla ja vyöhykkeillä olisi alueen tai vyöhykkeen perustamispäätöksen yhteydessä määrättävä noudatettavaksi. Pykälän 3 momentin mukaan ministeriö voisi myös antaa Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämiä tarkempia säännöksiä lokeron hyväksymisen edellytyksistä, hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä sekä lokeron valvonnasta.

6 luku

Erityiset toimenpiteet helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin leviämisen estämiseksi

43 §. Valmiussuunnitelmat. Pykälässä säädetäisiin velvollisuudesta laatia valmiussuunnitelma helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien varalta. Suunnitelman laatimiseen olisivat velvollisia sellaiset teurastamot, eläintarhat, eläinlääkinnälliset rajatarkastusasemat sekä sperman keräysasemat, joissa käsiteltäisiin helposti leviäville tai vaarallisille eläintaudeille alttiita eläinlajeja. Pykälän 1 momentissa säädetäisiin suunnitelman sisältövaatimuksista kuten siitä, miten pitopaikassa toimittaisiin taudinpurkauksen sattuessa ja miten järjestettäisiin pitopaikan sisäinen viestintä kriisitilanteissa. Momentissa olisi lisäksi maininta siitä, että teurastamoa koskeva valmiussuunnitelma voitaisiin sisällyttää elintarvikelain 20 §:ssä tarkoitettuun omavalvontasuunnitelmaan. Koska helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien joukossa on paljon tauteja, joiden esiintyminen Suomessa on hyvin epätodennäköistä, valmiussuunnitelmassa ei olisi välttämätöntä ottaa huomioon muita eläintauteja kuin ne, jotka olisi määriteltävä pykälän 2 momentin nojalla annettavassa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin myös antaa tarkempia säännöksiä valmiussuunnitelman sisällöstä.

44 §. Erityiset toimenpiteet pitopaikoissa, eläinnäyttelyissä ja eläinlaidunissa. Pykälä koskisi niitä varotoimenpiteitä, joihin voitai-

siin ryhtyä helposti leviävän eläintaudin vastustamiseksi riippumatta siitä, esiintyisikö kyseistä eläintautia maassa. Jos taudin esiintyminen olisi rajoittunut maan rajojen ulkopuolelle, pykälän soveltaminen edellyttäisi, että uhka taudin leviämisestä Suomeen olisi todellinen. Pykälä soveltuisi erityisesti tilanteisiin, joissa eläintautia esiintyisi lisääntyvässä määrin maapallon muissa osissa ja sen pelättäisiin leviävän maahan luonnonvaraisten eläinten kuten muuttolintujen tai vektoreiden välityksellä. Euroopan unionin lainsäädännössä on velvoitteita pykälän mukaisiin toimenpiteisiin ryhtymisestä lähinnä lintuinfluenssaa koskien. Toimenpiteistä kuten siipikarjan keväisestä ulkonapitokiellosta on säädetty voimassa olevan eläintautilain 12 §:n nojalla, mutta myös helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annettuun lakiin sisältyy joitakin pykälän mukaisia varotoimenpiteitä koskevia toimivaltuuksia.

Varotoimenpiteinä voitaisiin eläimistä vastuussa olevia henkilöitä velvoittaa seuraamaan taudille alttiisiin lajeihin kuuluvien eläinten terveydentilaa, pitämään taudille alttiisiin lajeihin kuuluvia eläimiä sisätiloissa sekä suojaamaan ulkona pidettävien eläinten ruokintapaikat. Myös ennaltaehkäisevät puhdistamista tai desinfektiota koskevat toimenpiteet pitopaikoissa voisivat tulla kyseeseen. Pykälän nojalla olisi mahdollista kieltää tiettyjen taudille alttiisiin lajeihin kuuluvien eläinten vieminen eläinnäyttelyihin, eläinkäpäluihin tai muihin vastaaviin tilaisuuksiin. Lisäksi voitaisiin kieltää eläintaudin leviämisen vaaraa aiheuttava luonnonvaraisten eläinten kuten villisikojen ruokinta. Varotoimenpiteistä säädettäisiin pykälän 3 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Säännökset perustuisivat keskeisesti unionin lainsäädäntöön. Toimenpiteiden väliaikaisesta luonteesta johtuen maa- ja metsätalousministeriön asetukset olisi yleensä tarpeen antaa määräaikaisina.

Pykälän 2 momentin mukaan kunnaneläinlääkäri tulisi tehdä pitopaikoissa tarkastuksia pykälän nojalla säädettyjen velvoitteiden ja kieltojen noudattamisen valvomiseksi sekä raportoida tarkastuksista aluehallintovirastolle.

45 §. Väliaikainen kuljetuskielto. Pykälässä säädettäisiin suu- ja sorkkatautidirektiivin ja lintuinfluenssadiirektiivin täytäntöön panemi-

seksi koko maan kattavasta väliaikaisesta taudille alttiita eläinlajeja koskevasta kuljetuskiellosta tai -rajoituksesta, jolla pyritäisiin estämään maassa esiintyvän tai epäillyn tartunnan hallitsematon leviäminen sinä aikana, joka valvontaviranomaisilta kuluu tartuntalähteen selvittämiseen taikka pitopaikkoja koskevien tai alueellisten taudinvastustustoimenpiteiden käynnistämiseen. Toimenpide tulisi yleensä käytettäväksi tilanteessa, jossa tartuntalähdettä ei ole vielä pystytty jäljittämään maan tiettyyn osaan tai jossa tartunnan epäillään levinneen samasta lähteestä lyhyessä ajassa ympäri maata tai useille alueille.

Kuljetuskieltoa tai -rajoitusta koskevan päätöksen tekisi Elintarviketurvallisuusvirasto. Päätös voitaisiin tehdä unionin lainsäädännön niin edellyttäessä sekä taudin leviämisen estämiseksi ja tautitilanteen selvittämiseksi välttämättömistä syistä. Toistaiseksi kielto voisi tulla kyseeseen vain suu- ja sorkkataudin tai lintuinfluenssan osalta, mutta pykälän soveltamisalaa ei kuitenkaan ehdotuksen mukaan rajattaisi vain näihin tauteihin. Maanlaajuinen kuljetuskielto aiheuttaa nopeasti huomattavia taloudellisia menetyksiä, eikä kieltoa yleensä olisikaan tarpeen pitää voimassa muutamaa vuorokautta pidempään. Enimmäisajaksi kiellon voimassaololle ehdotetaan kuitenkin 14 vuorokautta taudille alttiiseen lajiin kuuluvien eläinten kuljetusten osalta ja kolmea vuorokautta muihin lajeihin kuuluvien eläinten kuten esimerkiksi hevosten kuljetuksen osalta. Kieltoa tai rajoitusta koskeva päätös tulisi kumota heti kun kävisi selväksi, ettei sen antamiselle säädettyjä edellytyksiä enää olisi. Kumoaminen voisi johtua esimerkiksi siitä, että tautia koskeva virallinen epäily olisi suljettu pois tai tartuntalähde olisi saatu jäljitettyä ja taudinvastustustoimenpiteet kohdistettua niihin pitopaikkoihin ja niille alueille, joissa tautia todella esiintyy.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen velvollisuudesta tiedottaa kieltoa tai rajoitusta koskevasta päätöksestä. Jotta päätös tulisi nopeasti yleiseen tietoon, tiedottamiseen tarvitaan erityisesti valtakunnallisia tiedotusvälineitä. Ehdotuksen mukaan kieltoa tai rajoitusta taikka sen kumoamista koskeva päätös tulisi julkaista Suomen säädöskokoelmassa.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan, että niissä harvinaisissa tilanteissa, joissa kielto tai rajoitus olisi taudin laajan levinneisyyden tai merkittävän leviämisen takia välttämätöntä pitää voimassa pidempään kuin on Elintarviketurvallisuusviraston päätöksellä mahdollista, maa- ja metsätalousministeriö voisi tehdä päätöksen kiellon tai rajoituksen voimassaolon jatkamisesta. Pykälässä ehdotetaan myös säädettäväksi, että aluehallintovirasto voisi yksittäistapauksessa myöntää hakemuksesta luvan poiketa Elintarviketurvallisuusviraston tai maa- ja metsätalousministeriön määräämästä kiellosta tai rajoituksesta edellyttäen, että luvan myöntäminen ei aiheuttaisi taudin leviämisen vaaraa.

7 luku **Eläinten keinollisen lisäämisen luvanvaraisuus ja valvonta**

46 §. *Eläinten keinolliseen lisäämiseen liittyvien toimintojen luvanvaraisuus.* Eläinten keinollisella lisäämisellä tarkoitetaan keinosiemennystoimintaa ja alkionsiirtotoimintaa. Keinosiemennyksessä naaraat tiineytetään uroksilta kerätyllä ja useimmiten laimennetulla sperma-annoksella, joka voi olla joko tuoretta tai pakastettua. Keinosiemennystoimintaan kuuluvia toimintoja ovat sperman kerääminen, käsittely, säilyttäminen ja eläinten keinosiementäminen. Alkionsiirrossa naaras tiineytetään jo hedelmöitettyä munasolulla. Alkionsiirtotoimintaan kuuluvia toimintoja ovat alkioiden tai munasolujen kerääminen luovuttajaeläimestä, alkioiden ja munasolujen käsittely ja säilytys sekä alkion siirto eläimestä toiseen. Kerätyistä munasoluista voidaan tuottaa alkioita in vitro -menetelmällä eli koeputkihedelmöityksellä. Suomessa lehmistä lähes kaikki ja emakoista noin 70 prosenttia keinosiemennetään. Myös muiden eläinlajien lisäämisessä käytetään keinosiemennystä. Suomessa keinosiemennetään muun muassa hevosia, lampaita, kettuja, koiria ja siipikarjaa. Alkionsiirtoja suoritetaan eniten nautojen lisäämiseksi, ja menetelmän käyttö on yleistynyt viime vuosina. Muiden eläinlajien osalta alkionsiirrot ovat vielä harvinaisia.

Eläinten keinolliseen lisäämiseen liittyvän eläintautien leviämisen riskin hallitsemiseksi Euroopan unionin lainsäädäntö asettaa rajoi-

tuksia jäsenvaltioiden väliselle eläinten sperman ja alkioiden kaupalle. Nautojen, sikojen, lampaiden, vuohien ja hevosten spermaa saadaan saattaa markkinoille vain, jos sperma on kerätty unionin sisäistä kauppaa varten hyväksytyllä asemalla. Nautojen, sikojen ja hevosten alkioilla puolestaan voidaan käydä kauppaa vain, jos alkio on kerännyt unionin sisäistä kauppaa varten hyväksytty alkioiden keräysryhmä tai tuottanut unionin sisäistä kauppaa varten hyväksytty alkioiden keräysryhmä. Toiseen jäsenvaltioon siirrettävää naudan spermaa saadaan varastoida vain sperman keräystä varten hyväksytyllä asemalla tai erillisellä varastointiasemalla, jonka tulee myös olla unionin säädösten mukaisesti hyväksytty. Naudan sperman keräystä tai varastointia varten vaadittavasta hyväksynnästä säädetään eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä naudansukuisten kotieläinten pakastetun siemennesteen kaupassa ja tuonnissa annetussa neuvoston direktiivissä 88/407/ETY, ja naudan alkioiden keräystä tai tuotantoa varten vaadittavasta hyväksynnästä säädetään eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä naudansukuisten kotieläinten alkioiden kaupassa ja tuonnissa kolmansista maista annetussa neuvoston direktiivissä 89/556/ETY. Sian sperman keräyksen osalta hyväksyntää koskevat säännökset sisältyvät eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä siansukuisten kotieläinten siemennesteen kaupassa ja tuonnissa annettuun neuvoston direktiiviin 90/429/ETY. Hevosten, lampaiden ja vuohien sperman keräykseen sekä mainittujen eläinten ja sian alkioiden keräämiseen ja tuotantoon liittyvistä hyväksyntää koskevista vaatimuksista säädetään puolestaan neuvoston direktiivissä 92/65/ETY. Tarhattavia kettuja ja peuroja lisätään myös keinosiementämällä, mutta kyseisen toiminnan osalta unionin lainsäädännössä ei ole asetettu hyväksyntää koskevia vaatimuksia.

Suomessa on tällä hetkellä yksi sonniase- ma, kaksi karjuasemaa, viisi naudan alkioiden ja kolme hevosten alkioiden keräysryhmää sekä neljä naudan sperman varastoa. Lisäksi maassa on neljä unionin sisäiseen kauppaan hyväksyttyä oriasemaa sekä arviolta noin 70 oriasemaa, joilla kerättyä spermaa voidaan toimittaa vain kotimaan markkinoil-

le. Viimeksi mainittujen asemien tarkka lukumäärä ei ole tiedossa, sillä oriasemalta ei voimassa olevan lainsäädännön mukaan vaa-dita erillistä hyväksyntää, vaan orin sperman keräystoimintaa voidaan harjoittaa keinosiemennystoimintaan myönnetyn luvan perusteella. Suomessa on lisäksi yksi hyväksytty koeasema, jolla sikoja pidetään niiden jalostuksellisten ominaisuuksien arvioimiseksi ennen eläinten siirtämistä karjuasemalle.

Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin, että eläintautien leviämisen vaaraa aiheuttava eläinten sperman keräys ja käsittely olisi sallittua vain hyväksytyllä sperman keräysasemalla ja että eläintautien leviämisvaaraa aiheuttavaa alkioiden keräystä ja tuotantoa varten vaadittaisiin alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän hyväksyntä. Säännökset eivät kuitenkaan rajoittaisi eläinten siementämistä oman tilan eläinten spermalla. Pykälän 2 momenttiin ehdotetun rajauksen mukaan vaatimus alkioiden tuotantoryhmän hyväksynnästä ei myöskään koskisi alkioiden tuottamista tumien siirrolla. Lisäksi pykälän 3 momentissa säädettäisiin sperman ja alkioiden varastoinnista, joka olisi tapauksesta riippuen mahdollista hyväksytyllä sperman keräysasemalla, hyväksytyssä spermavarastossa taikka hyväksytyn alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän tiloissa. Hyväksyntää koskevista vaatimuksista poiketen spermaa voitaisiin myös varastoida omassa omistuksessa tai hallinnassa olevien eläinten siementämiseen. Ehdotuksen mukaan sikojen jalostuksessa käytettävän koeaseman hyväksynnästä luovuttaisiin, sillä vaatimus ei perustu unionin lainsäädäntöön eikä ole välttämätön kun otetaan huomioon, että koeaseman osalta tulisivat sovellettaviksi sperman keräysasemalle toimitettavien eläinten alkuperäpitopaikkoja koskevat terveysvaatimukset.

Ehdotetut säännökset eivät laintasoiselta sääntelyltä edellytettävän joustavuuden säilyttämiseksi ja unionin lainsäädäntöön tehtäviin mahdollisiin muutoksiin varautumiseksi rajautuisi ainoastaan direktiiveissä tarkoitettuihin eläinlajeihin, vaan ne mahdollistaisivat hyväksyntää koskevan vaatimuksen asettamisen kaikelle sellaiselle sperman ja alkioiden keräystoiminnalle, alkioiden tuotannolle sekä sperman tai alkioiden säilyttämiselle, joka tähtäisi sperman markkinoille saattamiseen ja joka olisi omiaan aiheuttamaan vas-

tustettavien eläintautien leviämisen vaaraa. Hyväksyntää koskevan vaatimuksen piiriin kuuluvat eläinlajit yksilöittäisiin pykälän 4 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Säännökset koskisivat toimijoita riippumatta siitä, saatetaanko niiden toiminnassa kerättyjä sukusoluja tai alkioita markkinoille ainoastaan kotimaassa vai toimitetaan niitä myös muihin jäsenvaltioihin. Ehdotettu laki sisältäisi kuitenkin eräitä säännöksiä, joiden nojalla kotimaankauppaa varten hyväksyttävien sperman keräysasemien tai alkioiden keräysryhmien osalta voitaisiin tarvittaessa poiketa eräistä direktiiveissä säädetyistä hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksytyn aseman tai ryhmän toimintaa koskevista vaatimuksista.

Pykälä koskisi vain Suomessa tapahtuvaa sperman tai alkioiden keräämistä, käsittelyä ja säilyttämistä sekä alkioiden tuottamista, joten se soveltuisi maahan tuotaviin spermieriin tai alkioihin vain siltä osin kuin spermaa tai alkioita niiden maahantulon jälkeen käsitellään tai säilytetään Suomessa. Ehdotetun lain 9 luvussa, joka koskisi jäsenvaltioiden välisiä eläinten ja niistä saatavien tuotteiden siirtoja, säädettäisiin muista jäsenvaltioista Suomeen toimitettaville sukusoluille ja alkioiden asetettavista vaatimuksista.

Koska lain 6 §:ään ehdotettu sukusolujen ja alkioiden määritelmä kattaisi vain sellaiset sukusolut ja alkiot, jotka olisi tarkoitus käyttää eläinten lisäämiseen, sperman keräysaseman, alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän taikka spermavaraston hyväksymistä koskevat vaatimukset eivät ulottuisi tutkimustoimintaan, johon ei liity eläinten keinollista lisäämistä. Pykälä ei rajoittaisi myöskään spermanoton opettamista yliopistossa tai muussa oppilaitoksessa.

47 §. Sperman keräysaseman hyväksyminen. Pykälässä säädettäisiin sellaisen sperman keräysaseman hyväksymisestä, jolla kerättyä spermaa voitaisiin toimittaa paitsi kotimaan markkinoille myös muihin unionin jäsenvaltioihin tai muihin kuin jäsenvaltioihin. Niistä poikkeustapauksista, joissa asema hyväksyttäisiin ainoastaan kotimaankauppaa varten, säädettäisiin erikseen 51 §:ssä.

Pykälän mukaan aluehallintovirasto hyväksyisi sperman keräysaseman hakemuksesta. Hyväksymisen edellytykset liittyisivät ase-

man tiloihin, joiden tulisi olla soveltuvia suunniteltuun toimintaan, sekä aseman henkilöstön pätevyys. Lisäksi asemalla tulisi olla palveluksessaan nimetty eläinlääkäri, niin sanottu asemaeläinlääkäri, joka vastaisi eläintautien leviämisen estämisestä aseman toiminnassa. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin unionin sisäistä sperman kauppaa koskeviin direktiiveihin perustuvat yksityiskohtaiset säännökset hyväksymisen edellytyksistä. Edellytykset vaihtelevat eläinlajikohtaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hyväksymistä koskevan hakemuksen sisällöstä. Hakemukseen tulisi liittää kuvaus asemalla harjoitettavasta toiminnasta sekä selvitys hyväksymiselle säädettyjen edellytysten täyttymisestä. Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voitaisiin asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä keräysaseman hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös, että Elintarviketurvallisuusvirasto antaisi hyväksytylle sperman keräysasemalle Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyn hyväksymisnumeron. Unionin lainsäädäntö edellyttää, että jäsenvaltiot julkaisevat luettelon kaikista unionin sisäistä kauppaa varten hyväksytyistä sperman keräysasemista, spermavarastoista sekä alkioiden keräys- ja tuotantoryhmistä. Luettelon julkaisemisesta säädettäisiin lakiin ehdotettavien rekistereitä koskevien säännösten yhteydessä.

48 §. *Hyväksytyn sperman keräysaseman toimintaa koskevat vaatimukset.* Sperman ja alkioiden unionin sisäistä kauppaa koskevissa direktiiveissä säädetään paitsi hyväksynnän edellytyksistä myös hyväksytyn keräysaseman, spermavaraston sekä alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän toimintaa koskevista, eläintautien leviämisen estämiseen liittyvistä vaatimuksista. Säännöksiä on esimerkiksi siitä, minkä eläintautien suhteen luovuttajaeläimet on todettava terveiksi, ennen kuin niiden spermaa tai alkioita voidaan kerätä ja luovuttaa edelleen. Lisäksi direktiiveissä säädetään sperman käsittelystä ja varastoinnista sekä muun muassa eläimiä ja spermaa koskevasta kirjanpidosta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin sperman keräysasemalle tuotavien eläinten ter-

veydentilaa ja pitopaikkoja sekä asemalla pidettävien eläinten terveydentilan seuranta koskevista vaatimuksista sekä näitä koskevista tarkastuksista ja tutkimuksista. Pitopaikkoihin liittyvät vaatimukset voisivat koskea kaikkia niitä pitopaikkoja, joissa eläintä on ennen sperman keräysasemalle toimittamista pidetty eli myös esimerkiksi koeasemaa. Tarkemmat säännökset vaatimuksista, tarkastuksista ja tutkimuksista annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Momenttiin sisältyisi myös säännös, jonka mukaan asemalle tuotavien eläinten terveydentilan selvittämiseksi vaadittavia tarkastuksia ja tutkimuksia ei tarvitsisi tehdä, jos eläimille olisi jo tehty vastaavat tarkastukset ja tutkimukset eläinten valtakunnallisen terveydenhuolto-ohjelman puitteissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi, että eläimiä tulisi Euroopan unionin lainsäädännön niin edellyttäessä pitää ennen niiden päästämistä sperman keräysaseman eläintiloihin eristyksessä alkuperäpitopaikassa tai keräysasemalla taikka karanteenissa eläinten terveydentilan varmistamiseksi. Esimerkiksi nautoja on ennen keräysasemalle tuontia pidettävä karanteenissa. Karanteenivaatimuksista tai eläinten eristämisestä voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Eläinten keinollisessa lisäämisessä tarvittava karanteeni hyväksyttäisiin samoin kuin muutkin lain täytäntöönpanossa tarvittavat karanteenit ehdotetun lain 57 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan sperman kerääminen, käsittely ja säilytys sekä keräysaseman muu toiminta tulisi järjestää siten, että sperman hyvä hygieeninen laatu ja vapaus eläintaudeista voitaisiin turvata ja etteivät eläintaudit pääsisi leviämään asemalle. Tarkemmat säännökset aseman toiminnan järjestämisestä annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Asemalla saataisiin käsitellä vain yhden eläinlajin spermaa, ellei Euroopan unionin lainsäädännössä sallittaisi useamman eläinlajin kuten vuohien ja lampaiden sperman kerääminen samalla asemalla. Momentissa säädettäisiin lisäksi sperman merkinnästä, eläimiä, niiden terveydentilaa ja säilytettäviä spermaeriä koskevasta kirjanpidosta sekä velvollisuudesta keskeyttää sperman keräys ja luovuttaminen välittömästi, jos asemalla epäiltäisiin tai todettaisiin esiinty-

vän sperman välityksellä leviäviä eläintauteja. Sperman keräysaseman toiminnan järjestämistä koskevista, eläintautien vastustamiseen liittyvistä vaatimuksista, asemaeläinlääkärin tehtävistä sekä kirjanpitoa ja sperman merkitsemistä koskevista vaatimuksista voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

49 §. *Alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän hyväksyminen.* Aluehallintovirasto päättäisi ehdotuksen mukaan myös alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän hyväksymisestä. Keräysryhmän hyväksymisen edellytykset koskisivat pykälän 2 momentin mukaan alkioiden tutkimiseen, käsittelyyn ja pakkaamiseen, välineiden huoltamiseen sekä alkioiden säilyttämiseen tarvittavia tiloja sekä ryhmän jäsenten pätevyyttä. Lisäksi ryhmän tulisi nimetä sen toiminnasta vastaava eläinlääkäri. Euroopan unionin lainsäädännön mukaiset tarkemmat säännökset hyväksymisen edellytyksistä annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Direktiivit edellyttävät, että alkioiden keräysryhmällä on käytössään asianmukaisesti varusteltu laboratorio, joka voi olla kiinteä tai siirrettävä (erityisvarusteltu auto). Alkioiden tuotantoryhmäksi voitaisiin pykälän 3 momentin mukaan hyväksyä hyväksytty alkioiden keräysryhmä, jonka jäsenillä on riittävät tiedot ja taidot muun muassa alkioiden tuotantomenetelmistä ja eläintautien vastustamisesta. Alkioiden tuotantoryhmän käytettävissä tulisi lisäksi olla toimintaa varten soveltuvat kiinteät tilat.

Pykälän 4 ja 5 momentissa säädettäisiin hyväksymistä koskevan hakemuksen sisällöstä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä sekä alkioiden keräys- tai tuotantoryhmälle annettavasta hyväksymisnumerosta. Säännökset vastaisivat pitkälti sperman keräysaseman hyväksymisen osalta ehdotettuja vastaavia säännöksiä. Hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

50 §. *Alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän toimintaa koskevat vaatimukset.* Pykälässä säädettäisiin alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän toimintaa koskevista, Euroopan unionin lainsäädännön mukaisista vaatimuksista. Nämä liittyvät alkioiden tai munasolujen keräykseen käytettävien eläinten terveydentilaan ja eläinten pitopaikan vapauteen

eläintaudeista sekä alkioiden keräykseen tai tuotantoon liittyvän toiminnan järjestämiseen siten, että eläintaudit eivät pääse leviämään. Vaatimukset koskevat lisäksi alkioiden merkitsemistä, alkioita koskevaa kirjanpitoa sekä alkioiden käsittelyyn ja säilytykseen käytettäviä tuotteita ja aineita. Lisäksi pykälässä säädettäisiin, että alkioiden tuotannossa käytetyistä aineista, hedelmöittymättömistä munasoluista ja hylätyistä alkiosta tulisi toimittaa näytteitä laboratoriotutkimuksia varten. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä edellä tarkoitetuista vaatimuksista sekä näytteiden toimittamisesta tutkittavaksi.

51 §. *Kotimaankauppaa varten hyväksytyn sperman keräysaseman taikka alkioiden keräysryhmän hyväksyminen ja toiminta.* Ehdotetut 47—50 §:n säännökset sperman keräysaseman taikka alkioiden keräysryhmän hyväksymisestä sekä hyväksytyn aseman tai ryhmän toimintaa koskevista vaatimuksista soveltuisivat riippumatta siitä, toimitetaanko kerättyä spermaa tai kerättyjä alkioita Suomen rajojen ulkopuolelle vai ei. Maassa harjoitetaan kuitenkin myös sellaista eläinten lisäystoimintaa, jota on pidettävä yleisen edun kuten eläinten geenivarojen säilyttämisen kannalta tärkeänä, mutta johon liittyvät kaupalliset intressit ovat vähäisiä. Jotta sperman tai alkioiden unionin sisäistä kauppaa koskevien direktiivien melko tiukat vaatimukset eivät estäisi tällaista toimintaa, pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kyseisen lisäystoiminnan osalta myönnettävästä, hyväksynnän edellytyksiä ja toiminnalle asetettuja vaatimuksia koskevasta poikkeuksesta.

Sperman keräysasema tai alkioiden keräysryhmä voitaisiin pykälän 1 momentin mukaan hyväksyä vain kotimaankauppaa varten, vaikka kaikki hyväksymiselle säädetyt edellytykset eivät täytyisi, jos keräysasemalla suoritettava sperman keräystoiminta tai keräysryhmän suorittama alkioiden keräys olisi tarpeen tietyn eläinlajin tai -rodun jalostustoiminnan turvaamiseksi tai alkuperäisrotujen geenivarojen säilyttämiseksi. Lisäksi edellytettäisiin, ettei poikkeaminen aiheuttaisi vaaraa eläintautien leviämisestä. Kansallisen eläingenivaraohjelman päätavoitteena on kannustaa kotimaisten kotieläinrotujen sekä niiden geenivarojen kestäväään käyttöön ja ylläpitoon. Alkuperäisrotujen säilyttämi-

nen keinollisella lisäämisellä voi tähdätä joko rodun säilymiseen luonnollisessa ympäristössä eli maatilojen eläintuotannossa taikka sperman keräämiseen säilöttäväksi geenipankkiin, josta sitä voidaan käyttää tarvittaessa. Esimerkiksi nautaroduista uhanalaisia alkuperäisrotuja ovat itäsuomenkarja ja pohjoissuomenkarja ja lammasroduista ahvenanmaanlammas sekä kainuunharmaa.

Alkuperäisrotujen lisäksi poikkeusta voitaisiin soveltaa tarvittaessa muihinkin eläinrotuihin tai eläinlajeihin, jos niiden jalostustoiminnan turvaaminen sitä edellyttäisi. Esimerkiksi kotimaankauppaa varten kerättävän hevosen sperman keräykseen liittyvät eläinten terveysvaatimukset ovat voimassa olevan lainsäädännön mukaan lievemmat kuin ulkomaille toimitettavan sperman keräystä koskevat vaatimukset. Pykälä mahdollistaa lievempien vaatimusten soveltamisen myös jatkossa, jos se on tarpeen suomalaisen hevosjalostustoiminnan turvaamiseksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin oikeudesta poiketa 1 momenttiin sisältyvän poikkeussäännöksen nojalla hyväksytyn sperman keräysaseman tai alkioiden keräysryhmän toimintaa koskevista vaatimuksista edellyttäen, että poikkeaminen ei aiheuttaisi vaaraa eläintautien leviämisestä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädettäisiin, minkä eläinlajien tai -rotujen osalta 1 momentissa säädettyä poikkeuksia voitaisiin soveltaa sekä miltä osin luvan myöntämisen edellytyksistä ja toimintaa koskevista vaatimuksista voitaisiin poiketa.

Jos sperman keräysaseman tai alkioiden keräysryhmän hyväksyntää haettaisiin ainoastaan kotimaankauppaa varten, asiasta tulisi ilmoittaa hakemuksessa. Pykälän nojalla hyväksytylle sperman keräysasemalle tai alkioiden keräysryhmälle ei voitaisi antaa Euroopan unionin lainsäädännössä tarkoitettua hyväksymisnumeroa, mutta sen sijasta sille annettaisiin kansallinen hyväksymistunnus.

52 §. *Spermavaraston hyväksyminen.* Spermavarastolla tarkoitetaan sperman keräysasemasta erillistä laitosta, joka voi säilyttää sperman keräysasemalla kerättyä spermaa ja käydä sillä kauppaa. Spermavarastossa voidaan säilyttää myös toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta tai muusta kuin jäsenvaltiosta tuotua spermaa, jos sperma on tuotu maahan noudattaen maahantuontia koskevia

säännöksiä. Muista jäsenvaltioista toimitettavan sperman on oltava kerätty kyseisen valtion viranomaisen hyväksymällä sperman keräysasemalla ja noudattaen sperman keräystä koskevia direktiivien vaatimuksia. Jäsenvaltioiden ulkopuolelta tuotavan sperman tulee täyttää eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetussa laissa ja sen nojalla säädetyt vaatimukset, joiden täytyminen tarkistetaan maahantulon yhteydessä suoritettavassa eläinlääkinnällisessä rajatarkastuksessa.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirasto hyväksyy spermavaraston hakemuksesta. Hyväksymisen edellytykset koskisivat spermavaraston tilojen ja välineiden asianmukaisuutta ja varaston henkilöstön pätevyyttä. Edellytyksistä säädettäisiin tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hakemuksen sisällöstä sekä hyväksymistä koskevasta menettelystä. Viimeksi mainituista voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Elin- ja eläinlääkintävirasto antaisi hyväksytyille spermavarastolle Euroopan yhteisön lainsäädännössä edellytetyn hyväksymisnumeron.

53 §. *Spermavaraston toimintaa koskevat vaatimukset.* Pykälässä säädettäisiin, millaista spermaa spermavarastossa voitaisiin säilyttää, sekä spermavaraston toiminnan järjestämisestä. Säännökset tähtäävät siihen, että sperman hyvä hygieeninen laatu ja vapaus eläintaudeista voidaan turvata ja että eri alkuperää olevat spermaerät voidaan pitää erillään toisistaan. Spermavarastossa voidaan lähtökohtaisesti säilyttää vain yhden eläinlajin spermaa. Pykälässä säädettäisiin myös spermaerien merkinnästä, spermaeriä koskevasta kirjanpidosta sekä sperman säilytykseen käytettävistä säiliöistä ja nesteistä. Mainituista seikoista sekä spermavaraston toiminnan järjestämisestä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

54 §. *Luvanvaraisessa toiminnassa tapahtuvat muutokset ja toiminnan valvonta.* Pykälässä säädettäisiin, että sperman keräysaseman, alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän taikka spermavaraston toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista tulisi ilmoittaa viipymättä hyväksymisestä vastaavalle viranomaiselle eli aluehallintovirastolle.

Lisäksi pykälässä säädettäisiin keinosiemennys- tai alkionsiirtotoimintaa varten hyväksytyjen laitosten ja toimijoiden valvonnasta. Sperman ja alkuiden unionin sisäistä kauppaa koskevien direktiivien mukaan mainittujen laitosten ja toimijoiden tulee olla säännöllisen viranomaisvalvonnan kohteena. Pykälässä ehdotetaan, että sperman keräys- asemien, alkuiden keräys- ja tuotantoryhmien ja spermavarastojen samoin kuin alkupe- räpitopaikassa tapahtuvan eläinten eristämisen valvonta kuuluisi kunnaneläinlääkärille. Kunnaneläinlääkäri vastaisi myös keräys- asemalle tuotavien eläinten ja niiden kanssa samassa pitopaikassa pidettävien muiden eläinten terveydentilaa koskevasta tarkastuk- sista ja tutkimuksista.

Sperman keräysasemien, spermavarastojen ja alkuiden keräys- ja tuotantoryhmien val- vonta on voimassa olevan eläintautilain no- jalla annetuilla alemmanasteisilla säännöksi- llä keskitetty aluehallintovirastolle lukuun ot- tamatta oriasemien valvontaa, joka kuuluu kunnaneläinlääkäreille. Kunnaneläinlääkärin roolin vahvistamista keinosiemennystoimin- nan valvonnassa puoltavat käytännön syyt, sillä asemat sijaitsevat usein kaukana alue- hallintovirastojen toimipisteistä. Unionin si- säiseen kauppaan hyväksytyiltä asemilta vie- dään säännöllisesti spermaa sekä jäsenvalti- oihin että unionin ulkopuolelle, mikä edellyt- tää, että viranomainen tarkastaa ja sinetöi lä- hetykset. Lainsäädännön selkeyteen ja yhtei- näisyyteen liittyvät syyt puoltavat lisäksi sitä, että eri eläinlajeja koskevan keinosiemennys- ja alkionsiirtotoiminnan eläintautien vastus- tamiseen liittyvä valvonta keskitetään samal- le viranomaiselle. Pykälään ehdotetun ase- tuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsä- talousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valvonnasta sekä sii- hen liittyvien tarkastusten ja tutkimusten ti- heydestä ja sisällöstä.

8 luku Eräiden muiden toimintojen luvanvaraisuus ja valvonta

55 §. *Lupa vesiviljelyeläinten kasvattami- seen ja perkaamiseen.* Vesiviljelyeläinten terveysdirektiivin mukaan yrityksillä, jotka kasvattavat kaloja, äyriäisiä tai nilviäisiä myytäväksi tai luovutettavaksi, tulee olla

toimivaltaisen viranomaisen lupa. Lupavaa- timuksesta ovat vapautettuja eräät pienet, vain paikallisesti toimivat yritykset. Lupa voidaan myöntää, jos yritys täyttää eläimiä koskevaan kirjanpitoon sekä eläintautien seu- rantaan, ennaltaehkäisyyn ja leviämisen es- tämiseen liittyvät direktiivin vaatimukset. Yrityksen ja sen erillisten eläinten- pitoyksiköiden tulee olla toimivaltaisen vi- ranomaisen valvonnassa, ja niillä tulee olla käytössään järjestelmä, joka mahdollistaa asetettujen vaatimusten seurannan ja valvon- nan. Direktiivin mukaan toimivaltaisen vi- ranomaisen lupa tulee olla myös laitoksella, jossa perataan sellaisista viljelylaitoksista tai sellaisilta alueilta tuotavia vesiviljelyeläimiä, joissa on todettu direktiivin liitteessä mainit- tu tauti. Mainitun perkaamon tulee luvan saamiseksi käsitellä jätevetensä siten, että taudit eivät pääse leviämään.

Luvanvaraisuutta koskevat vaatimukset on pantu täytäntöön vuonna 2008, jolloin eläin- tautilakiin lisättiin 14 a ja 14 b §. Ehdotettu pykälä vastaa mainittua 14 a §:ää. Sen mu- kaan vesiviljelyeläimiä kasvattavalta toimin- nanharjoittajalta vaaditaan Elintarviketurval- lisuusviraston lupa silloin, kun vesiviljely- eläimiä taikka niiden sukusoluja kasvatetaan ihmisravinnoksi, myytäväksi tai muutoin luovutettavaksi jatkokasvatusta varten taikka istutettavaksi mereen tai vesistöihin. Vesis- töllä tarkoitetaan vesilain mukaisia vesistöjä, joihin eivät kuulu esimerkiksi tekolammikot.

Lupavaatimuksesta olisivat voimassa ole- van lain tapaan kuitenkin vapautettuja erät toimijat, jotka lueteltaisiin pykälän 1 momen- tissa. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukai- sen koristevesieläinten kasvattajia koskevan poikkeuksen soveltaminen edellyttäisi, että kasvatuspaikan eli tekolammikon, akvaarion tai altaan poistovesi joko puhdistettaisiin itse tai johdettaisiin kunnalliseen jätevesijärjes- telmään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eräiltä perkaamotoiminnan harjoittajilta edellytettä- västä, Elintarviketurvallisuusviraston myön- tämästä luvasta. Perkaamalla tarkoitettaisiin lain 6 §:n mukaan elintarvikelaissa tarkoitet- tua elintarvikehuoneistoa, jossa perataan ka- loja. Lupaa vaadittaisiin toimijoilta, joiden perkaamossa perataan sellaisessa vesiviljely- laitoksessa kasvatettuja kaloja, jota koskisi- vat 23 §:ssä tarkoitetut, helposti leviävän

eläintaudin vuoksi asetetut kiellot, ehdot tai rajoitukset. Kyseessä olisi siis pitopaikka, jossa eläintautia esiintyisi tai epäiltäisiin esiintyvän. Luvanvaraista olisi myös perata sellaisessa viljelylaitoksessa kasvatettuja kaloja, joka sijaitisi helposti leviävän eläintaudin leviämisen estämiseksi perustetulla rajoitusvyöhykkeellä tai alueella, joka olisi 41 §:n nojalla luokiteltu luokkaan 4 tai 5 helposti leviävän eläintaudin esiintymisen vuoksi. Lupaa vaadittaisiin kuitenkin vain, jos perattavat kalat olisivat alttiita sille taudille, jonka vuoksi kiellot tai rajoitukset olisi asetettu, rajoitusalue perustettu taikka luokittelu otettu käyttöön.

56 §. Luvan hakeminen ja toiminnan valvonta. Pykälässä säädettäisiin lupaa koskevan hakemuksen sisällöstä, luvan myöntämisen edellytyksistä, toiminnassa tapahtuvien olennaisten muutosten ilmoittamisesta sekä luvan saaneen toiminnan valvonnasta. Säännökset vastaisivat voimassa olevan eläintautilain 14 b §:ää. Luvan peruuttamisesta säädettäisiin kuitenkin erikseen samassa yhteydessä kuin muistakin ehdotetun lain mukaisista hallinnollisista pakkokeinoista.

Luvan myöntäminen edellyttäisi, että hakemuksen liitteenä vaaditussa omavalvonnan kuvauksessa esitetyt toimet olisivat eläintautien vastustamiseksi riittäviä ja että toiminta täyttäisi eläintunnistusjärjestelmästä annetun lain 21 §:ssä säädetyt vaatimukset luettelon pitämisestä. Toiminnasta ei myöskään saisi aiheutua vakavaa vaaraa eläintautien leviämistä lähitöillä sijaitseviin pitopaikkoihin tai luonnonvaraisiin vesieläimiin. Perkaamotoimintaa koskevaa lupahakemusta ratkaistessa tulisi tapauskohtaisesti arvioida riittävä jätevesien käsittelymenetelmä, ja lähtökohtana olisi pidettävä ympäristöviranomaisten kullekin perkaamolle jo asettamia jätteiden ja jätevesien käsittelymenetelmiä. Vakavaa vaaraa voi aiheutua esimerkiksi perkaamosta, jonka välittömässä läheisyydessä on useita kalanviljelylaitoksia ja jonka jätevesijärjestelmän aiheuttamaa eläintautivaaraa ei saada poistettua tai alennettua hyväksyttävälle tasolle.

Toimijan tulisi pykälän 3 momentin mukaan ilmoittaa Elintarviketurvallisuusvirastolle toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista 30 vuorokauden kuluessa sekä pitää omavalvonnan kuvaus ajan tasalla.

Toiminnassa tapahtuva olennainen muutos voisi olla esimerkiksi toiminnan lopetus, omistajan vaihtuminen, yli puoli vuotta kestänyt toiminnan keskeytys taikka muutos viljeltävissä lajeissa, viljelylaitoksen rakenteessa, vesitysjärjestelmässä tai tuotantosuunnassa. Luvan saanutta toimintaa valvoisi kunnaneläinlääkäri. Valvontaan tulisi liittyä säännöllisiä tarkastuksia, joiden tiheydestä Elintarviketurvallisuusvirasto päättäisi riskinarvioinnin perusteella. Pykälän 4 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä luvan edellytyksistä, omavalvonnan kuvauksen sisällöstä, luvan hakemisesta noudatettavasta menettelystä ja toiminnan valvonnasta.

57 §. Karanteenin hyväksyminen ja toiminta. Pykälässä edellytettäisiin, että ehdotetun lain tai lailla täytäntöön pantavan Euroopan unionin säädöksen täytäntöönpanossa käytettävä karanteeni olisi aluehallintoviraston hyväksymä. Karanteenilla tarkoitetaan paikkaa, jossa eläimiä tai tavaroita pidetään eristyksestä eläintautien leviämisen estämiseksi. Karanteeneja tarvitaan esimerkiksi eläinten keinollisessa lisäämisessä toimitettaessa sperman keräämiseen käytettäviä eläimiä niiden pitopaikoista sperman keräysasemalle. Karanteeni voi olla myös edellytyksenä vesieläinten siirroille vesieläintautien vastustamiseksi luokiteltujen alueiden välillä. Lisäksi toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tuotavia eläimiä voidaan määrätä karanteeniin, jos niissä esiintyy tai epäillään esiintyvän vastustettavaa eläintautia tai jos eläimet eivät täytä niiden maahantulon edellytyksenä olevia vaatimuksia esimerkiksi siksi, ettei niille ole tehty tarvittavia tutkimuksia eläintautien varalta.

Voimassa olevan eläintautilain 14 §:n mukaan karanteenit hyväksyy Elintarviketurvallisuusvirasto. Ottaen huomioon aluehallintoviraston rooli lain mukaisena pääasiallisena lupaviranomaisena kuten eläinten keinollisessa lisäämisessä tarvittavien sperman keräysasemien hyväksyjänä, toimivalta karanteenien hyväksymisen suhteen ehdotetaan siirrettäväksi aluehallintovirastolle. Pykälässä ehdotetut karanteenin hyväksymisen edellytykset vastaisivat voimassa olevan eläintautilain 14 §:n säännöksiä. Karanteenitilan tai

-aseman tulisi olla mahdollisimman hyvin suojattu eläintautien leviämislähteenä. Tätä arvioitaessa merkitystä olisi muun muassa tilan tai aseman suunnittelulla, sijoituspaikalla ja rakenteellisilla seikoilla sekä karanteenin toiminnan ja sen valvonnan järjestämistavalla. Tilojen ja olosuhteiden tulisi olla sellaiset, että karanteenissa pidettävissä eläimissä mahdollisesti olevat eläintaudit eivät leviäisi karanteenin ulkopuolelle ja että eläintaudit eivät myöskään pääsisi leviämään karanteeniin sen ulkopuolelta. Arvioitaessa karanteenitilojen tai -aseman soveltuvuutta tarkoitukseensa tulisi ottaa huomioon karanteenissa pidettävät eläinlajit ja niiden karanteenitiloille tai -asemalle ja sen toiminnalle asettamat vaatimukset. Tarkempia säännöksiä karanteenin hyväksymisen edellytyksistä voitaisiin antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Jotta eläinten eristäminen onnistuisi vaaditulla tavalla, hyväksyttävän karanteenin olisi yleensä sijaittava erillään muista eläinten pitopaikoista. Eläinlajeista riippuen voi olla tarpeen järjestää eläinten ulkoilua varten aidattu tarha, jolloin olennaisista on estää karanteenissa pidettävien eläinten karkaaminen tarhasta sekä luonnonvaraisten eläinten pääsy tarhaan. Karanteenin asianmukaisuutta arvioitaessa on otettava huomioon muun muassa mahdollisuudet tilojen asianmukaiseen puhdistamiseen ja desinfiointiin. Kaloille tarkoitettujen karanteenin osalta on arvioitava karanteenin vesitystä eli sitä, mistä tulovesi otetaan ja mihin poistovesi johdetaan. Karanteenin asianmukainen toiminta saattaa edellyttää, että karanteenissa on riittävät tilat, pukuhuoneet ja suihkut henkilöstön sekä eläinten hoidosta ja tutkimisesta huolehtivien henkilöiden käyttöön sekä asianmukaiset tilat ja laitteet tarvittavien näytteiden ottamista ja niiden käsittelyä sekä eläimille tehtäviä tarkastuksia varten.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin karanteenin hyväksymistä koskevan hakemuksen sisällöstä ja hyväksymisen edellytyksistä. Karanteeni hyväksyttäisiin, jos 1 momentissa säädetyt edellytykset täyttyisivät. Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voitaisiin asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Momentissa asetettaisiin toiminnanharjoittajalle lisäksi velvollisuus ilmoittaa aluehallintovirastolle karanteenin

toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista. Pykälän 3 momentin mukaan kunnaneläinlääkäri vastaisi karanteenin valvonnasta ja suorittaisi karanteenissa säännöllisiä tarkastuksia. Hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä ja karanteenin valvonnasta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

9 luku

Eläinten ja tuotteiden siirrot Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä

58 §. *Eläimiä ja eläimistä saatuja tuotteita koskevat vaatimukset.* Pykälässä säädettäisiin vaatimuksista, jotka jäsenvaltioiden välillä siirrettävien eläinten ja niistä saatavien tuotteiden tulisi eläintautien leviämisen estämiseksi täyttää. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan Suomesta toiseen jäsenvaltioon tai toisesta jäsenvaltiosta Suomeen saisi toimittaa vain sellaisia eläimiä ja eläimistä saatuja tuotteita, jotka täyttävät Euroopan unionin lainsäädännössä asetetut eläintautien vastustamista koskevat vaatimukset. Säännös koski myös Suomesta toisen jäsenvaltion kautta muuhun kuin jäsenvaltioon tapahtuvaa kuljetusta sekä toisesta jäsenvaltiosta lähtöisin olevaa, Suomen kautta tapahtuvaa kuljetusta. Direktiiveillä jäsenvaltioiden välisessä kaupassa noudatettavat terveysvaatimukset on säädetty kaikkia merkittäviä tuotantolajilajeja sekä useita muitakin eläinlajeja koskien.

Unionin eläintauteja koskeva lainsäädäntö antaa jäsenvaltioille edelleen toimivaltaa säätää kansallisesti eläintautien leviämisen estämisestä maan sisällä tapahtuvissa siirroissa. Jäsenvaltioiden on unionin lainsäädännön mukaan kuitenkin edellytettävä, että toisiin jäsenvaltioihin toimitettavat eläimet ja tuotteet täyttävät vähintään samat vaatimukset kuin joita noudatetaan valtion sisäisessä kaupassa. Momentissa säädettäisiin, että Suomesta toimitettavista eläimistä tai tuotteista ei saisi aiheutua minkään vastustettavan eläintaudin leviämisen vaaraa.

Unionin lainsäädännössä jäsenvaltioille annetaan lisäksi mahdollisuus hakea eräiden eläintautien osalta taudista vapaan maan asemaa eli niin sanottuja lisävakuuksia. Lisävakuudet saanut jäsenvaltio voi vaatia maa-

han tuotavien eläinten osalta harmonisoituja vaatimuksia tiukempien vaatimusten täyttymistä kuten selvitystä siitä, että eläimet on tutkittu kyseessä olevan taudin varalta tai että niiden lähtökarja tai -valtio on virallisesti vapaa kyseisestä taudista. Mainittuihin lisävaatimuksiin perustuvat tuontivaatimukset perustuvat kuitenkin unionin säännöksiin, eikä niistä siten ole tarpeen ottaa huomioon pykälässä erikseen.

Pykälän 2 momentin mukaan eläinten ja niistä saatujen tuotteiden mukana tulisi olla tarvittavat viralliset terveystodistukset ja muut asiakirjat, joilla eläinten tai tuotteiden siirtokelpoisuus jäsenvaltioiden välillä voidaan osoittaa. Eläinten ja tuotteiden tulisi lisäksi olla merkittyjä niiden tunnistettavuuden takaamiseksi. Kaikkia eläimiä ei kuitenkaan tarvitsisi merkitä yksilöllisesti, vaan eräkohtaiset merkinnät olisivat myös mahdollisia eräissä tapauksissa. Momentissa säädettäisiin lisäksi, että eläinten tai tuotteiden siirtokelpoisuutta koskevien vaatimusten täyttymisestä vastaisi eläimiä tai tuotteita siirtävä toimija.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi lemmikkieläinasetuksen täytäntöönpanoon liittyvä säännös, jonka mukaan mainitun asetuksen 5 artiklan mukaisen todistuksen lemmikkieläimelle eli niin sanotun lemmikkieläinpassin voisi myöntää eläinlääkäri eli lain määritelmän mukaan henkilö, jolla on eläinlääkäriammatin harjoittamisesta annetussa laissa tarkoitettu oikeus harjoittaa eläinlääkäriammattia Suomessa. Säännös vastaisi voimassa olevaa asetuksentasoista säännöstä.

Lemmikkieläinasetuksen mukaisia todistuksia käytetään koirien, kissojen ja frettien siirtämiseen jäsenvaltioiden välillä. Lisäksi todistuksia käytetään lemmikkieläinten tuonnissa muusta kuin jäsenvaltiosta silloin, kun kyse on jostakin jäsenvaltiosta lähteneen lemmikin palaamisesta takaisin unionin alueelle.

Lemmikkieläinasetuksen mukaiset todistukset eivät ole unionin lainsäädännössä tarkoitettuja virallisia terveystodistuksia, joiden myöntämiseen ovat oikeutettuja vain viranomaisasemassa toimivat eläinlääkärit, vaan lemmikkieläinasetuksen mukaan todistuksen voi myöntää muukin eläinlääkäri, jonka jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen on hyväksynyt. Oikeus todistuksen antamiseen

on kytketty voimassa olevaan ammatinharjoittamisoikeuteen Suomen lisäksi useissa muissa jäsenvaltioissa kuten Ruotsissa ja Tanskassa. Suomessa todistuksia myöntävät pääasiassa eläinlääkäripalveluja tarjoavat kunnaneläinlääkärit sekä ne yksityistä pieneläinpraktiikkaa harjoittavat eläinlääkärit, jotka muutenkin huolehtivat kyseisten lemmikkieläinten hoidosta ja rokottamisesta.

Lemmikkieläintä koskevaan todistukseen kirjataan lemmikkieläimen tunnistustiedot sekä sille annetut, eläimen siirtokelpoisuuteen vaikuttavat rokotukset ja käsittelyt. Eläinlääkäri täydentää lemmikkieläinpassin tietoja sitä mukaa kuin rokotuksia tai käsitteilyjä uusitaan tai eläimelle annetaan uusia rokotuksia tai käsittelyjä. Kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuvaa lemmikkieläinten kuljetusta varten vaaditaan lisäksi todistukseen merkitty eläinlääkärin varmistus siitä, että eläimet ovat kliinisesti terveitä ja kestävät kuljetuksen määräpaikkaansa. Merkintä ja tätä varten suoritettu eläinlääketieteellinen tutkimus voidaan tehdä enintään 24 tuntia ennen eläinten siirtämistä.

Lemmikkieläimelle annettava todistus on eläinlääkinnällinen todistus, jossa eläinlääkäriammatin harjoittaja vakuuttaa ammattihenkilönä suorittaneensa eläimelle tietyt eläinlääkinnälliset toimenpiteet. Todistuksen antaminen ei siten ole luonteeltaan tai unionin säännösten mukaisesti julkinen hallinto-tehtävä, eikä ehdotetulla säännöksellä ole siten kytkentää julkisen hallintotehtävän siirtämistä koskevaan perustuslain 124 §:ään. Eläinlääkärin ammatti on lisäksi säännelty ammatti, jonka harjoittajat ovat erityisen, eläinlääkäriammatin harjoittamisesta annettulla lailla säädetyn valvonnan piirissä, mikä takaa mahdollisuuden kontrolloida todistusten antamiseen ja todistusmerkintöjen tekoon liittyvän toiminnan asianmukaisuutta.

Pykälän 4 momentin mukaan tarkemmat, Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämät säännökset eläinten ja tuotteiden siirtokelpoisuutta koskevista ehdoista ja rajoituksista, eläinten ja tuotteiden mukana vaadittavista asiakirjoista sekä toimitettavien eläinten ja tuotteiden merkitsemisestä annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Vesiviljelyeläinten ja koristevesieläinten mukana vaadittavista terveystodistuksista säädetään lisäksi neuvoston direktiivin

2006/88/EY täytäntöönpanosta vesiviljely-eläinten ja niistä saatavien tuotteiden markkinoille saattamista ja yhteisöön tuontia koskevien edellytysten ja todistusvaatimusten osalta ja tartunnanlevittäjälajien luettelon vahvistamiseksi annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 1251/2008.

59 §. Siirtokiello äkillisen taudinpurkauksen vuoksi. Jäsenvaltioiden on unionin säädösten mukaan ilmoitettava muille jäsenvaltioille ja komissiolle paitsi taudeista, joista on erikseen säädetty ilmoitusvelvollisuus, myös muista vakavista uhkista ihmisten tai eläinten terveydelle. Useimmissa tapauksissa jäsenvaltion toteuttamien alueellisten toimien kuten vyöhykkeiden perustamisen ja niitä koskevien siirto rajoitusten asettamisen lisäksi ei ole tarvetta ryhtyä muihin toimenpiteisiin jäsenvaltioiden välisen kaupan rajoittamiseksi. Vakavampien tautien kuten suu- ja sorkkataudin tai korkeapatogeenisen lintuinfluenssan esiintyessä komissio voi päätöksellään rajoittaa eläinten tai tuotteiden kuljetusta siitä valtiosta, jossa tautia esiintyy. Näihin suojapäätöksiin sisältyvät kiellot ja rajoitukset voivat olla pidemmälle meneviä kuin vyöhykkeisiin liittyvät rajoitukset. Suojapäätökset voivat olla sellaisenaan toimijoita velvoittavia tai edellyttää jäsenvaltioiden toteuttavan toimenpiteitä kuljetusten rajoittamiseksi.

Unionin tasolla tehtävien suojapäätösten lisäksi jäsenvaltiolla on tietyn edellytyksin oikeus tehdä kansallinen suojapäätös eli kieltää väliaikaisesti tuonti toisesta jäsenvaltiosta. Edellytyksenä on, että eläintauti on vakava ja että kyseinen jäsenvaltio ei ole huolehtinut taudin leviämisen estämisestä kaupan yhteydessä. Päätöksestä on ilmoitettava heti Euroopan komissiolle, joka voi joko itse ryhtyä toimenpiteisiin taudin leviämisen estämiseksi tai ilmoittaa jäsenvaltiolle, että se pitää sen toteuttamia suojatoimenpiteitä perusteellomina.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriölle oikeus päätöksellään kieltää eläinten, niistä saatujen tuotteiden sekä eläinten ja tuotteiden kanssa kosketuksessa olleiden kuljetusvälineiden, muiden esineiden ja aineiden siirrot jostakin toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tai Suomen kautta toiseen jäsenvaltioon tai muuhun kuin jäsenvaltioon taikka rajoittaa mainittuja siirtoja ti-

lanteissa, joissa kyseisessä jäsenvaltiossa esiintyisi helposti leviävää, vaarallista tai uutta vakavaa eläintautia. Siirtoja voitaisiin rajoittaa myös asettamalla Suomeen tuotaville eläimille määräaikaista käyttörajoituksia. Siirroille voitaisiin lisäksi asettaa esimerkiksi kuljetusvälineiden puhdistusta tai desinfiointia koskevia ehtoja.

Edellä tarkoitetuissa tilanteissa maa- ja metsätalousministeriöllä olisi myös oikeus Suomesta kyseiseen jäsenvaltioon suuntautuvan viennin kieltämiseen tai rajoittamiseen tarvittaessa taikka vientiä koskevien ehtojen asettamiseen. Rajoitus voisi koskea esimerkiksi taudille alttiiseen lajiin kuuluvien eläinten vientiä teurastettaviksi. Edellytyksenä kiellolle tai rajoitukselle olisi, että 58 §:n nojalla säädettävät vaatimukset, unionin säädösten mukaiset vaatimukset taikka kyseisen jäsenvaltion omat toimenpiteet eivät olisi riittäviä eläintaudin leviämisen estämiseksi tai että komission päätöksessä edellytettäisiin kansallista päätöstä siirtokiellosta tai -rajoituksesta yksittäisestä jäsenvaltiosta tuotavien tai tähän jäsenvaltioon vietävien eläinten, tuotteiden, kuljetusvälineiden, esineiden tai aineiden osalta.

Tilanteissa, joissa Suomessa esiintyy helposti leviävää, vaarallista tai uutta vakavaa eläintautia, Suomesta muihin jäsenvaltioihin tapahtuva eläinten ja niistä saatujen tuotteiden vienti rajoitusvyöhykkeeltä tai rajoitusalueelta estyisi tai vaikeutuisi väliaikaisesti alueellisten kuljetusrajoitusten vuoksi. Tämän lisäksi komissio voi tehdä Suomea koskevan suojapäätöksen, joka voi olla suoraan sovellettava tai edellyttää joitakin kansallisia kiello- tai rajoitustoimia. Lisäksi eräiden vakavimpien tautien kuten suu- ja sorkkataudin esiintyessä jäsenvaltioiden saatetaan olettaa myös jo heti taudinpurkauksen alkuvaiheessa omatoimisesti estävän eläinten sekä niiden lihan ja lihasta saatujen tuotteiden viennin muihin jäsenvaltioihin siihen saakka, kunnes taudin laajuus on tiedossa ja asiasta on tehty päätös yhteisön tasolla. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että maa- ja metsätalousministeriö voisi päätöksellään kieltää eläinten tai tuotteiden siirrot toisiin jäsenvaltioihin tai niiden kautta muihin kuin jäsenvaltioihin taikka rajoittaa mainittuja siirtoja tai asettaa niille ehtoja, jos lakiin tai unionin säädöksiin perustuvat muut vaatimukset eivät olisi riit-

täviä taudin leviämisen estämiseksi tai jos Euroopan komission Suomelle osoittama suojapäätös edellyttäisi Suomesta muihin jäsenvaltioihin suuntautuvaa vientiä koskevia tilapäisiä kieltoja, rajoituksia tai ehtoja.

Ehdotetun 3 momentin mukaan pykälässä tarkoitettu maa- ja metsätalousministeriön päätös julkaistaisiin Suomen säädöskokoelmassa, eikä sen osalta sovellettaisi hallintolain 9 ja 10 luvun säännöksiä hallintopäätöksen tiedoksiannosta. Elintarviketurvallisuusviraston olisi lisäksi tiedotettava päätöksestä niitä muun muassa viraston pitämien rekisterien ansiosta tiedossa olevia toimijoita, joita päätös koskisi. Tiedottamistapa riippuisi etenkin päätöksen kohteena olevien toimijoiden määrästä.

60 §. Toimijan rekisteröitymisvelvollisuus ja rekisteröintimenettely. Voimassa olevan eläintautilain 12 g ja 12 h §:ssä säädetään Euroopan unionin sisämarkkinoilla toimivien eläinten ja niistä saatavien tuotteiden tuojien ja viejien velvollisuudesta rekisteröityä Elintarviketurvallisuusviraston pitämään rekisteriin, jos eläimistä tai tuotteista voi aiheutua vastustettavan eläintaudin tai uuden vakavan eläintaudin leviämisen vaaraa. Rekisteröintiin liittyvistä velvoitteista säädetään neuvoston direktiivissä 90/425/ETY sekä neuvoston direktiivissä 1992/65/ETY. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella rekisteröitymisvelvollisuus on rajattu koskemaan vain tiettyihin lajeihin kuuluvien eläinten sekä niiden alkioiden ja sukusolujen tuojia ja viejiä, eikä se siten liity esimerkiksi elintarvikkeiden tuontiin tai vientiin.

Ehdotettuun toimijoiden rekisteröintiä koskevaan pykälään olisi perusteltua tehdä vastaava raja. Pykälässä rekisteröintiä koskevan vaatimuksen ulkopuolelle rajattaisiin lisäksi sperman tai alkioiden toimittaminen hyväksytyltä sperman keräysasemalta tai hyväksytystä spermavarastosta taikka hyväksytyn alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän tiloista. Mainitut laitokset tai toimijat rekisteröidään niiden hyväksymisen yhteydessä, ja ne käyttävät unionin sisämarkkinoilla toimissaan niille myönnettyä hyväksymisnumeroa.

Rekisteröintiä haettaisiin nykyiseen tapaan Elintarviketurvallisuusvirastolta. Rekisteröinnin edellytyksenä olisi, että eläimiä, alkioita tai sukusoluja vastaanottavalla toimijalla

olisi käytössään tilat, joissa eläimet voitaisiin tarvittaessa pitää eristyksissä. Vesieläimiä vastaanottavalla toimijalla olisi oltava käytössään karanteeni, jos kyseiset vesieläimet olisi asetettava karanteeniin maahantulon yhteydessä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin rekisteröintiä koskevan hakemuksen sisällöstä ja rekisteröinnin voimassaoloajasta. Rekisteröinti olisi ehdotuksen mukaan voimassa kolme vuotta siitä, kun sitä koskeva hakemus olisi tullut vireille viranomaisessa. Rekisteröinti uusittaisiin hakemuksesta. Voimassa olevan eläintautilain mukaan rekisteröinti on voimassa vain vuoden kerrallaan. Toimijoiden hallinnollisen taakan ja Elintarviketurvallisuusviraston työmäärän vähentämiseksi rekisteröinnin voimassaoloaikaa olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista pidentää. Pysyvää rekisteröintiä ei kuitenkaan voida pitää perusteltuna, sillä se vaikeuttaisi rekisterin pitämistä ajan tasalla.

Pykälään ehdotetaan lisäksi säännöstä, jonka mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto olisi toimivaltainen viranomaisen rekisteröimään ne sirkukset, joiden rekisteröitymisvelvollisuudesta säädetään sirkuseläinten kuljetamiseen jäsenvaltioiden välillä sovellettavista eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista annetun komission asetuksen (EY) N:o 1739/2005 4 artiklassa. Asetuksen mukaan sirkuksen on jätettävä rekisteröintihakemus 40 vuorokautta ennen kuin se siirtyy ensimmäisen kerran toiseen jäsenvaltioon. Sirkus voi siirtyä jäsenvaltiosta toiseen ainoastaan, jos se on rekisteröity. Lisäksi asetuksessa säädetään sirkuksen pitäjän velvollisuuksista. Sirkusten rekisteröintiin ei sovellettaisi ehdotetun 4 momentin lisäksi muita pykälän säännöksiä lukuun ottamatta 3 momentin säännöstä hakemuksen sisällöstä.

Pykälän 5 momenttiin sisältyisi asetuksen antovaltuus, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyt tarkemmat säännökset niistä eläimistä, alkioista ja sukusoluista, joita voivat siirtää jäsenvaltioiden välillä vain rekisteröidyt toimijat.

61 §. Toimijan hyväksyntää edellyttävät eläinten ja sukusolujen siirrot. Pykälässä säädettäisiin niistä eläimiä, alkioita tai sukusoluja jäsenvaltioiden välillä siirtävistä toimijois-

ta, joilta Euroopan unionin säädösten täytäntöön panemiseksi vaadittaisiin etukäteen tapahtuva hyväksyntä. Ehdotettu sääntely vastaisi pääpiirteissään voimassa oleviin asetuksiin sisältyviä säännöksiä.

Eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä siipikarjan ja siitosmunien kaupassa ja tuonnissa kolmansista maista annetussa neuvoston direktiivissä 90/539/ETY edellytetään eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta hyväksyntää pitopaikalta, josta toimitetaan toiseen jäsenvaltioon siipikarjaa ja siipikarjan siitosmunia. Lisäksi eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä lampaiden ja vuohien kaupassa annetussa neuvoston direktiivissä 91/68/ETY sekä eläinten terveyteen liittyvistä ongelmista yhteisön sisäisessä nautaeläinten ja sikojen kaupassa annetussa neuvoston direktiivissä 64/432/ETY edellytetään eläinten keräyskeskusten sekä eläinvälittäjien hyväksyntää. Eläinvälittäjiä koskevat säännökset ovat tosin hieman tulkinnanvaraisia, sillä niissä käytetään sekä käsitettä rekisteröinti että hyväksyminen. Säännöksiin sisältyy kuitenkin sellaisia vaatimuksia, joita on tarkoituksenmukaisempaa kontrolloida hyväksyntä- kuin rekisteröintimenettelyn kautta. Ehdotettu pykälä koskisi näin ollen myös sellaisia eläimiä jäsenvaltioiden välillä siirtäviä eläinvälittäjiä, jotka kokoavat eläimiä omiin tiloihinsa.

Neuvoston direktiivissä 92/65/ETY säädetään hyväksytyistä yhteisöistä, laitoksista tai keskuksista, joilla on oikeus poiketa eräistä eläinten siirtokelpoisuutta koskevista Euroopan unionin lainsäädännön vaatimuksista. Poikkeaminen koskee vain siirtoja, jotka tapahtuvat kahden hyväksynnän saaneen toimijan välillä. Mainitun, suljetun toimijaryhmän sisäisiä siirtoja koskevan poikkeuksen käyttäminen ei ole kuitenkaan yleistä, sillä poikkeusmahdollisuutta hyödyntävät toimijat eivät voi samanaikaisesti hankkia eläimiä muilta kuin hyväksytyiltä toimijoilta. Direktiivissä säädetään lisäksi, että apinoiden siirrot jäsenvaltioiden välillä ovat sallittuja vain kahden hyväksytyn yhteisön, laitoksen tai keskuksen välillä. Suomessa mainittuna yhteisönä, laitoksena tai keskuksena voisi olla eläinsuojelulain 20 §:ssä tarkoitettu eläintarha tai koe-eläintoiminnasta annetussa laissa (62/2006) tarkoitettu koe-eläinlaitos. Voi-

massa olevan lainsäädännön mukainen apinoiden siirtoja koskeva hyväksyntä on ainoastaan yhdellä toimijalla, Korkeasaaren eläintarhalla.

Mainittujen unionin säännösten täytäntöön panemiseksi pykälässä edellytettäisiin hyväksyntää siipikarjaa ja niiden siitosmunia jäsenvaltioiden välillä siirtäviltä toimijoilta sekä keräyskeskuksilta ja eläinvälittäjiltä. Lisäksi apinoita saisi toimittaa toiseen jäsenvaltioon vain kyseistä tarkoitusta varten hyväksytty eläinsuojelulain 20 §:ssä tarkoitettu eläintarha tai koe-eläintoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu koe-eläinlaitos. Pykälässä säädettäisiin lisäksi, että eläintarha tai koe-eläinlaitos saisi toimittaessaan muita eläimiä kuin apinoita toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevaan hyväksytyyn yhteisöön, laitokseen tai keskukseseen taikka vastaanottaessaan niitä tällaisesta yhteisöstä, laitoksesta tai keskuksesta poiketa eläinten siirtokelpoisuutta koskevista vaatimuksista Euroopan unionin lainsäädännössä sallitulla tavalla vain, jos se olisi hyväksytty tätä tarkoitusta varten. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin säännökset mainituista poikkeuksista.

Pykälässä säädettäisiin lisäksi, että 60 §:n säännökset toimijan velvollisuudesta hakea rekisteröintiä eivät koskisi hyväksynnän saanutta toimijaa.

62 §. Hyväksymisen edellytykset ja hyväksymismenettely. Aluehallintovirasto hyväksyisi 61 §:ssä tarkoitetut toimijat hakemuksista. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin hyväksymisen edellytyksistä, jotka liittyisivät toiminnan kohteena olevien eläinten jäljitettävyyteen ja eläintaudeista vapauteen sekä mahdollisuuteen seurata eläinten terveydentilaa ja vastustaa eläntautien leviämistä toiminnassa. Siipikarjan pitopaikkaa, eläinten keräyskeskusta ja eläinvälittäjää koskien säädettäisiin myös toimintaan käytettäviä tiloja koskevista vaatimuksista. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä toimijoiden hyväksymisen edellytyksistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hyväksymistä koskevan hakemuksen sisällöstä. Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voitaisiin asettaa eläntautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Hyväksynnän kohteena olevassa toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista tulisi ilmoittaa vii-

pymättä aluehallintovirastolle. Hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä sekä hyväksytyjen toimijoiden valvonnasta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Elintarviketurvallisuusvirasto antaisi pykälän 4 momentin nojalla hyväksytylle toimijalle 61 §:n perusteluissa mainituissa unionin säädöksissä tarkoitetun hyväksymisnumeron.

63 §. Lupa luonnonvaraisten eläinten sekä mikrobien, loisten ja näyte-erien toimittamiseen toisesta jäsenvaltiosta. Pykälässä asetettaisiin unionin eläintautisäädösten sallimalla tavalla luvanvaraiseksi eräiden luonnonvaraisten eläinten ja niiden alkioiden ja sukusolujen sekä eläintautia aiheuttavien mikrobien ja loisten sekä niitä sisältävien tuotteiden tuonti toisesta jäsenvaltiosta Suomeen. Tuontiluvalla voitaisiin tuoda myös sellaisia tutkimustarkoitusta varten tarkoitettuja näyte-eriä, jotka sisältäisivät eläviä eläimiä, alkioita tai sukusoluja ja jotka eivät täyttäisi niitä vaatimuksia, jotka kyseessä olevaan eläinlajiin kuuluvien eläinten tai niiden alkioiden tai sukusolujen tuontia muuten koskevat. Tuontiluvalla tuotavat näyte-erät tulisi hävittää tutkimuksen päättymisen jälkeen.

Vain tuontiluvalla Suomeen voitaisiin tuoda luonnonvaraisia nisäkkäitä ja lintuja sekä istutukseen tai tutkimuksiin tarkoitettuja vesieläimiä. Mainittujen luonnonvaraisten eläinten sekä mikrobien tai loisten tuontivaatimuksia ei ole Euroopan unionissa harmonisoitu, eikä niistä ole mahdollista säätää kattavasti etukäteen. Mainittujen eläinten, mikrobien ja loisten tuontiin voi kuitenkin liittyä niin merkittävää vaaraa ihmisten ja eläinten terveydelle, että luvan vaatiminen on näiden turvaamiseksi välttämätöntä. Ehdotettu sääntely vastaisi pääosin voimassa olevan eläintautilain nojalla annettuja säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto myöntäisi luvan hakemuksesta. Lupa myönnettäisiin, jos tuonnista ei aiheutuisi eläintautien leviämisen vaaraa. Eläintautivaaraa aiheuttavien mikrobien ja loisten sekä näyte-erien tuontia sallittaessa olisi muun muassa kiinnitettävä huomiota siihen tarkoitukseen, johon mainittuja mikrobeja, loisia ja eriä käytettäisiin, olosuhteisiin, joissa niitä käsiteltäisiin sekä mikrobeja, loisia ja näyte-eriä käsittelevien henkilöiden ammattitaitoon. Hyväksymistä koskevaan

hakemukseen tulisi liittää kuvaus toiminnasta, jota varten eläimet tai tuotteet tuotaisiin Suomeen, sekä eläintautien leviämisvaaran arvioimiseksi tarvittavat selvitykset. Luvassa tulisi asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömät lupaehdot. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi, että 60 §:n säännökset toimijan velvollisuudesta hakea rekisteröintiä eivät koskisi tuontiluvalla tapahtuvaa toimintaa. Tarkempia säännöksiä tuontiluvan hakemisessa noudatettavasta menettelystä voitaisiin antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Koska pykälässä tarkoitettuna lupaviranomaisena toimisi Elintarviketurvallisuusvirasto, jolla on myös itsellään tarve tuoda Suomeen tutkimustoimintaansa varten näyte-eriä sekä eläintautien leviämisvaaraa aiheuttavia mikrobeja, loisia ja niitä sisältäviä tuotteita muista jäsenvaltioista, pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi viraston oikeudesta tuoda näitä eläimiä ja tuotteita maahan ilman tuontilupaa. Tuonti edellyttäisi, ettei eläimistä tai tuotteista aiheutuisi eläintautien leviämisen vaaraa.

64 §. Tarkastukset. Euroopan unionin lainsäädännön mukaan eläinlääkintäviranomaiset valvovat eläinten ja niistä saatavien tuotteiden unionin sisäistä kauppaa koskevien terveysvaatimusten noudattamista ensisijaisesti lähtömaassa. Vastaanottajavaltiossa eläimille ja tuotteille tehdään viranomaistarkastuksia vain poikkeustapauksissa sekä pistokoelunotuksella lainsäädännön noudattamisen valvomiseksi. Tarkastus voidaan myös tehdä, jos on olemassa epäily, ettei tuontierä täytä sitä koskevia vaatimuksia tai että tuontierään sisältyvissä eläimissä tai tuotteissa on tarttuvaa eläintautia. Euroopan unionin sisäiseen kauppaa liittyvistä tarkastuksista säädetään neuvoston direktiivissä 90/425/ETY.

Määränpäämaassa tuojalla on kuitenkin velvollisuus tarkastaa saapuvat eläimet ja tuotteet, niiden mukana seuraavat terveystodistukset ja muut asiakirjat heti eläinten tai tuotteiden maahantulon yhteydessä. Tarkastuksen tarkoituksena on varmistaa, että eläinten tai tuotteiden mukana on vaaditut asiakirjat ja että eläinten tunnistusmerkinnät vastaavat asiakirjoissa ilmoitettuja merkintöjä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tästä toimijan tarkastusvelvollisuudesta. Koska eläimistä saatavien elintarvikkeiden tarkastamisesta

säädetään elintarvikelaissa ja sen nojalla ja sivutuotteiden tarkastamisesta säädettäisiin erikseen, säännös rajattaisiin koskemaan ainoastaan eläviä eläimiä, alkioita ja sukusoluja. Niistäkin tarkastusvelvollisuus koskisi ainoastaan sellaisia, joista voisi aiheutua vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin leviämisen vaaraa. Tarkastamisvelvollisuuden piiriin kuuluvat eläimet, alkioita ja sukusolut määriteltäisiin ehdotetun pykälän 4 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Jos tarkastuksessa havaittaisiin, että tuontierä ei täytä sille säädettyjä vaatimuksia, erä tulisi säilyttää määräpaikassa siihen asti, kunnes valvontaviranomainen on tarkastanut sen ja päättänyt jatkotoimenpiteistä.

Kuitenkin silloin, kun erän määräpaikkana on sellainen keräyskeskus tai teurastamo, joka on valvontaviranomaisen päivittäisessä valvonnassa, tarkastuksen tekisi toimijan sijasta kyseinen valvontaviranomainen. Lisäksi toimivaltainen viranomainen voisi pykälän 2 momentin mukaan myös suorittaa tarkastuksia pistekoeluontoisesti sen varmistamiseksi, että eläinten, alkioiden tai sukusolujen siirto- kelpoisuutta koskevat vaatimukset täyttyvät. Tarkastusten yhteydessä voitaisiin ottaa näytteitä. Tarkastus suoritettaisiin eläinten tai tuotteiden määräpaikassa. Jos eläviä eläimiä olisi jo ehditty toimittaa määräpaikasta eteenpäin, tarkastus voitaisiin suorittaa eläinten senhetkessä pitopaikassa.

Ehdotetun 3 momentin mukaan toimijan tulisi tarkastaa myös eläimet, alkioita ja sukusolut, jotka se aikoo toimittaa toiseen jäsenvaltioon ja joista voi aiheutua vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin leviämisen vaaraa. Tämä velvollisuus koskisi kuitenkin vain niitä muihin jäsenvaltioihin toimitettavia eriä, joiden mukana ei vaadittaisi eläintautien vastustamista koskevien vaatimusten täytymisen osoittamiseksi virallista terveystodistusta. Jos todistus vaadittaisiin, tarkastuksen suorittaisi ja todistuksen tai asiakirjan antaisi kunnaneläinlääkäri. Koska teurastamojen, riistan käsittelylaitosten ja niiden yhteydessä olevien laitosten valvonnasta vastaisi ehdotetun lain mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto, niissä myös tarkastuksen suorittajana olisi kunnaneläinlääkäriin sijasta mainittu viranomainen. Eläimistä, alkioista ja sukusoluista, jotka olisi tuonnin yhteydessä tarkastettava,

säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Näitä olisivat voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti esimerkiksi naudat, siat, hevoset, lampaat, vuohet, siipikarja sekä näiden eläinten sukusolut ja alkioita. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin lisäksi antaa tarkempia säännöksiä tarkastuksen suorittamisesta.

65 §. Eläimiä, alkioita ja sukusoluja koskevien tietojen ja asiakirjojen säilyttäminen. Pykälässä säädettäisiin lähetysten jäljitettävyyden varmistamiseksi sille, joka toimittaa eläimiä, alkioita tai sukusoluja toisesta jäsenvaltiosta tai toiseen jäsenvaltioon, velvollisuus säilyttää lähetystä koskevia tietoja viiden vuoden ajan. Tiedot tulisi säilyttää muun muassa toimitettuun erään sisältyvistä eläimistä, alkioista ja sukusoluista, niiden lähetäjästä ja vastaanottajasta, lähtö- ja määräpaikasta sekä lähetysten mukana seuraavista virallisista terveystodistuksista ja muista asiakirjoista. Erän vastaanottajalla olisi velvollisuus säilyttää viiden vuoden ajan lähetysten mukana seuranneita virallisia terveystodistuksia.

Ehdotettu pykälä perustuu neuvoston direktiivin 90/425/ETY säännöksiin. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset niistä eläimistä, alkioista ja sukusoluista, joita koskevat tiedot ja terveystodistukset olisi säilytettävä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin lisäksi antaa tarkempia säännöksiä säilytettävistä tiedoista.

66 §. Virallisen terveystodistuksen tietojen tallettaminen sähköiseen Traces-tietojärjestelmään. Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden yhteisön sisäiseen kauppaan liittyvän yhdenmukaisen todistusmallin ja tarkastuspöytäkirjan hyväksymisestä annetussa komission asetuksessa EY N:o 599/2004 säädetään eläinten tai niistä saatujen tuotteiden mukana vaadittavan virallisen terveystodistuksen muodosta ja sisällöstä. Asetusta ei kuitenkaan sovelleta kaikkiin virallisiin terveystodistuksiin kuten luokkiin 1—5 jaettuun vesialueiden välisissä siirroissa vaadittaviin terveystodistuksiin taikka rajoitusvyöhykkeeltä siirrettävien eläinten tai tuotteiden alkuperän ja eläintaudista vapauden osoittamiseksi vaadittaviin todistuksiin. Asetus ei myöskään sovellettu niihin lemmik-

kieläimiä koskeviin terveystodistuksiin, joita säädetään lemmikkieläinasetuksessa.

Yhtenäisen mallin mukaisten terveystodistusten laatimista ja lähettämistä varten on luotu sähköinen TRACES-niminen tietojärjestelmä. TRACES on lyhenne sanoista Trade Control and Expert System. Järjestelmä on kehitetty varmentamaan elävien eläinten ja eläinperäisten tuotteiden jäljitettävyyttä ja valvonta niin unionin sisäisessä kaupassa kuin tuotaessa eläimiä tai tuotteita Euroopan unionin alueelle. Tietojärjestelmän käyttöön otosta säädetään Traces-järjestelmän käyttöönotosta ja päätöksen 92/486/ETY muuttamisesta annetussa komission päätöksessä 2004/292/EY. Terveystodistus laaditaan TRACES-järjestelmässä erää koskevan lähtötarkastuksen yhteydessä, ja se tulostetaan järjestelmästä seuraamaan erän mukana. Laadittu todistus lähetetään myös tietojärjestelmän välityksellä sähköisesti vastaanottajavaltion toimivaltaiselle viranomaiselle. Jos erä tarkastetaan kyseisessä valtiossa, tämän valtion viranomainen tallentaa tarkastusta koskevat tiedot TRACES-järjestelmään.

Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin TRACES-tietojärjestelmän käytöstä jäsenvaltioiden välillä tapahtuvissa eläinten, alkuiden ja sukusolujen siirroissa. Järjestelmää käytettäisiin terveystodistusten laatimiseen ja lähettämiseen, ellei Euroopan unionin lainsäädännössä toisin säädettäisi. Pykälään ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädettäisiin, miltä osin terveystodistukset tulisi laatia ja lähettää Traces-järjestelmän avulla. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä järjestelmän käytöstä todistusten laatimisessa ja lähettämisessä.

Pykälän 1 momentin mukaan toimija vastaisi terveystodistuksen laatimista varten tarvittavien perustietojen antamisesta ja vaadittavissa kyseisten tietojen tallettamisesta tietojärjestelmään. Perustiedot sisältyvät terveystodistuksen osaan I. Näitä ovat tiedot eläinten tai tuotteiden lähettäjistä, vastaanottajasta ja mahdollisesta välittäjästä, alkuperä- ja määränpäävaltiosta ja mahdollisista kauttakuljetusmaista, alkuperä- ja määräpaikasta, lähtöpäivästä ja -ajasta, siirtoon käytettävästä kuljetusvälineestä ja kuljetusyrityksestä sekä tiedot siirrettävistä eläinlajeista tai tuotteista,

eläinten tai tuotteiden lukumäärästä tai painosta ja käyttötarkoituksesta sekä eläinten tai tuotteiden tunnistetiedot. Eläinlääkärintodistusta koskeva vaatimus koskee pääasiassa kaupallista vientiä, joten toimijalle säädettävää tietojärjestelmän käyttöä koskevaa vaatimusta ei voida pitää toimijoiden näkökulmasta kohtuuttomana. Järjestelmää voidaan käyttää tavanomaiselta tietokoneelta Internet-yhteyden välityksellä. Useimmat viejät käyttävät TRACES-järjestelmää jo nyt, ja pykälä mahdollistaisi jatkossakin sen, että valvontaviranomainen tallettaisi perustiedot toimijan sijasta esimerkiksi satunnaisen viennin kyseessä ollen. Toimijalla, jonka tulisi tallettaa tietoja Traces-tietojärjestelmään, tai hänen edustajallaan olisi oikeus saada valvontaviranomaiselta maksutta tarvittavat käyttöoikeudet järjestelmään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erää koskevan vastaanottotarkastuksen suorittavan valvontaviranomaisen velvollisuudesta tallettaa tarkastusta koskevat tiedot TRACES-tietojärjestelmään.

67 §. Toimijoiden sekä luvalla tapahtuvan toiminnan valvonta. Pykälässä säädettäisiin eläinten tai niistä saatujen tuotteiden unionin sisäisiä siirtoja varten rekisteröityjen tai hyväksytyjen toimijoiden sekä tuontiluvalla tapahtuvan toiminnan valvonnasta. Voimassa olevien säännösten mukaan valvontavastuu jakautuu kunnaneläinlääkärin, aluehallintoviraston ja Elintarviketurvallisuusviraston kesken harjoitettavasta toiminnasta riippuen. Lainsäädännön yhtenäistämiseksi ehdotetaan, että valvonta keskitettäisiin kunnaneläinlääkärille, kuitenkin lukuun ottamatta teurastamojen, riistan käsittelylaitosten ja niiden yhteydessä olevien laitosten valvontaa, josta vastaisi ehdotetun 84 §:n mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto. Kunnaneläinlääkärin tulisi suorittaa säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että hyväksytyt toimijat edelleen täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että hyväksymispäätöksessä tai tuontiluvassa asetettuja ehtoja noudatetaan. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tarkastusten tiheydestä ja sisällöstä.

68 §. Toimenpiteet taudinpurkauksen yhteydessä. Pykälän 1 momentti koskisi toimenpiteitä tilanteissa, joissa toisesta jäsenvaltiosta toimitetulla tai Suomen kautta kul-

jetettavalla eläimellä todettaisiin tai perustelusta syystä epäiltäisiin olevan vastustettava tai uusi vakava eläintauti. Pykälä perustuisi neuvoston direktiiviin 90/425/ETY. Mainittu direktiivi edellyttää, että jos lähetyksen määräpaikassa todetaan eläintaukeista ilmoittamisesta yhteisössä annetun neuvoston direktiivin 82/894/ETY tarkoittama eläintauti kuten helposti leviävä eläintauti, BSE-tauti, dourine, hevosen näivetystauti tai mehiläisten Tropilaelaps-punkki tai jokin muu vakava terveysvaara, lähetyksen määrätään karanteeniin taikka siihen sisältyvät eläimet teurastettaviksi. Unionin säädösten mukaan on myös mahdollista, että eläin palautetaan siihen jäsenvaltioon, josta se on tuotu edellyttäen, että kyseisen valtion toimivaltainen viranomainen hyväksyy palautuksen.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan päätöksen eläimen lopettamisesta, määräpaikassa eristämisestä, karanteeniin asettamisesta taikka palauttamisesta tekisi Elintarviketurvallisuusvirasto. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan valvontaviranomaisilla on toimenpiteiden osalta päällekkäinen toimivalta. Päätöksiä koskeva toimivalta ehdotetaan kuitenkin keskitettäväksi Elintarviketurvallisuusvirastolle, koska päätöksen tekeminen vaatii yhteistyötä lähettävän maan viranomaisten kanssa ja koska mainittu viranomais on myös päättää eläinten lopettamisesta muihin kuin maahan tuotuihin eläimiin liittyvissä taudinpurkauksissa. Elintarviketurvallisuusviraston päätöksessä voitaisiin asettaa toimenpiteiden suorittamista koskevia välttämättömiä ehtoja sekä määrätä eristämisen tai karanteenin yhteydessä suoritettavista, eläimelle tehtävistä välttämättömistä tutkimuksista.

Päätös toimenpiteisiin ryhtymisestä voitaisiin tehdä paitsi eläimissä todetun vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin myös tällaista eläintautia koskevan perustellun epäilyn perusteella. Kyseessä ei tarvitsisi olla lain 21 §:ssä tarkoitettu, aluehallintoviraston virallinen epäily, sillä neuvoston direktiivin 90/425/ETY mukaan maahantuotuja eläimiä koskeviin toimenpiteisiin ryhdyttäessä epäilykynnys on jossakin määrin alhaisempi kuin lain 21 §:ää sovellettaessa. Direktiivin mukaan epäily voi nimittäin tietyin edellytyksin perustua pelkästään eläimen lähtöalueen tautitilanteeseen kuten eläimen alkuperäisen pi-

topaikan lähiympäristössä esiintyviin tai esiintyneisiin taudinpurkauksiin. Sen sijaan pykälässä tarkoitettuihin toimenpiteisiin ryhtymiseksi ei olisi riittävää, että kyseistä eläintautia esiintyy yleisesti eläinten lähtövaltiossa, vaikka vaaditut tutkimukset eläintaudin varalta olisi laiminlyöty. Tuontivaatimuksissa esiintyviin puutteisiin liittyvistä pakkokeinoista säädettäisiin lain 114 §:ssä.

Unionin säädösten mukaan toimija voidaan velvoittaa vastaamaan maahan tuotujen eläinten tai tuotteiden osalta määrätyistä toimenpiteistä ja niistä aiheutuista kustannuksista. Kansalliseen lainsäädäntöön perustuvia korvauksia eläintaudin vuoksi lopetetuista eläimistä tai hävitetyistä omaisuudesta ei myöskään tarvitse maksaa silloin, kun eläintauti todetaan tai sitä epäillään toisesta jäsenvaltiosta toimitetuissa eläimissä tai tuotteissa erän saapumisen jälkeen suoritettavan tarkastuksen perusteella. Voimassa olevan eläintautilain 21 §:n 3 momentin mukaan laissa tarkoitettuja korvauksia ei makseta, jos maahan tuotu eläin on sairastunut eläintautiin ennen kuin kuusi kuukautta on kulunut maahantuonnista, lukuun ottamatta tilanteita, joissa eläimen voidaan todeta saaneen tartunnan Suomesta. Säännöksen mukaista määräaikaa on kuitenkin pidettävä liian pitkänä maahantuontiin liittyviin välittömiin toimenpiteisiin ryhtymiselle, mistä syystä pykälään ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan toimenpiteisiin ryhtymiseksi näytteet eläintaudin varalta tulisi ottaa neljän viikon kuluessa maahantuonnista. Jos eläintauti todettaisiin tai sitä epäiltäisiin linnussa, joka ei maahantulon hetkellä olisi vielä kuoriutunut, määräaika olisi kuitenkin neljä kuukautta maahantuonnista. Tämä perustuu siihen, että siitosmunien tuonnissa eläintauteja koskevat tutkimukset voidaan suorittaa vasta eläinten kuoriuduttua.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin eläimistä saatuja tuotteita koskevista toimenpiteistä. Ehdotettu säännös perustuu neuvoston direktiiviin 90/425/ETY sekä eläinlääkärin-tarkastuksista yhteisön sisäisessä kaupassa sisämarkkinoiden toteuttamista varten annetun neuvoston direktiiviin 89/662/ETY. Niissä säädetään toimenpiteistä tilanteissa, joissa muista jäsenvaltioista toimitetut eläimistä saadut tuotteet tulevat epitsoottisen taudin alueelta tai joissa tuotteissa todetaan muu vakava terveysvaara. Tuotteita koskevi-

en toimenpiteiden soveltaminen rajattaisiin laissa ainoastaan mainittuihin, lähtömaan eläintautitilanteeseen liittyviin ongelmiin, sillä niissä tilanteissa, joissa Suomeen toimitettavissa elintarvikkeissa havaitaan elintarvikelain mukaisessa ensisaapumisvalvonnassa tartuntaa, toimitaan mainitun lain nojalla. Muista tuotteista alkioita ja sukusoluja ei tutkita eläintautien varalta maahantulon yhteydessä, eikä niissä mahdollisesti olevaa tartuntaa muutoinkaan ole mahdollista havaita kuin tutkimalla alkioiden ja sukusolujen vastaanottajaeläintä, mikä joissakin tapauksissa saattaa olla mahdollista vasta kuukausien tai jopa vuosien kuluttua tuonnista.

Pykälän 4 momentin mukaan toimija vastaisi Elintarviketurvallisuusviraston päätöksen täytäntöönpanosta. Aluehallintovirasto valvoisi toimenpiteiden suorittamista. Ehdotettuun pykälään sisältyisi lisäksi säännös, jonka mukaan pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa noudatettaisiin lisäksi 4 luvun säännöksiä toiminnasta taudinpurkauksissa. Aluehallintoviraston tulisi siis vahvistaa maassa olevan virallinen eläintautiepäily, jos tätä koskevat edellytykset täyttyisivät. Virallisen epäilyn perusteella toteutettavien toimenpiteiden laajuus riippuisi muun muassa siitä, kuinka kauan eläin tai tuote olisi ehtinyt olla maassa ja mikä olisi tartunnan leviämisen todennäköisyys maahantulon ja toimenpiteisiin ryhtymisen välisenä aikana.

Suomen ja Euroopan komission välisen tiedonkulun turvaamiseksi Elintarviketurvallisuusviraston tulisi pykälän 5 momentin mukaan viipymättä ilmoittaa maa- ja metsätalousministeriölle pykälässä tarkoitettuja toimenpiteitä koskevasta päätöksestään. Momenttiin sisältyisi myös asetuksenantovaltuus, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyt tarkempia säännöksiä toimenpiteistä.

10 luku **Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden vienti muihin kuin jäsenvaltioihin**

69 §. Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden vientikelpoisuus. Eläinten ja niistä saatujen tuotteiden tuonnista Euroopan unionin jäsenvaltioiden ulkopuolelta säädetään eläin-

lääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetussa laissa. Mainittu laki ei koske Suomesta jäsenvaltioiden ulkopuolelle suuntautuvaa vientiä, joten siitä säädettäisiin nykyiseen tapaan eläintautilaissa. Eläinten tai tuotteiden vientiä koskevat vaatimukset määräytyvät pääosin vastaanottavan valtion lainsäädännön perusteella. Suomen viranomaisilla on kuitenkin merkittävä rooli eläinten tai tuotteiden vientikelpoisuutta koskevassa valvonnassa, sillä määränpäävaltion lainsäädännön mukaan eläinten tai tuotteiden mukana edellytetään usein toimivaltaisen viranomaisen todistusta siitä, että eläimille tai tuotteille on tehty tarvittavat tarkastukset ja tutkimukset ja että ne täyttävät muutkin vastaanottavan valtion asettamat vaatimukset. Myös unionin säädöksiin sisältyy eräitä vientiä koskevia vaatimuksia. Euroopan unioni ja eräät unioniin kuulumattomat valtiot ovat lisäksi solmineet vientiä koskevia sopimuksia, joista osa on otettu osaksi unionin lainsäädäntöä.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan unionin ulkopuolelle saisi toimittaa vain eläimiä tai eläimistä saatuja tuotteita kuten elintarvikkeita, joiden alkuperästä voidaan riittävällä tavalla varmistua. Toimitettavien eläinten ja tuotteiden tulisi myös olla siten merkittyjä, että ne voitaisiin tunnistaa niitä koskevissa asiakirjoissa tarkoitetuiksi eläimiksi tai tuotteiksi. Eläinten ja tuotteiden tulisi lisäksi täyttää Euroopan unionin lainsäädäntöön perustuvat vientivaatimukset siltä osin kuin tällaisia vaatimuksia on. Unionin säädösten täytäntöön panemiseksi tarvittavat säännökset vientivaatimuksista annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Pykälän 2 momenttiin sisältyisi säännös, jonka mukaan eläinten tai tuotteiden viejä vastaisi vientikelpoisuutta koskevien vaatimusten täyttymisestä sekä määränpäävaltion asettamien tuontivaatimusten ja, jos vientiä kuljetetaan muun kuin jäsenvaltion kautta, kyseisen valtion asettamien kauttakuljetusta koskevien vaatimusten selvittämisestä ja täyttymisestä.

Ehdotetun pykälän mukainen säännös vastaisi sisällöllisesti pääosin voimassa olevia asetuksentasoisia säännöksiä.

70 §. Viejän rekisteröitymisvelvollisuus ja rekisteröintimenettely. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että toimijoiden, jotka vievät muihin kuin jäsenvaltioihin sellaisia eläimiä

tai eläimistä saatuja tuotteita, joista voi aiheutua eläintautien leviämisen vaaraa, tulisi rekisteröityä Elintarviketurvallisuusviraston pitämään rekisteriin. Säännös vastaisi pitkälti unionin sisäistä kauppaa harjoittavien toimijoiden rekisteröintiä koskevaa säännöstä. Ehdotettu pykälä koskisi kuitenkin myös elintarvikkeiden ja muiden eläimistä saatujen tuotteiden viejiä. Rekisteröintivelvollisuutta ei olisi myöskään rajattu koskemaan vastustettavan eläintaudin leviämisen vaaraa aiheuttavaa vientiä, vaan se ulottuisi myös muuta eläintaudin leviämistä aiheuttavaan vientiin. Tämä johtuu siitä, että kolmansiin maihin vietäviä eläimiä tai tuotteita koskevat vientiehdot sekä vientiin liittyvät todistukset ja valvontamenettelyt voivat vastaanottavan valtion lainsäädännössä asetettujen vaatimusten myötä koskea myös muita kuin Suomessa vastustettavia eläintauteja. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädettäisiin tarkemmin niistä eläinlajeista ja tuotteista, joiden viejät kuuluisivat rekisteröitymisvelvollisuuden piiriin. Tarkoituksena on, että velvollisuus liittyisi ainoastaan niihin eläinlajeihin tai tuotteisiin, joiden viennissä tavallisesti vaaditaan eläinlääkintötodistusta tai muuta valvontaviranomaisen myöntämää asiakirjaa. Rekisteröintivelvollisuuden ulkopuolelle on lisäksi tarkoitus rajata ainakin hevosten sekä lemmikkieläinten kuten koirien ja kissojen vienti.

Pykälän 2 momenttiin sisältyisivät säännökset rekisteröinti-ilmoituksesta ja rekisteröinnin voimassaolosta. Toimijan tulisi ilmoittaa yhteystietonsa ja mahdollinen pito- paikkatunnus tai hyväksymisnumero sekä tiedot siitä, mitä eläinlajeja tai tuotteita rekisteröityminen koskee ja mihin valtioon eläimiä tai tuotteita aiotaan viedä. Rekisteröinti olisi voimassa kolme vuotta siitä, kun sitä koskeva ilmoitus olisi tehty. Rekisteröityminen voitaisiin uusua.

71 §. Eläinlääkintötodistukset, vientitarkastukset ja Traces-tietojärjestelmän käyttö. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi Euroopan unionin ulkopuolelle suuntautuvaan eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden vientiin liittyvistä todistuksista ja tarkastuksista sekä mahdollisuudesta käyttää Traces-tietojärjestelmää viennissä vaadittavien eläinlääkintötodistusten laatimisessa ja lähettämisessä.

Pykälän 1 momentin mukaan kunnaneläinlääkäri myöntäisi vietävien eläinten tai tuotteiden mukana mahdollisesti vaadittavan eläinlääkintötodistuksen viejän pyynnöstä. Yleensä todistusta koskeva vaatimus perustuu määränpäävaltion lainsäädäntöön, mutta se voisi perustua myös unionin säännösten täytäntöön panemiseksi annettuihin kansallisiin asetuksentasoisiin säännöksiin. Kunnan eläinlääkärin sijasta todistuksen antaisi lain 84 §:n perusteella Elintarviketurvallisuusvirasto silloin, kun tuotteet lähtisivät teurastamosta tai riistan käsittelylaitoksesta taikka mainitun laitoksen yhteydessä olevasta laitoksesta. Kunnaneläinlääkärin tai vastaavasti Elintarviketurvallisuusviraston tulisi ennen todistuksen myöntämistä tarkastaa tuotteet taikka eläimet ja niiden pitopaikka, ellei tuotteiden tai eläinten vientikelpoisuudesta sekä määränpäävaltion asettamien tuontivaatimusten ja mahdollisten kauttakuljetukseen liittyvien vaatimusten täyttymisestä voitaisi muutoin varmistua.

Viejällä olisi vastuu siitä, että kaikki ne eläimet ja tuotteet tarkastettaisiin, jotka vastaanottavan valtion lainsäädännön sekä unionin säädösten täytäntöön panemiseksi annettujen säännösten mukaan pitäisi tarkastaa ennen vientiä. Viejän tulisi myös antaa tarkastuksen suorittavalle viranomaiselle tiedot vastaanottavan valtion vaatiman vientitodistuksen sisällöstä. Tarkastuksen suorittava ja todistuksen antava viranomainen sen sijaan vastaisi annettujen tietojen pohjalta suoritettua tarkastuksen asianmukaisuudesta. Vientitarkastuksen suorittamisesta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin ehdotuksen mukaan säätää tarkemmin myös eläinlääkintötodistusten myöntämiseen liittyvästä menettelystä sekä todistusten muodosta. Vientimenettelyjen asianmukaisuuden takaamiseksi on tärkeää, että viennissä käytettävät todistukset täyttävät tietyt perusvaatimukset. Ehdotetun asetuksenantovaltuuden nojalla voitaisiin edellyttää, että vientitodistukset laaditaan varmennetulle asiakirjalle. Asetuksenantovaltuuden nojalla unionin sisäiseen kauppaan liittyviä todistuksenantomenettelyjä koskevat säännökset voitaisiin lisäksi ulottaa koskemaan unionin ulkopuolelle suuntautuvaa

vientiä. Unionin sisäisessä kaupassa vaadittavien todistusten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen liittyvistä vaatimuksista säädetään eläimiä ja eläintuotteita koskevien todistusten laadinnasta annetussa neuvoston direktiivissä 1996/93/ETY.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Traces-tietojärjestelmän käyttämisestä jäsenvaltioiden ulkopuolelle vietäviä eläimiä ja niistä saatuja tuotteita koskevien eläinlääkintötoimistusten laatimisesta tai lähettämisestä. Ottaen huomioon, että Traces-tietojärjestelmä on komission omistama ja ylläpitämä järjestelmä, sen käyttö muussa kuin jäsenvaltioiden sisäisessä kaupassa ja tuonnissa unionin ulkopuolelta edellyttää tätä koskevaa velvollisuutta tai oikeutta. Vientimenettelyjen helpottamiseksi ja yhdenmukaistamiseksi järjestelmän käyttöönottoa koskevan kansallisen päätöksenteon tulisi kuitenkin olla tarvittaessa mahdollista silloin, kun unionin lainsäädäntö ei aseta sille estettä. Suomessa tulisi myös varautua siihen, että Traces-järjestelmän käyttöä tullaan laajentamaan unionin säädöksillä tai unionin ulkosopimuksilla koskemaan myös muihin kuin jäsenvaltioihin suuntautuvaa vientiä. Ehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädettäisiin, miltä osin Traces-tietojärjestelmää käytettäisiin vietäessä eläimiä tai niistä saatuja tuotteita kolmansiin maihin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin viejän velvollisuudesta antaa vientierää koskevat perustiedot viranomaiselle tai tallettaa ne Traces-tietojärjestelmään. Pykälän 3 momenttiin sisältyisi säännös, joka koskisi valvontaviranomaisen velvollisuutta ilmoittaa Elintarviketurvallisuusvirastolle vientitodistuksen myöntämisestä silloin, kun maassa sen myöntämisen jälkeen havaitaan vientiin vaikuttava taudinpurkaus. Ehdotetun viejiä koskevan rekisterin ja mahdollisen Traces-järjestelmän käyttöönoton myötä Elintarviketurvallisuusvirastolla olisi taudinpurkausten yhteydessä nykyistä paremmat mahdollisuudet myös itse ottaa selvää unionin ulkopuolelle viedyistä eläimistä ja tuotteista.

72 §. Eläimiä ja tuotteita koskevien tietojen ja asiakirjojen säilyttäminen. Pykälässä säädettäisiin toimijan velvollisuudesta säilyttää tietoja, jotka liittyvät eläinten tai eläimistä saatujen tuotteiden vientiin muihin kuin jä-

sensvaltioihin. Erän mukana seuranneita asiakirjoja koskevista tiedoista tulisi käydä vähintään ilmi, mikä viranomainen asiakirjan olisi myöntänyt ja milloin se olisi myönnetty, jotta asiakirjan jäljennös voitaisiin tarvittaessa hankkia jälkikäteen sen myöntäneeltä viranomaiselta. Säilytettäviä tietoja voitaisiin pyytää toimijalta viranomaisten tiedonsaanti-oikeutta turvaavien säännösten nojalla esimerkiksi tilanteissa, joissa viranomaisten on maassa esiintyvän taudinpurkauksen vuoksi saatava tiedot unionin ulkopuolisiin maihin taudin itämisaikana toimitetuista eläimistä ja tuotteista. Pykälän mukaan säilytettävistä tiedoista voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

11 luku. Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden kuljetus

73 §. Nisäkkäiden ja lintujen kuljetus. Euroopan unionin lainsäädännössä on säännöksiä, joilla pyritään estämään eläintautien leviäminen eläinten tai niistä saatujen tuotteiden kuljetuksen aikana. Eläinten terveyteen liittyvistä ongelmista yhteisön sisäisessä nau-taeläinten ja sikojen kaupassa annetun neuvoston direktiivin 64/432/ETY säännökset koskevat muun muassa kuljetusvälineiden rakennetta, puhdistusta ja desinfektiota, kuljetusajoneuvojen puhdistus- ja desinfektiopisteiden hyväksyntää sekä kuljetuksista pidettävää kirjanpitoa. Kuljetusta koskevia säännöksiä on myös hevoseläinten, siipikarjan sekä lampaiden ja vuohien unionin sisäistä kauppaa koskevilla direktiiveillä. Mainittujen direktiivien täytäntöön panemiseksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset nisäkkäiden ja lintujen kuljetusta koskevista yleisistä eläintautien vastustamista koskevista vaatimuksista sekä eräistä maan rajat ylittäviin sorkkaeläinten ja siipikarjan kuljetuksiin sovellettavista tiukemmista vaatimuksista. Direktiivit eivät koske eläinten kuljetusta unionin ulkopuolelle, mutta eläintautien vastustamiseksi olisi kuitenkin perusteltua ulottaa mainitut tiukemmat vaatimukset kaikkiin rajat ylittäviin nisäkkäiden ja lintujen kuljetuksiin. Tällä hetkellä eläinten kuljetusta koskeva kansallinen sääntely sisältyy eläintautilain nojalla annettuihin asetuksiin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yleisistä kuljetukseen liittyvistä vaatimuksista. Pykälän 2 momentin mukaan Suomen valtion rajat ylittävään sorkkaeläinten tai siipikarjan kuljetukseen käytettävä ajoneuvo tulisi puhdistaa ja desinfioida hyväksytyssä kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikassa ennen eläinten lastausta sekä Suomeen palaamisen jälkeen ennen uutta kuljetusta. Desinfiointipaikkojen hyväksynnästä säädettäisiin 76 §:ssä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin pykälän 3 momentin mukaan antaa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyt tarkempia säännöksiä pykälän mukaisista velvoitteista.

74 §. Vesieläinten kuljetus. Vesiviljelyeläinten terveysdirektiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden tulee huolehtia siitä, että vesiviljelyeläinten kuljetuksissa sovelletaan tarvittavia varotoimenpiteitä siten, ettei kuljetettavien eläinten terveydentila muutu kuljetuksen aikana ja ettei kuljetus vaaranna kuljetettavien tai muiden vesieläinten terveyttä. Lisäksi jäsenvaltioiden tulee varmistaa, että kuljetuksen aikana tapahtuva vedenvaihto suoritetaan vain paikoissa, joissa se voidaan tehdä turvallisesti.

Direktiivin täytäntöön panemiseksi pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi velvollisuuksia toimijalle, joka kuljettaa vesieläimiä 41 §:n mukaisesti luokiteltujen alueiden välillä tai Suomen valtion rajojen yli. Suomeen valtion rajat ylittävässä vesieläinten kuljetuksessa kuljetussäiliön vesi voitaisiin pykälän mukaan vaihtaa vain hyväksytyssä kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikassa. Vesieläinten kuljettamista koskevista velvoitteista kuten vedenvaihtopaikan hyväksymisestä säädetään nykyisin eläintautilain nojalla annetuissa maa- ja metsätalousministeriön asetuksissa. Hyväksyntää koskevan velvoitteen säilyttämistä on pidettävä välttämättömänä, jotta vedenvaihtopaikoille asetettavien vaatimusten täyttyminen voitaisiin varmistaa ja jotta Suomi pystyisi täyttämään direktiivin mukaiset, vedenvaihtopaikkojen turvallisuuden takaamista koskevat velvoitteensa.

Pykälän 3 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä vesieläinten kuljetuksen aikana tapahtuvaan vedenvaihtoon liittyvistä menettelyistä.

75 §. Eläimistä saatujen tuotteiden kuljetus. Pykälässä säädettäisiin, että eläimistä saatujen tuotteiden tai muiden tavaroiden, esineiden tai aineiden kuljetukseen käytetty kuljetustila tulee lastin purkamisen jälkeen puhdistaa ja desinfioida silloin, kun kuljetettavat tuotteet, esineet tai aineet ovat omiaan aiheuttamaan vastustettavien tai uusien vakavien eläintautien leviämisen vaaraa. Kuljetustilalla tarkoitetaan kuljetusvälineen sitä osaa, joka on varattu kuljetettaville tuotteille, esineille tai aineille, ei sen sijaan esimerkiksi kuorma-auton ohjaamo. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä puhdistuksesta ja desinfektiosta sekä käytettävistä desinfektioaineista.

76 §. Kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikkojen ja kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikkojen hyväksyminen. Pykälässä säädettäisiin ehdotetuissa 73 ja 74 §:ssä ja voimassa olevissa asetuksissa edellytetystä kuljetuseläinten desinfiointipaikkojen ja kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikkojen hyväksynnästä. Hyväksyntä voitaisiin myöntää esimerkiksi huoltoasemalle, jossa useat eri toimijat käyvät desinfioimassa ajoneuvoja tai suorittamassa vedenvaihdon. Estettä ei myöskään olisi sille, että maan rajat ylittävää kauppaa harjoittava toimija tai kuljetusyritys hakisi hyväksyntää vain omassa käytössään olevalle desinfiointi- tai vedenvaihtopaikalle. Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirasto hyväksyisi kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikan tai kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikan hakemuksesta.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetut desinfiointipaikan hyväksymisen edellytykset liittyisivät lähinnä desinfiointipaikan asianmukaiseen sijaintiin, rakenteisiin, varusteluun ja hoitoon sekä sen toiminnassa syntyvien jätevesien ja jätteiden asianmukaiseen käsittelyyn. Hyväksyminen edellyttäisi, että kuljetusajoneuvot olisi mahdollista pestä ja desinfioida tehokkaasti ja turvallisesti siten, että eläintaudit eivät pääsisi leviämään desinfiointipaikan ulkopuolelle. Kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikan hyväksymistä koskevat edellytykset koskisivat paitsi paikan sijaintia ja poistoveden käsittelyä myös vedenoton asianmukaista järjestämistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hakuksen sisällöstä ja liitteistä. Desinfiointi-

tai vedenvaihtopaikka hyväksyttäisiin, jos hyväksymistä koskevat edellytykset täyttyisivät. Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voitaisiin asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Momentissa säädettäisiin toimijalle lisäksi velvollisuus ilmoittaa hyväksytyssä toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista viipymättä aluehallintovirastolle.

Pykälän 3 momentin mukaan kunnaneläinlääkäri valvoisi hyväksyttyjä desinfiointi- ja vedenvaihtopaikkoja ja voisi suorittaa niissä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne edelleen täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan. Pykälän 4 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä desinfiointi- ja vedenvaihtopaikkojen hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä.

12 luku Laboratoriot

77 §. Vastustettavien eläintautien laboratoriot. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan laboratorioilta, jotka tutkivat näytteitä vastustettavien eläintautien varalta, edellytettäisiin eläintautien leviämisen estämiseksi ja tutkimustoiminnan laadun ja pätevyyden varmistamiseksi viranomaisen hyväksyntää. Ilman hyväksyntää tutkimuksia voitaisiin suorittaa kansallisessa vertailulaboratoriossa sekä Elintarviketurvallisuusvirastossa silloinkin, kun se ei toimi kansallisena vertailulaboratoriona.

Laboratorioiden hyväksyntää on edellytetty myös voimassa olevan eläintautilain aikana, tosin toimintaa koskeva sääntely on ollut pääosin asetustasoista. Hyväksyntää on kuitenkin vaadittu vain tutkittaessa viranomaisnäytteitä tai terveysvalvontaan liittyviä toimijoiden ottamia näytteitä, ei sen sijaan tutkittaessa toimijoiden vapaaehtoisesti esimerkiksi eläinkauppaa varten ottamia näytteitä. Viimeksi mainittuja näytteitä on tutkittu muissa kuin hyväksytyissä laboratorioissa kuitenkin vain harvoin.

Pykälän 1 momentin vaatimukset eivät koskisi elintarvikelaissa tai rehulaissa tarkoitettuja näytteitä. Eläintautien aiheuttajia kuten salmonellaa tutkitaan myös mainittujen

lakien nojalla, mutta tällöin toimintaa sääntelevät näiden lakien laboratoriotoimintaa koskevat säännökset. Eläintautilain nojalla tutkitaan pääosin eläimistä tai niiden eritteistä otettuja näytteitä, mutta lain mukaiseen valvontaan voi liittyä myös tuotantoympäristöstä, elintarvikkeista tai rehuista otettujen näytteiden tutkimista. Sovelletavan lain määräisi toiminnan tarkoitus eli se, liittyykö näytteiden tutkiminen elintarvike- tai rehulain nojalla toteutettavaan valvontaan vai ei. Eläintautilain laboratorioita koskevat säännökset olisivat muilta osin yleisiä eli kattaisivat valvontanäytteiden tutkimisen ohella muutkin vastustettavien eläintautien varalta tehtävät laboriotutkimukset.

Näytteiden tutkimisen lisäksi pykälä kattaisi toiminnan, jossa eläintaudin aiheuttajamikrobia käsitellään tieteellisen tutkimuksen yhteydessä. Koska tällaiseen toimintaan ei toisin kuin näytteiden tutkimiseen liity analyysimenetelmien ja tutkimustuloksen luotettavuuden varmistamiseen liittyviä tarpeita, vaan laboratoriotoiminnan sääntelyllä pyritään ainoastaan estämään eläintautien leviäminen, laboratorion hyväksymistä koskeva vaatimus olisi perusteltua rajata ainoastaan laboratorioihin, joissa tutkitaan vakavimpien eläintautien eli helposti leviävien tai vaarallisten eläintautien aiheuttajamikrobeja. Hyväksytyjen laboratorioiden lisäksi Elintarviketurvallisuusvirasto voisi harjoittaa mainittuja tauteja koskevaa tieteellistä tutkimustoimintaa.

78 §. Vastustettavien eläintautien kansallinen vertailulaboratorio. Pykälän mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto toimisi vastustettavien eläintautien kansallisena vertailulaboratoriona. Kansallisista vertailulaboratorioista ja niiden tehtävistä säädetään rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suoritetusta virallisesta valvonnasta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 882/2004, jäljempänä *valvonta-asetus*, sekä eläintautikohtaisissa direktiiveissä. Kansallisilla vertailulaboratorioilla tarkoitetaan laboratorioita, jotka jäsenvaltioiden on unionin lainsäädännön mukaan nimettävä tiettyjen unionissa vastustettavien eläintautien osalta vastaamaan eläintautia koskevien laboriotutkimusten laadun valvonnasta kan-

sallisesti. Eläintautivalvonnan kyseessä ollen kansallinen vertailulaboratorio usein myös tekee kansalliset laboratoriotutkimukset itse, koska tutkimuksia tehdään suhteellisen vähän ja koska niitä koskevien menetelmien standardointi ei ole niin pitkällä kuin esimerkiksi elintarvikeanalyysijä koskevien menetelmien standardointi.

Valvonta-asetuksessa tarkoitettuja kansallisia vertailulaboratorioita koskevat valvonta-asetuksen 12 artiklan 2 ja 3 kohdassa esitetyt vaatimukset, jotka edellyttävät, että laboratoriorien on toimittava ja ne on arvioitava ja akkreditoitava standardien EN ISO/IEC 17025, EN 45002 ja EN 45003 mukaisesti ottaen huomioon yhteisön lainsäädännössä eri testausmenetelmille vahvistetut kriteerit. Valvonta-asetuksen tarkoittamien kansallisten vertailulaboratorioiden on tehtävä yhteistyötä yhteisön vertailulaboratorion kanssa, koordinoitava määrityksistä vastaavien kansallisten laboratorioiden toimintaa asetuksen 11 artiklan mukaisesti, järjestettävä tarvittaessa näiden välisiä vertailutestejä sekä varmistettava, että yhteisön vertailulaboratorion tarjoamat tiedot välitetään toimivaltaiselle viranomaiselle ja kansallisille laboratorioille. Eläintautien vastustamista koskevissa direktiiveissä on taudinaiheuttajakohtaisia säännöksiä käytettävistä diagnoosimenetelmistä, laboratorioiden turvallisuusjärjestelmistä, osallistumisesta yhteisön vertailulaboratorion järjestämiin vertailutesteihin ja muuhun laadunvalvontatyöhön sekä tietojen säilyttämisestä ja raportoinnista.

Pykälän 2 momentin mukaan vertailulaboratoriotoiminta voitaisiin tiettyjen eläintautien osalta järjestää Elintarviketurvallisuusviraston sijasta ulkomaisessa laboratoriossa. Tämä olisi mahdollista sellaisten tautien kyseessä ollen, joiden esiintyminen Suomessa on erittäin epätodennäköistä ja joiden osalta vertailulaboratorio-toiminnan järjestäminen Suomessa ei siksi olisi esimerkiksi kustannussyistä tarkoituksenmukaista. Näissä tapauksissa maa- ja metsätalousministeriö nimeäisi vertailulaboratorioksi tehtävään soveltuvan ulkomaisen laboratorion. Ennen nimeämis päätöstä sen tulisi kuulla Elintarviketurvallisuusvirastoa.

79 §. Laboratorion hyväksymisen edellytykset. Pykälän 1 ja 2 momentissa säädetäisiin laboratorioiden hyväksymisen edellytyk-

sistä. Kaikkien hyväksyttävien laboratorioiden tulisi olla teknisesti päteviä, ja niiden olisi kyettävä tuottamaan luotettavia tuloksia. Laboratorion henkilökunnalla olisi oltava tehtävän edellyttämä koulutus ja pätevyys, ja näytteiden tutkimisesta vastaavalla henkilöllä tulisi olla tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai vastaava pätevyys. Pätevyydellä tarkoitetaan muun muassa työhön perehtyneisyyttä. Henkilökunnan pätevyydestä voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Muut laboratorioita koskevat vaatimukset riippuisivat tutkittavista näytteistä ja eläintau-
deista. Kaikilta näytteiltä tutkivilta laboratorioilta edellytettäisiin kirjallista laatujärjestelmää. Helposti leviävien tai vaarallisten eläin-tautien varalta otettuja näytteitä tai mainittujen tautien taudinaiheuttajamikrobeja tutkivilla laboratorioilla tulisi olla tautisuojausjärjestelmä eli kirjallisesti dokumentoitu järjestelmä sen varmistamiseksi, ettei taudinaiheuttaja pääse siirtymään laboratorion ulkopuolelle. Ehdotetun lain mukaista viranomaistoimintaa varten otettuja näytteitä sekä pakollisen terveystalvonnan piiriin kuuluvia omavalvontanäytteitä tutkivalta laboratoriolta edellytettäisiin lisäksi valvonta-asetuksen 12 artiklan 2 kohdan mukaisten vaatimusten täyttymistä. Näiden vaatimusten mukaan laboratoriolta vaaditaan muun muassa akkreditointia. Pakollisen terveystalvonnan piiriin kuuluvia viranomais- tai omavalvontanäytteitä zoonosien varalta tutkivilta laboratorioilta edellytettäisiin lisäksi zoonosiasetuksen 12 artiklan 2 kohdan vaatimusten täyttymistä. Nämä vaatimukset koskevat vertailutesteihin osallistumista.

Laboratorioiden laatu- ja tautisuojausjärjestelmälle asetettavista vaatimuksista voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

80 §. Hyväksymismenettely ja laboratorioiden valvonta. Elintarviketurvallisuusvirasto hyväksyisi laboratoriot hakemuksesta. Pykälässä säädettäisiin hyväksymishakemuksen sisällöstä sekä hyväksymistä koskevasta päätöksestä. Lisäksi säädettäisiin Elintarviketurvallisuusviraston velvollisuudesta valvoa ja tarvittaessa arvioida hyväksytyjä laboratorioita sekä laboratorion velvollisuudesta ilmoittaa toimintaansa koskevista muutoksista. Näitä olisivat ainakin muutokset hyväksymi-

sen edellytyksiä koskeissa seikoissa kuten laatujärjestelmässä, tautisuojausjärjestelmässä tai henkilökunnan koulutuksessa. Laboratorion olisi ilmoitettava Elintarvikevirastolle myös toimintansa keskeyttämisestä tai lopettamisesta. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä laboratorioden hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä sekä hyväksytyjen laboratorioden valvonnasta.

81 §. Ilmoitettavien eläintautien laboratoriot. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin niitä laboratorioita koskevista vaatimuksista, jotka tutkisivat näytteitä ilmoitettavien eläintautien varalta. Vaatimukset ovat perusteltuja sen varmistamiseksi, että myös ilmoitettavien eläintautien tutkimisessa käytetään asianmukaisia menetelmiä. Ilmoitettavien eläintautien laboratorion tulisi käyttää tieteellisesti päteviä analyysimenetelmiä, olla teknisesti pätevä ja tuottaa luotettavia tuloksia. Laboratorion henkilökunnalla tulisi olla tehtävän edellyttämä koulutus ja pätevyys.

Pykälässä mainituille laboratorioille säädettäisiin lisäksi toimintaansa koskeva ilmoitusvelvollisuus. Velvollisuus olisi voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden uusi. Sitä on kuitenkin pidettävä välttämättömänä laboratorioden toiminnan seuraamiseksi ja valvomiseksi. Ilmoitus tulisi tehdä ennen ilmoitettavia eläintauteja koskevan tutkimustoiminnan aloittamista. Ilmoituksen sisällöstä ja ilmoituksen tekemisessä noudatettavasta menettelystä voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Ilmoitusmenettely ei olisi hyväksymismenettelyn kaltainen prosessi, jossa mainittujen vaatimusten täytyminen arvioitaisiin, vaan toiminnan käynnistämiseen riittäisi pelkkä ilmoituksen jättäminen. Ehdotetun pykälän mukaan Elintarvikevirasto valvoisi ilmoitettavien eläintautien laboratorioita ja voisi sitä kautta tarvittaessa puuttua toimintaan mahdollisesti liittyviin epäkohtiin.

82 §. Tutkimustietojen ja eristettyjen mikrobikantojen toimittaminen. Pykälän 1 momentin mukaan hyväksytyn laboratorion ja ilmoitettavien eläintautien laboratorion tulisi toimittaa tutkituista näytteistä eristämiensä vastustettavia tai ilmoitettavia eläintauteja aiheuttavien mikrobien kannat kansalliseen vertailulaboratorioon jatkotutkimuksia tai säilyttämistä varten. Pykälän 2 momentin

mukaan mainitun laboratorion tulisi lisäksi toimittaa Elintarvikevirastolle säännöllisesti tietoja vastustettavien ja ilmoitettavien eläintautien varalta tutkittujen näytteiden määristä ja tutkimustuloksista eläinryhmittäin. Toimitettavat tiedot olisivat pääosin eläintautitilanteen seuraamiseksi kerättävää tilastotietoa, joka ei sisältäisi henkilötietoja eikä pitopaikkoja tai toimijoita koskevia tunnistetietoja. Pakolliseen terveysvalvontaan kuuluvien tutkimusten osalta voitaisiin kuitenkin valvonnan tukemiseksi kerätä myös tietoja, jotka voidaan yhdistää pitopaikkoihin. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin pykälän mukaan säätää tarkemmin eläintaukeista, joiden osalta mikrobikannat tai tiedot olisi toimitettava sekä toimitettavien tietojen sisällöstä. Elintarvikevirasto voisi antaa määräyksiä mikrobikantojen ja tietojen toimittamistavasta.

13 luku **Viranomaiset ja niiden tehtävät**

83 §. Maa- ja metsätalousministeriö. Pykälän mukaan eläintautilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanon ja noudattamisen ylin ohjaus ja valvonta kuuluisivat voimassa olevan lain tapaan maa- ja metsätalousministeriölle. Lain säännösten lisäksi ministeriön toimivalta koskisi lain nojalla täytäntöön pantavien Euroopan unionin säädösten täytäntöönpanoa ja noudattamista.

84 §. Elintarvikevirasto. Elintarvikevirastolla lain mukaisena keskushallinnon viranomaisena olisi pykälän 1 momentin mukaan yleinen velvollisuus suunnitella, ohjata, kehittää ja valvoa valtakunnallisesti eläintautien vastustamistyötä. Tämän lisäksi virasto suorittaisi sille laissa nimenomaisesti osoitetut muut tehtävät, joista säädettäisiin osin ehdotetun pykälän 2 ja 3 momentissa, osin taas muissa lain säännöksissä.

Momentin 1 kohdassa säädettäisiin kansallisen eläintautivalmiuden ylläpitoon ja valtakunnalliseen valmiussuunnitteluun liittyvistä Elintarvikeviraston velvollisuuksista. Eläintautivalmiuden kannalta olennainen on myös 1 momentin 2 kohdan säännös, jonka mukaan Elintarvikeviraston tulisi järjestää helposti leviävien ja vaarallis-

ten eläintautien diagnostiikkaan liittyvien kii-reellisten tehtävien hoitaminen myös virka-ajan ulkopuolella. Voimassa olevaan lainsäädäntöön ei sisälly vastaavaa velvollisuutta laboratoriotoimintaa koskevan valmiuden ylläpitoon iltaisin, viikonloppuisin ja pyhäpäivinä, mutta käytännössä valmius on jo olemassa sitä kautta, että erällä esimiesasemassa toimivilla Elintarviketurvallisuusviraston virkamiehillä on välttämättömän eläintautitilanteeseen liittyvän syyn vuoksi velvollisuus työskennellä tarvittaessa myös muulloin kuin virka-aikana. Mainittu järjestely tai jokin senkaltaisen henkilökunnan varallaoloon liittyvä järjestely olisi ehdotetun velvoitteen täyttämiseksi riittävä, sillä säännös ei edellyttäisi Elintarviketurvallisuusviraston laboratorihenkilökunnan jatkuvaa paikallaoloa.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto vastaisi eläintauteihin liittyvästä tilastoinnista ja raportoinnista. Tähän kuuluu muun muassa Euroopan komissiolle, EFSA:lle ja OIE:lle toimitettavien tilastojen ja raporttien laatiminen sekä yleisten Suomen tautitilannetta kuvaavien tilastojen tuottaminen Suomen viranomaisten ja sidosryhmien käyttöön. Momentin 4 kohdan mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto vastaisi lisäksi lain täytäntöönpanoon liittyvän koulutuksen järjestämisestä kunnan-eläinlääkäreille. Elintarviketurvallisuusvirasto järjestää kunnaneläinlääkäreille eläintautivalmiutta ja taudinpurkauksissa suoritettavia toimenpiteitä koskevaa koulutusta, ja halukkaat valmiuskoulutusta saaneet eläinlääkärit on merkitty Elintarviketurvallisuusviraston pitämään luetteloon niin sanotuiksi valmiuseläinlääkäreiksi. Mainitun valmiuskoulutuksen lisäksi kunnaneläinlääkäreille tulisi tarpeen mukaan järjestää myös eläintautiseurantaan liittyvää tai muuta näytteenottokoulutusta sekä muuta sellaista koulutusta, joka on tarpeen kunnaneläinlääkärille säädettyjen valvontatehtävien kuten eläinten tai tuotteiden maan rajat ylittävään kauppaan liittyvien tarkastusten sekä sperman keräysasemien ja vesiviljelylaitosten valvonnan asianmukaisen hoitamisen varmistamiseksi. Koulutusta tulisi järjestää erityisesti säännösten tai toimintatapojen kuten näytteenottomenetelmien muuttuessa. Lainkohdassa säädettäisiin lisäksi valmiuseläinlääkäreitä koskevan luettelon pitämisestä.

Ehdotettu pykälän 1 momentin 5 kohdan säännös liittyy Euroopan unionin asetusten täytäntöönpanoon. Ehdotetulla lailla täytäntöön pantavissa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksissa tai komission asetuksissa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena toimisi aina se valvontaviranomainen, jolle tehtävä lain mukaan muutenkin kuuluisi. Näin ollen esimerkiksi sairastuneeksi epäillyn eläimen tutkimisesta vastaisi kunnaneläinlääkäri riippumatta siitä, suoritetaanko toimenpide eläintautilain tai unionin lainsäädäntöön sisältyvän asetuksen nojalla. Samoin pitopaikkaa koskevat, eläintaudin leviämisen estämiseksi tehtävät päätökset antaisi aluehallintovirasto, ja pitopaikan eläinten lopettamisesta päättäisi Elintarviketurvallisuusvirasto. Ehdotettua toimivaltaisten viranomaisten nimeämistäpa on pidettävä perusteltuna ottaen huomioon lailla täytäntöön pantavien unionin asetusten ja niiden sisältämien, viranomaisten tehtäviä koskevien säännösten suuri määrä sekä se, että suuri osa unionin lainsäädäntöön sisältyvistä asetuksista on komission asetuksia, joita annetaan myös direktiivien nojalla ja joita muutetaan tiheään tahtiin erityisesti unionin alueella vallitsevan eläintautitilanteen muuttuessa.

Ehdotettu säätämistapa on mahdollinen siksi, että unionin lainsäädäntöön sisältyvissä asetuksissa ei muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta säädetä sellaisista tehtävistä, joista ei säädettäisi myös ehdotetussa laissa ja joiden osalta toimivaltainen viranomainen ei siten kävisi ilmi lain viranomaistoimivaltuuksia koskevista säännöksistä. Mainittujen poikkeusten vuoksi ja siltä varalta, että joitakin tällaisia tehtäviä tulisi sisältymään tulevaisuudessa annettaviin unionin asetuksiin, aluehallintovirastolla olisi ehdotetun 85 §:n mukaan yleinen toimivalta suorittaa toimivaltaisena viranomaisena muut kuin Elintarviketurvallisuusvirastolle tai kunnaneläinlääkärille säädetyt asetusten täytäntöönpanoon liittyvät tehtävät.

Elintarvikelain mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto huolehtii elintarviketurvallisuuden teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa. Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto vastaisi mainituissa teurastamoissa ja laitoksissa myös eläintautien vastustamistyöstä lukuun ottamatta aluehal-

lintovirastolle lain mukaan kuuluvia tehtäviä. Näin ollen Elintarviketurvallisuusvirasto suorittaisi teurastamojen osalta kaikki ne tehtävät, jotka lain mukaan muutoin kuuluisivat kunnaneläinlääkärille. Näitä olisivat muun muassa kunnaneläinlääkäreiden tehtäväksi säädetty tarkastukset ja näytteenotot. Aluehallintovirasto sen sijaan päättäisi teurastamoa koskevista kielloista ja rajoituksista sekä niitä koskevista poikkeusluvista. Voimassa olevan eläintautilain 5 §:n mukaan eläintautivalvonnasta teurastamossa huolehtii tarkastuseläinlääkäri eli Elintarviketurvallisuusviraston palveluksessa oleva virkamies.

Eläinlääkintähuoltolain 15 §:n 2 momentin mukaan kunta voi ottaa Elintarviketurvallisuusviraston kanssa tekemällään sopimuksella hoitaakseen elintarvikelain ja sen nojalla annettujen säädösten mukaan Elintarviketurvallisuusvirastolle kuuluvan lihan tarkastuksen ja siihen liittyvän valvonnan. Ehdotettuun pykälään sisältyisi raja, jonka mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto ei vastaisi kunnaneläinlääkärin sijasta eläintautien vastustamistyöstä niissä teurastamoissa ja laitoksissa, joissa kunta suorittaisi lihan tarkastuksen.

85 §. Aluehallintovirasto. Ehdotetun lain mukaan aluehallintovirastolle keskitettäisiin suurin osa laissa tarkoitettuihin hallintopäätöksiin, lupiin ja hyväksymisiin liittyvää toimivaltaa. Näin selkeytettäisiin sääntelykokonaisuutta ja poistettaisiin kunnaneläinlääkärin ja aluehallintoviraston toimivaltaan liittyvät päällekkäisyydet. Aluehallintovirastolla olisi kuitenkin kunnaneläinlääkärin tavoin myös toimintojen valvontaan ja päätösten täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä. Lisäksi aluehallintovirastolla olisi keskeinen rooli taudinpurkausten hallintaan liittyvien tehtävien johtamisessa.

Ehdotetun pykälän mukaan aluehallintovirasto, muualla laissa säädettyjen erityisten tehtäviensä lisäksi, suunnittelisi, ohjaisi, valvoisi ja toteuttaisi eläintautien vastustamistyötä toimialueellaan. Se ylläpitäisi toimialueensa eläintautivalmiutta ja laatisi toimialueeltaan koskevia valmiussuunnitelmia eläintautien varalta. Aluehallintovirasto myös järjestäisi tarvittavaa, lain täytäntöönpanoon liittyvää koulutusta kunnaneläinlääkäreille. Pykälän 1 momentissa luetelluista tehtävistä vain koulutuksen järjestämistehtävä olisi voimas-

sa olevaan lainsäädäntöön nähden uusi, tosin aluehallintovirasto on järjestänyt kunnaneläinlääkäreille koulutusta tarpeen mukaan myös ilman erityistä lain säännöstä. Ehdotettu tehtävä täydentäisi 84 §:ssä Elintarviketurvallisuusvirastolle ehdotettua koulutuksen järjestämistehtävää.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan aluehallintovirasto vastaisi toimivaltaisena viranomaisena 3 §:ssä tarkoitettujen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten ja komission asetusten mukaisista tehtävistä siltä osin kuin tehtävät eivät kuuluisi Elintarviketurvallisuusviraston tai kunnaneläinlääkärin toimivaltaan. Ehdotusta on käsitelty 84 §:n perusteluissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin aluehallintovirastolle velvollisuus järjestää helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien torjuntaan ja tautitilanteen selvittämiseen liittyvien kiireellisten tehtävien hoitaminen virka-ajan ulkopuolella yhteistoiminnassa muiden aluehallintovirastojen kanssa. Päivystysvuorossa oleva aluehallintovirasto olisi päivystysaikana aluehallintovirastolle säädettyjen tehtävien osalta toimivaltainen koko päivystysalueella. Aluehallintovirastojen tulisi sopia päivystysalueista ja päivystysvuorosta keskenään. Elintarviketurvallisuusvirasto kuitenkin vahvistaisi aluehallintovirastojen päivystysvuorot. Aluehallintovirastoissa toimivien läänineläinlääkäreiden päivystysjärjestelyt ovat tähän mennessä perustuneet eläintautilain 5 §:ään. Päivystystä varten maa on jaettu kahteen päivystysalueeseen, Itä- ja Länsi-Suomeen, ja kummallakin päivystysalueella on päivystänyt virka-ajan ulkopuolella kulloinkin yksi läänineläinlääkäri. Elintarviketurvallisuusvirasto on vahvistanut päivystysvuorot aluehallintovirastojen tekemän esityksen pohjalta.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valmiussuunnitelmien sisällöstä.

86 §. Kunnaneläinlääkäri. Ehdotetun lain mukaan kunnaneläinlääkärillä olisi jatkossakin keskeinen merkitys eläintautien vastustamistyöstä huolehtivana paikallistason viranomaisena. Voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna kunnaneläinlääkärin tehtävät olisivat kuitenkin laissa nykyistä selkeämmin

yksilöity, ja kunnaneläinlääkäriltä olisi poistettu useita hallintopäätösten tekoon ja lupa-
viranomaisena toimimiseen liittyviä tehtäviä,
jotka nykyisin ovat osin päällekkäisiä alue-
hallintoviraston tehtävien kanssa. Toisaalta
kunnaneläinlääkärille olisi puolestaan keski-
tetty eräitä sellaisia tehtäviä, jotka voimassa
olevien säännösten mukaan kuuluvat kokoa-
naan tai osaksi aluehallintovirastolle. Näitä
olisivat sperman keräysasemien, spermava-
rastojen sekä alkioiden keräys- ja tuotanto-
ryhmien valvonta, vesiviljelylaitosten val-
vonta, eläinten ja tuotteiden unionin sisäiseen
kauppaan tai vientiin liittyvä valvonta sekä
eläinten tai tuotteiden siirtokelpoisuutta kos-
kevien todistusten antaminen.

Pykälän 1 momentin mukaan kunnaneläin-
lääkäri hoitaisi sille laissa säädettyt tehtävät.
Lisäksi kunnaneläinlääkäri vastaisi toimival-
taisena viranomaisena sellaisista 3 §:ssä tar-
koitettujen Euroopan parlamentin ja neuvos-
ton asetusten ja komission asetusten mukai-
sista tehtävistä, jotka lain mukaan muutenkin
kuuluisivat sen tehtäviin.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan sisälly-
tettäväksi voimassa olevan eläintäutilain
5 §:n 5 momenttia vastaava säännös, jonka
mukaan aluehallintovirasto voisi tarvittaessa
määrätä kunnaneläinlääkäriin suorittamaan
erikseen määriteltäviä, laissa kunnaneläinlää-
kärille säädettyjä tehtäviä tämän toimialueen
ulkopuolella. Voimassa olevasta laista poike-
ten määräys voitaisiin kuitenkin antaa vain
helposti leviävän, vaarallisen tai uuden vaka-
van eläintaudin vastustamiseksi tai jos val-
vottavaa eläintautia esiintyisi poikkeukselli-
sen laajasti. Aluehallintoviraston tulisi mää-
rätä tehtävään ensisijaisesti valmiuseläinlää-
käri. Ehdotettua säännöstä on pidettävä vält-
tämättömänä viranomaisresurssien riittävyy-
den varmistamiseksi taudinpurkauksissa.
Säännös kytkeytyy myös ehdotettuihin työ-
velvollisuutta koskeviin säännöksiin, joiden
nojaalla taudintorjuntatehtäviin voitaisiin krii-
sitilanteissa saada työvoimaa määräämällä
niihin muissa kuin viranomaistehtävissä toi-
mivia eläinlääkäreitä. Perusoikeuksiin puut-
tuva työvelvollisuus olisi kohtuuton ilman
mahdollisuutta ottaa eläintautitehtäviä hoita-
vien viranomaisten voimavarat maksimaali-
sesti käyttöön tarvittaessa.

Normaalisti valtion viranomaisilla ei ole
kunnallisen itsehallinnon vuoksi suoraa mää-

räysvaltaa kunnan viranomaisiin nähden. On
kuitenkin otettava huomioon, että eläinlää-
kintähuoltolain mukaan eläintautivalvonta
kuuluu valtion vastuulle. Kunnan tehtävänä
on huolehtia kunnaneläinlääkäreille säädetty-
jen tai lain nojalla määrättyjen valvontateh-
tävien hoidon edellytysten järjestämisestä
alueellisen suunnitelman ja valtakunnallisen
ohjelman mukaisesti. Valtion viranomaisten
määräysvalta suhteessa kunnaneläinlääkäriin
ei siten eläintautivalvontaan liittyvien tehtä-
vien osalta merkitse puuttumista kunnalliseen
itsehallintoon.

Pykälän 2 momentin mukaan kunnaneläin-
lääkäreitä koskevaa määräystä annettaessa
olisi kuitenkin otettava huomioon kunnan
mahdollisuudet suorittaa lakisääteiset ja
muutkin tehtävänsä määräyksen voimassa-
olon aikana. Määräämällä kunnaneläinlääkä-
reitä hoitamaan taudinpurkausten hallintaan
liittyviä kiireellisiä tehtäviä toisessa kunnassa
ei siten voitaisi olennaisesti vaikeuttaa kun-
nan mahdollisuuksia suoriutua esimerkiksi
eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettujen eläin-
lääkäripalvelujen tuottamisesta taikka eläin-
suojelulain mukaisesta eläinsuojeluvalvon-
nasta. Toisaalta helposti leviävän, vaarallisen
tai vakavan eläintaudin leviämisen uhka
muodostaa sellaisen vaaran eläintenpidolle ja
elintarviketuotannolle koko maassa, että esi-
merkiksi eläinlääkäripraktiikkaan liittyvien
kiireettömämpien tehtävien hoitoa on voitava
tarvittaessa lykätä. Tilanteissa, joissa sään-
nöstä käytettäisiin, maassa voi myös olla laa-
jemmin voimassa eläinten kuljettamista ja pi-
topaikoissa tapahtuvia muita kuin välttämät-
tömiä käyntejä koskevia kieltoja tai rajoituk-
sia, joten tavanomaisten kiireettömien tehtä-
vien kuten terveydenhuoltokäyntien suorit-
taminen ei välttämättä muutoinkaan olisi
määräyksen voimassaoloaikana mahdollista
taikka taudin leviämisvaaran vuoksi tarkoi-
tuksenmukaista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi
tilanteesta, jossa kunnaneläinlääkäreitä olisi
tarpeen määrätä suorittamaan tehtäviä toisen
aluehallintoviraston toimialueella sijaitseviin
kuntiin. Tällaisessa tapauksessa määräyksen
tulisi perustua sen aluehallintoviraston pyyn-
töön, jonka toimialueelle kunnaneläinlääkäri
siirtyisi työskentelemään.

87 §. Valtuutettu tarkastaja. Pykälän 1
momentin mukaan Elintarviketurvallisuusvi-

rasto voisi myöntää oikeuden valtuutettuna tarkastajana suorittaa kunnaneläinlääkärin sijasta tai apuna määrättyjä tarkastuksiin, tutkimuksiin ja näytteiden ottoon liittyviä tehtäviä. Tällaisia tehtäviä voisivat olla pakolliseen tai vapaaehtoiseen terveysvalvontaan, eläinten rokottamis- tai käsittelyvelvollisuuden valvontaan, seurantatutkimuksiin, eläintautiepäilyihin, sperman keräysasemien, spermanvarastojen tai alkioden keräys- tai tuotantoryhmien valvontaan sekä vyöhykkeitä tai rajoitusalueita koskevien päätösten täytäntöönpanoon liittyvät tarkastukset ja tutkimukset. Valtuutetun tarkastajan tehtäväksi voitaisiin tarvittaessa antaa myös eläinnäytteiden tai eläinten luontoon vapauttamisen valvontaan liittyvä tarkastus tai muu ehdotetun lain 90 §:n nojalla suoritettava tarkastus. Valtuutetulla tarkastajalla olisi kuitenkin oikeus suorittaa tarkastuksia ainoastaan pitopaikoissa, ei esimerkiksi laboratoriossa tai sellaisessa elintarvikehuoneistossa, joka ei ole pitopaikka.

Valtuutus voitaisiin myöntää henkilölle, jolla olisi tehtävän hoitamiseksi riittävä tarkastuksen tai tutkimuksen kohteena olevaa eläinlajia sekä eläintauteja ja eläintautien vastustamistyötä koskeva ammattitaito. Jos tehtävään sisältyisi toimenpiteitä, joita vain eläinlääkäriammattin harjoittajalla on eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain mukaan oikeus suorittaa, tehtävään voitaisiin valtuuttaa ainoastaan eläinlääkäri. Muita kuin mainittuja toimenpiteitä sisältäviin tehtäviin voitaisiin valtuuttaa myös muun alan ammattilaisia. Tarvetta olisi esimerkiksi käyttää mehiläispestistä esikotelo-mädän varalta otettavien näytteiden keräämisessä viranomaisen apuna mehiläisneuvoja tai muita mehiläisalan osaajia. Kalaviljelylaitosten tarkastuksissa saattaa olla tarpeen käyttää apuna kaloihin erikoistunutta biologia. Jos eksoottiseen lajiin kuuluvasta eläimestä kuten matelijasta täytyy ottaa näytteitä, näytteenotossa voidaan tarvita tähän eläinlajiin erikoistunutta eläinlääkärää tai muuta henkilöä.

Valtuutus myönnettäisiin pykälän mukaan määrääjäksi, ja päätöksessä yksilöitäisiin se tehtävä, jota valtuutus koskisi. Tarkastus-, tutkimus- ja näytteenotto-oikeus voitaisiin myös rajata koskemaan vain tiettyjä eläinlajeja tai vain tiettyjä tarkastuksia ja tutkimuk-

sia. Valtuutetulla tarkastajalla ei olisi oikeutta mennä kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että valtuutettu tarkastaja voisi suorittaa 1 momentissa tarkoitettujen tarkastus-, tutkimus- ja näytteenottotehtävien lisäksi myös valvontaviranomaisen hänelle osoittamia, lain täytäntöönpanoon liittyviä toimeenpanevia tehtäviä. Tällaisia toimeenpanevia tehtäviä ovat esimerkiksi eläinten rokottaminen, käsittely ja lopetus. Koska perustuslain 124 § koskee vain julkisia hallintotehtäviä, toimeenpanon teknisessä toteuttamisessa valvontaviranomaisen on tapauksesta riippuen mahdollista käyttää apunaan myös muita kuin valtuutuksen saaneita henkilöitä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että valtuutettu tarkastaja toimisi tehtävässään Elintarviketurvallisuusviraston valvonnassa. Elintarviketurvallisuusvirasto voisi peruuttaa valtuutuksen siihen liittyvien ehtojen laiminlyönnin perusteella tai jos valtuutettu muutoin olennaisella tavalla rikkoi tehtäviin liittyviä velvoitteitaan. Ennen valtuutuksen peruuttamista valtuutettua henkilöä tulisi huomauttaa puutteista ja antaa tälle siten mahdollisuus puutteiden korjaamiseen.

Pykälän 4 momentin mukaan valtuutettuun tarkastajaan sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että valtuutetun henkilön tulisi vaadittaessa esittää kirjallinen valtuutus.

88 §. Työvelvolliset laajan eläintautiepidemian sattuessa. Helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain 2 §:ssä säädetään eläinlääkäreiden työvelvoitteesta niissä tilanteissa, joissa viranomaisten voimavarat eivät riitä laajalle levinneen eläinkultaudin vastustamiseen. Mainitun pykälän mukaan maassa vakituisesti asuvat, alle 50-vuotiaat eläinlääkärit sekä eläinlääketieteen opiskelijat, joilla on väliaikainen oikeus harjoittaa eläinlääkäriammattia, voidaan tällöin Elintarviketurvallisuusviraston päätöksellä määrätä hoitamaan tautitilanteen vuoksi välttämättömiä eläinlääkärin tehtäviä enintään kahden kuukauden ajaksi.

Jotta eläintautiepidemioissa käytettävissä olevan työvoiman riittävyys voitaisiin varmistaa myös jatkossa, lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset nykyisenkaltaisesta työ-

velvollisuudesta. Työvelvollisuus koskisi maassa vakituisesti asuvia laillistettuja eläinlääkäreitä, voimassa olevasta laista poiketen myös 50 vuotta täyttäneitä. Lisäksi velvollisuuden piiriin kuulusivat eläinlääketieteen opiskelijat, joilla on oikeus harjoittaa väliaikaisesti eläinlääkärintammattia. Työmääräys voitaisiin nykyiseen tapaan antaa tilanteessa, jossa helposti leviävä eläintauti olisi levinnyt maassa laajalle alueelle eivätkä valvontaviranomaisten voimavarat riittäisi sen vastustamiseen. Määräys voisi koskea kyseessä olevan tautitilanteen vuoksi välttämättömiä eläinlääkärin tehtäviä, ja määräyksen saanut voisi ilman erillistä valtuutusta suorittaa sellaisia tarkastuksia, tutkimuksia ja näytteenottoja sekä lain täytäntöönpanoon liittyviä toimenpiteitä tehtäviä, joita 87 §:n mukaan voidaan antaa valtuutetun tarkastajan tehtäväksi. Eläinlääkäri tai eläinlääketieteen opiskelija voitaisiin kuitenkin määrätä suorittamaan vain sellaisia tehtäviä, joita hän kohtuudella pystyisi tekemään ottaen huomioon hänen koulutuksensa, työkokemuksensa, terveydentilansa ja perhesuhteensa.

Työmääräyksen antaisi Elintarviketurvallisuusvirasto. Työskentelyajan kokonaiskesto voisi olla enintään kaksi kuukautta, minkä lisäksi pykälässä säädettäisiin, että työtä voitaisiin määrätä tehtäväksi enintään kaksi viikkoa kerrallaan. Tehtävien suorittamisesta maksettaisiin Elintarviketurvallisuusviraston määräämä kohtuullinen palkkio valtion varoista. Pykälässä täsmennettäisiin lisäksi, että työvelvollisen aikaisempi palvelussuhde ei katkeaisi työmääräyksen johdosta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että työvelvolliseen sovellettaisiin lisäksi, mitä 87 §:n 4 momentissa säädetään valtuutetun tarkastajan rikosoikeudellisesta vastuusta. Työvelvollisen tulisi tehtäviä hoitaessaan tarvittaessa esittää työmääräys.

89 §. Taudintorjunnan johtaminen ja ohjaus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin taudintorjunnan johtamisesta. Aluehallintovirastolla olisi vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin taudinpurkauksissa alueellaan taudin torjuntaa ja sen leviämisen estämistä koskeva johtovastuu. Aluehallintovirasto johtaisi taudinpurkauksen hallintaan osallistuvien kunnaneläinlääkäreiden toimintaa riippumatta siitä, toimisivatko kunnaneläinlääkärit omalla virka-alueellaan vai olisiko heidät

osoitettu taudintorjuntatehtäviin virka-alueensa ulkopuolelle. Jos taudintorjuntaan osallistuisi kunnaneläinlääkäreitä usean aluehallintoviraston alueelta, johtovastuu olisi aina sillä aluehallintovirastolla, jonka alueella torjuntatoimet suoritettaisiin. Jos taudintorjuntaan osallistuisi valtuutettuja tarkastajia tai työvelvollisia, aluehallintovirasto johtaisi myös näiden toimintaa. Lisäksi aluehallintovirasto johtaisi teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa työskentelevien tarkastuseläinlääkäreiden toimintaa siltä osin kuin kyse olisi taudin torjuntatehtävistä, jotka mainitun laitoksen ulkopuolella suorittaa kunnaneläinlääkäri. Ehdotettu säännös olisi voimassa olevaan lakiin nähden uusi. Helposti leviävän eläintaudin torjunnan koordinointi ja johtaminen kuuluvat aluehallintovirastolle kuitenkin jo nyt, sillä virasto toimii lakia alemmanasteisten säännösten perusteella Euroopan unionin säädöksissä tarkoitettuna paikallisena taudintorjuntakeskuksena. Aluehallintovirastolla on lisäksi keskeinen rooli vaarallisten ja valvottavien eläintautien leviämisen estämisessä.

Jäsenvaltiolla on velvollisuus perustaa kansallinen ja paikallinen taudintorjuntakeskus joidenkin helposti leviävien eläintautien kuten klassisen ja afrikkalaisen sikaruton sekä suu- ja sorkkataudin taudinpurkauksissa. Ehdotus lähtee siitä, ettei taudinpurkauksessa perusteta uusia viranomaisia, vaan valvontaviranomaiset toimivat tarvittaessa kansallisena tai paikallisena taudintorjuntakeskuksena olemassa olevilla resursseilla. Taudintorjuntakeskukselle ei säädettäisi laissa toimivaltaa, vaan viranomaiset päättäisivät itse siitä, tarvitaanko kriisitilanteita varten muutoksia viranomaisen sisäiseen toimivallanjakoon.

Paikallisen taudintorjuntakeskuksen tulee unionin säädösten mukaan olla toimintavalmiudessa huolehtimaan eläintaudin vastustamiseksi vaadittavista toimenpiteistä viipymättä. Taudintorjuntakeskuksella tulee olla taudin torjuntaa varten tarvittavat välineet ja laitteet, tarvittavat tietoliikenneyhteydet ja yhteydet viranomaisrekistereihin sekä sellaiset luettelot, kartat ja selvitykset, joiden avulla toimijoiden tunnistaminen, raatojen turvallinen hävittäminen, eläintautia levittävien eläinten ja tuotteiden jäljittäminen sekä vyö-

hykkeillä noudatettavien rajoitusten valvonta on mahdollista. Lisäksi taudintorjuntakeskuksen tulee varautua taudinpurkauksesta johtuvaan työvoiman tarpeeseen. Ehdotuksen mukaan aluehallintovirasto toimisi nykyiseen tapaan paikallisena taudintorjuntakeskukseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan Elintarvike- turvallisuusvirasto ohjaisi ja valvoisi aluehallintoviraston toimintaa vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin hävittämiseksi ja leviämisen estämiseksi. Jos taudinpurkaus edellyttäisi toimenpiteitä usean aluehallintoviraston toimialueella, Elintarvike- turvallisuusvirasto vastaisi tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Pykälän 2 momenttiin sisältyisi myös säännös, jonka mukaan Elintarvike- turvallisuusvirastolla olisi tarvittaessa oikeus antaa aluehallintovirastolle taudintorjuntaa koskevia käskyjä sekä oikeus ottaa taudintorjunnan johtovastuu aluehallintovirastolta. Otto-oikeutta voitaisiin käyttää vain, jos taudin tehokas torjunta ja leviämisen estäminen muutoin vaarantuisi.

Elintarvike- turvallisuusvirasto toimisi pykälän 2 momentin mukaan Euroopan unionin säädöksissä tarkoitettuna kansallisena taudintorjuntakeskukseksi helposti leviävän eläintaudin yhteydessä. Kansallisen taudintorjuntakeskuksen tehtäväksi säädetään eläintautikohtaisissa direktiiveissä muun muassa paikallisten taudintorjuntakeskusten toiminnan ohjaus ja valvonta, henkilöstön ja muiden voimavarojen osoittaminen paikallisiin taudintorjuntakeskuksiin, tiedon välittäminen komissiolle, muille jäsenvaltioille ja kansallisille toimijoille, yhteydenpito taudin diagnosoinnista vastaaviin laboratorioihin sekä yhteydenpito sanomalehtiin ja muihin viestimiin.

Pykälän 3 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa unionin säädösten täytäntöönpanon edellyttämiä tarkempia säännöksiä paikallisen ja kansallisen taudintorjuntakeskuksen tehtävis- tä.

14 luku **Valvonta, tarkastukset ja tietojen julkisuus**

90 §. Tarkastus- ja näytteenotto-oikeus. Ehdotettuun lakiin sisältyy useita säännöksiä

valvontaviranomaisen tarkastus- ja näytteenotto-oikeudesta. Pykälän 1 momenttiin sisältyisi lisäksi yleinen säännös valvontaviranomaisen tarkastusoikeudesta tilanteissa, joissa olisi aihetta epäillä rikottavan ehdotettua lakia, sen nojalla annettuja säännöksiä, määräyksiä tai hallintopäätöksiä taikka lailla täytäntöön pantavia unionin säädöksiä tai niiden nojalla annettuja hallintopäätöksiä. Lisäksi 1 momentissa säädettäisiin, että tarkastus voitaisiin suorittaa ilman mainittua epäilyäkin 2 tai 4—6 luvussa säädettyjen, eläintaudin ennaltaehkäisyyn, leviämisen estämiseen tai torjuntaan liittyvien velvoitteiden, kieltojen, ehtojen tai rajoitusten taikka 11 luvussa tarkoitettujen, eläinten kuljettamista koskevien säännösten noudattamisen valvomiseksi. Ilman epäilyä rikkomuksesta voitaisiin suorittaa tarkastus esimerkiksi lain 7 §:ssä säädettyjen taudeilta suojautumiseen liittyvien velvoitteiden taikka eläinnäyttelyjen tai eläinten luontoon vapauttamisen valvomiseksi. Pitopaikan tautisuojaus asianmukaisuus voitaisiin tarkastaa esimerkiksi muun lain mukaisen tarkastuksen yhteydessä.

Pykälässä tarkoitetun tarkastuksen suorittaisi tehtävästä riippuen joko kunnaneläinlääkäri tai aluehallintovirasto. Kuitenkin myös Elintarvike- turvallisuusvirastolla olisi ehdotettu tarkastusoikeus, sillä tiettyjen tehtävien kuten harvinaisimpien tautien kliinisten oireiden arvioinnin osalta Elintarvike- turvallisuusvirasto saattaa olla valvontaviranomaisista ainoa, jolla on tarkastuksen suorittamiseksi riittävä asiantuntemus. Muun kuin rikkomusta koskevaan epäilyyn perustuvan tarkastuksen voisi suorittaa myös valtuutettu tarkastaja tai työvelvollinen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkemmin tarkastus- ja näytteenotto-oikeuden sisällöstä. Tarkastuksen suorittajalla olisi oikeus päästä tiloihin, joissa eläimiä ja eläimistä saatuja tuotteita ja niitä koskevia asiakirjoja käsitellään, käytetään, kuljetetaan tai säilytetään sekä tutkia kaikki valvonnan kannalta merkitykselliset seikat kuten tilat, eläimet ja asiakirjat. Valvontaa varten tarpeellisia näytteitä voitaisiin ottaa maksutta. Pykälän 3 momentin mukaan valvontaviranomaisella olisi tarkastusta varten oikeus päästä eläintauteja tutkivaan tai taudin aiheuttajamikrobeja käsittelevään laboratorioon ja tarkastaa valvonnan kannalta merkitykselliset seikat

kuten laboratorion tilat ja tutkimusvälineet sekä laboratorion laatu- ja tautisuojausjärjestelmät.

Pykälän 4 momentti koskisi pysyväisluonteeseen asumiseen käytettävässä tilassa suoritettavaa tarkastusta. Asunto tai muu vastaava, pysyväisluonteeseen asumiseen käytettävä tila kuuluu perustuslaissa suojatun koti-rauhan piiriin. Mainitussa tilassa tarkastuksen saisi suorittaa vain viranomaisen, ja tarkastus voitaisiin suorittaa asukkaan tahdon vastaisesti vain, jos olisi aihetta epäillä eläimistä vastuussa olevan tai muun laissa tarkoitetun toimijan syyllistyneen vankeusuhkaiseen rikokseen tai sellaiseen ehdotetussa laissa tarkoitettuun eläintautirikkomukseen, josta saatetaan aiheutua vakavaa vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle. Tarkastuksen tulisi myös olla välttämätön rikoksen tai rikkomuksen selvittämiseksi.

91 §. Tiedonsaantioikeus. Ehdotuksen mukaan valvontaviranomaisella, valtuutetulla tarkastajalla sekä työvelvollisella olisi oikeus saada eläimistä ja pitopaikoista vastuussa olevilta toimijoilta tehtäviensä suorittamiseksi välttämättömät tiedot ja asiakirjat. Velvollisuus koskisi eläintenpitäjien lisäksi myös muita sellaisia toimijoita, joita laissa tai lailla täytäntöön pantavissa unionin säädöksissä säädetty velvoitteet koskevat, esimerkkinä mainittakoon alkioiden keräystä, sperman varastointia, eläimistä saatujen tuotteiden rajat ylittävää kauppaa taikka perkaamotoimintaa harjoittavat henkilöt tai yritykset. Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomaisella olisi lisäksi oikeus saada 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi eläintenpitoon tai muuhun laissa säädettyyn toimintaan liittyvät välttämättömät tiedot valtion ja kunnan viranomaisilta. Pykälässä tarkoitettu tiedonsaantioikeus koskisi myös sellaisia valvontaa varten tarvittavia tietoja, jotka liike- tai ammattitoimintaa taikka yksityisen taloudellista asemaa tai terveydentilaa koskevinä tietoina olisivat muutoin salassa pidettäviä. Valvonnassa saatujen tietojen salassapidosta säädettäisiin 95 §:ssä.

92 §. Kansainvälisten viranomaisten tarkastusoikeus. Pykälän mukaan myös Euroopan unionin lainsäädännössä tai muussa Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tarkoitetuilla tarkastajilla olisi 90 §:ssä säädettyjä oikeuksia vastaavat tarkastus- ja

näytteenotto-oikeudet sekä oikeus päästä valvonnan edellyttämiin paikkoihin sekä saada valvonnan edellyttämät tiedot ja asiakirjat silloin, kun kyseinen Suomea sitova kansainvälinen velvoite tätä edellyttäisi. Valvontaviranomaisen tulisi tarvittaessa toimia yhteistyössä kansainvälisten viranomaisten tarkastajien kanssa.

93 §. Toimijan velvollisuus avustaa viranomaisia. Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan eläintautilain 12 a §:n 2 momentin säännöstä. Ehdotetun pykälän mukaan eläimistä vastuussa olevalla toimijalla olisi velvollisuus avustaa viranomaisia ehdotetun lain tai sillä täytäntöön pantavan unionin säädöksen nojalla suoritettavassa eläimen tutkimuksessa, rokottamisessa, lääkitsemisessä tai näytteiden ottamisessa. Eläimistä vastuussa oleva toimija olisi myös velvollinen järjestämään sellaiset olosuhteet, joissa toimenpiteen suorittaminen voitaisiin tehdä turvallisesti ottaen huomioon eläimen tavanomainen käyttäytyminen. Eläinlajista riippuen toimenpiteiden suorittaminen voi edellyttää erityistä hoitokarsinaa taikka eläimen kiinnittoa tai pitelyyn kykeneviä avustavia henkilöitä. Mainittua velvollisuutta ei kuitenkaan olisi, jos toimenpide tulisi suoritettavaksi niin lyhyellä varoitusaajalla, ettei olosuhteiden järjestämistä kohtuudella voitaisi edellyttää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eläimistä vastuussa olevien toimijoiden sekä muiden laissa tarkoitettujen toimijoiden velvollisuudesta antaa valvontaviranomaiselle välttämättömät tiedot eläintaudin alkuperän, laadun ja levinneisyyden selvittämiseksi.

94 §. Virka-apu. Voimassa olevassa eläintautilaissa ei ole virka-apua koskevaa säännöstä. Sen sijaan helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain 2 §:ssä säädetään poliisin velvollisuudesta antaa eläinlääkintäviranomaiselle kaikkea toimialaansa kuuluvaa virka-apua. Säännös poliisin virkaavusta sisältyisi myös ehdotettuun lakiin. Pykälän 1 momentin mukaan poliisin tulisi antaa virka-apua valvontaviranomaiselle, valtuutetulle tarkastajalle tai työvelvolliselle laissa tai lailla täytäntöön pantavassa unionin säädöksessä säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Virka-apu voisi tulla kyseeseen, jos tehtävien hoitamista estetään tai jos tehtävissä muutoin tarvitaan poliisivaltuuksien käyttöä.

Pelastuslain (379/2011) 50 §:n mukaan pelastusviranomaisen voi antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion tai kunnan viranomaisen tai laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi viittaus pelastuslain mainittuun säännökseen. Pelastusviranomaisen virka-apu voisi tulla kyseeseen tilanteissa, joissa tarvitaan pelastusviranomaisella olevaa kalustoa esimerkiksi veden kuljettamista varten taikka muuta mainitulla viranomaisella olevaa erityisvälineistöä tai -osaamista. Joissakin tapauksissa voi olla esimerkiksi tarvetta polttaa tartuntavaarallista materiaalia, ja toimenpiteen hallittu suorittaminen voi edellyttää virka-avun pyytämistä. Pelastusviranomaisen apua voidaan tarvita myös kuolleiden eläinten keräilyssä. Pelastuslaissa tarkoitettu virka-apu annetaan lähtökohtaisesti korvausta vastaan. Korvauksen perusteena ovat virka-avusta pelastusviranomaiselle aiheutuneet todelliset lisäkustannukset kuten henkilöstön palkkaukseen, suojavarusteiden hankintaan sekä muihin varuste- ja kalustohankintoihin liittyvät viranomaisen omiin lakisääteisiin tehtäviin nähden ylimääräiset kustannukset.

Pykälän 3 momentin mukaan tulliviranomaiset voisivat tarvittaessa antaa valvontaviranomaiselle toimialaansa kuuluvaa virka-apua laissa tarkoitettujen tarkastusten suorittamiseksi. Lain 64 §:n 2 momentin mukaan toisesta jäsenvaltiosta Suomeen saapuvia eläimiä, alkioita ja sukusoluja voidaan tarkastaa pistokokein myös kuljetuksen aikana ennen niiden saapumista määräpaikkaan. Kuljetuksen aikana tapahtuvat tarkastukset voisivat olla tarpeen esimerkiksi toisessa jäsenvaltiossa sattuneen äkillisen taudinpurkauksen vuoksi hätätoimenpiteenä asetettujen kuljetuskieltojen ja -rajoitusten valvomiseksi. Samoin 11 luvussa säädettyjen eläinten tai tuotteiden kuljettamista koskevien vaatimusten noudattamista voidaan valvoa kuljetuksia tarkastamalla. Virka-apua antava tulliviranomainen huolehtisi kuljetusten pysäyttämisestä niiden ylittäessä maan rajan, jotta valvontaviranomainen voisi suorittaa tarkastuksen. Lisäksi tulliviranomaiset voisivat ilmoittaa valvontaviranomaiselle sellaisista eläimistä tai niistä saatuja tuotteita sisältävistä kuljetuksista, joiden osalta virka-avun pyytäminen tulliviranomaisilta voisi olla tarpeen.

On mahdollista, että eläintautien leviämisen estämisessä ja torjunnassa tarvitaan myös rajavartiolaitoksen ja puolustusvoimien virka-apua. Rajavartiolaitoksen antamasta virka-avusta säädetään rajavartiolaitain (578/2005) 77 §:ssä. Puolustusvoimilta valvontaviranomaisen on mahdollista saada virka-apua tarvittaessa niin sanotun virka-avun ketjutuksen kautta eli siten, että virka-apua antava poliisi pyytää tehtäviin edelleen virka-apua puolustusvoimilta.

95 §. Salassa pidettävät tiedot ja niiden luovuttaminen. Pykälässä viitattaisiin julkisuuslain salassapitosäännöksiin sekä valvonta-asetuksen 7 artiklan avoimuutta ja luottamuksellisuutta koskeviin säännöksiin. Mainitun artiklan mukaan valvontaviranomaisen on varmistettava, että sen toiminnassa noudatetaan suurta avoimuutta. Viranomaiset eivät kuitenkaan saa paljastaa luonteeltaan salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia asioita, joista mainitaan esimerkiksi artiklan 3 kohdassa. Avoimuutta koskee myös ehdotettu 31 §:n säännös, jonka mukaan valvontaviranomaisen tulee tiedottaa vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin esiintymisestä sekä taudin leviämisen estämisestä koskevista toimenpiteistä.

Eläintautivalvonnassa salassapito tulee tavanomaisimmin kyseeseen yksityisten liiketäi ammattisalaisuuksien ja muiden vastaavien yksityistä elinkeinotoimintaa koskevien seikkojen osalta. Mainittuja tietoja sisältävät asiakirjat eivät kuitenkaan ole salassa pidettäviä siltä osin kuin kysymys on kuluttajan terveyden tai ympäristön terveellisyyden suojaamiseksi tai toiminnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista taikka elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädetäväksi eräiden valvonnassa saatujen, muutoin salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta muille lain täytäntöönpanoon osallistuville viranomaisille taikka ulkomaisille toimielimille ja tarkastajille.

15 luku Rekisterit

96 §. Rekisterinpitäjä. Eläinten terveyden varmistamiseen liittyvät viranomaisrekisterit

ovat osa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmää, johon sisältyvät myös eläinten tunnistamiseen ja jäljitettävyyteen sekä eläinten hyvinvoinnin, elintarviketurvallisuuden ja kasvinterveyden varmistamiseen liittyvät rekisterit samoin kuin maatilojen omistajuuteen ja hallintaan sekä maataloustukien maksuun ja valvontaan liittyvät rekisterit. Tietojärjestelmän rakenteesta, sisällöstä ja käyttötarkoituksesta, tietojärjestelmään sisältyvien rekistereiden pitämisestä, rekisteritietojen luovuttamisesta sekä rekisteritietojen säilyttämisajasta ja poistamisesta tietojärjestelmästä säädetään maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa (284/2008), jäljempänä tietojärjestelmälaki. Lakia sovelletaan paitsi tietojärjestelmään sisältyviin rekistereihin myös maatalous-, elintarvike- ja maaseutuelinkeinohallinnossa laadittuihin asiakirjoihin, jos asiakirjoissa olevat tiedot kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan. Laki on maaseutuelinkeinohallinnon yleislakina toissijainen suhteessa erityislakeihin, eli sen säännöksiä ei sovelleta siltä osin kuin ne poikkeavat muun lain säännöksistä. Rekistereiden tietosisältöä koskevat lain säännökset ovat myös siinä määrin yleisluonteisia, että perustuslain henkilötietojen käsittelylle asettamien vaatimusten täyttyminen edellyttää useiden rekistereiden osalta lain säännöksiä täydentävää erityislakia. Esimerkiksi eläinten tunnistamiseen ja jäljitettävyyteen liittyvistä rekistereistä säädetään eläintunnistusjärjestelmästä annetussa laissa.

Eläintautien vastustamiseksi pidetään rekistereitä luvan saaneista toimijoista ja toimipaikoista sekä rekisteröitymisvelvollisuuden perusteella rekisteröidyistä toimijoista. Rekistereitä pidetään lisäksi eräistä eläintautien esiintymistä tai toimijoille annettuja hallintopäätöksiä koskevista valvontatiedoista. Tällä hetkellä mainittujen rekistereiden tietosisällöstä ei ole laintasoisia säännöksiä. Ehdotuksen mukaan rekistereitä koskevat säännökset otettaisiin lain 15 lukuun. Rekisterisäännökset kytkettäisiin tietojärjestelmälakiin säätämällä, että 15 luvussa tarkoitetut rekisterit ovat osa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmää ja että niihin sovelletaan tietojärjestelmälakia.

Tietojärjestelmälain mukaan tietojärjestelmään sisältyviä rekistereitä pitävät Maaseutuvirasto, Elintarviketurvallisuusvirasto sekä

maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa kukin oman toimialansa osalta. Pykälässä säädettäisiin, että ehdotetussa laissa säädettyjä rekistereitä pitäisi Elintarviketurvallisuusvirasto. Muut valvontaviranomaiset kuitenkin käyttäisivät ja olisivat velvollisia päivittämään rekisteritietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa. Vastuu rekisterimerkinnän tekemisestä olisi lähtökohtaisesti sillä viranomaisella, joka päättäisi rekisteriin merkittävästä toimenpiteestä kuten luvasta tai kiellosta.

97 §. Rekisterit hyväksytyistä tai luvan saaneista toimijoista, laitoksista, toimipaikoista ja laboratorioista. Pykälän 1 momentin mukaan rekisteriä pidettäisiin hyväksytyistä lokeroista, sperman keräysasemista, alkioiden keräys- ja tuotantoryhmistä, sperma-varastoista, karanteeneista, kuljetusajoneuvon desinfiointipaikoista, kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikoista ja laboratorioista sekä lain 61 §:ssä tarkoitetuista toimijoista eli unionin sisäiseen kauppaan hyväksytyistä siipikarjan pitopaikoista, eläinvalittajista, keräyskeskuksista sekä mainitussa pykälässä yksilöityä tarkoitusta varten hyväksytyistä eläintarhoista tai koe-eläinlaitoksista. Rekisteriä pidettäisiin myös vesiviljelyeläinten kasvattamiseen ja perkaamiseen luvan saaneista toimijoista.

Pykälän 2 momentissa luelteltaisiin rekistereihin merkittävät tiedot. Näitä olisivat yhteystietojen ja pito- tai toimipaikkaa koskevien tietojen lisäksi muun muassa tiedot siitä, mitä toimintaa hyväksyminen tai lupa koskee, tiedot hyväksymis- tai lupapäätöksessä asetetuista rajauksista ja ehdoista sekä tiedot toiminnan lopettamisesta taikka hyväksynnän tai luvan mahdollisesta peruuttamisesta. Vesiviljelyeläinten kasvattamiseen ja perkaamiseen luvan saaneita toimijoita koskevaan rekisteriin merkittäisiin lisäksi tiedot pitoaikan tai perkaamon sijainnista, kasvatus-tiloista, sijaintialueen tautitilanteesta, tuotantosuunnasta sekä kasvatettavien tai perattavien vesiviljelyeläinten lajeista. Pykälän 5 momentin mukaan rekisteritietojen merkittämisessä noudatettavasta menettelystä voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Unionin lainsäädännön mukaan jäsenvaltioiden tulee julkaista luettelo hyväksytyistä ja

luvan saaneista toimijoista. Luettelon julkaisemisesta säädetään neuvoston direktiivin 2008/73/EY täytäntöönpanosta jäsenvaltioiden yhteisön eläinlääkintä- ja eläinjalostuslainsäädännön mukaisesti hyväksymien laitosten ja laboratorioiden luetteloista sisältävien Internetpohjaisten tietosivujen osalta annetussa komission päätöksessä 2009/712/EY. Vesiviljelylaitoksia ja tiettyjä perkaamoja koskevan luettelon julkaisemisesta säädetään kuitenkin neuvoston direktiivin 2006/88/EY täytäntöönpanosta siltä osin kuin kyse on internetpohjaisesta tietosivusta, jonka avulla saatetaan sähköisesti saataville tietoja vesiviljelyn tuotantoyrityksistä ja luvan saaneista jalostuslaitoksista annetussa komission päätöksessä 2008/392/EY. Unionin säädösten täytäntöön panemiseksi pykälässä säädettäisiin, että Elintarviketurvallisuusvirasto julkaisee 1 momentissa tarkoitettuja hyväksytyistä tai luvan saaneista toimijoista, laitoksista ja toimipaikoista sähköisesti luettelon, johon voi sisältyä pykälän 2 momentissa tarkoitettuja, unionin lainsäädännössä edellytetyjä tietoja. Vesiviljelylaitosten ja perkaamojen osalta säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan eläintautilain 14 b §:n 4 momentin säännöstä. Pykälän 5 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä luettelon julkaisemisesta noudattavasta menettelystä.

Tietojärjestelmälain 12 §:n mukaan tiedot poistetaan tietojärjestelmästä välittömästi sen jälkeen, kun niiden käsittelylle ei ole enää laissa säädettyä perustetta, eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta kuitenkin viimeistään kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun asiakasta koskevia tietoja on viimeksi käsitelty. Koska mainittujen säännösten valossa pykälän mukaisten rekisteritietojen säilyttämisaika jää varsin avoimeksi, ehdotetussa laissa säädettäisiin mainitusta pykälästä poiketen, että hyväksytyjä toimijoita, laitoksia ja toimipaikkoja sekä luvan saaneita toimijoita koskevien rekistereiden tiedot poistettaisiin rekisteristä kolmen vuoden kuluttua siitä, kun toimija on ilmoittanut toiminnan lopettamisesta taikka lupa tai hyväksyntä on peruutettu.

98 §. Muita toimijoita ja laboratorioita koskevat rekisterit. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin niitä toimijoita koskevasta rekis-

terinpidosta, jotka toimittavat eläimiä, alkioita tai sukusoluja Suomesta toiseen jäsenvaltioon tai toisesta jäsenvaltiosta Suomeen taikka jotka vievät eläimiä tai eläimistä saatuja tuotteita jäsenvaltioiden ulkopuolelle. Mainituilla toimijoilla on ehdotetun 60 tai 70 §:n mukaan velvollisuus hakea rekisteröintiä tai tehdä toiminnastaan ilmoitus rekisteröintiä varten. Lisäksi pykälässä säädettäisiin niitä laboratorioita koskevasta rekisterinpidosta, jotka tutkivat näytteitä ilmoitettavien eläintautien varalta. Mainittuja laboratorioita koskee ehdotetun 81 §:n mukaan ilmoitusvelvollisuus.

Pykälän säännökset koskisivat rekistereiden tietosisältöä ja rekisteritietojen säilyttämisestä. Pykälän 1 momentin mukaan toimijoista ja laboratorioista talletettaisiin rekisteriin rekisteröintiä koskevassa hakemuksessa tai toimijalta edellytetyssä ilmoituksessa vaaditut tiedot. Toimijoita koskevan rekisterin tiedot poistettaisiin rekisteristä kolmen vuoden kuluttua siitä, kun rekisteröinnin voimassaolo on päättynyt tai rekisteröinti on peruutettu. Laboratorioita koskevan rekisterin tiedot puolestaan poistettaisiin mainitun ajan kuluttua siitä, kun laboratorion ilmoituksenvarainen toiminta olisi lopetettu. Pykälän 3 momentin valtuussäännöksen mukaan rekisteritietojen merkitsemisessä noudatettava menettelystä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

99 §. Eläintautien valvontaa varten pidettävät rekisterit. Ehdotuksen 1 §:n 1 momentin mukaan eläintautien valvontaa varten rekisteröitäisiin tiedot vastustettavien ja uusien vakavien eläintautien taudinpurkauksista. Nämä tiedot säilytettäisiin pykälän 3 momentin mukaan rekisterissä pysyvästi. Tietojen säilyttämistä koskeva säännös merkitsisi poikkeusta tietojärjestelmälain 12 §:n säännöksestä, jonka mukaan valvontatiedot on eräitä erityistilanteita lukuun ottamatta poistettava tietojärjestelmästä viimeistään kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun asiakasta koskevia tietoja on viimeksi käsitelty. Tautitapauksia koskevaan rekisteriin sisältyisivät ja siten säilyttämismenettelyyn piiriin kuuluisivat tiedot siitä, missä pitopaikoissa vastustettavia tai uusia vakavia eläintauteja on esiintynyt. Pitopaikkoja koskevat tiedot ovat usein luonteeltaan henkilötietoja, joiden py-

syvä säilyttäminen on perustuslain mukaan mahdollista vain erityisistä syistä. Eläintautien esiintymistä koskevien tietojen pysyvä säilyttäminen on välttämätöntä, koska tietoja vakavien eläintautien esiintymisestä tarvitaan vielä vuosikymmenten jälkeen sekä kansainvälisiä selvityksiä että kansallisia tutkimustarpeita varten. Lisäksi jotkut taudinaiheuttajat kuten pernarutto voivat säilyä maaperässä useita vuosikymmeniä.

Pykälän 1 momentin mukaan rekisteriä pidettäisiin pitopaikkaan 4 luvussa tarkoitetulla hallintopäätöksellä tai 5 luvussa tarkoitetulla alueellisella määräyksellä kohdistetuista kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä, näitä koskevista poikkeusluvista sekä hallinnollisina pakkokeinoina lain 112 §:n nojalla määrätyistä kielloista ja rajoituksista. Myös eläintaudin alkuperää ja levinneisyyttä koskevaan selvitykseen sisältyvät tiedot niistä muista pitopaikoista, joista eläintauti on voinut siirtyä tai joihin se on voinut levitä, merkittäisiin rekisteriin. Rekisteriä pidettäisiin lisäksi vapaaehtoiseen terveysvalvontaan sitoutuneista, vapaaehtoisen terveysvalvonnan lopettaneista sekä terveysvalvontaan sitoutuneiden pitopaikkojen terveysluokituksen.

Valtuutetuille tarkastajille myönnettyjä valtuutuksia koskevaan rekisteriin merkittäisiin valtuutukseen sisältyvät tiedot valtuutetun henkilön nimestä, valtuutukseen kuuluvasta tehtävästä sekä valtuutuksen kestosta. Myös eläintautivalvontaan liittyviin tarkastuksiin ja näytteenottoihin, näytteitä koskeviin tutkimustuloksiin sekä eläinten pakollisiin rokotuksiin liittyviä tietoja voitaisiin rekisteröidä. Tutkimustuloksina voitaisiin rekisteröidä myös niitä 8 §:ssä tarkoitettuun omavalvontanäytteenottoon liittyviä tutkimustuloksia, jotka toimija olisi mainitun pykälän mukaan velvollinen antamaan tiedoksi viranomaiselle.

Pykälän 2 momentin mukaan Elintarvike-turvallisuusvirasto julkaisisi vapaaehtoiseen terveysvalvontaan sitoutuneiden pitopaikkojen terveysluokituksen sähköisesti toimijoiden käyttöön tarkoitetun luettelon. Luettelosta kävisivät ilmi pitopaikan tunnistamiseksi välttämättömät tiedot kuten toimijan nimi ja pitopaikan sijainti sekä pitopaikan terveysluokka. Yleisesti saatavilla oleva luettelo helpottaisi vapaaehtoiseen terveysvalvontaan

sitoutuneiden toimijoiden harjoittamaa eläinkauppaa ja vähentäisi viranomaisten työmäärää, kun toimijoiden ei enää tarvitsisi pyytää valvontaviranomaiselta kauppaa varten todistusta pitopaikan terveysluokasta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin pykälän 4 momentin mukaan antaa tarkempia säännöksiä rekisteritietojen merkitsemisessä noudatettavasta menettelystä.

16 luku Maksut ja palkkiot

100 §. Viranomaisten suoritteista valtiolle perittävät maksut. Pykälässä säädettäisiin lain nojalla suoritettavien viranomaistoimenpiteiden maksullisuudesta. Maksu perittäisiin pykälän 1 momentin mukaan valvontaviranomaisten ja valtuutettujen tarkastajien suoritteista lukuun ottamatta suoritteita, joiden tulisi valtion maksuperustelain tai muun lain mukaan olla maksuttomia. Ehdotuksen mukaan aluehallintovirasto perisi maksut kunnaneläinlääkäreiden maksullisista suoritteista.

Pykälän 1 momentissa viitattaisiin maksujen suuruuden määrittämisen osalta valtion maksuperustelain säännöksiin. Lain mukaan kukin ministeriö päättää, mitkä sen hallinnonalan viranomaisten suoritteet ovat maksullisia. Ministeriö päättää myös niin sanotuista kiinteistä maksuista eli maksuista, jotka peritään toimijalta aina samansuuruisina huolimatta siitä, että suoritteiden tuottava viranomainen ja suoritteiden tuottamisesta aiheutuvat kustannukset saattavat vaihdella. Ehdotettuun lakiin perustuvien suoritteiden hinnoittelussa lähtökohtana olisi omakustannusarvo.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi maininta, jonka mukaan maksua ei perittäisi muihin kuin jäsenvaltioihin toimitettavia eläimistä saatuja tuotteita koskevasta virallisesta eläinlääkintötodistuksesta silloin, kun kunta perisi maksun samasta todistuksesta. Elintarvikkeita koskevat todistukset sisältyvät usein viennin kohdemaan vaatimuksista mainintoja paitsi tuotteiden vapaudesta tiettyistä eläintaudeista myös muista elintarvike-turvallisuuden varmistamiseen liittyvistä seikoista. Viimeksi mainittujen seikkojen osalta todistuksen antamiseen liittyvä toimivalta perustuu elintarvikelakiin. Silloin kun kunta pe-

risi kunnaneläinlääkärin myöntämästä todistuksesta maksun elintarvikelain tai valvonta-asetuksen nojalla, samasta suoritteesta ei tulisi enää periä maksua valtiolle ehdotetun lain mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa viitattaisiin valvonta-asetuksen 28 §:ään sellaisten ylimääräisten valvontatoimien maksullisuuden osalta, jotka aiheutuisivat säännösten noudattamatta jättämisestä. Valvonta-asetuksen mukaan mainitun lisävalvonnan tulee aina olla maksullista.

101 §. Valtuutetuille tarkastajille maksettavat palkkiot ja korvaukset. Ehdotetun pykälän mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto maksaisi valtuuttamalleen tarkastajalle palkkion lain mukaisista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä sekä korvaisi heille aiheutuneet kustannukset.

102 §. Valtion kunnille maksama korvaus. Pykälään sisältyisi viittaus eläinlääkintähuoltolain 23 §:ään, jossa säädetään kunnan oikeudesta saada valtion varoista korvaus kunnaneläinlääkärille kuuluvien eläintautivalvontaan liittyvien tehtävien suorittamisesta.

17 luku Eräiden kustannusten ja korvausten maksaminen valtion varoista

103 §. Eläintaudin hävittämisestä aiheutuvien kustannusten maksaminen valtion varoista. Pykälän mukaan valtion varoista maksetaan taudin hävittämistoimenpiteitä koskevan määräyksen täytäntöönpanoon liittyvästä työstä, laitteiden ja välineiden käytöstä sekä tarvikkeista ja aineista aiheutuvat kustannukset. Työn suorittamiseen liittyviä kustannuksia ovat paitsi palkkio tehdystä työstä myös työn suorittajan matkakustannukset. Mainitut toimenpiteet eli eläinten lopettaminen, tuotteiden käsittely ja hävittäminen, pitopaikoissa toteutettavat puhdistukset ja desinfiointit sekä mahdolliset laidunten käsittelyyn liittyvät toimenpiteet suoritetaan valtion kustannuksella myös voimassa olevan lain mukaan. Koska valvontaviranomaiset vastaavat taudin torjuntatoimenpiteitä koskevien määräysten täytäntöönpanosta, päätösvalta työn teettämistavan ja työn suorittajan valinnan suhteen on viranomaisilla. Toimijalla on kuitenkin lain mukaan velvollisuus avustaa täytäntöönpanossa siinä määrin kuin häneltä voidaan

kohtuudella odottaa. Normaaliin toimijan avunantovelvollisuuteen kuuluvasta työstä ei voida maksaa eläimestä tai pitopaikasta vastuussa olevalle toimijalle korvausta valtion varoista.

104 §. Korvaukset viranomaisen määräyksestä lopetetusta eläimestä. Omistajalla olisi nykyiseen tapaan oikeus saada valtion varoista täysi korvaus eläimestä, joka olisi viranomaisen määräyksestä lopetettu, teurastettu tai perattu tai joka olisi lain nojalla määrätyn käsittelyn tai muun toimenpiteen seurauksena kuollut. Oikeus täyteen korvaukseen liittyisi tilanteisiin, joissa eläimet määrättäisiin lopetettaviksi, teurastettaviksi tai perattaviksi viranomaisen aloitteesta.

Korvauksena suoritettaisiin eläimen käypä arvo, joksi katsottaisiin se arvo, joka eläimellä olisi ollut ilman viranomaisen määräyksen perusteena olevaa eläintautia. Korvausten maksamista varten voitaisiin kuitenkin vahvistaa valtioneuvoston asetuksella eläinlajikohtaiset vakiokorvaukset, jotka vastaisivat kyseisten eläinten keskimääräistä käypää arvoa. Koska eläimen ikä ja muut seikat vaikuttavat suuresti eläimen arvoon, vakiokorvaukset tulisi tarpeen mukaan määritellä erikseen eri-ikäisille ja erityyppisille eläimille. Omistajalla olisi vakiokorvausten vahvistamisesta huolimatta oikeus saada korvauksen suuruus määritellyksi eläimen käyvän arvon perusteella, jos eläimen arvo jalostuksellisista tai muista vastaavista syistä olisi huomattavasti vakiokorvausta suurempi. Jos korvattavaa eläintä voitaisiin käyttää kokonaan tai osaksi hyödyksi, vähennettäisiin korvattavasta määrästä eläimen jäännöskäyttöarvo.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin eläimestä maksettavista korvauksista niissä tilanteissa, joissa eläinten lopettamista, teurastamista tai perkaamista koskeva määräys perustuu omistajan hakemukseen. Kyseessä voisi olla valvottava eläintauti tai uusi vakava eläintauti, jonka toimija haluaa hävittää pitopaikasta, vaikka viranomaiset eivät ryhdy taudin hävittämistoimenpiteisiin. Kyse voisi myös olla tilanteesta, jossa vyöhykkeellä tai rajoitusalueella noudatettavat kiellot, ehdot tai rajoitukset olisivat olleet voimassa vähintään kaksi viikkoa ja huomattavasti vaikeuttaisivat eläinten pitoa taloudellisista tai eläinten hyvinvointiin liittyvistä syistä Näissä ta-

pauksissa omistajalla olisi oikeus saada valtion varoista korvauksena kolme neljäsosaa eläimen käyvistä arvosta tai 2 momentissa tarkoitettua vakiokorvauksesta, josta olisi ensin vähennetty eläimen jäännöskäyttöarvo. Jos korvattavia tapauksia olisi käytettävissä oleviin määrärahoihin nähden paljon, voitaisiin korvauksen määrää kuitenkin alentaa. Korvauksen maksaminen valvottavan tai uuden vakavan eläintaudin hävittämiseksi edellyttäisi lisäksi, että pitopaikasta vastuussa oleva toimija suorittaisi hänen vastuullaan olevat, 23 §:n 1 momentissa tarkoitettua päätöksen kumoamisen edellytyksenä olevat puhdistus- ja desinfektio-toimenpiteet.

Korvausta ei suoritettaisi eläimestä, jonka arvo on vähäinen, ellei korvauksen suorittamiseen olisi erityisen painavia syitä. Esimerkiksi yhdestä näytteeksi otetusta kalasta ei tällä perusteella tarvitsisi maksaa korvausta. Jos sen sijaan vesiviljelylaitoksen kaikki kalat määrätään lopetettaviksi tai perattaviksi, on eläinten yhteenlaskettu arvo merkittävä ja korvauksen maksamiseen siten erityisen painavia syitä.

105 §. Korvaus viranomaisen määräyksestä hävitetystä omaisuudesta. Omistajalla olisi nykyiseen tapaan oikeus saada valtion varoista täysi korvaus eläimistä saaduista tuotteista sekä muista aineista, tavaroista, esineistä tai rakenteista, jotka olisi viranomaisen 26 §:n 1 momentin 2—5 kohdassa tarkoitettua määräyksen mukaisesti hävitetty tai käsitelty siten, että ne olisivat vahingoittuneet tai muuttuneet käyttökelvottomiksi. Korvauksena suoritettaisiin hävitetyn tai käsitellyn omaisuuden käypä arvo, joka saattaa olla alhaisempi kuin se summa, jolla pitopaikkaan saadaan hankittua uusi vastaava omaisuus entisen tilalle. Korvausta ei maksettaisi omaisuudesta, jonka arvo on vähäinen, ellei korvauksen suorittamiseen olisi erityisen painavia syitä. Koska valtioneuvosto ei unionin säädösten mukaan voi kohdistua eläimistä saatujen tuotteiden jalostamiseen tai kaupan pitämiseen, toimijoilla ei olisi oikeutta saada korvausta tuotteista, jotka olisi lain 28 §:n nojalla jäljitetty ja mainitun pykälän nojalla annetun määräyksen perusteella käsitelty tai hävitetty.

106 §. Korvaus tuotannon menetyksestä. Pykälässä säädettäisiin eläintaudin aiheuttamista tuotannonmenetyksistä maksettavista

korvauksista. Ehdotuksen mukaan toimijalle voitaisiin tietyin edellytyksin korvata taloudellinen vahinko, joka olisi aiheutunut helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin taikka uuden vakavan eläintaudin torjumiseksi tai leviämisen estämiseksi määrätystä kiellosta, ehdosta, rajoituksesta tai toimenpiteestä. Korvaus voitaisiin maksaa vain, jos viranomaisen määräys estäisi tai vaikeuttaisi eläintuotantoa ja tästä aiheutuisi taloudellista vahinkoa, joka merkittävästi vaikeuttaisi tuottajan toimeentuloa. Kyse voisi olla lähinnä pitopaikkaan kohdistetuista, eläinten siirtämisestä tai uusien eläinten ottamista koskevista kielloista tai rajoituksista taikka määräyksestä, jonka perusteella pitopaikan eläimet olisi lopetettu. Taloudellinen vahinko voitaisiin kuitenkin korvata myös silloin, kun se olisi aiheutunut tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä tai rajoitusalueella noudatettavista kielloista, ehdoista, rajoituksista tai toimenpiteistä. Ehdotettu sääntely vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan eläintautilain sääntelyä ja noudatettua korvauskäytäntöä, vaikkakin voimassa olevat säännökset vyöhykkeillä noudatettavista kielloista ja rajoituksista aiheutuvien vahinkojen korvaamisesta ovat tulkinnanvaraisia.

Uusi olisi säännös, jonka mukaan korvauksena voitaisiin suorittaa enintään kolme neljäsosaa vahingon suuruudesta. Pykälään ehdotetaan myös otettavaksi maininta, jonka mukaan taloudellinen vahinko voitaisiin korvata valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitettujen määrärahojen rajoissa. Laajemmän taudinpurkauksen sattuessa korvauksia jouduttaisiin todennäköisesti alentamaan. Tilanteissa, joissa vyöhykkeillä ja rajoitusalueilla noudatettavat kiellot ja rajoitukset koskisivat suurta toimijajoukkoa, jouduttaisiin myös harkitsemaan, missä määrin korvauksia ylipäättään pystyttäisiin maksamaan. Ehdotettu täsmennys ei kuitenkaan merkitsisi tältä osin muutosta eläintenpitäjien oikeuksiin, sillä korvaus taloudellisesta vahingosta on myös voimassa olevan lain mukaan harkinnanvarainen.

107 §. Korvausten ulkopuolelle jäävä toiminta. Pykälän mukaan valtion varoista ei korvattaisi menetyksiä, jotka olisivat syntyneet elintarvikkeiden jalostuksessa, muiden eläimistä saatavien tuotteiden tai rehujen valmistuksessa taikka elintarvikkeiden tai

muiden tuotteiden kaupan pitämisessä. Säännös vastaisi valtiontukea koskevia unionin säädöksiä ja suuntaviivoja.

108 §. Korvauksen hakeminen ja ennakko-korvaus. Valtion varoista maksettavia korvauksia olisi haettava Elintarviketurvallisuusvirastosta, joka päättäisi niiden myöntämisestä. Korvausta muista kuin omistajan hakemuksesta lopetetuista, teurastetuista tai peratuista eläimistä olisi haettava kahden kuukauden kuluessa eläimen kuolemaan johtaneen toimenpiteen suorittamisesta. Ehdotettu määräaika on tarpeen, jotta maa- ja metsätalousministeriö voisi hakea kyseisiin korvauksiin Euroopan unionin myöntämää rahoitusta määräajassa. Muita korvauksia olisi haettava kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun korvauksiin oikeuttavat toimenpiteet olisi suoritettu. Jos vahingot johtuisivat eläintenpitoon vaikuttavista kielloista tai rajoituksista, kolmen kuukauden määräaika alkaisi kiellon, ehdon tai rajoituksen voimassaolon päättymisestä. Hakemukseen tulisi liittää riittävä selvitys kustannuksista ja vahingoista. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin selvityksen sisällöstä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevan lain tavoin Elintarviketurvallisuusviraston mahdollisuudesta maksaa hakijalle ennakkokorvausta. Ennakkokorvausta voitaisiin suorittaa vain, jos korvauksen hakijan oikeus korvaukseen olisi ilmeinen.

109 §. Perusteet korvauksen epäämiselle. Pykälässä säädettäisiin korvauksen epäämisestä tai korvausmäärän alentamisesta toimijan oman menettelyn johdosta. Toimija menettäisi oikeutensa korvauksiin kokonaan tai osittain, jos hän olisi toiminut ehdotetun lain vastaisesti taikka rikkonut pykälässä mainittuja muita säännöksiä tai määräyksiä tai ei olisi noudattanut niiden nojalla annettuja päätöksiä. Oikeus korvauksiin menetettäisiin myös, jos toimija olisi hankkiessaan eläimen tai muun omaisuuden tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää sairaudesta tai tartunnasta. Vastava pykälä sisältyy myös voimassa olevaan eläintautilakiin. Rikkomuksen laadun ja laajuuden perusteella arvioitaisiin, tulisiko korvaus evätä kokonaisuudessaan vai riittäisikö korvauksen alentaminen. Jos korvausta alennettaisiin, maksettavasta osuudesta päätettäisiin suhteellisuusperiaate huomioon ottaen.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisäksi säännöstä, jonka mukaan korvauksia ei maksettaisi valtion varoista siltä osin kuin toimijalla olisi oikeus saada samasta vahingosta korvaus Euroopan unionin perustamasta rahastosta.

110 §. Korvauksen takaisinperintä ja valtion takautumisoikeus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin korvausten takaisinperinnästä. Maksettu korvaus perittäisiin takaisin kokonaan tai osaksi, jos korvausta koskevassa hakemuksessa olisi annettu vääriä tai harhaanjohtavia tietoja taikka salattu tietoja ja siten vaikutettu korvauksen myöntämiseen. Ennakkokorvauksena liikaa maksettu määrä tulisi palauttaa kuukauden kuluessa siitä, kun tieto lopullisesta korvauksesta olisi saatu.

Pykälän 2 momenttiin sisältyisi valtion takautumisoikeutta koskeva säännös. Sen mukaan valtiolla olisi takautumisoikeus siihen toimijaan nähden, jonka tahallinen tai tuotamuksellinen toiminta olisi aiheuttanut taudin leviämisen muiden omistamiin eläimiin ja siten johtanut valtion korvausvastuuseen.

Pykälän 3 momentin mukaan valtiolle palautettavalle tai korvattavalle määrälle tulisi maksaa viivästyskorkoa korkolain mukaan. Lisäksi momentissa olisi säännös valtiolle maksettavien kustannusten ja korvausten täytäntöönpanosta.

18 luku Hallinnolliset pakkokeinot

111 §. Määräys. Pykälässä säädettäisiin lievimmästä valvontaviranomaisen käytössä olevasta pakkokeinosta, jota voitaisiin käyttää silloin, kun säännösten, määräysten tai hallintopäätösten noudattamiseen liittyvää puutetta ei saataisi poistettua valvonnan yhteydessä annetuilla kehotuksilla. Valvontaviranomainen voisi määrätä toimijan välittömästi tai asiaan laatuun nähden riittävässä määräajassa täyttämään velvollisuutensa. Säännös olisi voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden uusi.

112 §. Kielto ja rajoitus. Jos toimija ei noudattaisi 111 §:n nojalla annettua määräystä määräajassa ja jos säännösten vastainen menettely aiheuttaisi vakavaa vaaraa vastustettavan eläintaudin leviämisestä taikka vaaraa ihmisten terveydelle, aluehallintoviraston tulisi ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin vaaran

poistamiseksi. Se voisi hallinnollisena pakkokeinona kieltää taudille alttiiseen lajiin kuuluvien eläinten tai niistä saatujen tuotteiden siirtämisen pitopaikkaan tai sieltä pois toistaiseksi taikka rajoittaa mainittuja siirtoja toistaiseksi. Koska taudinpurkauksissa eläinten siirtäminen on yleensä muutenkin kielletty tai sitä on rajoitettu, kiello voisi tulla kyseeseen lähinnä eläintautien ennaltaehkäisyyn tai valvontaan liittyvien, pitopaikkoja koskevien velvoitteiden kyseessä olleen eli tilanteissa, joissa pitopaikan ja pitopaikassa pidettävien eläinten osalta ei noudatettaisi pakolliseen valvontaohjelmaan tai rokotusohjelmaan sisältyviä velvoitteita taikka 43 §:ssä tarkoitettuja velvoitteita tai kieltoja helposti leviävän eläintaudin leviämisen estämiseksi. Kielto tai rajoitus voitaisiin määrätä myös silloin, kun toimintaa harjoitettaisiin ilman ehdotetun lain mukaan vaadittavaa lupaa tai hyväksyntää.

Kielto tai rajoitus voitaisiin pykälän 2 momentin mukaan asettaa vain siinä laajuudessa kuin se olisi tarpeen eläintaudin leviämisenkin hallitsemiseksi. Kielto tai rajoitus kumoutaisiin, kun puutteet olisi korjattu. Kumominen edellyttäisi kuitenkin tutkimuksin saatua varmuutta siitä, ettei pitopaikassa esiinny sitä eläintautia, jonka leviämisen estämiseksi laiminlyödyt kiellot tai velvoitteet olisi asetettu.

Pykälän 3 momentin mukaan kielto tai rajoitus voitaisiin asettaa myös määräaikaisena asian selvittämisen ajaksi, jos se olisi eläinten terveydelle tai kansanterveydelle aiheutuvan välittömän vaaran vuoksi välttämätöntä. Väliaikainen kielto tai rajoitus olisi voimassa siihen saakka, kunnes aluehallintovirasto antaisi asiassa lopullisen ratkaisunsa. Aluehallintoviraston tulisi pykälän mukaan huolehtia siitä, että asiassa tarvittavat selvitykset tehdään viivytyksettä.

113 §. Hyväksymisen, luvan tai rekisteröinnin peruuttaminen. Pykälässä säädetäisiin laissa tarkoitettun hyväksymisen, luvan tai rekisteröinnin peruuttamisesta, josta päätäisi sama viranomainen kuin hyväksymisestä, luvasta tai rekisteröinnistäkin. Peruuttaminen olisi mahdollista, jos luvan myöntämiselle tai rekisteröinnille säädetty edellytykset eivät enää täytyisi tai toiminnassa olennaisesti rikottaisiin lakia taikka sen nojalla annettuja säännöksiä tai päätöksiä. Hyväksymi-

nen tai lupa voitaisiin peruuttaa lisäksi, jos toiminnasta aiheutuisi vakavaa vaaraa vastustettavan eläintaudin leviämisestä tai vaaraa ihmisten terveydelle eikä vaaraa voitaisi muulla tavoin estää. Hyväksymistä, lupaa tai rekisteröintiä ei kuitenkaan voitaisi peruuttaa, ellei valvontaviranomainen olisi ensin antanut toimijalle 111 §:ssä tarkoitettua määräystä ja ellei toimija olisi laiminlyönyt puutteiden korjaamisen määräyksessä asetetussa määräajassa.

Pykälän 2 momentin mukaan hyväksymisen tai lupa tulisi peruuttaa myös, jos toiminta olisi lopetettu muutoin kuin tilapäisesti. Lokeron hyväksyminen peruutettaisiin myös, jos lokerossa todettaisiin esiintyvän sitä tautia, jonka vastustamista koskevista vaatimuksista lokero olisi saanut oikeuden poiketa.

Luvan tai rekisteröinnin kohteena oleva toiminta voitaisiin pykälän 3 momentin mukaan määrätä keskeytettäväksi peruuttamista koskevan asian käsittelyn vaatimaksi, enintään kahden viikon pituiseksi ajaksi, jos ihmisten tai eläinten terveys vaarantuisi. Jos päätöstä ei olisi annettu kahden viikon kuluessa, kiellon voimassaoloa voitaisiin jatkaa. Yli kuukauden mittainen kielto olisi mahdollinen kuitenkin vain, jos päätöksenteon viivästymisen johtuisi toimijan omasta menettelystä tai laiminlyönnistä.

114 §. Toimenpiteet, kun toisesta jäsenvaltiosta tuotu eläin tai tuote ei täyty siirtokelpoisuutta koskevia vaatimuksia. Lain 68 §:ssä säädetäisiin toimenpiteistä tilanteissa, joissa toisesta jäsenvaltiosta toimitetuissa tai Suomen kautta kuljetettavissa eläimissä tai eläimistä saaduissa tuotteissa todettaisiin tai perustellusta syystä epäiltäisiin olevan vastustettava tai uusi vakava eläintauti. Kyseistä pykälää sovellettaessa vaikutusta ei olisi sillä, olisiko eläinten tai tuotteiden siirtokelpoisuutta koskevia säännöksiä noudatettu vai rikottu. Ehdotettu säännös sen sijaan koskisi hallinnollisia pakkokeinoja tilanteissa, joissa toisesta jäsenvaltiosta toimitettu eläin tai eläimestä saatu tuote taikka eläimen tai tuotteen mukana olevat asiakirjat eivät täyttäisi niille säädettyjä vaatimuksia. Pakkokeinoina määrättävät toimenpiteet perustuisivat unionin säädöksiin, lähinnä neuvoston direktiivin 90/425/ETY 8 artiklaan sekä eläinlääkärintarkastuksista yhteisön sisäisessä kaupassa sisämarkkinoiden toteuttamista

varten annetun neuvoston direktiivin 89/662/ETY 7 artiklaan. Ehdotetut säännökset vastaavat sisällöllisesti tällä hetkellä voimassa olevia asetuksentasoisia säännöksiä.

Pakkokeinoin voi taitisiin pykälän 1 momentin mukaan ryhtyä, jos ongelmat havaittisiin kuljetuksen aikana tai määräraikkaan saapumisen yhteydessä suoritettussa tarkastuksessa. Päätöksen toimenpiteisiin ryhtymisestä tekisi aluehallintovirasto. Se voisi määrätä eläimen pidettäväksi karanteenissa tai eristettynä määräraikassa tai muussa tätä varten osoitetussa paikassa taikka tuotteen säilytettäväksi määräraikassa tai osoittamassaan muussa paikassa siihen saakka, kunnes toimija olisi korjannut puutteet. Mainittu päätöksenteko olisi mahdollista vain, jos kyseessä olevat puutteellisuudet olisi ylipäättään mahdollista korjata. Esimerkiksi jos lähetystä koskeva asiakirja olisi kuljetuksen aikana joutunut hukkaan, eläimet voitaitiin määrätä eristettäväksi tai tuotteet säilytettäväksi siihen saakka, kunnes puuttuva asiakirja löytyisi. Päätöksessä puutteen korjaamiselle tulisi asettaa määräaika. Jos puutetta ei korjattaisi määräajassa tai jos kyse olisi sellaisesta puutteellisuudesta kuten lähtömaassa eläintautien varalta tehtävien tutkimusten laiminlyönnistä, joita ei olisi mahdollista korjata Suomessa, aluehallintovirasto voisi pykälän 2 momentin nojalla määrätä eläimen lopetettavaksi tai tuotteen hävitettäväksi.

Lopettamiselle tai hävittämislle vaihtoehtoisena toimenpiteenä eläin tai tuote voitaitiin määrätä palautettavaksi jäsenvaltioon, josta eläin tai tuote on tuotu, jos kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen hyväksyisi palautuksen. Eläin tai tuote voitaitiin myös määrätä käsiteltäväksi tai eläin pidettäväksi karanteenissa, jos eläimen tai tuotteen siirtokelpoisuutta koskevien vaatimusten laiminlyöntiin liittyyvä eläintaudin leviämisaara olisi sillä tavoin mahdollista poistaa. Se, voidaanko esimerkiksi lähtömaassa tehtävien tutkimusten tai lähtömaassa annettavan lääkityksen tai rokotuksen laiminlyöntiin taikka eläimen alkuperätietoja koskevan todistuksen puuttumiseen liittyyvä eläintaudin leviämisaara poistaa pitämällä eläintä karanteenissa, jossa sille suoritetaan vaadittavat käsittelet ja tutkimukset, riippuu kyseessä olevasta eläintaudista. Joillakin taudeilla on niin pitkä itämisaika ja testit niiden osoitta-

miseksi ovat niin epävarmoja, ettei eläimen tautivapautta ole mahdollista varmistaa karanteeniolloissa kohtuullisessa ajassa. Eräät taudit leviävät helposti esimerkiksi hyönteisten tai ilmapurtojen välityksellä, eikä aina ole mahdollista järjestää sellaisia karanteeneja, joista tautien leviäminen voitaitiin estää. Eläinten testaus ei myöskään ole aina mahdollista ilman eläimen lopetusta.

Määräys eläimen tai tuotteen käsitteletystä tai palauttamisesta lähtömaahan taikka eläimen pitämisestä karanteenissa voitaitiin toimenpiteestä aiheutuvien kustannusten vuoksi antaa vain, jos toimija siihen suostuisi. Esimerkiksi eläimen pitäminen hyväksytyssä karanteenissa sekä siihen liittyyvä viranomaisvalvonta ja näytteenotto maksavat usein kohtuuttoman paljon eläimen arvoon nähden. Karanteenivaatimukseen liittyy lisäksi se ongelma, ettei maassa ole tällä hetkellä yhtään maahantuotaville eläimille tarkoitettua hyväksyttyä karanteeniasemaa. Jotta karanteeniin määrääminen olisi mahdollista, toimijan tulisi omalla kustannuksellaan järjestää eläintä varten tarkoitukseen soveltuvat karanteenitilat, jotka tulisi hyväksyä lain 57 §:n nojalla. Ottaen huomioon päätöksentekotilanteeseen liittyyvä, eläintaudin leviämisaarasta johtuva kiireellisyys, tämä saattaa monessa tilanteessa olla aikataulusyistä mahdotonta.

Tehdessään valintaa vaihtoehtoisten toimenpiteiden välillä aluehallintoviraston tulisi ottaa huomioon hallinto-oikeudellinen suhteellisuusperiaate, jonka mukaan viranomaisen käyttämien pakkokeinojen on oltava oikeassa suhteessa keinoilla pyrittäviin tavoitteisiin nähden ja keinoista on valittava vähiten rajoittava tai oikeuksiin puuttuva. Koska toimija vastaisi toimenpiteiden suorittamisesta ja tästä aiheutuvista kustannuksista, viranomaisen tulisi lähtökohtaisesti keskustella toimijan kanssa vaihtoehtoista ja varata sille oikeus tehdä valinta niiden pykälän tarkoitettamien vaihtoehtoisten toimenpiteiden välillä, jotka viranomainen arvioi eläintaudin leviämisaara huomioon ottaen yhtä tehokkaiksi ja tapaukseen liittyvät olosuhteet huomioon ottaen mahdollisiksi.

Toimenpiteitä koskevassa päätöksessä voitaitiin pykälän 3 momentin mukaan asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Aluehallintovirasto valvoisi, että toimenpiteet suoritetaan vaaditulla ta-

valla. Pykälän 4 momenttiin sisältyisi asetuk-senantovaltuus, jonka mukaan maa- ja metsä-talousministeriön asetuksella voitaisiin antaa unionin säädösten mukaisia tarkempia sään-nöksiä pykälässä tarkoitetuista toimenpiteis-tä.

115 §. Uhkasakko ja teettäminen. Pykälän mukaan aluehallintovirasto tai Elintarvike-turvallisuusvirasto voisi tehostaa 110 tai 111 §:n nojalla antamaansa määräystä, kiel-toa tai rajoitusta taikka 114 §:ään perustuvaa maahantuotuja eläimiä tai tuotteita koskevaa toimenpidepäätöstä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty teetetään laiminlyöjän kustannuksella. Maahantuontiin liittyvän teettämishukan osalta säännös vastaisi voi-massa olevan eläintautilain 13 a §:ää. Muilta osin säännös olisi voimassa olevaan lainsää-däntöön nähden uusi. Uhkasakon, teettä-mishukan ja teettämisen osalta viitattaisiin uhkasakkolakiin (1113/1990).

19 luku Rangaistussäännökset

116 §. Rangaistussäännökset. Valvonta-asetuksen 55 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on annettava eläinten terveyden suojelua koskevien yhteisön säännösten rikkomisesta määrättäviä seuraamuksia koskevat säännöt sekä toteutettava kaikki tarvittavat toimenpi-teet varmistaakseen seuraamusten täytän-töönpanon. Seuraamusten on oltava tehok-kaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia. Seuraa-muksia koskevia säännöksiä sisältyy myös eräisiin muihin eläintautien vastustamiseen liittyviin unionin säädöksiin kuten lintuin-fluenssan ja suu- ja sorkkataudin vastusta-mista koskeviin direktiiveihin.

Voimassa olevan eläintautilain 23 §:ään si-sältyvän rangaistussäännöksen mukaan lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai mää-räysten rikkomisesta voidaan tuomita sakkoa tai enintään vuosi vankeutta. Säännös on on-gelmallinen ottaen huomioon rikosoikeudel-linen laillisuusperiaate, jonka mukaan ran-gaistavan teon kuvauksen tulisi käydä ilmi laista. Lisäksi niin sanotun keskittämisperi-aatteen mukaisesti kaikki vankeusuhkaiset rangaistussäännökset on jo pidemmän aikaa pyritty keskittämään rikoslakiin. Rikoslakia ehdotetaankin muutettavaksi ottamalla lakiin eläintaudin leviämiskaavan aiheuttamista koskevat säännökset. Eläintautilaissa viitat-

taisiin mainittuihin säännöksiin sekä säädet-täisiin sellaisista merkitykseltään vähäisem-mistä teoista, joista voi seurata enintään sak-korangaistus. Eläintautirikkomusta koskeva ehdotettu pykälä olisi toissijainen suhteessa rikoslain säännöksiin, eli sitä sovellettaisiin vain, ellei teosta säädettäisi muualla laissa ankarampaa rangaistusta.

Teon rangaistavuus eläintautirikkomuksena ehdotetaan kytkettäväksi tahallisuuteen tai huolimattomuuteen, kun taas rikoslakiin eh-dotetun pykälän soveltaminen edellyttäisi ta-hallisuutta tai törkeää huolimattomuutta. Rangaistavaa olisi pykälän 1 momentin 1–10 kohdassa säädetty menettely kuten pakolli-seen terveystarkkailuun tai pakolliseen roko-tukseen liittyvän velvoitteen rikkominen, taudin hävittämiseksi tai leviämisen estämi-seksi määrättyjen kieltojen, ehtojen ja rajoi-tusten noudattamatta jättäminen sekä lupaa, hyväksyntää, rekisteröintiä tai ennakoilmoi-tusta koskevien velvoitteiden laiminlyönti. Rangaistavaa olisi myös eläinten tai niistä saatujen tuotteiden toimittaminen muusta jä-senvaltiosta Suomeen tai Suomesta maan ra-jojen ulkopuolelle ilman että eläinten tai tuot-teiden siirtokelpoisuutta koskevat vaatimuk-set täyttyvät.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontavi-ranomaisen voisi jättää ilmoittamatta rikko-muksen esitutkintaviranomaiselle, jos teko tai laiminlyönti olisi vähäinen eikä kyseessä olisi niskoittelu viranomaisen kieltoja ja määräyksiä vastaan. Pykälän 3 momentin mukaan se, joka rikkoisi lain nojalla määrät-tyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai vel-voitetta, voitaisiin jättää tuomitsematta ran-gaistukseen samasta teosta.

20 luku Muutoksenhaku

117 §. Muutoksenhaku. Voimassa olevassa eläintautilaissa ei ole lainkaan muutoksenha-kua koskevia säännöksiä, vaan muutoksenhausta säädetään maaseutuelinkeinojen vali-tuslautakunnasta annetun lain 1 §:n 1 mo-mentin 7 kohdassa. Lainkohdan mukaan muutosta aluehallintoviranomaisen ja muun viranomaisen eläintautilain nojalla antamiin päätöksiin haetaan valittamalla maaseu-tuelinkeinojen valituslautakunnalta.

Ehdotetun pykälän mukaan eläintautilain ja lailla täytäntöön pantavan Euroopan unionin säädöksen nojalla tehtyihin valvontaviranomaisen päätöksiin haettaisiin muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään lukuun ottamatta lain mukaisesta toimenpiteestä valtiolle määrättyjä maksuja, joihin haettaisiin oikaisua siten kuin valtion maksuperustelaissa säädetään.

Ehdotus merkitsisi valitustien ohjaamista maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan sijasta hallinto-oikeuksiin. Tämä olisi perusteltua siitä syystä, että muidenkin elintarviketurvallisuutta ja eläintenpitoa koskevien lakien kuten elintarvikelain, eläinlääkintähuoltolain, eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain, eläinten lääkitsemisestä annetun lain, eläinlääkärinammattin harjoittamisesta annetun lain sekä eläinsuojelulain (247/1996) mukaisista valtion viranomaisen päätöksistä valitetaan hallinto-oikeuteen. Mainittujen lakien mukaisia päätöksiä tekevät pitkälti samat viranomaiset kuin eläintautilain mukaisia päätöksiäkin, ja joissakin tapauksissa sama päätös voi perustua useamman lain samanaikaiseen soveltamiseen. Muutoksenhakutietä arvioitaessa on myös syytä ottaa huomioon maaseutuelinkeinoasioiden muutoksenhakujärjestelmää koskeva kehitys. Maaseutuelinkeinojen muutoksenhakutyöryhmä on mietinnössään (OM:n työryhmämietintö 2007:1) esittänyt maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan lakkauttamista ja sen käsittelemien asioiden siirtämistä hallinto-oikeuksiin.

Ehdotettu muutoksenhakusäännös koskisi myös laissa tarkoitettuja kunnaneläinlääkäreiden päätöksiä, eikä niihin siten sovellettaisi kuntalain (365/1995) 11 luvun säännöksiä oikaisuvaatimuksesta ja kunnallisvalituksesta. Tämä vastaa nykyistä tilannetta ja on perusteltua ottaen huomioon, että eläintautivaltovonta ei kuulu kunnan tehtäviin. Tosin ehdotetun lain mukaan kunnaneläinlääkäreillä olisi hallintopäätösten tekoon liittyvää toimivaltaa lähinnä vain ulkomaille toimitettavien eläinten tai tuotteiden siirtokelpoisuutta koskevien todistusten sekä eläintaudin leviämisen estämiseksi kiireellisessä tilanteessa tehtävien väliaikaisten päätösten osalta. Lisäksi kunnaneläinlääkäri voisi antaa säännösten noudattamisen laiminlyönnin perusteella määräyksen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisten päätösten välittömästä täytäntöönpanosta. Vastaavankaltainen säännös sisältyy eläintautiasetuksen (601/1980) 17 §:ään. Ehdotuksen mukaan laissa säädetty valvontaviranomaisen päätös olisi määrättävä pantavaksi täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jos päätös olisi luonteeltaan sellainen, että se tulisi panna viivytyksettä täytäntöön tai jos päätöksen täytäntöönpanoa ei eläinten tai ihmisten terveyden suojaamiseen taikka elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamiseen liittyvän syyn vuoksi voitaisi lykätä.

Valvontaviranomaisella olisi pykälän 4 momentin mukaan oikeus hakea muutosta muutoksenhakuviranomaisen päätökseen, jolla sen päätös olisi kumottu tai sitä olisi muutettu.

21 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

118 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta ja voimassa olevan eläintautilain sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain kumoamisesta. Laki ehdotetaan tulevan voimaan... Kumottavien lakien nojalla annetut maa- ja metsätalousministeriön asetukset ja maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikkeosaston päätökset jäisivät kuitenkin edelleen voimaan siihen saakka, kunnes toisin säädettäisiin.

Lisäksi eläimistä saatavien sivutuotteiden käsittelyä ja käyttöä koskevat eläintautilain säännökset jätettäisiin erillisellä säännöksellä voimaan siihen saakka, kunnes ne kumottaisiin sivutuotteita koskevalla uudella lailla. Väliaikaisesti voimaan jääviä eläintautilain säännöksiä olisivat lain 12 §:n 1 momentin johdantokappale ja 9 kohta sekä mainitun pykälän 2–4 momentti, joiden nojalla voitaisiin määrätä kuolleiden eläinten, niiden osien sekä niistä peräisin olevien jätteiden käyttöä koskevia, eläintaudin leviämisvaaran estämiseksi välttämättömiä ehtoja, rajoituksia tai kieltoja. Lisäksi voimaan jäisi sivutuoteasetuksen mukaisten laitosten hyväksymistä ja valvontaa koskeva lain 12 f § sekä eläinten rehua tai rehun raaka-ainetta valmistavien laitosten valvonnasta perittäviä mak-

suja koskeva lain 15 §:n 5 momentti. Sivutuotteiden käsittelyä ja käyttöä koskeva uusi laki on tarkoitettu valmistella sitä varten asetettavassa työryhmässä ja antaa eduskunnalle mahdollisimman pian.

119 §. Siirtymäsäännös. Pykälässä säädetäisiin, että voimassa olevan eläintautilain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisesti hyväksytyt tai rekisteröidyt sperman keräysasemat, alkioiden keräys- ja tuotantoryhmät, spermavarastot, karanteenit, vesiviljelyeläinten kasvattamiseen tai perkaamiseen luvan saaneet toimijat, unionin sisäisiä eläinten, alkioiden tai sukusolujen siirtoja varten rekisteröidyt toimijat sekä laboratoriot saisivat ilman eri hyväksyntää tai ilmoitusta jatkaa toimintaansa niitä koskevien päätösten mukaisesti. Mainittuihin toimijoihin tai asemiin sovellettaisiin muilta osin ehdotetun lain säännöksiä kuten säännöksiä toiminnan valvonnasta, luvan tai rekisteröinnin peruuttamisesta taikka toimijoita tai asemia koskevasta rekisterinpidosta.

Niiden laboratorioden, joilta vaaditaan hyväksymistä ehdotetun lain 77 §:n mukaan, mutta ei voimassa olevien säännösten tai määräysten mukaan, tulisi hakea hyväksymistä vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Eläimiä tai niistä saatuja tuotteita Euroopan unionin ulkopuolelle vievien toimijoiden tulisi rekisteröityä vuoden kuluessa ehdotetun lain voimaantulosta. Vuoden siirtymäaika koskisi myös ilmoituksen tekoa ilmoitettavien eläintautien laboratorioden ja lain 7 §:ssä tarkoitettujen, alkutuotantopaikkojen tautisuojausta koskevien kirjallisten kuvausten ja lain 43 §:ssä tarkoitettujen valmiussuunnitelmien laatimista.

1.2 Laki rikoslain 44 luvun muuttamisesta

44 luku Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista

4 a §. Eläintaudin leviämiskaavan aiheuttaminen. Ehdotettuun eläintautilakiin ei voimassa olevan eläintautilain tapaan sisältyisi vankeusuhkaista rangaistussäännöstä, vaan tämä sisällytettäisiin rikoslakiin.

Rikoslaisissa on jo tällä hetkellä eräitä säännöksiä, jotka voivat soveltua myös eläintauti-

lain vastaisiin tekoihin. Lain 46 luvun 4 §:n mukaan salakuljetuksesta voidaan tuomita se, joka ilman asianmukaista lupaa tai muuten tuontia tai vientiä koskevien säännösten tai määräysten vastaisesti tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta tavaraa, jonka tuonti tai vienti on kielletty tai edellyttää viranomaisen lupaa tai tarkastusta. Enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Silloin, kun on kyse vaarallisen zoonoosin tahallisuudesta levittämisestä, sovellettavaksi voinee tulla myös rikoslain 34 luvun 4 §:n säännös terveyden vaarantamisesta, joka kriminalisoi vakavan sairauden levittämisen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa. Rangaistusasteikko on neljästä kuukaudesta neljään vuotta vankeutta. Jos pykälässä tarkoitettuun tekoon liittyvä hengen tai terveyden vaara johtuu tekijän huolimattomuudesta, teko on katsottava rikoslain 34 luvun 7 §:n mukaisesti yleisvaaran tuottamukseksi, josta tuomitaan sakkoo tai enintään vuosi vankeutta.

Edellä mainitut säännökset soveltuvat ainoastaan määrättyihin tilanteisiin, eivätkä ne siten riitä korvaamaan voimassa olevan eläintautilain 23 §:n rangaistussäännöstä. Tästä syystä rikoslakiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös eläintaudin leviämiskaavan aiheuttamisesta. Rangaistavaksi ehdotetaan säädettäväksi eläinten, niiden alkioiden tai sukusolujen, muiden eläimistä saatavien tuotteiden taikka muiden esineiden tai aineiden eläintautilain tai sen nojalla annetun määräyksen vastaisesti tapahtuva maahan-tuonti, maastavienti, siirtäminen, käsittely, hallussapito ja luovutus sekä eläintautilain nojalla eläintaudin leviämisen estämiseksi määrätyn kiellon tai rajoituksen noudattamatta jättäminen. Rangaistavaksi säädettävän teon tulisi olla tahallinen tai johtua törkeästä huolimattomuudesta. Lisäksi edellytettäisiin, että teko olisi omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka vakavaa vaaraa eläinten terveydelle.

Pykälä voisi tulla sovellettavaksi esimerkiksi silloin, kun eläimiä, elintarvikkeita, eläimistä saatuja sivutuotteita tai eläintauteja mahdollisesti levittäviä muita esineitä tai aineita kuten eläinten hoidossa käytettyjä varusteita tai kuivikkeita kuljetettaisiin vastoin ehdotetun eläintautilain nojalla annetulla päätöksellä asetettua kieltoa pitopaikasta, jossa

vaarallista tai helposti leviävää eläintautia esiintyy, taikka helposti leviävän eläintaudin vuoksi perustetulta rajoitusvyöhykkeeltä. Säännöstä voitaisiin soveltaa silloinkin, kun vesiviljelyä harjoittava toimija eläintautilain 41 §:n vastaisesti siirtäisi tietyille eläintaudille alttiiseen lajiin kuuluvia kaloja tai niiden sukusoluja kyseisestä taudista vapaalle alueelle vesialueelta, jolla kyseistä tautia esiintyy. Esimerkkinä säännöksen soveltamistilanteista mainittakoon myös eläinten taikka niiden alkioiden tai sukusolujen tuonti säännösten tai eläintautilain 59 §:n nojalla annetulla maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä asetetun maahantuontikiellon vastaisesti maan rajojen ulkopuolelta paikasta, jossa kyseisiin eläimiin tai niiden välityksellä ihmisiin tarttuvaa vakavaa eläintautia esiintyy runsaasti.

Rangaistussäännös ehdotetaan otettavaksi uudeksi 4 a §:ksi terveyttä ja turvallisuutta vaarantavia rikoksia koskevaan rikoslain 44 lukuun. Säännöstä ei ole mahdollista sisällyttää terveysrikoksia koskevaan mainitun luvun 1 §:ään, jossa kriminalisoidaan useiden lakien kuten elintarvikelain ja kasvinsuojelulain aineista annetun lain vastaiset teot, sillä pykälä on rajattu koskemaan vain tekoja, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vaaraa ihmisten hengelle ja terveydelle. Eläintaudin leviämisaarasta aiheuttamisesta tuomittaisiin ehdotuksen mukaan sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta, ja rangaistus tuomittaisiin vain, jollei teosta muualla laissa säädettäisi ankarampaa rangaistusta. Tämä vastaisi terveysrikokseen sovellettavaa rangaistusasteikkoa. Voimassa olevan eläintautilain mukainen maksimirangaistus on vuosi vankeutta.

1.3 Laki eläinlääkintähuoltolain 23 §:n muuttamisesta

23 §. Korvaus valvontatehtävistä. Pykälän 1 momentin mukaan kunnille maksetaan valtion varoista korvaus lain 15 §:n 3 momentissa tarkoitettujen eläintautivalvontaan liittyvien tehtävien suorittamisesta. Korvauksen perusteena ovat kunnalle aiheutuvat välittömät kustannukset. Momenttiin sisältyvän rajauksen mukaan korvausta ei makseta eläintautilain 15 §:n 3 momentissa tarkoitetuista tarkastuksista ja toimenpiteistä, joista kunnan-

eläinlääkäri saa periä maksun asiakkaalta. Koska ehdotetun eläintautilain 100 §:n mukaan aluehallintovirasto perisi valtiolle maksetut kunnaneläinlääkäreiden maksullisista suoritteista, pykälän 1 momentista ehdotetaan poistettavaksi mainittu raja.

1.4 Laki maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain 1 §:n 1 momentin 7 kohdan kumoamisesta

1 §. Koska ehdotetussa eläintautilaissa säädettäisiin muutoksenhausta lain nojalla annettuihin päätöksiin, kumottaisiin maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain 1 §:n 1 momentin 7 kohdan säännös, jonka mukaan aluehallintoviranomaisen ja muun viranomaisen eläintautilain nojalla antamiin päätöksiin haetaan muutosta maaseutuelinkeinojen valituslautakunnalta valittamalla.

2 §. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta.

2 Tarkemmat säännökset ja mää- räykset

Uusi eläintautilaki kumoaisi voimassa olevan eläintautilain sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain. Kumottavien lakien nojalla annetut alemmanasteiset säännökset jäisivät kuitenkin voimaan siihen saakka, kunnes ne erikseen kumottaisiin. Kumottavan eläintautilain nojalla annettuja alemmanasteisia säädöksiä on voimassa noin 70, eikä niitä kaikkia ole mahdollista uudistaa lain voimaantulon yhteydessä. Ennen lain voimaantuloa on kuitenkin tarkoitus antaa ne alemmanasteiset säännökset, joiden osalta toimivalta kuuluu valtioneuvostolle. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksista on tarkoitus uudistaa ne, joiden soveltaminen uuden eläintautilain voimaantulon jälkeen ei olisi lain ja asetusten välisten ristiriitaisuuksien vuoksi mahdollista. Muut maa- ja metsätalousministeriön antamat asetukset ja päätökset uudistettaisiin vasta lain voimaantulon jälkeen.

Ehdotettuun eläintautilakiin sisältyy lukuisia asetuksenantoa koskevia valtuussäännöksiä. Valtuussäännösten suuri määrä johtuu ennen kaikkea siitä, että eri eläintauteja vas-

tustetaan ja torjutaan toisistaan poikkeavin keinoin ja että tautien ennalta ehkäisemiseksi, leviämisen estämiseksi ja torjumiseksi välttämättömät toimenpiteet vaihtelevat myös eläinlajikohtaisesti. Lain tasolla ei ole mahdollista säätää riittävän yksityiskohtaisesti eläintautien vastustamisesta kaikissa tilanteissa, kun otetaan lisäksi huomioon Euroopan unionin eläintautikohtaisten säädösten väliset erot. Eläintautilaissa on myös kyse varautumisesta kriisitilanteeseen, jota ei pystytä kaikilta osin ennakoimaan. Lakitasoiseen sääntelyyn on jätävä tiettyä väljyyttä, jotta kriisitilanteessa mahdollisesti tarvittavat, esimerkiksi unionin hätätoimenpiteistä johtuvat säädösmuutokset pystyttäisiin toteuttamaan riittävän nopeasti.

Eläintautilain mukaan valtioneuvosto voisi antaa asetuksia määrätyissä pitopaikoissa noudatettavista, eläintaukeilta suojautumiseen liittyvistä menettelytavoista (7 §), pakollisen tai vapaaehtoisien terveysvalvonnan toteuttamisesta (8 ja 9 §), kunkin eläntaudin hävittämiseksi välttämättömistä toimenpiteistä (26 §), tartunta-alueen ja rajoitusvyöhykkeen perustamisen edellytyksistä, kunkin eläntaudin vuoksi perustettavan tartunta-alueen tai rajoitusvyöhykkeen määrittämisestä sekä alueella tai vyöhykkeellä noudatettavista kielloista, ehdoista ja rajoituksista (32, 33 ja 34 §). Lisäksi valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin eläinlajeista, joiden sperman tai alkioiden keräys tai säilytys taikka alkioiden tuotanto edellyttäisi laitoksen tai toimijan hyväksyntää (46 §) sekä lopetettujen eläinten korvaamisessa käytettävistä vakio-korvauksista.

Suurimmassa osassa eläintautilakiin ehdotetuista valtuussäännöksistä asetuksen antajana olisi maa- ja metsätalousministeriö. Nykyiseen tapaan ministeriö nimeäisi vastustettavat eläintaudit ja jakaisi ne helposti leviäviin, vaarallisiin ja valvottaviin eläintauteihin laissa säädettävien vaatimusten mukaisesti (5 §:n 5 momentti). Lain 26 §:n 4 momentin ja 34 §:n 2 momentin valtuussäännökset olisi jaettu kahtia siten, että valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin, mitä laissa mainituista toimenpiteistä kunkin eläntaudin esiintyessä toteutetaan, kun taas maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa teknisluonteisia säännöksiä tavasta, jolla toimenpiteet tulee suorittaa.

Maa- ja metsätalousministeriön antama lakia tarkentava sääntely voisi koskea myös muun muassa eläintautiepäilyjä koskevaa ilmoitusvelvollisuutta, sperman keräysaseman, alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän tai spermavaraston hyväksymisen edellytyksiä taikka niiden toimintaa koskevia vaatimuksia, vesiviljelylaitoksilta ja tietyiltä perkaamoilta vaadittavan luvan edellytyksiä, maan rajojen yli toimitettavien eläinten tai niistä saatujen tuotteiden siirto-kelpoisuutta, nisäkkäiden, lintujen, vesieläinten tai eläimistä saatujen tuotteiden kuljettamiseen liittyviä vaatimuksia, hyväksytyjen laboratorioden henkilökunnan pätevyyttä, laboratorioden laatu- ja tautisuojausjärjestelmille asetettavia vaatimuksia, valmiussuunnittelua taikka tietojen merkitsemistä eläintautilain nojalla pidettäviin rekistereihin. Asetuksenantovaltuudet koskevat verraten teknisluonteisia asioita.

Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan myös muu viranomaisen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Ehdotetun eläintautilain 82 §:n 3 momentin mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto voisi antaa määräyksiä laboratorioden Elintarviketurvallisuusvirastoon toimittamien mikrobikantojen ja tietojen toimittamistavasta. Ehdotettu määräyksenanto-toimivalta on perusteltu, kun otetaan huomioon laboratoriotoimintaan liittyvät ammatilliset erityispiirteet. Määräyksenantovalta liittyy laboratorioden velvollisuuden tekniseen toteuttamiseen, eikä siitä säätämiseksi ole sääntelyn sisältöön tai merkitykseen liittyviä esteitä.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan...

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin

katsonut, että elinkeinotoiminnan luvanvaraisuus on mahdollista erityisin perustein (PeVL 19/2002 vp). Elinkeinotoiminnan aloittamisen edellytyksenä olevan ilmoitus- tai rekisteröintivelvollisuuden säätämistä on pidetty asiallisesti luvanvaraisuuteen rinnastettavana sääntelynä (PeVL 9/2005 vp, s. 2/I, PeVL 56/2002 vp, PeVL 45/2001 vp, s. 2/I).

Ehdotetun eläintautilain mukaan eläimen spermaa saisi lähtökohtaisesti kerätä ja spermaerien muodostamista varten käsitellä vain hyväksytyllä sperman keräysasemalla ja säilyttää vain mainitulla asemalla tai hyväksytyssä spermavarastossa. Eläinten alkioita saisi lähtökohtaisesti kerätä ja tuottaa vain hyväksytty alkioiden keräysryhmä. Karanteenipalvelujen tarjoaminen eläimiä varten edellyttäisi karanteenin hyväksymistä, ja vastustettavien eläintautien diagnostiikkaa saisi suorittaa sekä helposti leviävän ja vaarallisen eläintaudin aiheuttajamikrobeja käsitellä vain hyväksytyssä laboratoriossa. Lain mukainen hyväksyminen tulisi olla myös eläinten kuljetukseen käytettävien ajoneuvojen desinfiointipaikalla ja vesieläinten kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikalla. Hyväksymistä edellytettäisiin myös eräiltä jäsenvaltioiden välistä kauppaa harjoittavilta toimijoilta kuten eläinvalittajilta.

Luvanvaraista olisi lain mukaan vesiviljelyeläinten tai niiden sukusolujen kasvattaminen sekä perkaamotoiminnan harjoittaminen tietyissä erityistilanteissa. Rekisteröintiä vaadittaisiin toimijoilta, joilta ei vaadittaisi lupaa tai hyväksyntää ja jotka käyvät unionin sisäistä kauppaa sellaisilla eläimillä, alkiolla tai sukusoluilla, joista voi aiheutua vastustettavan eläintaudin leviämisen vaaraa. Rekisteröintiä vaadittaisiin myös toimijoilta, jotka toimittaisivat eläimiä taikka niistä saatuja tuotteita Euroopan unionin jäsenvaltioiden ulkopuolelle. Laboratoriosta, joka tutkisi näytteitä ilmoitettavien eläintautien varalta, tulisi ehdotetun lain mukaan tehdä viranomaiselle ennakkoilmoitus.

Säännöksillä pyritään eläintautien vastustamiseen sekä eläinten terveyden edistämiseen. Näitä voidaan pitää sellaisina tärkeinä yhteiskunnallisina intresseinä, joilla elinkeinovapauden rajoittamista voidaan perustella. Eläinten keinolliseen lisäämiseen, vesiviljelyeläinten kasvattamiseen ja perkaamiseen, unionin sisäiseen kauppaan, laboratoriotoi-

mintaan sekä ajoneuvojen desinfektioon ja kuljetussäiliöiden vedenvaihtoon liittyvät lupa- ja hyväksymisvaatimukset perustuvat Suomea velvoittaviin Euroopan unionin säädöksiin. Muut edellä mainitut hyväksymisiin, lupiin, rekisteröinteihin tai ilmoituksiin liittyvät velvoitteet ovat unionin säädösten sal-
limia.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Sen lisäksi rajoitusten olennaisen sisällön kuten rajoitusten laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Valiokunta on myös pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta (PeVL 15/2008 vp, s. 2/II). Ehdotetussa laissa määriteltäisiin edellytykset, joiden täytyessä lupa myönnettäisiin taikka toimija, laitos tai toimipaikka hyväksyttäisiin tai rekisteröitäisiin. Lakiin sisältyisivät myös tarvittavat säännökset luvan, hyväksymisen tai rekisteröinnin peruuttamisesta sekä rekisteröinnin voimassaolon lakkaamisesta.

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista yksilön oikeusasemaan puuttuvana viranomaistoimena vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (esim. PeVL 58/2010 vp, s. 5-6, PeVL 32/2010 vp, s. 8, PeVL 28/2008 vp, s. 2, PeVL 31/2006 vp, s. 2). Valiokunta on lisäksi pitänyt perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta ongelmattomana hyväksymisen peruuttamista tilanteessa, jossa terveysvaaraa ei voida muutoin estää (PeVL 37/2005 vp, s. 2/II). Ehdotetut säännökset hyväksynnän tai luvan peruuttamisesta olisivat näiden vaatimusten ja linjausten mukaisia.

Ehdotettuun lakiin sisältyy useita säännöksiä erilaista toimenpiteistä, kielloista, ehdoista ja rajoituksista, joiden tarkoituksena on eläintaudin ennaltaehkäisy, seuranta tai valvonta, taudin leviämisen estäminen taikka

taudin torjunta ja jotka merkitsevät elinkeinonharjoittamiseen kohdistuvia rajoituksia. Tällaisia kieltoja, ehtoja rajoituksia sisältyy esimerkiksi eläintaudin leviämisen estämiseksi lain 23 §:n nojalla annettaviin päätöksiin, lain 5 luvun säännösten nojalla annettaviin tartunta-alueita, rajoitusvyöhykettä ja rajoitusalueita koskeviin päätöksiin, lain 45 §:n nojalla annettuun päätökseen sekä rajat ylittävää eläinten ja niistä saatujen tuotteiden kauppaa koskeviin säännöksiin ja päätöksiin. Elinkeinovapautta rajoittavia toimenpiteitä sisältyy muun muassa taudin hävittämiseksi lain 26 §:n nojalla annettaviin toimenpidepäätöksiin, zoonosien leviämisen estämistä koskeviin toimenpidepäätöksiin, helposti leviävän eläintaudin vastustamiseksi lain 44 §:n nojalla annettuihin päätöksiin, hätärokoituksia koskeviin päätöksiin sekä eläinten pakolliseen terveystarkkailuun. Mainittukaltaisia elinkeinonvapautta rajoittavia kieltoja, ehtoja, rajoituksia ja toimenpiteitä koskevia säännöksiä ja toimivaltuuksia sisältyy nykyisin paitsi voimassa olevaan eläintautilakiin ja sen nojalla annettuihin säännöksiin myös perustuslain säätämisyjärjestyksessä niin sanottuna poikkeuslakina säädettyyn helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annettuun lakiin.

Ehdotetuilla säännöksillä on hyväksyttävä peruste, ja sääntely täyttää perusoikeuksien rajoituksia sisältäviltä säännöksiltä edellyttävät tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden sekä lailla säätämisen vaatimukset. Sääntely on sen oikeasuhtaisuuteen liittyvän vaatimuksen täyttymiseksi lisäksi rakennettu siten, että tietyt kiellot, ehdot, rajoitukset ja toimenpiteet voivat tulla kyseeseen vain vakavimpien eläintautien taudinpurkauksissa. Useimmat ehdotetut kieltoja, ehtoja, rajoituksia ja toimenpiteitä koskevat toimivaltuudet ovat välttämättömiä Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöön panemiseksi. Eläintautien leviämistä estävillä säännöksillä on myös kytkentä perustuslain 20 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön.

Omaisuuksensuoja

Omaisuuksensuojaa koskevan perustuslain 15 §:n 1 momentin nojalla jokaisen omaisuus

on turvattu. Pykälän 2 momentin mukaan omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla. Perustuslakivaliokunnan mukaan täyden korvauksen vaatimus voi liittyä pakkolunastuksen ohella myös muuhun sellaiseen merkittävään omaisuuden suojaan puuttumiseen, joka tosiasiallisilta vaikutuksiltaan rinnastuu pakkolunastukseen (PeVL 32/2010 vp, s. 5/I, PeVL 38/1998 vp, s. 3/II) Perustuslakivaliokunta on lisäksi katsonut, että yleisen tarpeen edellytys tulisi pyrkiä konkretisoimaan lain aineellisin säännöksin (PeVL 38/1998 vp, s. 7/II).

Ehdotetun eläintautilain mukaan valvontaviranomainen voisi määrätä eläimiä lopetettaviksi, teurastettaviksi tai perattaviksi lain 21 §:n 2 momentin, 26 §:n 1 momentin taikka 39 §:n 1 momentin nojalla. Määräyksen tulisi olla välttämätön helposti leviävää tai vaarallista eläintautia taikka uutta vakavaa eläintautia koskevan epäilyn selvittämiseksi, mainitun taudin hävittämiseksi pitopaikasta taikka helposti leviävän eläintaudin leviämisen pysäyttämiseksi tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä tai rajoitusalueella tilanteessa, jossa muut laissa säädettyt keinot eivät olisi riittäviä eläintautiepidemian hallitsemiseksi. Lisäksi valvontaviranomainen voisi määrätä eläimistä saatuja tuotteita käsiteltäväksi tai hävitettäväksi lain 26 §:n 1 momentin tai 29 §:n nojalla sekä muuta omaisuutta hävitettäväksi lain 26 §:n 1 momentin nojalla helposti leviävän, vaarallisen tai uuden vakavan eläintaudin hävittämiseksi pitopaikasta taikka tuotteista aiheutuvan tartuntavaaran poistamiseksi.

Mainitut säännökset ovat välttämättömiä eläintautien vastustamiseksi, elintarvikkeiden turvallisuuden ylläpitämiseksi ja kansanterveyden turvaamiseksi. Niiden on myös katsottava olevan laajuudeltaan oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään ja rajoitusten taustalla olevaan yhteiskunnallisen intressin painoarvoon. Ehdotetun eläintautilain 103 §:n mukaan eläinten omistajalla olisi oikeus saada täysi korvaus edellä mainittujen säännösten nojalla lopetetuista eläimistä. Myös eläinten keskimääräiseen käypään arvoon perustuvaa vakiokorvausta koskevien säännösten lähtökohtana on täyden korvauksen periaate, minkä lisäksi omistajalla olisi ehdotuksen mukaan oikeus

saada eläimen arvo määräytyksi todellisen käyvän arvon perusteella silloin, kun eläimen arvo esimerkiksi jalostuksellisista syistä olennaisesti poikkeaisi vakiokorvauksesta. Lain 105 §:n mukaan omistajalla olisi lisäksi oikeus saada täysi korvaus tuotteista ja muista aineista ja esineistä, jotka on lain 26 §:n 1 momentin nojalla hävitetty tai käsitelty siten, että omaisuus on vahingoittunut tai muuttunut käyttökelvottomaksi.

Työvelvollisuus

Ehdotetun eläintautilain 88 §:ssä säädetään työvelvollisuudesta tilanteissa, joissa helposti leviävä eläintauti on levinnyt maassa laajalle alueelle eivätkä valvontaviranomaisten voimavarat riitä sen vastustamiseen. Näissä tapauksissa maassa vakituisesti asuvat laillistetut eläinlääkärit sekä eläinlääketieteen opiskelijat, joilla on oikeus harjoittaa väliaikaisesti eläinlääkäriammattia, voitaisiin Elin-
tarvike- ja eläintuoteturvallisuusviraston päätöksellä määrätä hoitamaan tautitilanteen vuoksi välttämättömiä eläinlääkärin tehtäviä.

Työvelvollisuus merkitsee puuttumista perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattuun henkilökohtaiseen vapauteen sekä perustuslain 18 §:ssä tarkoitettuun oikeuteen hankkia elantonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Pakkotyö on lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 4 artiklan sekä eräiden muiden kansainvälisten sopimusten vastaista. Kansainvälisten sopimusten pakkotyötä koskevat kiellot eivät kuitenkaan koske tilanteita, joissa vaara tai onnettomuus uhkaa yhteiskunnan olemassaoloa tai hyvinvointia.

Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt säännöksiä terveydenhuollon ammattihenkilöiden työvelvollisuudesta suuronnettomuus- ja pandemiatilanteissa kansainvälisten sopimusten vastaisena eikä myöskään ongelmallisena perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (PeVL 6/2009 vp, s. 11–12). Ehdotetut työmääräyksen käyttötilanteet muistuttavat mainittuja pandemiatilanteita.

Perustuslakivaliokunta on työ- ja avustamisvelvollisuutta koskevia lakiehdotuksia aiemmin arvioidessaan kiinnittänyt huomiota velvollisuuden ajalliseen kestoon samoin kuin velvoitettavan henkilöryhmän laajuuteen ja määräytymisperusteisiin (PeVL 31/1998 vp, s. 4/I). Lausueessaan säännöksis-

tä, jotka koskevat terveydenhuollon ammattihenkilöiden työvelvollisuutta työtaistelutoimenpiteiden aikana valiokunta on katsonut, että työmääräys voidaan kohdistaa vain henkilökoukkuun, jolla on ammattitaito toimia laissa tarkoitetuissa hoitotehtävissä (PeVL 15/2007 vp, s. 4–5). Ehdotettu työvelvollisuus koskisi vain eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetussa laissa tarkoitettuja eläinlääkäriammattin harjoittajia. Heille voitaisiin määrätä vain tehtäviä, joita he kohtuudella pystyvät tekemään ottaen huomioon heidän koulutuksensa, työkokemuksensa, terveydentilansa ja perhesuhteensa. Työvelvollisuus voisi kestää enintään kaksi viikkoa kerrallaan, kuitenkin yhteensä enintään kaksi kuukautta. Ehdotetun sääntelyn on siten katsottava täyttävän sääntelyn tarkkarajaisuuteen, täsmällisyyteen ja oikeasuhtaisuuteen liittyvät vaatimukset.

Henkilötiedot

Perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetään, että jokaisen yksityiselämä on turvattu ja että henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt viranomaisrekistereihin sisältyvien henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia ja tietojen luovutustilanteita sekä rekisteritietojen säilytysaikaa ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (PeVL 38/2010 vp, s. 2 ja PeVL 27/2006 vp). Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös henkilörekisterien yhdistämiseen sekä mahdollisuuden luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL 12/2002 vp, s. 5). Ehdotettuihin eläintautilain nojalla kerättyjä tietoja sisältäviin rekistereihin talletettavat tiedot ovat pääosin muita kuin henkilötietoja, mutta joukossa voi myös olla henkilötietoja. Sääntelyn tulee näiden osalta täyttää perustuslain 10 §:n vaatimukset.

Eläintautilain 15 luvussa säädettävät rekisterit olisivat osa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa tarkoitettua tietojärjestelmää. Tietojärjestelmän käyttötarkoituksesta säädetään viimeksi mainitun

lain 3 §:ssä. Ehdotetut rekistereitä sekä niiden tietosisältöä koskevat säännökset täydentäisivät mainitun lain säännöksiä. Rekisteriin sisältyvien henkilötietojen julkisuuden ja luovuttamisen osalta noudatettaisiin henkilötietolakea (523/1999) ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettua lakia siten kuin maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa säädetään.

Eläintautilain 15 luvun säännöksiin sisältyisi eräitä tietojen säilyttämisaikaa koskevia säännöksiä, jotka poikkeaisivat maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetun lain säännöksistä. Lisäksi ehdotetun eläintautilain 99 §:n mukaan tiedot vastustettavien ja uusien vakavien eläintautien taudinpurkauksista säilytetään maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmässä pysyvästi. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan tietojen pysyvä säilyttäminen henkilörekisterissä ei ole henkilötietojen suojaa koskevien perustuslain säännösten mukaista (PeVL 51/2002 vp, s. 3/II), ellei siihen ole tietojärjestelmän luonteeseen ja tarkoitukseen liittyviä perusteita (PeVL 3/2009 vp, s. 3/II ja PeVL 54/2010 vp, s. 2). Ehdotetun tietojen pysyvää säilyttämistä koskevan säännöksen välttämättömyyttä on perusteltu pykälää koskevilla yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Kotirauha

Perustuslain 10 §:n säännöksellä yksityiselämän suojasta turvataan jokaisen kotirauha. Lailla voidaan kuitenkin säätää perusoikeuksien turvaamiseksi ja rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Perustuslaissa suojattu kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat (PeVL 46/2001 vp). Perustuslakivaliokunta on katsonut kotirauhan piiriin ulottuvan toimen olevan hyväksyttävä "rikosten selvittämiseksi", jos toimi sidotaan siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia riktun tai rikottavan (esim. PeVL 37/2010 vp, s. 5, PeVL 32/2010 vp, s. 11). Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan (PeVL 46/2001 vp ja PeVL 48/2001 vp) edellyttänyt rikosepäilyjen olevan sellaisia, joissa tekoon liittyy vankeusuhka. Valiokunta on toisaalta pitänyt kotirauhan piiriin ulottuvaa tarkastusta julkisista varoista myönnet-

tyjen tukien ja avustusten asianmukaisen käytön valvomiseksi hyväksyttävänä sellaisiakin rangaistavaksi säädettyjä rikkomuksia koskevien perusteltujen epäilyjen johdosta, joista voi enimmillään seurata sakkorangaistus (PeVL 69/2002 vp, s. 2–3). Lausunnoissaan PeVL 40/2002 vp perustuslakivaliokunta on katsonut, että kotirauhan suojaan puuttuminen moitittavuudeltaan hyvin vähäisten rikkomusten selvittämiseksi ei täytä vaatimusta perusoikeusrajoituksen oikeasuhteisuudesta.

Ehdotetun eläintautilain 90 §:n mukaan laissa tarkoitettu tarkastus voidaan suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa, jos on aihetta epäillä eläimistä vastuussa olevan tai muun laissa tarkoitetun toimijan syyllistyneen rikokseen, josta voi seurata vankeusrangaistus. Säännöksessä on kyse konkreettisesta ja yksilöidystä epäilystä, joka koskee vankeusuhkaista rikosta. Sääntely on sopusoinnussa perustuslakivaliokunnan asiaa koskevan käytännön kanssa.

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa voidaan 90 §:n mukaan suorittaa tarkastus myös, jos toimijan epäillään syyllistyneen lain 115 §:ssä tarkoitettuun eläintautirikkomukseen, josta voi aiheutua vakavaa vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle. Lailla voidaan perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan säätää myös sellaisista kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä, joka ovat välttämättömiä perusoikeuksien turvaamiseksi.

Pelkässä "eläinten hyvinvoinnin vaarantamisen estämisessä" ei perustuslakivaliokunnan mielestä ollut kyse perusoikeuksien turvaamisesta perustuslain 10 §:n 3 momentin tarkoittamassa mielessä (PeVL 34/2009 vp, s. 3). Nyt ehdotetussa sääntelyssä on kyse sellaisen rikkomuksen epäilystä, josta voisi aiheutua vakavaa vaaraa niin ihmisille kuin eläimillekin. Tarkastusoikeus on laissa sidottu oikeushyviin, jotka kiinnittyvät perustuslain 7 §:ssä turvattuun oikeuteen elämään, 19 §:ssä säädettyyn julkisen vallan terveydenedistämisvelvollisuuteen ja 20 §:n ympäristöperusoikeuteen. Lisäksi tarkastusoikeus on säännöksessä sidottu välttämättömyyskriteeriin. Sääntely täyttää hallituksen käsityksen mukaan perustuslain 10 §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään (PeVL

46/2001 vp ja PeVL 48/2001 vp) edellyttänyt, että kotirauhan piiriin ulottuva tarkastus on välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja että tarkastuksen suorittaa viranomaislainen. Ehdotetun eläintautilain 90 §:n säännökset täyttävät mainitut edellytykset.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Perustuslakivaliokunnan mukaan rikoslainsäädännön käyttöön liittyviä yleisiä vaatimuksia ovat rikoksen laissa säättämisen vaatimus, painava yhteiskunnallinen tarve ja perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste rangaistavuudelle, vaatimus perusoikeuksien ydinalueen koskemattomuudesta, suhteellisuusvaatimus, oikeusturvavaatimus ja ihmisoikeuksien noudattamisen vaatimus (PeVM 25/1994 vp, PeVL 23/1997 vp).

Lakivaliokunta (LaVL 9/2004 vp, LaVM 8/2004 vp, LaVM 15/2005 vp, LaVM 2/2006 vp) on puolestaan korostanut, että rikoslainsäädännölle tulee olla hyväksyttävä peruste ja painava yhteiskunnallinen tarve, minkä lisäksi sen tulee ottaa huomioon jo olemassa oleva sääntely ja vaihtoehtoiset keinot. Kriminalisoinnin tulee olla ennaltaehkäisevä sekä laillisuusperiaatteesta johtuen riittävän täsmällinen ja tarkkarajainen. Rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä on myös yleisten kriminalisointiperiaatteiden mukaisesti katsottu, että rikosoikeutta tulee käyttää vain tärkeiksi katsottavien intressien suojaamiseksi. Rikoslaki on aina viimeinen keino verrattuna muihin yhteiskunnallisiin keinoihin.

Rangaistus rikoslakiin ehdotetun eläintaudin leviämistä aiheuttamista koskevan säännöksen perusteella voitaisiin tuomita tiettyistä eläintautilain vastaisista teoista, jotka olisivat omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka vakavaa vaaraa eläinten terveydelle. Ehdotetun eläintautilain 116 §:n mukaan eläintautirikkomuksesta voitaisiin lisäksi tuomita sakkoon se, joka rikkoisi pykälässä yksilöityjä, eläintaudin vastustamista koskevia kieltoja, ehtoja, rajoituksia tai velvoitteita. Säännökset korvaisivat voimassa olevan eläintautilain rangaistus-säännöksen. Olemassa olevat salakuljetusta ja terveyden vaarantamista koskevat rikoslain säännökset voivat tulla sovellettaviksi eräiden eläintautilain vastaisten tekojen osal-

ta, mutta ne eivät ole riittäviä ottaen huomioon eläintautilain rikkomisesta aiheutuvat vaarat eläinten terveydelle, kotieläintuotannolle ja kansanterveydelle sekä valvontasetuksen 55 artiklan vaatimus säätää eläinten terveyden suojelua koskevien yhteisön säännösten rikkomisesta määrättävistä tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoittavista seuraamuksista.

Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Ehdotetun eläintautilain 117 §:n mukaan mainitun lain nojalla annettuun valvontaviranomaisen päätökseen haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Lain 5 luvussa tarkoitettulla tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä tai rajoitusalueella noudatettavat kiellot, ehdot tai rajoitukset asetetaan Elintarviketurvallisuusviraston tai maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä, joten muutoksenhakuoikeus koskisi myös niitä. Hallintolainkäyttölain mukaan oikeus hakea muutosta kuuluu sille, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa.

Hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle edellyttää, että laissa määritellään ainakin yleisluonteisesti tehtävän hoitajalta edellytetyt pätevyys tai

kelpoisuus (muun muassa PeVL 28/2001 vp ja 48/2001 vp). Julkista hallintotehtävää hoitavan henkilön tulee toimia virkavastuulla (PeVL 48/2001 vp). Hyvän hallinnon vaatimusten täyttyminen edellyttää hallinnon yleislakien soveltamista myös silloin, kun julkista valtaa käyttää muu kuin viranomainen. Perustuslakivaliokunnan mukaan viitasta hallinnon yleislakeihin ei ole kuitenkaan enää nykyisin perustuslain 124 §:n takia välttämätöntä sisällyttää julkisen vallan siirtoa koskeviin säännöksiin (PeVL 43/2010 vp, s. 3).

Ehdotetun eläintautilain 87 §:ssä säädetään valtuutetuista tarkastajista, jotka voivat suorittaa kunnaneläinlääkärin sijasta tai apuna pitopaikoissa laissa tarkoitettuja tarkastuksia tai tutkimuksia sekä ottaa niiden yhteydessä tarvittavia näytteitä. Valtuutus voidaan myöntää sille, jolla on tehtävänsä hoitamiseksi riittävä tarkastuksen tai tutkimuksen kohteena olevaa eläinlajia sekä eläintauteja ja eläintautien vastustamistyötä koskeva ammattitaito. Tarkastus-, tutkimus- ja näytteenotto-oikeus voidaan rajata koskemaan vain tiettyjä eläinlajeja taikka vain määrättyjä tarkastuksia ja tutkimuksia. Valtuutetulla tarkastajalla ei ole oikeutta päästä tehtäviensä suorittamiseksi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tiloihin. Ehdotuksen mukaan häneen sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Valtuutetun tarkastajan tulisi vaadittaessa esittää kirjallinen valtuutus.

Ehdotettu säännös valtuutettujen tarkastajien käyttämisestä tarkastus- ja näytteenotto-

tehtävissä on tarpeellinen, jotta eläintautivalvonnassa vaadittava moninainen osaaminen voitaisiin varmistaa. Tehtäviin saattaa liittyä sellaisia toimenpiteitä, joita kunnaneläinlääkärit eivät koulutuksena ja työkokemuksensa puolesta kykene suorittamaan ja joihin vaaditaan hyvin kapea-alaista erityisosaamista. Ehdotettu valtuutettuja tarkastajia koskeva säännös lisäisi myös joustavuutta eläintautivalvontaan tilanteissa, joissa viranomaisresurssit eivät tietyssä ajankohtana riittäisi esimerkiksi maassa toteutettavien laajojen eläinten seurantatutkimusten suorittamiseen. Valtuutetuilla tarkastajilla ei olisi oikeutta tehdä laissa tarkoitettuja hallintopäätöksiä, vaan niistä päättäisi valvontaviranomainen. Valtuutetulle tarkastajalle ei siten siirrettäisi merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä. Ehdotettu sääntely täyttäisi myös muut edellä mainitut julkisen hallintotehtävän siirtoon liittyvät edellytykset.

Lakiehdotuksen säätämisyjärjestys

Edellä esitetyillä perusteilla katsotaan, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa säätämisyjärjestyksessä. Esitykseen liittyvien valtiosääntöoikeudellisten näkökohtien vuoksi hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Eläintautilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on ehkäistä ja vähentää eläintautien esiintyvyyttä eläinten terveyden edistämiseksi, ihmisten terveyden suojaamiseksi, elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamiseksi ja kotieläintuotannon toimintaedellytysten turvaamiseksi.

2 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään eläintautien vastustamistyöstä, johon kuuluvat eläintautien ennaltaehkäisy, eläinten terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seuranta sekä eläintautien hävittämiseksi ja leviämisen estämiseksi tarvittavat toimenpiteet.

Eläintaudilla tarkoitetaan tässä laissa sellaista sairautta tai tartuntaa, joka voi suoraan tai välillisesti siirtyä eläimestä toiseen eläimeen tai ihmiseen.

Tätä lakia ei sovelleta vaatimuksiin tai toimenpiteisiin, joilla pyritään estämään eläintautien leviäminen maahan Euroopan unionin ulkopuolisista valtioista tuotavien tai näistä valtioista Suomen kautta edelleen kuljetettavien eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden ja

muiden eläintauteja mahdollisesti levittävien esineiden välityksellä, siltä osin kuin asiasta säädetään eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetussa laissa (1192/1996).

3 §

Euroopan unionin lainsäädäntö

Tätä lakia sovelletaan myös seuraavien eläintautien vastustamista koskevien Euroopan unionin säädösten ja niiden nojalla annettujen säädösten täytäntöönpanoon, siltä osin kuin niiden täytäntöönpanosta ei säädetä muun lain nojalla:

1) tiettyjen tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden ehkäisyä, valvontaa ja hävittämistä koskevista säännöistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 999/2001;

2) lemmikkieläinten muihin kuin kaupallisiin kuljetuksiin sovellettavista eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista ja neuvoston direktiivin 92/65/ETY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 998/2003, jäljempänä lemmikkieläinasetus;

3) salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonosien aiheuttajien valvonnasta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 2160/2003, jäljempänä zoonosiasetus;

4) rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suo-

ritetusta virallisesta valvonnasta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 882/2004, jäljempänä valvonta-asetus;

5) ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan järjestämistä koskevista erityissäännöistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 854/2004; sekä

6) muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveysäännöistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009.

Lisäksi lakia sovelletaan seuraavien Euroopan unionin säädösten nojalla annettujen alemmanasteisten säädösten täytäntöönpanoon, siltä osin kuin niiden täytäntöönpanosta ei säädetä muun lain nojalla:

1) Neuvoston direktiivi 64/432/ETY eläinten terveyteen liittyvistä ongelmista yhteisön sisäisessä nautaeläinten ja sikojen kaupassa;

2) Neuvoston direktiivi 82/894/ETY eläintaudeista ilmoittamisesta yhteisössä;

3) Neuvoston direktiivi 88/407/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä naudansukuisten kotieläinten pakastetun siemennesteen kaupassa ja tuonnissa;

4) Neuvoston direktiivi 89/556/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä naudansukuisten kotieläinten alkioiden kaupassa ja tuonnissa kolmansista maista;

5) Neuvoston direktiivi 89/662/ETY eläinlääkärintarkastuksista yhteisön sisäisessä kaupassa sisämarkkinoiden toteuttamista varten;

6) Neuvoston direktiivi 90/425/ETY eläinlääkärin- ja kotieläinjalostustarkastuksista yhteisön sisäisessä tiettyjen elävien eläinten ja tuotteiden kaupassa;

7) Neuvoston direktiivi 90/426/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista elävien hevoseläinten liikkuvuuden ja kolmansista maista tapahtuvan tuonnin osalta;

8) Neuvoston direktiivi 90/429/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä siansukuisten kotieläinten siemennesteen kaupassa ja tuonnissa;

9) Neuvoston direktiivi 90/539/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteis-

sön sisäisessä siipikarjan ja siitosmunien kaupassa ja tuonnissa kolmansista maista;

10) Neuvoston direktiivi 91/68/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä lampaiden ja vuohien kaupassa;

11) Neuvoston direktiivi 92/35/ETY afrikkalaisen hevosruton valvontasäännöistä ja torjuntatoimenpiteistä;

12) Neuvoston direktiivi 92/65/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista eläinten, siemennesteen, munasolujen ja alkioiden yhteisön sisäisessä kaupassa ja yhteisöön tuonnissa siltä osin, kuin niitä eivät koske direktiivin 90/425/ETY liitteessä A olevassa I jaksossa mainittujen erityisten yhteisön säädösten eläinten terveyttä koskevat vaatimukset, jäljempänä neuvoston direktiivi 92/65/ETY;

13) Neuvoston direktiivi 92/66/ETY yhteisön toimenpiteistä Newcastleen taudin torjumiseksi;

14) Neuvoston direktiivi 92/118/ETY eläinten terveyttä ja kansanterveyttä koskevista vaatimuksista sellaisten tuotteiden yhteisön sisäisessä kaupassa ja yhteisöön tuonnissa, joita eivät koske direktiivin 89/662/ETY ja, taudinaiheuttajien osalta, direktiivin 90/425/ETY liitteessä A olevassa I luvussa mainittujen erityisten yhteisön säädösten kyseiset vaatimukset;

15) Neuvoston direktiivi 92/119/ETY yhteisön yleisistä toimenpiteistä tiettyjen eläintautien torjumiseksi sekä swine vesicular - tautiin liittyvistä erityistoimenpiteistä;

16) Neuvoston direktiivi 96/93/EY eläimiä ja eläintuotteita koskevien todistusten laadinnasta;

17) Neuvoston direktiivi 2000/75/EY lampan bluetongue-taudin torjunta- ja hävittämistoimenpiteitä koskevista erityissäännöksistä;

18) Neuvoston direktiivi 2001/89/EY yhteisön toimenpiteistä klassisen sikaruton torjumiseksi;

19) Neuvoston direktiivi 2002/60/EY erityissäännöksistä afrikkalaisen sikaruton torjumiseksi ja direktiivin 92/119/ETY muuttamisesta Teschenin taudin ja afrikkalaisen sikaruton osalta;

20) Neuvoston direktiivi 2002/99/EY ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden tuotantoon, jalostukseen, jakeluun

ja yhteisön alueelle tuomiseen liittyvistä eläinten terveyttä koskevista säännöistä;

21) Neuvoston direktiivi 2003/85/EY yhteisön toimenpiteistä suu- ja sorkkataudin torjumiseksi, direktiivin 85/511/EY sekä päätösten 89/531/ETY ja 91/665/ETY kumoamisesta ja direktiivin 92/46/ETY muuttamisesta;

22) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/99/EY tiettyjen zoonoosien ja niiden aiheuttajien seurannasta, neuvoston päätöksen 90/424/ETY muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 92/117/ETY kumoamisesta;

23) Neuvoston direktiivi 2005/94/EY yhteisön toimenpiteistä lintuinfluenssan torjumiseksi ja direktiivin 92/40/ETY kumoamisesta; sekä

24) Neuvoston direktiivi 2006/88/EY vesiviljelyeläimiin ja niistä saataviin tuotteisiin sovellettavista eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista sekä vesieläinten tiettyjen tautien ehkäisemisestä ja torjunnasta.

4 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Elintarviketurvallisuuteen vaikuttavasta eläintautien vastustamisesta säädetään myös elintarvikelaissa (23/2006). Väestön suojaamisesta eläimistä ihmisiin tarttuville taudille säädetään myös tartuntatautilaissa (583/1986). Rehujen laadun ja turvallisuuden varmistamisesta eläinten terveyden ja elintarvikkeiden laadun turvaamiseksi säädetään myös rehulaissa (86/2008).

Eläinten pakollisista ja pysyväisluonteisista tunnistusjärjestelmistä säädetään eläintunnistusjärjestelmästä annetussa laissa (238/2010). Lääkkeiden valmistuksesta, tuonnista, jakelusta ja myynnistä sekä muusta kulutukseen luovutuksesta säädetään lääkelaisissa (395/1987). Lääkkeiden ja muiden eläinten käsittelyssä käytettävien aineiden käytöstä ja valvonnasta sekä eläinten lääkitsemisessä käytettävien välineiden käytöstä ja valvonnasta säädetään eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (617/1997).

Kunnaneläinlääkärille tässä laissa säädettyjen tehtävien hoidon järjestämisestä säädetään eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009).

5 §

Eläintautien luokitus

Eläintaudit jaetaan tässä laissa vastustettaviin eläintauteihin, ilmoitettaviin eläintauteihin sekä muihin eläintauteihin.

Vastustettavat eläintaudit jaetaan edelleen:

1) *valvottaviin eläintauteihin*, jotka aiheuttavat sellaista taloudellista vahinkoa eläintenpidolle, vahinkoa luonnonvaraisille eläinlannoille, vaaraa ihmisten terveydelle taikka vahinkoa eläinten tai tavaroiden viennille ja kaupalle, että taudin vastustaminen on näiden suojaamiseksi perusteltua;

2) *vaarallisiin eläintauteihin*, jotka merkittävästi vaikeuttavat kotieläintuotannon toimintaedellytyksiä, merkittävästi vahingoittavat luonnonvaraisia eläinkantoja, merkittävästi estävät tai haittaavat eläinten tai tuotteiden vientiä ja kauppaa taikka voivat tarttua eläimestä ihmiseen aiheuttaen tälle vakavan sairauden; sekä

3) *helposti leviäviin eläintauteihin*, jotka täyttävät edellä 2 kohdassa säädetyt edellytykset sekä lisäksi leviävät välittömän tai välillisen kosketuksen kautta erityisen helposti.

Eläintaudin nimeäminen vastustettavaksi eläintaudiksi edellyttää, että eläintaudin esiintyvyyteen voidaan vaikuttaa eläintautien vastustamistyöllä. Jos se on eläintaudin aiheuttamien haittojen taikka taudintorjuntatoimenpiteiden tehokkuuden kannalta tarkoituksenmukaista, eläintauti voidaan nimetä vastustettavaksi eläintaudiksi vain tietyllä maantieteellisesti rajatulla alueella taikka vain tiettyjen eläinlajien tai tuotantomuotojen osalta. Eläintauti voidaan nimetä vastustettavaksi eläintaudiksi myös vaikka sen tarttuvuudesta, leviävyydestä tai taudin aiheuttamista haitoista ei ole varmuutta, jos taudin katsotaan aiheuttavan välitöntä uhkaa eläinten tai ihmisten terveydelle.

Ilmoitettavaksi eläintaudiksi voidaan nimetä sellainen muu kuin vastustettava eläintauti, jonka esiintymisen seuranta on tarpeen ihmisten tai eläinten terveyden suojaamiseksi taikka eläinten tai tuotteiden kaupan tai viennin turvaamiseksi. Tauti voidaan nimetä ilmoitettavaksi eläintaudiksi, vaikka sen tarttuvuudesta ei ole täyttä varmuutta, jos taudin seuranta katsotaan tarpeelliseksi.

Vastustettavat eläintaudit ja ilmoitettavat eläintaudit nimetään sekä vastustettavat eläintaudit jaetaan 2 momentissa tarkoitettuihin luokkiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Nimeämisen ja luokittelun yhteydessä on otettava huomioon Euroopan unionin lainsäädäntö sekä Suomea sitovat kansainväliset sopimukset.

6 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *uudella vakavalla eläintaudilla* uutta, erittäin harvinaista tai vain trooppisissa maissa taikka Suomessa esiintymättömillä eläinlajeilla esiintyvää, haitallisilta vaikutuksiltaan vastustettaviin eläintauteihin verrattavaa eläintautia, jota ei ole nimetty helposti leviäväksi, vaaralliseksi tai valvottavaksi eläintaudiksi sen takia, ettei sitä tunneta riittävästi tai sen esiintymistä Suomessa pidetä todennäköisenä;
- 2) *zoonoosilla* eläintautia, joka voi luonnollisella tavalla siirtyä suoraan tai välillisesti eläimen ja ihmisen välillä;
- 3) *taudille alttiilla lajilla* eläinlajeja, johon eläintaudin tieteellisen selvityksen perusteella tiedetään tai oletetaan voivan tarttua tai joka on määritelty taudille alttiiksi lajiksi Euroopan unionin lainsäädännössä;
- 4) *siipikarjalla* lintuja, joita kasvatetaan tai pidetään vankeudessa lihan, kulutukseen tarkoitettujen munien tai muiden valmisteiden tuottamista, riistalintujen istuttamista taikka edellä mainittujen lintujen tuottamiseen tähtäviä kasvatusohjelmia varten;
- 5) *nautaeläimillä* kaikkia kesynautarotuja, biisonia ja vesipuhveleita;
- 6) *apinoilla* simia- ja prosimiaeheimoon kuuluvia lajeja;
- 7) *lemmikkieläimellä* lemmikkieläinasetuksessa tarkoitettua lemmikkieläintä;
- 8) *vesieläimillä* vedessä eläviä kaloja, äyriäisiä tai nilviäisiä;
- 9) *vesiviljelyeläimillä* viljelylaitoksessa olevia, viljelylaitoksesta peräisin olevia tai viljelylaitokseen toimitettavaksi tarkoitettuja vesieläimiä;
- 10) *vektorilla* vesieläintä tai selkärangaton maaeläintä, joka voi levittää eläintautia eläimestä toiseen eläimeen, eläimestä ihmiseen tai ihmisestä eläimeen sairastumatta siihen itse;

seen tai ihmisestä eläimeen sairastumatta siihen itse;

11) *sukusoluilla* eläinten lisäämiseksi tarkoitettuja hedelmöitettyjä tai hedelmöityttömästä sukusoluja, kuten nisäkkäiden munasoluja ja siittiöitä, lintujen siitosmunia ja siittiöitä sekä kalojen ja muiden vesieläinten mätää ja maitia;

12) *alkioilla* nisäkkäiden varhaisia kehitystasasteita, jotka on tarkoitus siirtää vastaanottajaeläimeen;

13) *eläimestä saadulla tuotteella* mitä tahansa elävästä tai kuolleesta eläimestä peräisin olevaa tuotetta, jonka välityksellä eläintauti voi levitä, kuten elintarviketta tai sivutuotetta, mukaan lukien eläinten raadot, sukusolut, alkiot sekä lanta ja muut eritteet;

14) *eläimistä vastuussa olevalla toimijalla* eläintunnistusjärjestelmästä annetussa laissa tarkoitettua eläimistä vastuussa olevaa toimijaa;

15) *pitopaikalla* eläintunnistusjärjestelmästä annetussa laissa tarkoitettua pitopaikkaa;

16) *pitopaikasta vastuussa olevalla toimijalla* pitopaikan omistajaa tai haltijaa;

17) *eläinlääkärillä* henkilöä, jolla on eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain (29/2000) nojalla oikeus harjoittaa eläinlääkäriammattia Suomessa;

18) *valvontaviranomaisella* Elintarviketurvallisuusvirastoa, aluehallintovirastoa tai kunnaneläinlääkäriä;

19) *eläimen lopettamisella* eläimen kuoleman aiheuttavaa toimenpidettä, jonka seurauksena saatavaa lihaa ei ole tarkoitettu käytettäväksi elintarvikkeena;

20) *eläimen teurastamisella* eläimen kuoleman aiheuttavaa toimenpidettä, jonka seurauksena saatava liha on tarkoitettu käytettäväksi elintarvikkeena;

21) *kalojen perkaamisella* sisäelinten poistamista kaloista tarkoituksena käyttää kalat elintarvikkeena;

22) *perkaamalla* elintarvikelaissa tarkoitettua elintarvikehuoneistoa, jossa perataan kaloja;

23) *alkioiden keräämisellä* alkioden keräämistä luovuttajaeläimestä;

24) *alkioiden tuottamisella* alkioden tuottamista koeputkihedelmöityksellä nisäkkäistä kerätyistä munasoluista;

25) *markkinoille saattamisella* myytäväksi tarjoamista taikka myyntiä tai muuta korva-

usta vastaan tai korvauksetta tapahtuvaa siirtämistä, ei kuitenkaan siirtämistä saman pitopaikan sisällä;

26) *karanteenilla* pitopaikkaa, jossa eläimiä pidetään eristyksissä sen selvittämiseksi, esiintyykö niillä eläintautia;

27) *jäsenvaltiolla* Euroopan unionin jäsenvaltiota sekä valtiota, joka Euroopan unionin sisämarkkinoiden toimintaa koskevaa Euroopan unionin lainsäädäntöä sovellettaessa rinnastetaan Euroopan unionin jäsenvaltioon Euroopan unionin ja kyseisen valtion välillä tehdyn sopimuksen perusteella;

28) *eläinten keräyskeskuksella* pitopaikkaa, johon kootaan useasta eri pitopaikasta peräisin olevia eläimiä kaupan asetettavien erien muodostamiseksi;

29) *eläinvälittäjällä* eläintunnistusjärjestelmästä annetussa laissa tarkoitettua eläinvälittäjää; sekä

30) *laboratoriolla* tutkimuslaitosta, diagnostista tai analyttistä laboratoriota tai mitä tahansa muuta paikkaa, jossa tutkitaan tai analysoidaan eläimistä tai niiden elinympäristöstä peräisin olevia näytteitä.

2 luku

Eläintautien ennaltaehkäisy ja valvonta

7 §

Pitopaikan suojaaminen eläintaudeilta

Pitopaikasta vastuussa oleva toimija on velvollinen huolehtimaan, että eläintenpidossa noudatetaan menettelytapoja, joilla vastustettavien eläintautien leviämistä pitopaikkaan voidaan pitopaikan toimintaan nähden riittävässä määrin ennaltaehkäistä. Jos pitopaikka on elintarvikelaissa tarkoitettu alkutuotantopaikka, toimijan tulee lisäksi laatia kirjallinen kuvaus mainituista menettelytavoista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista menettelytavoista, jos pitopaikkaan sen eläinmäärän tai tuotantomuodon vuoksi liittyy tavanomaista suurempaa vastustettavien eläintautien esiintymisen vaaraa, jos pitopaikassa esiintyvistä eläintaudeista muille pitopaikoille, ihmisten terveydelle tai ympäristölle aiheutuvien vaarojen tai vahinkojen arvi-

oidaan mainittujen syiden vuoksi olevan vakavia taikka jos zoonoosien vastustamista koskeva Euroopan unionin lainsäädäntö sitä edellyttää.

8 §

Pakollinen terveysvalvonta

Pitopaikasta vastuussa olevan toimijan tulee toteuttaa pitopaikassa tietyn vastustettavan eläintaudin esiintymisen valvontaa, jäljempänä terveysvalvonta, jos pitopaikkaan liittyy erityistä kyseisen taudin esiintymisen tai leviämisen vaaraa ja jos taudin esiintymisen säännöllinen valvonta on välttämätöntä Euroopan unionin säädösten täytäntöön pämiseksi tai taudin leviämisen vaaran hallitsemiseksi. Tässä tarkoituksessa pitopaikassa tulee seurata eläinten terveydentilaa, ottaa tai otattaa eläimistä tarvittavia näytteitä eläintaudin varalta, lähettää näytteet laboratorioon tutkittaviksi sekä pitää kirjaa näytteiden ottamisesta ja lähettämisestä sekä tarvittaessa lähettää valvontaviranomaiselle näytteiden tutkimustuloksia koskevat tiedot ja tehdä sille ilmoitus uusien eläinten ottamisesta pitopaikkaan.

Kunnaneläinlääkärin on tehtävä pitopaikoissa, joita terveysvalvonta koskee, säännöllisesti ja taudin valvomiseksi tarkoituksen mukaisin väliajoin tarkastuksia sen selvittämiseksi, onko 1 momentissa tarkoitettuja velvoitteita noudatettu ja esiintyykö pitopaikassa eläintautia, jonka vastustamiseksi terveysvalvontaa toteutetaan. Tarkastusten yhteydessä kunnaneläinlääkärin tulee ottaa eläintaudin varalta tarvittavat näytteet.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, mitä pitopaikkoja ja minkä eläintautien valvontaa 1 momentissa tarkoitettu terveysvalvonta koskee, sekä annetaan tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitetuista velvoitteista. Tarkemmat säännökset näytteiden määrästä, näytteenoton tiheydestä sekä tavasta, jolla näytteet otetaan ja lähetetään tutkittavaksi, annetaan kuitenkin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan lisäksi antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitusta viranomaisvalvonnasta.

9 §

Vapaaehtoinen terveystarkastus ja pitopaikkojen terveysluokitus

Pitopaikasta vastuussa olevalla toimijalla on oikeus saada pitopaikkansa osalta määritellyksi pitopaikasta aiheutuvaa eläintaudin leviämistä kuvaavan luokittelun mukainen terveysluokka, jos hän sitoutuu toteuttamaan pitopaikassa kyseessä olevaa eläintautia koskevaa vapaaehtoista terveystarkastusta ja täyttää sitä koskevat edellytykset.

Vapaaehtoiseen terveystarkastukseen sitoututtuaan pitopaikasta vastuussa olevan toimijan tulee teettää eläimille säännöllisiä terveystarkastuksia, ottaa tai otattaa eläimistä tarvittavia näytteitä eläintaudin varalta, lähettää näytteet laboratorioon tutkittaviksi sekä pitää kirjaa näytteiden ottamisesta ja lähettämisestä. Hänen tulee myös noudattaa terveystarkastukseen sisältyviä kieltoja, ehtoja ja rajoituksia, jotka koskevat taudille alttiisiin eläinlajeihin kuuluvien eläinten taikka niiden sukusolujen tai alkioiden hankintaa muista kuin terveystarkastukseen sitoutuneista tai alempaan terveysluokkaan kuuluvasta pitopaikasta, sekä eläinten merkitsemiseen ja eläimiä, sukusoluja ja alkioita koskevaan kirjanpitoon liittyviä velvoitteita.

Terveystarkastukseen sitoutuneet pitopaikat jaetaan terveysluokkiin sen mukaan, kuinka suurella varmuudella ne ovat vapaita ohjelmalla valvottavasta eläintaudista. Luokittelussa otetaan huomioon pitopaikassa pidettävillä tai niiden kanssa kosketuksessa olleilla eläimillä epäillyt ja todetut eläintaudit, 1 momentissa tarkoitettujen tutkimusten tulokset sekä se, kuinka kauan pitopaikassa on toteutettu terveystarkastusta. Vapaaehtoiseen terveystarkastukseen sitoutuneiden pitopaikkojen valvontaan sovelletaan, mitä 8 §:n 2 momentissa säädetään.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, mitä pitopaikkoja ja minkä eläintautien valvontaa 1 momentissa tarkoitettu terveystarkastus koskee, mitä 2 momentissa tarkoitettuja kieltoja, ehtoja, rajoituksia ja velvoitteita terveystarkastukseen sisältyy, terveystarkastukseen sisältyvien terveystarkastusten tiheydestä sekä terveystarkastukseen liittyvästä terveysluokituksista. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1

momentissa tarkoitetuista terveystarkastuksista, näytteenotosta, näytteiden lähettämisestä ja näytteitä koskevasta kirjanpidosta. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan lisäksi tarkemmat säännökset 3 momentissa tarkoitettua viranomaisvalvonnasta.

10 §

Sitoutuminen vapaaehtoiseen terveystarkastukseen sekä päätös terveysluokasta

Pitopaikasta vastuussa olevan toimijan, joka haluaa sitoutua vapaaehtoiseen terveystarkastukseen, tulee ilmoittaa asiasta valvontaviranomaiselle. Aluehallintovirasto päättää terveystarkastukseen sitoutuneen pitopaikan terveysluokasta.

Aluehallintovirasto voi peruuttaa terveysluokkaa koskevan päätöksensä, jos pitopaikassa ei noudateta 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja kieltoja, ehtoja, rajoituksia ja toimenpiteitä. Aluehallintoviraston tulee peruuttaa terveysluokkaa koskeva päätös myös, jos pitopaikasta vastaava toimija omasta aloitteestaan ilmoittaa virastolle lopettavansa terveystarkastuksen kyseisen pitopaikan osalta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten sisällöstä ja niiden tekemisessä noudatettavasta menettelystä.

11 §

Eläinten pakolliset rokotukset ja käsittelyt

Vastustettavan eläintaudin torjumiseksi voidaan toteuttaa pakollisia eläinten rokotuksia tai käsittelyitä kuten lääkityksiä, jos eläintaudin esiintymistä maassa ei voida ilman kohtuuttomia kustannuksia tai menetyksiä estää tai rajoittaa ja eläintaudin esiintyminen aiheuttaa vakavaa haittaa eläintenpidolle tai ihmisten terveydelle tai jos Euroopan unionin lainsäädäntö sitä edellyttää. Rokottamis- tai käsittelyvelvollisuus voidaan ulottaa koskemaan kaikkia niitä eläintaudille alttiiseen eläinlajeihin kuuluvia eläimiä, joille rokote on saatavissa tai käsittely toteutettavissa, taikka vain sellaisia eläimiä tai pitopaikkoja, joihin liittyy erityinen riski taudin esiintymisestä ja leviämisestä edelleen tai joissa esiintyvä tauti

on omiaan aiheuttamaan erityistä haittaa eläintenpidolle tai ihmisten terveydelle.

Eläimistä vastuussa oleva toimija on velvollinen huolehtimaan siitä, että rokottamistai käsittelyvelvollisuuden piiriin kuuluvat eläimet rokotetaan tai käsitellään vaaditulla tavalla. Hän on myös velvollinen merkitsemään rokotetut tai käsitellyt eläimet ja pitämään kirjaa rokotuksista tai käsittelyistä, jos eläintaudin vastustaminen sitä edellyttää, sekä tekemään valvontaviranomaiselle tarvittavia rokotuksia tai käsittelyitä koskevia ilmoituksia. Valvontaviranomaisten tulee toteuttaa rokotettuja ja rokottamattomia taikka käsiteltyjä ja käsittelemättömiä eläimiä koskevia tarvittavia tutkimuksia rokotusten vaikutusten seuraamiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään pakollisten rokotusten tai käsittelyjen toteuttamisesta, siitä, mitä eläimiä ja pitopaikkoja rokottamistai käsittelyvelvollisuus koskee, käytettävistä rokotteista tai käytettävästä käsittelystä, rokotus- tai käsittelytavasta, rokotusten tai käsittelyjen tiheydestä sekä rokotuksiin tai käsittelyihin liittyvästä merkitsemis-, kirjanpito- ja ilmoitusvelvollisuudesta. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan myös antaa tarkempia säännöksiä rokotuksiin tai käsittelyihin liittyvistä viranomaistutkimuksista.

Sen lisäksi, mitä edellä tässä pykälässä säädetään, Elintarviketurvallisuusvirasto voi vastustettavan eläintaudin torjumiseksi toteuttaa luonnonvaraisten eläinten syöttirokotuksia.

12 §

Eläinnäyttelyiden ja muiden vastaavien tilaisuuksien järjestäminen

Järjestettäessä nautaeläinten, lampaiden, vuohien, sikojen tai siipikarjan eläinnäyttelyitä tai muita vastaavia tilaisuuksia, joihin kootaan mainittuja eläimiä väliaikaisesti useasta eri pitopaikasta, näyttelyn tai muun tilaisuuden järjestäjän on huolehdittava siitä, että tilaisuuteen tuodaan vain terveitä eläimiä, joiden ei epäillä sairastavan eläintautia, ja että nautaeläimiä, lampaita, vuohia, sikoja ja siipikarjaa pidetään tilaisuudessa erillään sellaisista muista eläinlajeista, joilla saattaa olla mainittuihin eläimiin tarttuvia eläintauteja.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitettuihin tilaisuuksiin tuotavien nautojen, lampaiden, vuohien, sikojen tai siipikarjan terveydelle asetettavista vaatimuksista.

13 §

Eläinten vapauttaminen luontoon

Luontoon ei saa vapauttaa eläimiä, joiden epäillään sairastavan vastustettavaa eläintautia tai muuta eläintautia, josta voi olla haittaa muille eläimille tai ihmisille.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä luontoon vapautettavien eläinten terveydentilalle asetettavista vaatimuksista.

3 luku

Eläintaukeista ilmoittaminen ja eläintautitilanteen seuranta

14 §

Ilmoitusvelvollisuus eläintaukeista

Jos eläimistä vastuussa oleva toimija tai muu henkilö, joka työnsä tai harrastuksensa puolesta osallistuu eläimen tutkimiseen, hoitoon, käsittelyyn, kuljetukseen, lopetukseen, teurastukseen, metsästykseen, pyyntiin, perkuuseen tai tarkkailuun, epäilee tai toteaa eläimellä olevan vastustettava eläintauti tai uusi vakava eläintauti, hänen on viipymättä ilmoitettava asiasta kunnaneläinlääkärille tai aluehallintovirastolle. Eläimistä vastuussa olevan toimijan on tehtävä mainitulle viranomaiselle ilmoitus myös sellaisesta eläinten joukkosairastumisesta tai -kuolemasta sekä olennaisesta eläinten käyttäytymiseen tai tuottavuuteen liittyvästä muutoksesta, joka voi viitata vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin esiintymiseen.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista muutoksista sekä ilmoituksen sisällöstä ja ilmoituksen tekemisessä noudatettavasta menettelystä.

15 §

Eläinlääkärin ja laboratorion ilmoitusvelvollisuus

Jos eläinlääkäri epäilee tai toteaa eläimellä olevan vastustettava tai ilmoitettava eläintauti taikka uusi vakava eläintauti, hänen on salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoitettava asiasta kunnaneläinlääkärille tai aluehallintovirastolle. Ilmoitus vastustettavasta tai uudesta vakavasta eläintaudista on tehtävä viipymättä.

Mitä edellä 1 momentissa säädetään eläinlääkäristä, koskee myös laboratoriota riippumatta siitä, onko näyte lähetetty tutkittavaksi kyseessä olevan taudin varalta tehtävää vai muuta tutkimusta varten.

16 §

Valvontaviranomaisen ilmoitusvelvollisuus

Jos kunnaneläinlääkäri epäilee tai toteaa eläimellä olevan vastustettava tai ilmoitettava eläintauti taikka uusi vakava eläintauti taikka jos hän vastaanottaa 14 tai 15 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen, hänen on ilmoitettava asiasta aluehallintovirastolle. Lisäksi kunnaneläinlääkäri on kuukausittain toimitettava aluehallintovirastolle yhteenvedo kaikista virka-alueellaan todetuista vastustettavista ja ilmoitettavista eläintautista sekä uusista vakavista eläintaukeista.

Aluehallintoviraston on saatettava vastaanottamansa 1 momentissa sekä 14 ja 15 §:ssä tarkoitetut ilmoitukset Elintarviketurvallisuusviraston tietoon. Lisäksi aluehallintoviraston on kuukausittain toimitettava Elintarviketurvallisuusvirastolle kooste 1 momentissa tarkoitetuista yhteenvedoista. Elintarviketurvallisuusviraston on ilmoitettava vastustettavien eläintautien tai uusien vakavien eläintautien esiintymisestä maa- ja metsätalousministeriölle.

Kunnaneläinlääkäri ja aluehallintoviraston on lisäksi ilmoitettava asianomaiselle terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille sellaisista eläintaukeista, joista voi aiheutua vaaraa ihmisten terveydelle.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tässä

pykälässä tarkoitettujen ilmoitusten ja yhteenvedojen sisällöstä, niiden tekemiseen sovellettavasta määräajasta sekä niiden tekemisessä noudatettavasta menettelystä.

17 §

Seurantatutkimukset

Elintarviketurvallisuusvirasto seuraa eläinten terveydentilaa sekä eläintautien esiintymistä tässä luvussa tarkoitettujen ilmoitusten, suorittamiensa laboratoriotutkimusten, muiden laboratoriodien lähettämien tietojen ja mikrobikantojen sekä eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun lain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettujen, eläinlääkäreiden hoitamia tautitapauksia koskevien tilastotietojen perusteella.

Elintarviketurvallisuusvirasto voi eläinten terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seuraamiseksi päättää toteuttaa pakollisen eläinten joukkotutkimuksen, jäljempänä *seurantatutkimus*, jonka yhteydessä voidaan tutkia eläimiä niiden terveydentilan selvittämiseksi sekä ottaa eläimistä ja niistä saaduista tuotteista sekä pitopaikasta tarvittavia näytteitä. Eläimistä ja pitopaikoista vastuussa olevilla toimijoilla sekä eläimistä saatuja tuotteita vastaanottavilla laitoksilla on velvollisuus sallia seurantatutkimukseen liittyvä eläinten tutkiminen ja näytteenotto. Seurantatutkimus on toteutettava, jos Euroopan unionin lainsäädännössä niin edellytetään.

Elintarviketurvallisuusvirasto voi toteuttaa seurantatutkimuksen itse taikka määrätä sen muun valvontaviranomaisen tehtäväksi. Tutkimukseen liittyvä näytteenotto ja näytteiden tutkittavaksi lähettäminen voidaan määrätä myös 1 momentissa tarkoitettujen toimijain tai laitoksen tehtäväksi, jos se on mahdollista ottaen huomioon näytteiden laatu ja tehtävässä vaadittavat tiedot ja taidot. Elintarviketurvallisuusvirasto voi lisäksi sopia eläinlääkintähuoltolain 12 §:ssä tarkoitettua valtakunnallista eläinten terveydenhuolto-ohjelmaa hallinnoivan tahon kanssa seurantatutkimukseen liittyvien näytteiden ottamisesta ohjelmaan sisältyvien eläinlääkärikäyntien yhteydessä.

Sen lisäksi, mitä tässä pykälässä säädetään, Elintarviketurvallisuusvirasto voi tehdä seu-

rantatutkimuksia luonnonvaraisista eläimistä sekä virastoon muita tutkimuksia varten lähetystä näytteistä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin lainsäädännössä tarkoitetun seurantatutkimuksen toteuttamisesta.

18 §

Seurantasuunnitelma

Elintarviketurvallisuusviraston on laadittava suunnitelma eläinten yleisen terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seurannasta. Suunnitelmasta on käytävä ilmi, mitä 17 §:ssä tarkoitettuja seurantatutkimuksia aiotaan toteuttaa sekä miten ja missä määrin Elintarviketurvallisuusvirastoon muita kuin seurantatutkimuksia varten lähetettyjä näytteitä aiotaan hyödyntää eläinten yleisen terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seurannassa. Suunnitelma on päivitettävä vuosittain.

4 luku

Toimenpiteet taudinpurkausten yhteydessä

19 §

Esisijaiset toimenpiteet taudin leviämisen estämiseksi

Eläimistä vastuussa olevan toimijan, joka epäilee eläimellä olevan vastustettava eläintauti tai uusi vakava eläintauti, on pidettävä eläintä erillään pitopaikan muista eläimistä, jos se on mahdollista, sekä vältettävä tartuntaa mahdollisesti levittävien eläinten, tuotteiden, tavaroiden ja aineiden siirtämistä siihen saakka, kunnes aluehallintovirasto on päättänyt mahdollisista jatkotoimenpiteistä.

Eläinlääkäri, joka epäilee eläimellä olevan vastustettava eläintauti tai uusi vakava eläintauti, on annettava eläimistä vastuussa olevalle toimijalle viipymättä neuvoja 1 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä.

20 §

Tarkastus ja näytteenotto

Jos valvontaviranomainen epäilee eläimellä olevan vastustettava eläintauti tai uusi vakava eläintauti taikka vastaanottaa 14 tai 15 §:ssä tarkoitettua, vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia koskevan ilmoituksen, sen on viipymättä tutkittava eläin ja otettava siitä tarvittavat näytteet. Valvontaviranomaisen on myös tarkastettava pitopaikan muut eläimet, rehut, kuivikkeet ja muut olosuhteet sekä otettava pitopaikasta tarvittavia näytteitä. Jos kyseessä on luonnonvarainen eläin, valvontaviranomaisen on huolehdittava tarvittavien näytteiden hankkimisesta eläimen elinympäristöstä. Valvontaviranomaisen on toimitettava näytteet laboratorioon, jossa ne on tutkittava soveltuvin menetelmin tautiepäilyn vahvistamiseksi tai pois sulkemiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä eläimen tutkimisesta, näytteiden laadusta ja määrästä, näytteiden lähettämisessä noudatettavasta menettelystä sekä näytteiden tutkimisesta laboratoriossa.

21 §

Virallinen eläintautiepäily ja todettu eläintauti

Jos aluehallintovirasto epäilee 20 §:ssä tarkoitettua tarkastuksen, laboratoriotutkimusten tulosten tai muun perustellun syyn kuten eläimen ja tartuntalähteen välisen yhteyden perusteella eläimellä olevan vastustettava eläintauti tai uusi vakava eläintauti, kyseessä on virallinen eläintautiepäily.

Jos virallinen eläintautiepäily koskee helposti leviävää tai vaarallista eläintautia taikka uutta vakavaa eläintautia eikä taudin toteaminen tai epäilyn poissulkeminen ole mahdollista lopettamatta eläintä, aluehallintovirasto voi määrätä eläimen lopetettavaksi.

Vastustettava eläintauti tai uusi vakava eläintauti on todettu, jos eläimellä voidaan yleisesti hyväksytyin eläinlääketieteellisin perustein todeta olevan mainittu sairaus tai tartunta.

22 §

Selvitys eläntaudin alkuperästä ja levinneisyydestä

Jos kyseessä on virallinen eläntautiepäily tai jos vastustettava eläntauti taikka uusi vakava eläntauti on todettu, aluehallintovirasto laatii selvityksen eläntaudin alkuperästä ja levinneisyydestä. Aluehallintovirasto voi käyttää selvityksen laatimisessa kunnaneläinlääkärin apua. Selvityksestä on käytävä tarpeellisessa laajuudessa ilmi:

1) ajankohta, jona tauti on todennäköisesti tullut pitopaikkaan;

2) mahdolliset tartuntalähteet, kuten eläimet, henkilöt, kuljetusvälineet, rehut, kuivikkeet, muut aineet ja tavarat sekä vesieläinten kyseessä ollen tulovesi;

3) eläimistä saadut tuotteet sekä muut aineet ja tavarat, joihin tauti on voinut siirtyä; sekä

4) ne muut pitopaikat, joista tauti on voinut siirtyä pitopaikkaan tai joihin tauti on voinut levitä pitopaikasta tai joissa pidettävät eläimet ovat voineet sairastua samasta tartuntalähteestä.

Kunnaneläinlääkärin on tehtävä tarkastus kaikissa 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetuissa muissa pitopaikoissa ja tarvittaessa otettava niistä näytteitä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetun selvityksen tekemisestä sekä 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetuissa muissa pitopaikoissa tehtävistä tarkastuksista ja näyteenotosta.

23 §

Päätös toimenpiteistä taudin leviämisen estämiseksi

Jos kyseessä on virallinen eläntautiepäily tai jos vastustettava eläntauti taikka uusi vakava eläntauti on todettu, aluehallintoviraston on viipymättä ryhdyttävä välttämättömiin toimenpiteisiin taudin leviämisen estämiseksi. Tässä tarkoituksessa aluehallintovirasto voi, ottaen huomioon taudin tarttuvuus, leviävyys ja taudin aiheuttamat haitat päätöksellään:

1) määrätä pitopaikan eläimet eristettäväksi tai pidettäväksi sisätiloissa sekä kieltää eläinten siirrot pitopaikan eri eläintenpitoyksiköiden välillä tai rajoittaa niitä;

2) määrätä eläinten terveydentilan seurannasta ja sitä koskevasta kirjanpitovelvollisuudesta;

3) kieltää eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden sekä tartuntaa mahdollisesti levittävien muiden aineiden ja tavaroiden siirtäminen pois pitopaikasta tai pitopaikkaan, rajoittaa sitä tai asettaa sille ehtoja sekä määrätä mainittujen tuotteiden, aineiden ja tavaroiden säilyttämisestä tai käsittelystä;

4) määrätä pitopaikan eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden ja eläinten elinympäristön tutkimisesta sekä pitopaikan eläinten rokottamisesta, lääkitsemisestä tai muusta käsittelystä;

5) määrätä eläinten rokottamiseen, lääkitsemiseen tai muuhun käsittelyyn liittyvistä kirjanpitoa, eläinten tai tuotteiden merkitsemistä taikka viranomaisille tehtäviä ilmoituksia koskevasta toimijan velvollisuuksista;

6) rajoittaa henkilöiden muuta kuin välttämätöntä liikkumista pitopaikkaan ja sieltä pois;

7) määrätä välineiden, varusteiden ja suojavaatteiden käytöstä pitopaikassa sekä määrätä niiden sekä eläinsuojien ja eläinten kanssa kosketuksissa olevien pintojen puhdistuksesta ja desinfektiosta;

8) määrätä toimenpiteistä, joilla pyritään ehkäisemään tartunnan leviäminen luonnonvaraisten eläinten, vektorien, lemmikkieläinten taikka pitopaikassa käyvien ajoneuvojen välityksellä;

9) määrätä pitopaikan tai perkaamon poistoveden käsittelystä tai desinfektiosta; sekä

10) määrätä pitopaikan eläimiä, eläimistä saatuja tuotteita sekä tartuntaa mahdollisesti levittäviä muita tuotteita ja rehuja koskevasta kirjanpitovelvollisuudesta siltä osin kuin asiasta ei ole säädetty muualla laissa.

Edellä 1 momentin nojalla määrättyjen toimenpiteiden suorittamisesta vastaa se, jolle päätös on osoitettu. Aluehallintovirasto voi kuitenkin määrätä kunnaneläinlääkärin huolehtimaan 1 momentin 4 kohdassa tarkoitusta eläinten tutkimisesta, rokottamisesta tai lääkitsemisestä. Aluehallintoviraston on saatettava päätös 1 momentissa tarkoitetuista kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpi-

teistä uuden vakavan eläintaudin leviämisen estämiseksi välittömästi Elintarviketurvallisuuksiviraston ja maa- ja metsätalousministeriön tietoon.

Aluehallintovirasto voi myöntää hakemuksesta yksittäistapauksessa luvan poiketa 1 momentissa tarkoitettu kielloista, ehdosta, rajoituksesta tai toimenpiteestä, jos poikkeaminen ei aiheuta taudin leviämisen vaaraa.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan säätää, miltä osin valvontaviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin kunkin eläintaudin vastustamiseksi sekä antaa toimenpiteistä tarkempia säännöksiä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan lisäksi tarkemmat säännökset niistä kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä, joiden osalta 3 momentissa tarkoitettu lupa voidaan myöntää, sekä luvan myöntämisen edellytyksistä.

24 §

Taudin leviämisen estämiseksi annettavan päätöksen voimassaolo

Aluehallintoviraston on kumottava päätös 23 §:n 1 momentissa tarkoitetuista kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä, kun eläintautia koskeva epäily on suljettu pois. Päätös on kumottava myös, kun on voitu laboratoriotutkimuksin tai muulla riittävällä tavalla varmistua siitä, ettei eläintautia enää esiinny pitopaikassa tai ettei eläintaudista enää aiheudu vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle pitopaikassa tehtyjen toimenpiteiden seurauksena.

Jos se on eläintaudin leviämisen estämiseksi tai taudista vapautumisen varmistamiseksi välttämätöntä, pitopaikasta vastuussa olevan toimijan, joka ryhtyy toimenpiteisiin valvottavan eläintaudin hävittämiseksi pitopaikasta, tulee tehdä toimenpiteistä ennakolta ilmoitus kunnaneläinlääkärille. Kunnaneläinlääkärin on valvottava toimenpiteiden suorittamista.

Aluehallintoviraston on kumottava päätös 23 §:n 1 momentissa tarkoitetuista kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä uuden vakavan eläintaudin leviämisen estämiseksi viimeistään kuukauden kuluttua päätöksen antamisesta, jollei tautia ole siihen

mennessä nimetty vastustettavaksi eläintaudiksi.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, mikä on kunkin eläintaudin osalta riittävä tapa varmistaa, ettei eläintautia enää esiinny pitopaikassa tai ettei eläintaudista enää aiheudu vaaraa. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään lisäksi eläintaudista, joiden hävittämistä koskevista toimenpiteistä on tehtävä 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus, sekä voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen sisällöstä.

25 §

Väliaikainen päätös kiireellisissä tilanteissa

Kiireellisessä tilanteessa, jossa eläimellä epäillään tai todetaan olevan vastustettava eläintauti taikka uusi vakava eläintauti ja jossa välittömät toimenpiteet ovat tarpeen taudin leviämisen estämiseksi eikä aluehallintovirasto ole vielä ryhtynyt asiassa toimenpiteisiin, kunnaneläinlääkäri voi tehdä väliaikaisen päätöksen 23 §:n 1 momentissa tarkoitetuista kielloista, ehdoista, rajoituksista tai toimenpiteistä. Päätös on välittömästi saatettava aluehallintoviraston tietoon. Päätös on voimassa siihen saakka, kunnes aluehallintovirasto on tehnyt asiassa oman päätöksensä, kuitenkin enintään seitsemän vuorokautta.

26 §

Toimenpidepäätös eläintaudin hävittämiseksi pitopaikasta

Jos vaarallinen tai helposti leviävä eläintauti taikka uusi vakava eläintauti on todettu, Elintarviketurvallisuuksivirasto voi ryhtyä toimenpiteisiin taudin hävittämiseksi pitopaikasta. Tässä tarkoituksessa se voi päätöksellään:

1) määrätä eläimiä lopetettaviksi, teurastettaviksi tai perattaviksi;

2) määrätä eläimistä saatujen tuotteiden sekä tartuntaa mahdollisesti levittävien muiden aineiden ja tavaroiden käsittelystä, käytöstä tai hävittämisestä;

3) määrätä, että pitopaikassa on suoritettava perusteellinen puhdistus ja desinfektio;

4) määrätä, että laitumet ja muut ulkoalueet on käsiteltävä tartunnan hävittämiseksi tai määrätä ne käyttökieltoon;

5) määrätä, että sellaiset esineet ja rakenteet, joita ei voida puhdistaa tai desinfioida taikka joiden puhdistus ja desinfiointi tulisi esineiden ja rakenteiden arvo huomioon ottaen suhteettoman kalliiksi, on hävitettävä;

6) kieltää uusien eläinten tuominen pitopaikkaan ennen kuin riittävä aika on kulunut puhdistuksesta ja desinfektioista tai rakenteiden uusimisesta;

7) määrätä pitopaikkaan tuotuja uusia ja siellä jo olevia eläimiä koskevista tutkimuksista; sekä

8) päättää 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuista kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä, jotka ovat aluehallintoviraston mainitun pykälän nojalla määräämien kieltojen, rajoitusten ja toimenpiteiden lisäksi tarpeen tartunnan hävittämiseksi tehtyjen toimenpiteiden tai uusien eläinten ottamisen jälkeen siihen saakka, kunnes on voitu varmistua, ettei eläintautia enää esiinny pitopaikassa.

Jos kyseessä on vaarallista tai helposti leviävää eläintautia taikka uutta vakavaa eläintautia koskeva virallinen eläintautiepäily, Elintarviketurvallisuusvirasto voi ryhtyä 1 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin sellaisissa tapauksissa, joissa se on välttämätöntä taudin leviämisen estämiseksi ja joissa epäilyä ei voida vahvistaa tai sulkea pois kohtuullisessa ajassa taudin tarttuvuuteen, leviävyyteen ja sen aiheuttamiin haittoihin nähden.

Aluehallintovirasto vastaa 1 momentissa tarkoitettujen määräysten täytäntöönpanosta. Se voi tarvittaessa käyttää täytäntöönpanossa apunaan kunnaneläinlääkäriä. Se, jolle päätös on osoitettu, on velvollinen avustamaan määräysten täytäntöönpanossa siinä laajuudessa, jota häneltä kohtuudella voidaan edellyttää ottaen huomioon hänen koulutuksensa, työkokemuksensa, terveydentilansa sekä muut hänen henkilökohtaiset ominaisuutensa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää kunkin taudin hävittämisen edellyttämistä välttämättömistä, 1 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä. Teknisluonteiset säännökset tavasta, jolla 1 momentissa tarkoitettu lopetus, teurastus, perkaus, käsittely, puhdistus, desinfektio tai eläinten tutkiminen on suori-

tettava, annetaan kuitenkin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

27 §

Toimenpidepäätös eläimen omistajan hakemuksesta

Jos kyseessä on valvottavaa tai uutta vakavaa eläintautia koskeva virallinen eläintautiepäily tai jos tällainen eläntauti on todettu, Elintarviketurvallisuusvirasto voi eläimen omistajan hakemuksesta tehdä päätöksen yhden tai useamman pitopaikassa pidettävän eläimen lopettamisesta, teurastamisesta tai perkaamisesta. Päätös voidaan tehdä vain tapauksessa, jossa 23 §:n 1 momentin 1–3 kohdissa tarkoitettut kiellot, ehdot, rajoitukset tai toimenpiteet huomattavasti vaikeuttavat eläinten pitoa taloudellisista tai eläinten hyvinvointiin liittyvistä syistä ja jossa eläinten lopettaminen, teurastaminen tai perkaaminen on välttämätöntä eläintaudin hävittämiseksi pitopaikasta. Eläimen omistaja vastaa päätöksen täytäntöönpanosta.

28 §

Toimenpiteet muiden kuin vastustettaviksi eläintautideiksi nimettyjen zoonoosien yhteydessä

Jos muuta kuin vastustettavaksi eläintautideiksi nimettyä zoonoosia epäillään tai todetaan esiintyvän pitopaikassa, jossa ammattimaisesti harjoitetaan eläinten myyntiä kuluttajille, eläinten näytteille asettamista tai eläimiin liittyvää harrastustoimintaa, pitopaikasta vastuussa oleva toimija on velvollinen tiedottamaan asiasta asianmukaisesti eläinten ostajille tai pitopaikassa vieraileville henkilöille sekä ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin näiden henkilöiden suojaamiseksi tartunnalta.

Jos se on välttämätöntä ihmisten terveydelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi, aluehallintovirasto voi päätöksellään määrätä:

1) pitopaikassa käytettävien varusteiden ja välineiden puhdistuksesta ja desinfektioista;

2) sellaisten pitopaikassa pidettävien tuotteiden, aineiden ja tavaroiden säilyttämisestä ja käytöstä, joissa voi olla tartuntaa;

3) eläinsuojien ja eläinten kanssa kosketuksessa olevien pintojen puhdistuksesta ja desinfektiosta;

4) haittaeläinten torjunnasta ja seurannasta;

5) tavasta, jolla eläinten ostajia tai pitopaikassa vierailevia henkilöitä ohjataan suojautumaan tartunnalta; sekä

6) pitopaikassa pidettävien eläinten lääkitsemisestä.

29 §

Tuotteiden jäljitys, käsittely ja hävittäminen

Aluehallintoviraston on 22 §:ssä tarkoitetun selvityksen yhteydessä mahdollisuuksien mukaan jäljitettävä ne helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin leviämisen vaaraa aiheuttavat tuotteet, jotka on saatu pitopaikassa pidetyistä taudille alttiisiin eläinlajeihin kuuluvista eläimistä sen ajankohdan jälkeen, jolloin tauti on selvityksen perustella todennäköisesti tullut pitopaikkaan.

Elintarviketurvallisuusvirasto voi määrätä 1 momentissa tarkoitettujen tuotteiden sekä niiden kanssa kosketuksessa olleiden tuotteiden säilyttämisestä tai käsittelystä tartuntavaaran poistamiseksi taikka tuotteiden merkitsemisestä niiden alkuperää ja terveysasemaa osoittavalla merkinnällä. Jos käsittelyllä ei voida poistaa tartuntavaaraa, Elintarviketurvallisuusvirasto voi määrätä tuotteet hävitettäväksi. Tuotteiden omistaja tai haltija vastaa Elintarviketurvallisuusviraston päätöksen täytäntöönpanosta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan säätää, miltä osin 2 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä on sovellettava kunakin eläintaudin vastustamiseksi, sekä antaa toimenpiteistä tarkempia säännöksiä.

30 §

Eläintautitapaukset luonnonvaraisilla eläimillä

Jos vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia epäillään tai todetaan esiintyvän luonnonvaraisilla eläimillä, aluehallintovirasto voi määrätä kunnaneläinlääkärin järjestämään taudille herkkien luonnonvaraisten eläinten terveydentilan seuranta ja tähän liittyvää näytteenottoa. Lisäksi aluehallintovi-

rasto voi määrätä kunnaneläinlääkärin järjestämään kuolleiden luonnonvaraisten eläinten hävittämistä siten, ettei niistä aiheudu taudin leviämisen vaaraa.

Luonnonvaraisten eläinten terveydentilan seurannasta ja näytteenotosta voidaan myös sopia muun sellaisen tahon kanssa, jolla on siihen tarvittavat edellytykset.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä luonnonvaraisten eläinten terveydentilan seurannasta, näytteiden ottamisesta ja kuolleiden luonnonvaraisten eläinten hävittämisestä.

31 §

Valvontaviranomaisen tiedottamisvelvollisuus

Valvontaviranomaisen on tiedotettava vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin esiintymisestä sekä toimenpiteistä taudin leviämisen estämiseksi. Jos se on taudin vastustamiseksi riittävää, tiedottaminen voidaan rajata koskemaan vain tiettyjä henkilöitä tai toiminnanharjoittajia taikka näiden muodostamia ryhmiä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tiedottamisesta.

5 luku

Alueelliset toimenpiteet eläintautien leviämisen estämiseksi

32 §

Tartunta-alue

Jos eläimellä todetaan esiintyvän helposti leviävää eläintautia tai jos kyseessä on tällaista tautia koskeva virallinen epäily, alueelle, joka välittömästi ympäröi eläimen pitopaikkaa tai luonnonvaraisen eläimen kyseessä ollen taudinpurkauksen esiintymispaikkaa ja jolla tautia katsotaan esiintyvän suurella todennäköisyydellä ottaen huomioon sen leviämistapa ja alueen maantieteelliset ominaisuudet sekä alueen eläinlajit ja eläintiheys, voidaan perustaa tartunta-alue. Tartunta-alue voi ulottua hyönteisten välityksellä leviävän eläintaudin kyseessä ollen enintään 20 kilo-

metrin etäisyydelle ja muun eläintaudin kyseessä ollen enintään kolmen kilometrin etäisyydelle eläimen pitopaikasta tai luonnonvaraisen eläimen tautitapauksesta, ellei Euroopan unionin lainsäädännössä toisin säädetä. Tartunta-alue voidaan perustaa myös maan rajojen ulkopuolella todetun helposti leviävän eläintaudin tautitapauksen yhteydessä.

Tartunta-alue perustetaan ja lakkautetaan Elintarviketurvallisuusviraston päätöksellä. Elintarviketurvallisuusvirasto voi päätöksellään määrätä tartunta-alueella sijaitsevista pitopaikoissa, joissa pidetään taudille alttiisiin lajeihin kuuluvia eläimiä, noudatettavaksi 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuja välttämättömiä kieltoja, ehtoja, rajoituksia ja velvoitteita. Päätöksen täytäntöönpanoon sovelletaan, mitä 23 §:n 2 momentissa säädetään.

Tartunta-alueen perustamista ja alueella sovellettavia kieltoja, ehtoja, rajoituksia ja toimenpiteitä koskeva päätös on kumottava, kun alueen perustamiselle säädettyjä edellytyksiä ei enää ole.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämät tarkemmat säännökset tartunta-alueen perustamisen edellytyksistä, alueen rajojen määrittelystä sekä kunkin eläintaudin vastustamiseksi perustetulla tartunta-alueella noudatettavista välttämättömistä kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä.

33 §

Rajoitusvyöhyke

Jos eläimellä todetaan esiintyvän helposti leviävää eläintautia tai jos kyseessä on tällaista tautia koskeva virallinen epäily, eläimen pitopaikan tai luonnonvaraisen eläimen kyseessä ollen taudinpurkauksen esiintymispaikan ympärillä olevalle alueelle voidaan perustaa rajoitusvyöhyke. Tartunta-alue sisältyy rajoitusvyöhykkeeseen. Rajoitusvyöhyke voidaan jakaa osiin, jos Euroopan unionin lainsäädäntö sitä edellyttää. Rajoitusvyöhyke voidaan perustaa myös maan rajojen ulkopuolella todetun helposti leviävän eläintaudin taudinpurkauksen yhteydessä.

Rajoitusvyöhyke perustetaan ja lakkautetaan Elintarviketurvallisuusviraston päätöksellä. Rajoitusvyöhykkeen sekä sen osien rajoja määriteltäessä on otettava huomioon

maantieteelliset, hallinnolliset, ekologiset ja epidemiologiset tekijät sekä valvontamahdollisuudet. Rajoitusvyöhyke on lakkautettava, kun sen perustamiselle säädettyjä edellytyksiä ei enää ole.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset rajoitusvyöhykkeen perustamisen edellytyksistä, vyöhykkeen rajojen määrittämisestä sekä vyöhykkeen jakamisesta osiin.

34 §

Toimenpiteet rajoitusvyöhykkeellä

Elintarviketurvallisuusvirasto voi taudin leviämisen estämiseksi tai ihmisten terveyden suojaamiseksi välttämättömistä syistä taikka Euroopan unionin lainsäädännön niin edellyttäessä päätöksellään:

1) määrätä, että kunnaneläinlääkärin tai aluehallintoviraston on tarkastettava ne vyöhykkeellä sijaitsevat pitopaikat, joissa pidetään taudille alttiisiin lajeihin kuuluvia eläimiä, ja näissä pitopaikoissa pidettävät eläimet sekä ottamaan tarvittavat näytteet taudin varalta;

2) määrätä, että vyöhykkeellä sijaitsevasta pitopaikasta vastuussa olevan toimijan on eristettävä vyöhykkeellä pidettävät eläimet tai pidettävä niitä sisätiloissa taikka kieltää eläinten siirtäminen pitopaikan eri eläintenpi-toyksiköiden välillä, rajoittaa sitä tai asettaa sille ehtoja;

3) määrätä toimijoiden velvollisuudesta seurata vyöhykkeellä pidettävien eläinten terveydentilaa, käsitellä tai lääkittää mainitut eläimet tai vyöhykkeellä olevat alkiot tai sukusolut sekä pitää kirjaa eläinten terveydentilan seurannasta, käsittelystä tai lääkittämisestä;

4) kieltää eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden, eläinten kuljetuskaluston sekä eläintautia mahdollisesti levittävien muiden aineiden ja tavaroiden kuljetus tai muu siirtäminen vyöhykkeellä, sen rajojen yli tai sen kautta, rajoittaa sitä tai asettaa sille ehtoja;

5) kieltää vyöhykkeeltä peräisin olevien eläinten ja niistä saatujen tuotteiden saattaminen markkinoille taikka käyttäminen ihmisten tai eläinten ravinnoksi tai rajoittaa sitä sekä määrätä tavasta, jolla toimijan on käsiteltävä mainitut eläimet tai tuotteet;

6) määrätä toimijoiden velvollisuudesta merkitä vyöhykkeeltä peräisin olevat eläimet tai eläimistä saadut tuotteet merkinnällä, joka kuvaa niiden alkuperää, vapautta eläintautideista tai käsittelyä, taikka lisäämään merkintä eläinten tai tuotteiden mukana seuraaviin asiakirjoihin;

7) rajoittaa henkilöiden liikkumista vyöhykkeellä sijaitsevilla pitopaikoissa tai eläinsuojissa sekä määrätä eläinten kanssa kosketuksessa olevien henkilöiden suojavaatteiden käytöstä sekä puhdistusta ja desinfektiota koskevista toimenpiteistä;

8) määrätä vyöhykkeellä sijaitsevasta pitopaikasta vastuussa oleva toimija toteuttamaan toimenpiteitä sen estämiseksi, ettei tartunta pääse leviämään luonnonvaraisten eläinten, vektorien, lemmikkieläinten taikka pitopaikassa käyvien ajoneuvojen välityksellä;

9) määrätä aluehallintovirasto toteuttamaan toimenpiteitä vyöhykkeen eri osien välisellä rajalla taikka vyöhykkeen ulkorajalla henkilöiden, ajoneuvojen ja tavaroiden puhdistamiseksi ja desinfioimiseksi taikka vyöhykkeellä sen estämiseksi, ettei eläintauti pääse leviämään luonnonvaraisten eläinten tai vektorien välityksellä;

10) määrätä tavasta, jolla pitopaikasta vastuussa olevan toimijan tai muun toimijan on säilytettävä vyöhykkeellä olevia eläimistä saatuja sivutuotteita ja käytettyjä kuivikkeita tai käsiteltävä ne;

11) kieltää eläinten keinosiemennys, alkionsiirrot ja astutukset vyöhykkeellä, rajoittaa niitä tai asettaa niille ehtoja;

12) kieltää eläintaudille alttiiden eläinlajien vapauttaminen luontoon sekä luonnonvaraisten eläintaudille alttiiden eläinlajien ruokinta vyöhykkeellä;

13) kieltää eläinten rokotus vyöhykkeellä; sekä

14) määrätä eläintenpitäjiä tai muita toimijoita koskevasta velvollisuudesta pitää kirjaa vyöhykkeellä olevista eläimistä, eläimistä saaduista tuotteista sekä tartuntaa mahdollisesti levittävistä tuotteista ja rehuista, ellei asiasta ole säädetty muualla laissa.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset siitä, mitä 1 momentissa tarkoitettuja kieltoja, ehtoja, rajoituksia ja toimenpiteitä rajoitusvyöhykkeellä sekä, jos vyöhyke on jaettu osiin, sen osissa on määrättävä noudatettavaksi ja missä laajuudessa

niitä on määrättävä noudatettavaksi. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia teknisluonteisia säännöksiä mainituista kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä.

35 §

Rajoitusalue

Rajoitusalue voidaan perustaa alueelle, jolla

1) esiintyy helposti leviävää eläintautia, joka uhkaa levitä muualle maahan 4 luvussa ja 32–34 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä huolimatta; tai

2) esiintyy vastustettavaa eläintautia, jota ei voida hävittää nopeasti johtuen maantieteellisistä, ekologisista tai epidemiologisista tekijöistä tai taudin laajan levinneisyyden vuoksi, taikka eläintautia, jota vastustetaan vain maan muilla alueilla, ja rajoitusalueen perustaminen on perusteltua maan muiden alueiden hyvän eläintautitilanteen turvaamiseksi.

Rajoitusalue perustetaan ja lakkautetaan maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Rajoitusaluetta perustettaessa sekä alueen rajoja määriteltäessä on otettava huomioon Euroopan unionin lainsäädäntö sekä maantieteelliset, hallinnolliset, ekologiset ja epidemiologiset tekijät ja valvontamahdollisuudet. Rajoitusalue on lakkautettava, kun sen perustamiselle säädettyjä edellytyksiä ei enää ole.

36 §

Toimenpiteet rajoitusalueella

Maa- ja metsätalousministeriö voi helposti leviävän eläintaudin estämiseksi tai 34 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyn tavoitteen saavuttamiseksi välttämättömistä syistä taikka Euroopan unionin lainsäädännön niin edellyttäessä päätöksellään:

1) kieltää eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden, eläinten kuljetusvälineiden sekä eläintautia mahdollisesti levittävien muiden aineiden ja tavaroiden kuljetus tai muu siirtäminen rajoitusalueella ja sieltä pois, rajoittaa sitä tai asettaa sille ehtoja;

2) määrätä, ettei eläimiä tai tuotteita saa siirtää pois rajoitusalueelta, ellei niitä ole käsitelty mahdollisen tartunnan poistamiseksi

tai ellei eläimiä ole pidetty karanteenissa sekä määrätä eläinten tai tuotteiden sallituista käyttötavoista;

3) määrätä eläimistä vastuussa olevia toimijoita toimittamaan aluehallintovirastolle tietoja rajoitusalueella sijaitsevaan pitopaikkaan tuotujen ja sieltä pois siirrettyjen eläinten lajeista, määristä ja tunnistusmerkinnöistä;

4) määrätä eläinten kuljettajia ja välittäjiä toimittamaan aluehallintovirastolle tietoja rajoitusalueella, -alueelta tai -alueelle kuljettamisesta tai välittämistä eläimistä, niiden kuljetuksesta sekä välitettyjen eläinten ostojen ja myyntitapahtumista;

5) määrätä toimijoiden velvollisuudesta merkitä rajoitusalueelta peräisin olevat eläimet tai eläimistä saadut tuotteet merkinnällä, joka kuvaa niiden alkuperää, vapautta eläintaudista tai käsittelyä, taikka lisäämään merkintä eläinten tai tuotteiden mukana seuraaviin asiakirjoihin; sekä

6) määrätä, että rajoitusalueelta peräisin olevien eläinten tai eläimistä saatujen tuotteiden alkuperä ja vapaus eläintaudista on todistettava kunnaneläinlääkärin myöntämällä virallisella terveystodistuksella siirrettäessä ne pois rajoitusalueelta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista kielloista, ehdoista ja toimenpiteistä sekä siitä, miltä osin niitä on määrättävä sovellettavaksi kunkin eläintaudin osalta.

37 §

Tartunta-alueen, rajoitusvyöhykettä ja rajoitusalueen koskevan päätöksen julkaiseminen ja päätöksestä tiedottaminen

Päätökseen, joka koskee tartunta-alueen, rajoitusvyöhykkeen tai rajoitusalueen perustamista tai lakkauttamista taikka mainitulla alueella tai vyöhykkeellä noudatettavia kielloja, ehtoja tai rajoituksia taikka toteutettavia toimenpiteitä, ei sovelleta, mitä hallintolain 9 ja 10 luvussa säädetään hallintopäätöksen tiedoksiannosta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu päätös on julkaistava Suomen säädöskokoelmassa. Valvontaviranomaisen on asianmukaisesti ja riittävällä tavalla tiedotettava päätöksestä

alueen tai vyöhykkeen sijaintikunnissa. Tartunta-alueen tai rajoitusvyöhykettä koskeva päätöksestä on lisäksi erikseen tiedotettava niitä pitopaikoista vastuussa olevia toimijoita, jotka ovat valvontaviranomaisen tiedossa ja joita päätös koskee.

38 §

Poikkeaminen

Aluehallintovirasto voi myöntää hakemuksesta yksittäistapauksessa luvan poiketa tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä tai rajoitusalueella noudatettavasta kiellosta, ehdosta, rajoituksesta tai toimenpiteestä, jos poikkeaminen ei aiheuta taudin leviämisen vaaraa.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset niistä kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä, joiden osalta lupa voidaan myöntää, sekä luvan myöntämisen edellytyksistä.

39 §

Eläinten lopetus tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä tai rajoitusalueella

Elintarviketurvallisuusvirasto voi päätöksellään määrätä taudille alttiiseen lajiin kuuluvia eläimiä lopetettaviksi tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä tai rajoitusalueella, jos alueella esiintyy helposti leviävää eläintautia, joka uhkaa levitä muualle maahan 4 luvussa sekä 32—36 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä huolimatta, alueella on paljon taudille alttiiseen lajiin kuuluvia eläimiä, joita ei voida suojata tartunnalta, ja eläinten lopettaminen on välttämätöntä taudin leviämisen estämiseksi. Elintarviketurvallisuusvirasto voi myös määrätä, että eläimet on ennen lopettamista rokotettava, jos eläinten lopettamista ei voida järjestää riittävän nopeasti taudin leviämisen estämiseksi.

Elintarviketurvallisuusvirasto voi päätöksellään ja eläimen omistajan hakemuksesta määrätä eläimiä lopetettaviksi tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä tai rajoitusalueella, jos eläinten siirtämistä koskevat, 32, 34 ja 36 §:ssä tarkoitettut kiellot, ehdot tai rajoitukset ovat olleet voimassa yli 14 vuorokaut-

ta ja huomattavasti vaikeuttavat eläinten pitoa taloudellisista tai eläinten hyvinvointiin liittyvistä syistä.

Aluehallintovirasto vastaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen päätösten täytäntöönpanosta. Eläimistä vastuussa oleva toimija on velvollinen avustamaan päätöksen täytäntöönpanossa siinä laajuudessa kuin häneltä kohtuudella voidaan edellyttää ottaen huomioon hänen koulutuksensa, työkokemuksensa, terveydentilansa sekä hänen muut henkilökohdalliset ominaisuutensa.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tässä pykälässä tarkoitetuista toimenpiteistä sekä siitä, millä edellytyksillä ja missä laajuudessa niitä voidaan soveltaa kunkin eläintaudin osalta.

40 §

Hätärokotus

Jos eläintautia ei muuten voida kohtuullisin toimenpitein hävittää tartunta-alueelta ja rajoitusvyöhykkeeltä tai jos Euroopan unionin lainsäädäntö sitä edellyttää, alueilla voidaan toteuttaa pakollinen eläinten hätärokotus. Hätärokotus voidaan ulottaa koskemaan kaikkia eläintaudille alttiiseen lajiin kuuluvia eläimiä, joille rokote on saatavissa, taikka vain sellaisia eläimiä tai pitopaikkoja, joihin liittyy erityinen riski eläintaudin esiintymisestä tai sen leviämisestä edelleen.

Aluehallintovirasto vastaa eläinten hätärokotuksen toteuttamisesta. Eläimistä vastuussa oleva toimija on velvollinen sallimaan sen, että eläimet rokotetaan ja että rokotetut eläimet merkitään tarvittavilla merkinnöillä. Eläimistä vastuussa olevan henkilön tai rokotuksen suorittajan on tehtävä rokotuksesta tarvittavat merkinnät eläimiä koskeviin todistuksiin, luetteloihin ja muihin asiakirjoihin. Valvontaviranomaisten tulee toteuttaa rokotettuja ja rokottamattomia eläimiä koskevia tarvittavia tutkimuksia eläintaudin esiintymisen seuraamiseksi.

Jos tartunta-alueella ja rajoitusvyöhykkeellä toteutetaan hätärokotus, voidaan rokotettujen tai rokottamattomien eläinten tai niistä saatujen tuotteiden kuljetus tai muu siirtäminen rajoitusvyöhykkeellä ja sieltä pois eläintaudin leviämisen estämiseksi välttämättö-

mista syistä kieltää taikka sitä voidaan mainituista syistä rajoittaa tai sille voidaan asettaa ehtoja. Samoin perustein voidaan määrätä rokotetuista eläimistä saatuja tuotteita koskevista käyttörajoituksista tai että mainittuja tuotteita saa käyttää tai saattaa markkinoille vain, jos ne on asianmukaisesti käsitelty tai merkitty.

Hätärokotuksen toteuttamisesta säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Mainitulla maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään siitä, mitä eläimiä ja pitopaikkoja hätärokotus koskee, käytettävistä rokotteista, rokotustavasta ja, jos tarvitaan useita rokotuskertoja, rokotusten tiheydestä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään myös 3 momentissa tarkoitetuista kielloista, ehdoista ja rajoituksista.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan lisäksi antaa tarkempia säännöksiä rokotuksesta todistuksiin, luetteloihin tai asiakirjoihin tehtävistä merkinnöistä.

41 §

Alueiden luokittelu vesieläintautien leviämisen estämiseksi

Vastustettavien, vesieläimiin tarttuvien eläintautien leviämisen estämiseksi alueita voidaan jakaa kunkin mainitun taudin osalta seuraaviin luokkiin:

- 1) taudista vapaat alueet;
- 2) alueet, joilla toteutetaan seurantaa taudista vapaan aseman saavuttamiseksi;
- 3) alueet, joiden asema taudin suhteen on määrittelemätön;
- 4) alueet, joilla tautia esiintyy ja joilta se pyritään hävittämään; sekä
- 5) alueet, joilla tautia esiintyy ja joilta sitä ei pyritä hävittämään.

Luokkiin 1 tai 3 kuuluville alueille ei saa siirtää kyseessä olevalle eläintaudille alttiiseen lajiin tai vektorilajiin kuuluvia eläviä tai perkaamattomia kuolleita vesieläimiä taikka vesieläinten sukusoluja alempaan luokkaan kuuluvilta alueilta eikä luokkiin 2 tai 4 kuuluville alueille muihin luokkiin kuin luokkaan 1 kuuluvilta alueilta. Kiellot eivät kuitenkaan koske siirtoja, joista aiheutuva eläintaudin leviämisen vaara on vähäinen.

Siirrettäessä taudille alttiiseen lajiin tai vektorilajiin kuuluvia eläviä tai perkaamatomia kuolleita vesieläimiä tai vesieläinten sukusoluja 1 momentissa tarkoitettulle luokitellulle alueelle tai sieltä pois eläimistä vastuussa olevan toimijan on Euroopan unionin lainsäädännön niin edellyttäessä todistettava siirrettävien vesieläinten tai sukusolujen alkuperä ja vapaus kyseisestä taudista kunnan-eläinlääkärin myöntämällä virallisella terveystodistuksella.

Alueet jaetaan eri luokkiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Luokittelussa on otettava huomioon Euroopan unionin lainsäädännössä asetetut vaatimukset sekä maantieteelliset, hallinnolliset, ekologiset sekä epidemiologiset tekijät. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään 2 momentissa tarkoitetuista siirroista, joita mainituissa momentissa tarkoitettut kiellot eivät koske, sekä siirroista, joissa vaaditaan 3 momentissa tarkoitettua todistusta. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä mainituista todistuksista.

42 §

Lokerot

Elintarviketurvallisuusvirasto voi hake-
muksesta hyväksyä pitopaikan, jossa pidettävien eläinten terveydentila on tietyn vastustettavan eläintaudin suhteen paremmin hallinnassa kuin alueen muissa pitopaikoissa pidettävien eläinten, taikka tällaisten pitopaikkojen muodostaman verkoston yksiköksi, jäljempänä lokero, johon ei sovelleta kaikkia tässä luvussa tarkoitettuja alueellisia kieltoja, ehtoja, rajoituksia ja toimenpiteitä mainitun eläintaudin leviämisen estämiseksi. Lokeroon kuuluvan pitopaikan on oltava kunnaneläinlääkärin säännöllisessä valvonnassa.

Lokeron hyväksymistä koskevassa hake-
muksessa tulee ilmoittaa hakijan sekä pitopaikan tai pitopaikkojen yhteystiedot. Hake-
mukseseen tulee liittää kuvaus pitopaikan tai niiden muodostaman verkoston toiminnasta, toimintaan liittyvistä eläintautiriskeistä sekä toimenpiteistä, joilla riskejä hallitaan.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön

edellyttämät tarkemmat säännökset siitä, mitkä alueelliset kiellot, ehdot, rajoitukset ja toimenpiteet eivät koske lokeroita. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan lisäksi antaa Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämiä tarkempia säännöksiä lokeron hyväksymisen edellytyksistä, hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä sekä lokeroa valvovan viranomaisen suorittamien tarkastusten tiheydestä ja sisällöstä.

6 luku

Erityiset toimenpiteet helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin leviämisen estämiseksi

43 §

Valmiussuunnitelmat

Elintarvikelaissa tarkoitettun teurastamon, eläinsuojelulain 20 §:ssä tarkoitettun eläintarhan, tässä laissa tarkoitettun sperman keräys-
aseman sekä eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman, jossa käsitellään helposti leviävälle tai vaarallisille eläintaukeille alttiita eläinlajeja, on laadittava valmiussuunnitelma mainittujen tautien varalta. Suunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus epäillyn tai todetun eläintaudin johdosta suoritettavista toimenpiteistä kuten sairastuneeksi epäiltyjen tai todettujen tai niiden kanssa kosketuksessa olleiden eläinten eristämisestä eläintaudin varalta tehtävien tutkimusten ajaksi, pitopaikan tai aseman eläinliikenteen keskeyttämisestä tarvittaessa, eläinten lopettamisesta, ruhojen hävittämisestä sekä tilojen puhdistuksesta ja desinfektiosta. Suunnitelmassa tulee myös kuvata eläintautien vastustamistyötä koskevaa henkilökunnan koulutusta sekä sisäistä tiedotusta ja viestintää. Teurastamoa koskeva valmiussuunnitelma voidaan sisällyttää elintarvikelain 20 §:ssä tarkoitettuun omavalvontasuunnitelmaan.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset niistä eläintaukeista, joiden varalta valmiussuunnitelma on laadittava. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan myös antaa tarkempia säännöksiä valmiussuunnitelman sisällöstä.

44 §

*Erityiset toimenpiteet pitopaikoissa, eläin-
näyttelyissä ja eläinkilpailuissa*

Jos helposti leviävää eläintautia esiintyy maassa taikka jos sitä epäillään esiintyvän luonnonvaraisissa eläimissä tai leviävän maahan luonnonvaraisten eläinten tai vektorien välityksellä tai muulla vastaavalla tavalla, voidaan maassa ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin eläntaudin leviämisen estämiseksi. Tässä tarkoituksessa voidaan:

1) velvoittaa eläimistä vastuussa olevia toimijoita seuraamaan taudille alttiisiin lajeihin kuuluvien eläinten terveydentilaa;

2) velvoittaa eläimistä vastuussa olevia toimijoita pitämään taudille alttiisiin lajeihin kuuluvia eläimiä sisätiloissa;

3) kieltää eläntaudin leviämisen vaaraa aiheuttava luonnonvaraisten eläinten ruokinta;

4) velvoittaa eläimistä vastuussa olevia toimijoita suojaamaan ulkona pidettävien eläinten ruokintapaikat ja toteuttamaan muita toimenpiteitä sen estämiseksi, etteivät pitopaikoissa pidettävät eläimet saa tartuntaa luonnonvaraisista eläimistä;

5) velvoittaa pitopaikoista vastuussa olevia toimijoita huolehtimaan pitopaikan eläinsuojissa käytettyjen vaatteiden ja jalkineiden puhdistuksesta ja desinfioimisesta;

6) velvoittaa valvontaviranomaisia torjumaan ja seuraamaan vektorien esiintymistä;

7) velvoittaa pitopaikoista vastuussa olevia toimijoita tai pitopaikoissa vierailevia henkilöitä toteuttamaan toimenpiteitä tartunnan leviämisen estämiseksi pitopaikoissa käyvien ajoneuvojen välityksellä; sekä

8) kieltää taudille alttiisiin lajeihin kuuluvien eläinten vieminen eläinnäyttelyihin, eläinkilpailuihin tai muihin vastaaviin tilaisuuksiin.

Kunnaneläinlääkäriin on tehtävä pitopaikoissa tarkastuksia 1 momentin 1–7 kohdassa tarkoitettujen velvoitteiden ja kieltojen noudattamisen valvomiseksi sekä raportoitava tarkastuksista aluehallintovirastolle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden toteuttamisesta säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella ottaen huomioon Euroopan unionin lainsäädäntö. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan myös antaa tarkempia säännöksiä 1

momentissa tarkoitetuista velvoitteista ja kielloista.

45 §

Väliaikainen kuljetuskielto

Jos maassa on todettu esiintyvän helposti leviävää eläintautia, jonka levinneisyyttä ei tunneta tai joka uhkaa levitä edelleen 4 luvussa sekä 32—36 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä huolimatta, taikka kyseessä on tällaista tautia koskeva virallinen epäily, Elintarviketurvallisuusvirasto voi Euroopan unionin lainsäädännön niin edellyttäessä sekä taudin leviämisen estämiseksi ja tautitilanteen selvittämiseksi välttämättömistä syistä päätöksellään kieltää eläinten kuljetuksen koko maassa taikka rajoittaa sitä. Päätös voi olla voimassa enintään 14 vuorokauden ajan taudille alttiisiin lajeihin kuuluvien eläinten kuljetusten osalta ja enintään kolmen vuorokauden ajan muihin lajeihin kuuluvien eläinten kuljetusten osalta. Päätös on kumottava välittömästi sen jälkeen, kun kiellon tai rajoituksen asettamiselle säädettyjä edellytyksiä ei enää ole.

Valvontaviranomaisen on myös asianmukaisesti ja riittävällä tavalla tiedotettava päätöksestä. Kieltoa tai rajoitusta taikka sen kumoamista koskeva päätös julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa.

Jos taudille alttiisiin lajeihin kuuluvien eläinten kuljetusta koskevaa kieltoa tai rajoitusta on taudin laajan levinneisyyden tai merkittävän leviämisuhan takia välttämätöntä pitää voimassa pidempään kuin 1 momentin mukaan on mahdollista, maa- ja metsätalousministeriö voi päätöksellään jatkaa kiellon tai rajoituksen voimassaoloa. Elintarviketurvallisuusviraston on mainittujen edellytysten täytyessä tehtävä maa- ja metsätalousministeriölle aloite kiellon tai rajoituksen voimaantumisen jatkamisesta. Maa- ja metsätalousministeriön päätös on kumottava välittömästi sen jälkeen, kun kiellon tai rajoituksen asettamiselle säädettyjä edellytyksiä ei enää ole.

Aluehallintovirasto voi yksittäistapauksessa myöntää hakemuksesta luvan poiketa tässä pykälässä tarkoitettua kiellosta tai rajoituksesta edellyttäen, että luvan myöntäminen ei aiheuta taudin leviämisen vaaraa.

7 luku

Eläinten keinollisen lisäämisen luvanvaraisuus ja valvonta

46 §

Eläinten keinolliseen lisäämiseen liittyvien toimintojen luvanvaraisuus

Eläimen spermaa, josta voi aiheutua vastustettavien eläintautien leviämisen vaaraa, saa kerätä ja spermaerien muodostamista varten käsitellä vain hyväksytyllä sperman keräysasemalla, lukuun ottamatta spermaa, joka käytetään siinä pitopaikassa, jossa se kerätään.

Eläinten alkioita, joista voi aiheutua vastustettavien eläintautien leviämisen vaaraa, saa kerätä vain hyväksytty alkioiden keräysryhmä. Mainittuja alkioita saa tuottaa vain hyväksytty alkioiden tuotantoryhmä, lukuun ottamatta alkioiden tuottamista tumien siirroilla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua spermaa saa säilyttää vain hyväksytyllä sperman keräysasemalla, hyväksytyssä spermavarastossa tai hyväksytyin alkioiden tuotantoryhmän tiloissa. Vaatimus ei kuitenkaan koske spermaa, jota säilytetään omassa omistuksessa tai hallinnassa olevien eläinten siemennykseen. Edellä 2 momentissa tarkoitettuja alkioita saa säilyttää vain hyväksytyin alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän tiloissa, hyväksytyllä sperman keräysasemalla tai hyväksytyssä spermavarastossa.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan säännökset eläinlajeista, joiden sperman tai alkioiden keräystä, käsittelyä tai säilytystä taikka alkioiden tuotantoa tässä pykälässä säädetty vaatimukset koskevat.

47 §

Sperman keräysaseman hyväksyminen

Aluehallintovirasto hyväksyy sperman keräysaseman hakemuksesta. Hyväksymisen edellytyksenä on, että:

1) asemalla on soveltuvat tilat eläinten pitämiseen ja eristämiseen, sperman keräykseen, käsittelyyn ja säilytykseen sekä välineiden huoltamiseen ja että nämä tilat on si-

ten suunniteltu, rakennettu ja huollettavissa, että eläintautien leviäminen voidaan tehokkaasti estää;

2) eläintautien leviämisen estämisestä asemalla vastaa aseman palveluksessa oleva nimetty eläinlääkäri; sekä

3) aseman henkilöstöllä on tehtäviensä hoitamisen kannalta riittävät tiedot ja taidot.

Hyväksymistä koskevasta hakemuksesta tulee käydä ilmi toimijan sekä sperman keräysaseman yhteystiedot, ja hakemukseen on liitettävä kuvaus keräysasemalla harjoitettavasta toiminnasta sekä selvitys 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitetuista seikoista. Sperman keräysasema hyväksytään, jos hyväksymiselle säädetty edellytykset täyttyvät. Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voidaan asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Elintarviketurvallisuusvirasto antaa hyväksytylle sperman keräysasemalle Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyn hyväksymisnumeron.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämät tarkemmat säännökset hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä.

48 §

Hyväksytyin sperman keräysaseman toimintaa koskevat vaatimukset

Sperman keräysasemalle saadaan tuoda eläimiä vain pitopaikoista, joissa ei epäillä esiintyvän sperman välityksellä leviäviä eläintauteja. Asemalle tuotavia eläimiä ei saa päästää aseman eläintiloihin eikä niistä saa kerätä spermaa ennen kuin eläinten terveydentilan on todettu olevan riittävän hyvä sperman keräystä varten ja eläimille on tehty tarvittavat tarkastukset ja tutkimukset eläintautien varalta. Tarkastuksia ja tutkimuksia ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos eläimille on jo tehty vastaavat tarkastukset ja tutkimukset eläinten valtakunnallisen terveydenhuolto-ohjelman puitteissa. Jos Euroopan unionin lainsäädäntö sitä edellyttää, eläimiä on ennen niiden päästämistä aseman eläintiloihin sekä sperman keräämistä niistä pidettävä eristyksessä alkuperäpitopaikassa tai sperman keräysasemalla taikka karanteenissa niiden terveydentilan varmistamiseksi. Asemalla pidet-

tävien eläinten terveydentilaa on seurattava jatkuvasti eläimissä mahdollisesti esiintyvien eläintautien varalta.

Sperman kerääminen, käsittely ja säilytys sekä sperman keräysaseman muu toiminta on järjestettävä siten, että sperman hyvä hygieeninen laatu ja vapaus eläintaukeista voidaan turvata ja etteivät eläintaudit pääse leviämään asemalle. Asemalla saadaan käsitellä vain yhden eläinlajin spermaa, ellei Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu. Asemalla kerättävä, käsiteltävä ja säilytettävä sperma on merkittävä asianmukaisesti, ja asemalla on pidettävä kirjaa eläimistä ja niiden terveydentilasta sekä säilytettävistä spermaeristä. Sperman keräys ja luovuttaminen on keskeytettävä välittömästi, jos asemalla epäillä tai todetaan esiintyvän eläintautia, jotka voivat levitä sperman välityksellä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä sperman keräysasemalle tuotavien ja asemalla pidettävien eläinten terveydentilaa koskevista vaatimuksista ja terveydentilan selvittämiseksi eläimelle tai sen pitopaikassa tai aikaisemmissa pitopaikoissa tehtävistä tarkastuksista ja tutkimuksista, asemalle tuotavien tai tuotujen eläinten eristämisestä tai karanteenissa pitämisestä, sperman keräysaseman toiminnan järjestämisestä sperman laadun turvaamiseksi ja eläintautien leviämisen estämiseksi sekä tähän liittyvistä 47 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun eläinlääkärin tehtävistä, sperman merkitsemisestä sekä eläimiä, niiden terveydentilaa ja spermaeriä koskevasta kirjanpidosta.

49 §

Alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän hyväksyminen

Aluehallintovirasto hyväksyy alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän hakemuksesta.

Alkioiden keräysryhmän hyväksyminen edellyttää, että:

1) ryhmän käytettävissä on asianmukaisesti varustetut sekä alkioiden hygieenisen laadun turvaamiseksi ja eläintautien leviämisen estämiseksi asianmukaiset, kiinteät tai siirrettävissä olevat tilat alkioiden tutkimiseen, käsit-

telyyn, pakkaamiseen ja välineiden huoltamiseen;

2) ryhmällä on soveltuvat tilat alkioiden säilyttämiseen;

3) ryhmän toiminnasta vastaa ryhmään kuuluva nimetty eläinlääkäri; sekä

4) ryhmän jäsenillä on tehtävän hoitamisen kannalta riittävät tiedot ja taidot.

Alkioiden tuotantoryhmän hyväksyminen edellyttää, että hakijana on hyväksytty alkioiden keräysryhmä, jonka jäsenillä on riittävät alkioiden tuotantoon käytettäviä menetelmiä sekä tuotantoon liittyviä hygieniavaatimuksia ja eläintautien vastustamistyötä koskevat tiedot ja taidot. Ryhmän käytettävissä on lisäksi oltava 1 momentin 1 kohdassa säädetty edellytykset täyttävät kiinteät tilat munasolujen keräykseen, alkioiden tuotannossa käytettävien sukusolujen säilytykseen ja käsittelyyn sekä alkioiden tuotantoon ja säilytykseen.

Alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän hyväksymistä koskevassa hakemuksessa on ilmoitettava ryhmän jäsenten yhteystiedot ja, jos ryhmällä on kiinteät tilat toimintaansa varten, toimitilojen yhteystiedot. Hakemukseen on liitettävä kuvaus ryhmän toiminnasta sekä selvitys hyväksymiselle säädettyjen edellytysten täyttymisestä. Alkioiden keräys- tai tuotantoryhmä hyväksytään, jos hyväksymiselle säädetty edellytykset täyttyvät. Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voidaan asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja.

Elintarviketurvallisuusvirasto antaa hyväksytyille alkioiden keräys- tai tuotantoryhmälle Euroopan yhteisön lainsäädännössä edellytetyn hyväksymisnumeron.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämät tarkemmat säännökset hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä.

50 §

Alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän toimintaa koskevat vaatimukset

Alkioiden ja niiden tuotantoon käytettävien munasolujen oltava peräisin terveistä eläimistä, joiden pitopaikan vapaus eläintaukeista on voitu riittävällä tavalla varmistaa. Nau-

doista saadaan kerätä vain keinosiemennyksen tai keinohedelmöityksen avulla tuotettuja alkioita, ja alkiot on kerättävä soveltuviin tiloissa eläimen pitopaikassa.

Alkioiden ja munasolujen keräys, munasarjojen irrotus, alkioiden tutkiminen ja tuottaminen sekä alkioiden ja niiden tuotannossa käytettävien sukusolujen käsittely ja säilytys on suoritettava siten, että alkioiden hyvä hygieeninen laatu ja vapaus eläintaudeista voidaan turvata. Kerättävät, tuotettavat, käsiteltävät ja säilytettävät alkiot on merkittävä asianmukaisesti, ja niistä sekä alkioiden tuotantoon käytettävien sukusolujen alkuperästä, alkioiden ja sukusolujen luovuttajaeläimistä sekä mainittujen eläinten terveydentilasta on pidettävä kirjaa. Alkioiden käsittelyyn ja säilytykseen saadaan käyttää vain tarkoitukseen soveltuvia tuotteita ja aineita. Alkioiden tuotannossa käytetyistä aineista, hedelmöitymättömistä munasoluista ja hylätyistä alkiosta on toimitettava näytteitä laboratoriotutkimuksia varten.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä alkioiden taikka alkioiden tuotannossa käytettävien sukusolujen luovuttajaeläinten terveydentilaa koskevista vaatimuksista ja terveydentilan selvittämiseksi tehtävistä tutkimuksista, alkioiden hygieenisen laadun turvaamiseksi ja eläintautien leviämisen estämiseksi tarpeellisista toimenpiteistä alkioiden keräyksen ja tuotannon sekä niihin liittyvien toimintojen yhteydessä, alkioiden merkitsemisestä, alkiota, niiden ja sukusolujen luovuttajaeläimiä ja mainittujen eläinten terveydentilaa koskevasta kirjanpidosta, alkioiden säilytyksessä käytettävistä säiliöistä ja nesteistä sekä näytteiden toimittamisesta laboratoriotutkimuksia varten.

51 §

Kotimaankauppaa varten hyväksytyn sperman keräysaseman taikka alkioiden keräysryhmän hyväksyminen ja toiminta

Sperman keräysasema tai alkioiden keräysryhmä voidaan 47 tai 49 §:ssä säädetystä poiketen hyväksyä, vaikka kaikki hyväksymiselle säädetty edellytykset eivät täyty, jos keräysasemalla suoritettava tai keräysryhmän suorittama sperman tai alkioiden keräystoi-

minta on tarpeen tietyn eläinlajin tai -rodun jalostustoiminnan turvaamiseksi tai alkupe-
räisrotujen geenivarojen säilyttämiseksi ja jos edellytysten täyttymättä jääminen ei aiheuta vaaraa eläintautien leviämisestä. Kerättyä spermaa tai kerättyjä alkioita ei tällöin saa saattaa markkinoille Suomen rajojen ulkopuolella.

Sen, joka haluaa hakemuksensa käsittelyssä sovellettavan 1 momentissa säädettyä poikkeusta, on ilmoitettava asiasta hakemuksessa. Poiketen siitä, mitä 47 tai 49 §:ssä säädetään, 1 momentin nojalla hyväksytylle sperman keräysasemalle tai alkioiden keräysryhmälle annetaan Euroopan unionin lainsäädännössä tarkoitetun hyväksymisnumeron sijasta kansallinen hyväksymistunnus.

Poiketen siitä, mitä 48 tai 50 §:ssä säädetään, 1 momentin nojalla hyväksytyllä sperman keräysasemalla voidaan harjoittaa sperman keräystä tai 1 momentin nojalla hyväksytty alkioiden keräysryhmä voi toimia, vaikka kaikki mainitussa pykälässä säädetty vaatimukset eivät täyty, jos vaatimuksista poikkeaminen ei aiheuta vaaraa eläintautien leviämisestä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset siitä, minkä eläinlajien tai -rotujen osalta 1 momentissa säädettyä poikkeusta voidaan soveltaa sekä miltä osin 1 momentissa säädetystä luvan myöntämisen edellytyksistä ja 2 momentissa tarkoitetuista toimintaa koskevista vaatimuksista voidaan poiketa.

52 §

Spermavaraston hyväksyminen

Aluehallintovirasto hyväksyy spermavaraston hakemuksesta. Hyväksymisen edellytyksenä on, että:

1) varastolla on toimintaan soveltuvat tilat ja välineet ja että se on siten rakennettu, eristetty ja huollettavissa, että sperman hygieeninen laatu ei vaarannu ja eläintautien leviämisen voidaan tehokkaasti estää; sekä

2) varaston henkilöstöllä on tehtävän hoitamisen kannalta riittävät tiedot ja taidot.

Hyväksymistä koskevassa hakemuksessa on ilmoitettava toimijan ja spermavaraston yhteystiedot, ja hakemukseen on liitettävä kuvaus spermavaraston toiminnasta sekä sel-

vitys 1 momentin 1—2 kohdassa tarkoitetuista seikoista. Spermavarasto hyväksytään, jos hyväksymiselle säädetty edellytykset täyttyvät. Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voidaan asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Elintarvike-turvallisuusvirasto antaa hyväksytylle spermavarastolle Euroopan yhteisön lainsäädännössä edellytetyn hyväksymisnumeron.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämät tarkemmat säännökset hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä.

53 §

Spermavaraston toimintaa koskevat vaatimukset

Spermavarastossa säilytettävän sperman on oltava kerätty hyväksytyllä sperman keräysasemalla taikka tuotu Suomen rajojen ulkopuolelta tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten, tällä lailla täytäntöön pantavien Euroopan unionin säädösten taikka eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain mukaisesti. Varaston toiminta on järjestettävä siten, että sperman hyvä hygieeninen laatu ja vapaus eläintaukeista voidaan turvata ja että eri alkuperää olevat spermaerät voidaan pitää riittävällä tavalla erillään toisistaan sekä varastossa mahdollisesti säilytettävistä alkioidista. Spermavarastossa voidaan säilyttää vain yhden eläinlajin spermaa, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu. Varastoitavien spermaerien on oltava asianmukaisesti merkitty, ja spermavaraston on pidettävä kirjaa varastoon saapuvista, siellä säilytettävistä ja varastosta lähtevistä spermaeristä sekä näiden erien alkuperästä. Sperman säilytykseen saadaan käyttää vain tarkoitukseen soveltuvia säiliöitä ja nesteitä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä spermavaraston toiminnan järjestämisestä sperman hygieenisen laadun turvaamiseksi, eläintautien leviämisen estämiseksi ja spermaerien erillään pitämiseksi, varastoitavien spermaerien merkitsemisestä, spermaeriä koskevasta kirjanpidosta sekä sperman säilytyksessä käytettävistä säiliöistä ja nesteistä.

54 §

Luvanvaraisessa toiminnassa tapahtuvat muutokset ja toiminnan valvonta

Sperman keräysaseman, alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän taikka spermavaraston toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista on ilmoitettava viipymättä aluehallintovirastolle.

Kunnaneläinlääkäri valvoo sperman keräysasemia, alkioiden keräys- ja tuotantoryhmiä ja spermavarastoja, ja suorittaa niissä säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne edelleen täyttävät hyväksymiselle säädetty edellytykset ja että toiminnalle säädettyjä vaatimuksia ja hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan. Lisäksi kunnaneläinlääkäri valvoo sperman keräysasemalle toimitettavien eläinten eristämistä pitopaikassa sekä vastaa sperman keräysasemalle tuotavien eläinten ja niiden kanssa samassa pitopaikassa pidettävien muiden eläinten terveydentilaa koskevista tarkastuksista ja tutkimuksista.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tässä pykälässä tarkoitettua valvonnasta sekä siihen liittyvien tarkastusten ja tutkimusten tiheydestä ja sisällöstä.

8 luku

Eräiden muiden toimintojen luvanvaraisuus ja valvonta

55 §

Lupa vesiviljelyeläinten kasvattamiseen ja perkaamiseen

Vesiviljelyeläimiä tai niiden sukusoluja saa kasvattaa elintarvikkeeksi, myytäväksi tai muutoin luovutettavaksi jatkokasvatukseen taikka istutettavaksi mereen tai vesistöihin vain toimija, jolla on toimintaan Elintarvike-turvallisuusviraston lupa. Lupaa ei kuitenkaan vaadita, jos toiminnan tarkoituksena on ainoastaan:

1) vesiviljelyeläinten kasvattaminen elintarvikkeeksi omaan käyttöön taikka toimitettavaksi pieninä määrinä suoraan kuluttajille

tai paikallisille vähittäisliikkeille edelleen kulluttajille toimitettaviksi;

2) koristeeksi tarkoitettujen vesiviljelyeläinten kasvattaminen sellaisessa tekolammikossa, akvaariossa tai altaassa, josta ei ole suoraa yhteyttä tai jonka puhdistamatonta vettä ei muutoinkaan päästetä mereen tai vesistöihin;

3) kalojen tai äyriäisten kasvattaminen lammikoissa virkistyskalastusta varten ilman että niitä siirretään lammikosta jatkokasvatukseen tai istutuksiin; tai

4) nilviäisten kasvattaminen veden puhdistamista varten.

Toimijalla on oltava Elintarviketurvallisuuksiviraston lupa kalojen perkaamiseen perkaamossa, jos kalat on kasvatettu vesiviljelylaitoksessa, johon on kohdistettu 23 §:ssä tarkoitettuja kieltoja, ehtoja tai rajoituksia helposti leviävän eläintaudin leviämisen estämiseksi taikka joka sijaitsee mainitun taudin vuoksi perustetulla rajoitus-vyöhykkeellä tai luokkaan 4 tai 5 luokitellulla alueella, ja jos perattavat kalat ovat alttiita kyseiselle taudille.

56 §

Luvan hakeminen ja toiminnan valvonta

Edellä 55 §:ssä tarkoitettua lupaa koskevassa hakemuksessa on ilmoitettava toimijan kotipaikka ja yhteystiedot sekä niiden pitopaikkojen yhteystiedot, joissa harjoitettavaa toimintaa hakemus koskee. Hakemukseen on liitettävä kuvaus toiminnasta sekä jokaista pitopaikkaa ja perkaamoa koskeva kirjallinen kuvaus siitä, miten pitopaikassa tai perkaamossa ennalta ehkäistään, seurataan ja torjutaan eläintauteja (omavalvonnan kuvaus). Perkaamon toimintaa koskevaan omavalvonnan kuvaukseen on myös liitettävä yksityiskohtainen kuvaus toiminnassa syntyvien jäteiden ja jätevesien käsittelystä.

Lupa myönnetään, jos:

1) omavalvonnan kuvauksessa esitetyt toimet ovat riittäviä eläintautien havaitsemiseksi ja seuraamiseksi sekä niiden leviämisen vaaran estämiseksi tai vähentämiseksi;

2) toiminta täyttää eläintunnistusjärjestelmästä annetun lain 21 §:ssä säädetyt vaatimukset luettelon pitämisestä; sekä

3) toiminnasta ei aiheudu vakavaa vaaraa eläintautien leviämisestä lähistöllä sijaitseviin pitopaikkoihin taikka luonnonvaraisiin vesieläimiin.

Jos osa hakemuksessa mainituista pitopaikoista tai perkaamoista ei täytä luvan myöntämisen edellytyksiä, lupa voidaan rajata koskemaan vain edellytykset täyttäviä pitopaikkoja tai perkaamoja. Lupa voidaan sisällyttää eläintautien vastustamisen kannalta välttämättömiä lupaehtoja. Toimija on velvollinen ilmoittamaan Elintarviketurvallisuuksivirastolle toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista 30 vuorokauden kuluessa sekä pitämään omavalvonnan kuvauksen ajan tasalla. Kunnaneläinlääkäri on valvottava luvan saanutta toimintaa säännöllisin tarkastuksin, joiden tiheydestä Elintarviketurvallisuuksivirasto päättää riskinarvioinnin perusteella.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä luvan edellytyksistä, omavalvonnan kuvauksen sisällöstä, luvan hakemisesta noudatettavasta menettelystä sekä luvan saaneen toiminnan valvonnasta.

57 §

Karanteenin hyväksyminen ja toiminta

Tämän lain tai 3 §:ssä tarkoitetun Euroopan unionin säädöksen täytäntöönpanossa tarvittavan karanteenin tulee olla aluehallintoviraston hyväksymä. Karanteenin hyväksymisen edellytyksenä on, että karanteenitila tai -asema on ottaen huomioon karanteenissa pidettävien eläinten asettamat vaatimukset siten suunniteltu, sijoitettu, rakennettu, varustettu ja hoidettu sekä sen toiminta ja valvonta siten järjestetty, että eläintaudit eivät pääse leviämään karanteenin ulkopuolelle taikka karanteenissa pidettäviin eläimiin.

Karanteenin hyväksymistä koskevassa hakemuksessa on ilmoitettava hakijan ja karanteenitilan tai -aseman yhteystiedot, ja hakemukseen on liitettävä kuvaus karanteenitilan tai -aseman toiminnasta sekä selvitys eläintautien leviämisen estämisen kannalta keskeisistä toimintaan, tiloihin ja toiminnan valvontaan liittyvistä seikoista. Karanteeni hyväksytään, jos hyväksymiselle säädetyt edellytykset täyttyvät. Hyväksymistä koskevassa

päätöksessä voidaan asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Karanteenin toiminnaissa tapahtuvista olennaisista muutoksista on ilmoitettava viipymättä aluehallintovirastolle.

Kunnaneläinlääkärin on suoritettava karanteenissa säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että karanteeni edelleen täyttää hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä karanteenin hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä sekä karanteenin valvonnasta.

9 luku

Eläinten ja tuotteiden siirrot Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä

58 §

Eläimiä ja eläimistä saatuja tuotteita koskevat vaatimukset

Suomesta toiseen jäsenvaltioon tai toisen jäsenvaltion kautta muuhun kuin jäsenvaltioon taikka toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tai Suomen kautta kolmanteen jäsenvaltioon tai muuhun kuin jäsenvaltioon saa toimittaa vain sellaisia eläimiä ja eläimistä saatuja tuotteita, jotka täyttävät Euroopan unionin lainsäädännössä asetetut eläintautien vastustamista koskevat vaatimukset. Suomesta toimitettavista eläimistä tai tuotteista ei myöskään saa aiheutua minkään vastustettavan eläintaudin leviämisen vaaraa.

Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden mukana on oltava tarvittavat viralliset terveystodistukset ja muut asiakirjat, joilla eläinten tai tuotteiden siirtokelpoisuus jäsenvaltioiden välillä voidaan osoittaa. Eläinten ja tuotteiden tulee lisäksi olla siten merkittyjä, että ne voidaan tunnistaa niitä koskevissa asiakirjoissa tarkoitetuiksi eläimiksi tai tuotteiksi. Se, joka siirtää eläimiä tai niistä saatuja tuotteita jäsenvaltioiden välillä, vastaa eläinten tai tuotteiden siirtokelpoisuutta koskevien vaatimusten täyttymisestä.

Lemmikkieläinasetuksen 5 artiklan mukaisen todistuksen lemmikkieläimelle saa myöntää eläinlääkäri.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin säädösten täytäntöön panemiseksi tarkemmat säännökset Suomesta toiseen jäsenvaltioon ja toisesta jäsenvaltiosta Suomeen toimitettavien sekä Suomen tai toisen jäsenvaltion kautta kuljetettavien eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden siirtokelpoisuutta koskevista ehdoista ja rajoituksista, eläinten ja tuotteiden mukana vaadittavista virallisista terveystodistuksista ja muista asiakirjoista sekä toimitettavien eläinten ja tuotteiden merkitsemisestä niiden tunnistettavuuden varmistamiseksi.

59 §

Siirtokielto äkillisen taudinpurkauksen vuoksi

Jos toisessa jäsenvaltiossa esiintyy helposti leviävää, vaarallista tai uutta vakavaa eläintautia eivätkä 58 §:ssä ja tällä lailla täytäntöön pantavassa Euroopan unionin säädöksessä säädetyt vaatimukset sekä kyseisen jäsenvaltion omat toimenpiteet ole riittäviä eläintaudin leviämisen estämiseksi tai jos Euroopan unionin säädös sitä edellyttää, maa- ja metsätalousministeriö voi päätöksellään kieltää taudille alttiiseen lajiin kuuluvien eläinten, niistä saatujen tuotteiden sekä mainittujen eläinten ja tuotteiden kanssa kosketuksessa olleiden kuljetusvälineiden, muiden esineiden ja aineiden toimittamisen kyseisestä jäsenvaltiosta Suomeen, Suomen kautta toiseen jäsenvaltioon tai muuhun kuin jäsenvaltioon taikka Suomesta kyseiseen jäsenvaltioon, rajoittaa sitä tai asettaa sille ehtoja.

Jos Suomessa esiintyy helposti leviävää, vaarallista tai uutta vakavaa eläintautia eivätkä tämän lain 4, 5 ja 6 luvussa säädetyt toimenpiteet sekä 58 §:ssä ja tällä lailla täytäntöön pantavassa Euroopan unionin säädöksessä säädetyt vaatimukset ole riittäviä eläintaudin leviämisen estämiseksi tai jäsenvaltioiden välisen kaupan edellytysten turvaamiseksi tai jos Euroopan unionin säädös sitä edellyttää, maa- ja metsätalousministeriö voi päätöksellään kieltää taudille alttiiseen lajiin kuuluvien eläinten, niistä saatujen tuotteiden sekä mainittujen eläinten ja tuotteiden kanssa

kosketuksessa olleiden kuljetusvälineiden, muiden esineiden ja aineiden toimittamisen toiseen jäsenvaltioon tai toisen jäsenvaltion kautta muuhun kuin jäsenvaltioon, rajoittaa sitä tai asettaa sille ehtoja.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun päätökseen ei sovelleta, mitä hallintolain 9 ja 10 luvussa säädetään hallintopäätöksen tiedoksiannosta. Päätös on julkaistava Suomen sädöskokoelmassa, ja Elintarviketurvallisuusviraston on lisäksi tiedotettava päätöksestä niitä toimijoita, jotka ovat sen tiedossa ja joita päätös koskee.

60 §

Toimijan velvollisuus hakea rekisteröintiä ja rekisteröintimenettely

Eläimiä sekä alkioita ja sukusoluja, joista voi aiheutua vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin leviämisen vaaraa, saa toimittaa toiseen jäsenvaltioon taikka vastaanottaa toisesta jäsenvaltiosta vain toimija, joka on rekisteröity Elintarviketurvallisuusviraston pitämään rekisteriin. Rekisteröintiä ei kuitenkaan vaadita sperman tai alkoiden toimittamiseen hyväksytyltä sperman keräysasemalta tai hyväksytystä spermavarastosta taikka hyväksytyn alkoiden keräys- tai tuotantoryhmän tiloista.

Rekisteröintiä haetaan Elintarviketurvallisuusvirastolta. Eläimiä, alkioita tai sukusoluja vastaanottava toimija merkitään rekisteriin, jos toimijalla on käytössään tilat, joissa eläimet voidaan tarvittaessa pitää eristyksissä. Vesieläimiä vastaanottavalla toimijalla on oltava käytössään karanteeni, jos kyseiset vesieläimet on asetettava karanteeniin maahantulon yhteydessä.

Rekisteröintiä koskevassa hakemuksessa on ilmoitettava toimijan yhteystiedot ja mahdollinen pitopaikkatunnus tai hyväksymisnumero, tiedot siitä, mihin eläinlajeihin kuuluvien eläinten tai niiden alkoiden tai sukusolujen toimittamista rekisteröityminen koskee sekä eläimiä Suomeen toimittavan osalta selvitys 2 momentissa säädettyjen edellytysten täytymisestä. Rekisteröinti on voimassa kolme vuotta siitä, kun sitä koskeva hakemus on tullut vireille viranomaisessa, ja rekisteröinti uusitaan hakemuksesta.

Poiketen siitä, mitä tässä pykälässä säädetään, Elintarviketurvallisuusvirasto rekisteröi sirkuseläinten kuljettamiseen jäsenvaltioiden välillä sovellettavista eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 1739/2005 tarkoitettuihin sirkukset mainitun asetuksen 4 artiklan mukaisesti. Rekisteröintiä koskevan hakemuksen sisältöön sovelletaan kuitenkin 3 momentin säännöksiä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyt tarkemmat säännökset eläinlajeista, alkioista ja sukusoluista, joiden siirtäminen jäsenvaltioiden välillä edellyttää toimijan rekisteröintiä.

61 §

Toimijan hyväksyntää edellyttävät eläinten ja sukusolujen siirrot

Siipikarjaa ja siipikarjan siitosmunia saa toimittaa toiseen jäsenvaltioon vain tätä tarkoitusta varten hyväksyntä siipikarjan pito paikasta, lukuun ottamatta muiden kuin sielälästäisten lintujen tai niiden siitosmunien toimittamista alle 20 kappaleen eränä sekä siipikarjan toimittamista välittömästi teuraaksi tai riistanistutuksiin.

Eläinten keräyskeskus tai eläinvälittäjä, joka kokoaa eläimiä omiin tiloihinsa, saa toimittaa nautaeläimiä, sikoja, lampaita tai vuohia toiseen jäsenvaltioon tai vastaanottaa niitä toisesta jäsenvaltiosta vain, jos se on hyväksytty tätä tarkoitusta varten.

Apinoita saa toimittaa toiseen jäsenvaltioon taikka vastaanottaa toisesta jäsenvaltiosta vain eläinsuojelulain 20 §:ssä tarkoitettu eläintarha tai koe-eläintoiminnasta annetussa laissa (62/2006) tarkoitettu koe-eläinlaitos, joka on hyväksytty tätä tarkoitusta varten.

Eläinsuojelulain 20 §:ssä tarkoitettu eläintarha tai koe-eläintoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu koe-eläinlaitos saa toimittaessaan muita eläimiä kuin apinoita toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevaan, neuvoston direktiivin 92/65/ETY 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun hyväksyttyyn yhteisöön, laitokseen tai keskuksen taikka vastaanottaessaan niitä tällaisesta yhteisöstä, laitoksesta tai keskuksista poiketa eläinten siirtokelpoisuutta koskevista vaatimuksista Euroopan unionin lain-

säädännössä sallitulla tavalla vain, jos se on hyväksytty tätä tarkoitusta varten. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan säännökset mainituista poikkeuksista.

Mitä 60 §:ssä säädetään toimijan velvollisuudesta hakea rekisteröintiä, ei koske tässä pykälässä tarkoitettua hyväksyttyä toimijaa.

62 §

Hyväksymisen edellytykset ja hyväksymismenettely

Aluehallintovirasto hyväksyy 61 §:ssä tarkoitetut toimijat hakemuksesta. Hyväksymisen edellyttää, että toiminnan kohteena olevien eläinten vapaus eläintaukeista ja jäljitettävyyden voidaan riittävällä tavalla varmistaa. Hakemuksen kohteena olevan toiminnan on lisäksi oltava siten järjestetty, että eläinten terveydentilan jatkuva seuranta ja hyvän hygieniatason ylläpitäminen on mahdollista ja että eläintautien leviäminen voidaan tehokkaasti estää. Edellä 61 §:n 1 momentissa tarkoitetun siipikarjan pitopaikan, eläinten keräyskeskuksen ja eläinvalittajan hyväksymisen edellyttää lisäksi, että toimijalla on toimintaan soveltuvat ja eläintautien leviämisen estämisen kannalta tarkoituksenmukaisesti sijoitetut, rakennetut, varustetut ja huollettavissa olevat tilat.

Hyväksymistä koskevassa hakemuksessa on ilmoitettava toimijan ja toimintaan käytettävien tilojen yhteystiedot, ja hakemukseen on liitettävä kuvaus hakemuksen kohteena olevasta toiminnasta sekä selvitys hyväksymiselle säädettyjen edellytysten täyttymisestä. Toimija hyväksytään, jos 1 momentissa säädetty edellytykset täyttyvät. Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voidaan asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Hyväksynnän kohteena olevassa toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista on ilmoitettava viipymättä aluehallintovirastolle.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toimijoiden hyväksymisen edellytyksistä sekä hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä.

Elintarviketurvallisuusvirasto antaa hyväksytyille toimijalle Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyn hyväksymisnumeron.

63 §

Lupa luonnonvaraisten eläinten sekä mikrobien, loisten ja näyte-erien toimittamiseen toisesta jäsenvaltiosta

Seuraavia eläimiä, niiden alkioita ja sukusoluja sekä tuotteita saa toimittaa toisesta jäsenvaltiosta Suomeen vain Elintarviketurvallisuusviraston luvalla:

1) luonnonvaraiset nisäkkäät ja linnut sekä istutukseen tai tutkimuksiin tarkoitetut luonnonvaraiset vesieläimet;

2) eläintauteja aiheuttavat mikrobit ja loiset sekä niitä sisältävät viljelmät, kudokset, eritteet ja muut vastaavat tuotteet; sekä

3) tutkimustarkoitusta varten tuotavat eläviä eläimiä, alkioita tai sukusoluja sisältävät näyte-erät, jotka eivät täytä 58 §:ssä tai sen nojalla taikka tällä lailla täytäntöön pantavassa Euroopan unionin lainsäädännössä säädettyjä vaatimuksia ja jotka hävitetään tutkimuksen päättymisen jälkeen.

Elintarviketurvallisuusvirasto myöntää luvan hakemuksesta. Hakemuksessa tulee ilmoittaa toimijan yhteystiedot sekä tiedot toimitettavista eläimistä, alkioista, sukusoluista tai tuotteista. Hakemukseen tulee liittää kuvaus toiminnasta, jota varten eläimet, alkiot, sukusolut tai tuotteet aiotaan toimittaa Suomeen sekä eläintautien leviämisaarar arvioimiseksi tarvittavat selvitykset. Lupa myönnetään, jos eläimistä, alkioista, sukusoluista tai tuotteista ei aiheudu eläintautien leviämisen vaaraa. Luvassa asetetaan eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömät lupaehdot.

Mitä 60 §:ssä säädetään toimijan velvollisuudesta hakea rekisteröintiä, ei koske toimintaa, jota varten on saatu 1 momentissa tarkoitettu lupa.

Elintarviketurvallisuusvirastolla on tehtäviensä suorittamiseksi oikeus toimittaa Suomeen 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja tuotteita edellyttäen, ettei näistä aiheudu eläintautien leviämisen vaaraa.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetun luvan hakemisesta noudatettavasta menettelystä.

64 §

Jäsenvaltioiden välillä toimitettaville eläimille, alkioille ja sukusoluille tehtävät tarkastukset

Toimijan on tarkastettava toisesta jäsenvaltiosta vastaanottamansa eläimet, alkioita ja sukusolut, joista voi aiheutua vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin leviämisen vaaraa, sekä eläimiä, alkioita ja sukusoluja koskevat asiakirjat välittömästi niiden saapumisen jälkeen määräpaikassa eläinten, alkioiden tai sukusolujen siirtokelpoisuuden varmistamiseksi. Jos määräpaikkana on keräyskeskus tai teurastamo, joka on valvontaviranomaisen päivittäisessä valvonnassa, edellä tarkoitetun tarkastuksen tekee kuitenkin mainittu valvontaviranomainen. Toimijan on ilmoitettava kunnaneläinlääkärille viipymättä tarkastuksessa havaitsemistaan puutteista sekä säilytettävä eläimiä, alkioita ja sukusoluja, joihin puutteet liittyvät, määräpaikassa siihen saakka, kunnes aluehallintovirasto tai Elintarviketurvallisuusvirasto on päättänyt mahdollisista jatkotoimenpiteistä.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, valvontaviranomaiset voivat tehdä pistokokein tarkastuksia ja ottaa niiden yhteydessä tarvittavia näytteitä sen varmistamiseksi, että eläinten, alkioiden tai sukusolujen siirtokelpoisuutta koskevat vaatimukset täyttyvät. Tarkastus voidaan suorittaa eläinten tai tuotteiden määräpaikassa, kuljetuksen aikana taikka elävien eläinten kyseessä olleen myös pitopaikassa, johon eläimet on toimitettu määräpaikasta.

Toimijan on tarkastettava eläimet, alkioita ja sukusolut, jotka se aikoo toimittaa toiseen jäsenvaltioon ja joista voi aiheutua vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin leviämisen vaaraa eläinten, alkioiden tai sukusolujen siirtokelpoisuuden varmistamiseksi. Niissä tapauksissa, joissa toimitettavan erän mukana vaaditaan siirtokelpoisuuden osoittamiseksi virallinen terveystodistus, tarkastuksen suorittaa ja todistuksen antaa kuitenkin toimijan pyynnöstä kunnaneläinlääkäri.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön mukaiset säännökset eläimistä ja eläimistä saaduista tuotteista, jotka on 1 tai 3 momentissa säädettyllä tavalla tarkastettava. Maa- ja

metsätalousministeriön asetuksella voidaan lisäksi antaa tarkempia säännöksiä tarkastuksen suorittamisesta.

65 §

Eläimiä, alkioita ja sukusoluja koskevien tietojen ja asiakirjojen säilyttäminen

Toimijan on säilytettävä viiden vuoden ajan seuraavat tiedot niistä toisesta jäsenvaltiosta tai toiseen jäsenvaltioon toimittamista eläimistä, alkioista ja sukusoluista, joista voi aiheutua vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin leviämisen vaaraa:

1) tiedot toimitettuun erään sisältyvistä eläimistä, alkioista ja sukusoluista ja niiden tunnistetiedoista;

2) eläinten, alkioiden tai sukusolujen määrät;

3) tiedot toimitettuun erään sisältyvien eläinten, alkioiden tai sukusolujen lähettäjästä ja lähtöpaikasta, vastaanottajasta ja määräpaikasta sekä, jos vastaanotettuja eläimiä, alkioita tai sukusoluja luovutetaan eteenpäin, seuraavat tiedossa olevat vastaanottajat;

4) erän saapumisen tai lähettämisen ajankohta; sekä

6) tiedot siitä, mitä asiakirjoja erän mukana on seurannut.

Vastaanottajan on lisäksi säilytettävä viiden vuoden ajan 1 momentissa tarkoitettuja eläimiä, alkioita ja sukusoluja koskevat viralliset terveystodistukset.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyt säännökset niistä eläimistä, alkioista ja sukusoluista, joita koskevat tiedot tai eläinlääkärintodistukset on 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla tavalla säilytettävä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan lisäksi antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista tiedoista.

66 §

Virallisen terveystodistuksen tietojen tallettaminen sähköiseen Traces-tietojärjestelmään

Toiseen jäsenvaltioon toimitettavia eläimiä, alkioita tai sukusoluja koskevat viralliset terveystodistukset on laadittava ja lähetettävä

käyttäen Euroopan komission ylläpitämää sähköistä Traces-tietojärjestelmää, ellei Euroopan unionin lainsäädännössä toisin säädetä. Toimija vastaa terveystodistuksen laatimista varten tarvittavien lähetystä koskevien perustietojen antamisesta ja vaadittaessa näiden tietojen tallettamisesta tietojärjestelmään. Toimijalla, jonka tulee tallettaa tietoja Traces-tietojärjestelmään, tai hänen edustajallaan on oikeus saada valvontaviranomaiselta maksutta tarvittavat järjestelmää koskevat käyttöoikeudet.

Jos Suomeen toimitettavia eläimiä, alkioita tai sukuoluja koskevat viralliset terveystodistukset on lähetetty käyttäen Traces-tietojärjestelmää, 64 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetun tarkastuksen suorittavan valvontaviranomaisen on talletettava tietojärjestelmään tarkastusta koskevat tiedot.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään todistuksista, jotka on laadittava ja lähetettävä käyttäen Traces-tietojärjestelmää. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan myös antaa tarkempia säännöksiä järjestelmän käytöstä.

67 §

Toimijoiden sekä luvalla tapahtuvan toiminnan valvonta

Kunnaneläinlääkäri valvoo 60 §:n nojalla rekisteröityjä toimijoita ja 61 §:n nojalla hyväksytyjä toimijoita sekä 63 §:ssä tarkoitulla luvalla tapahtuvaa toimintaa. Kunnaneläinlääkäriin on suoritettava säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että hyväksytyt toimijat edelleen täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että hyväksymispäätöksessä tai luvassa asetettuja ehtoja noudatetaan.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tarkastusten tiheydestä ja sisällöstä.

68 §

Toimenpiteet taudinpurkausten yhteydessä

Jos toisesta jäsenvaltiosta toimitetulla tai Suomen kautta kuljetettavalla eläimellä todetaan tai lähtöpaikassa vallitsevan eläintautitilanteen vuoksi tai muusta perustellusta syystä

epäillään olevan vastustettava tai uusi vakava eläintauti, Elintarviketurvallisuusvirasto voi päätöksellään määrätä eläimen lopetettavaksi, pidettäväksi eristettynä määräpaikassa, asetettavaksi karanteeniin taikka palautettavaksi jäsenvaltioon, josta eläin on tuotu, jos kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen hyväksyy palautuksen. Toimenpiteisiin ryhtyminen edellyttää, että näytteet eläintaudin varalta on otettu neljän viikon kuluessa maahantuonnista. Elintarviketurvallisuusviraston päätöksessä voidaan asettaa toimenpiteiden suorittamista koskevia välttämättömiä ehtoja sekä määrätä eristämisen tai karanteenin yhteydessä suoritettavista, eläimelle tehtävistä välttämättömistä tutkimuksista.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös maahan tuodusta siitosmunasta kuoriutunutta lintua, kuitenkin siten, että näytteet on toimenpiteisiin ryhtymiseksi otettava neljän kuukauden kuluessa maahantuonnista.

Jos jollain toiseen jäsenvaltioon kuuluvalla alueella esiintyy sellaista vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia, joka uhkaa levitä Suomeen kyseiseltä alueelta toimitetun tai Suomen kautta kuljetettavan eläimestä saadun tuotteen välityksellä, Elintarviketurvallisuusvirasto voi määrätä eläimestä saadun tuotteen hävitettäväksi, käsiteltäväksi siten, että eläintaudin leviämisen vaara poistuu, säilytettäväksi siihen saakka, kunnes tuotteen liittyvästä eläintaudin leviämisvaarasta on saatu selvyys taikka palautettavaksi jäsenvaltioon, josta tuote on tuotu, jos kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen hyväksyy palautuksen.

Toimija vastaa 1 ja 3 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden suorittamisesta. Aluehallintovirasto valvoo toimenpiteiden suorittamista. Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa noudatetaan lisäksi, mitä 4 luvussa säädetään toiminnasta taudinpurkauksissa.

Elintarviketurvallisuusviraston on viipymättä ilmoitettava maa- ja metsätalousministeriölle 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä sisältävästä päätöksestään. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyjä tarkempia säännöksiä 1 ja 3 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä.

10 luku

**Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden
vienti muihin kuin jäsenvaltioihin**

69 §

*Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden
vientikelpoisuus*

Suomesta muuhun kuin jäsenvaltioon saa toimittaa vain eläimiä tai eläimistä saatuja tuotteita, joiden alkuperästä voidaan riittävällä tavalla varmistua. Eläinten ja tuotteiden tulee myös olla siten merkittyjä, että ne voidaan tunnistaa niitä koskevissa asiakirjoissa tarkoitetuiksi eläimiksi tai tuotteiksi. Niiden eläinten ja tuotteiden, joiden viennille muihin kuin jäsenvaltioihin on Euroopan unionin lainsäädännössä asetettu eläintautien vastustamiseen liittyviä vaatimuksia, tulee lisäksi täyttää mainitut vaatimukset.

Toimija vastaa 1 momentissa säädettyjen vaatimusten täyttymisestä sekä määränpäätöksen asettamien tuontivaatimusten ja, jos vientierä kuljetetaan muun kuin jäsenvaltion kautta, kyseisen valtion asettamien kauttakuljetusta koskevien vaatimusten selvittämisestä ja täyttymisestä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin säädösten täytäntöön panemiseksi tarvittavat säännökset 1 momentissa tarkoitetuista eläinten tai tuotteiden vientikelpoisuutta koskevista vaatimuksista.

70 §

Viejän rekisteröitymisvelvollisuus ja rekisteröintimenettely

Eläimiä sekä eläimistä saatuja tuotteita, joista voi aiheutua eläintautien leviämisen vaaraa, saa toimittaa muuhun kuin jäsenvaltioon vain toimija, joka on rekisteröitynyt Elintarviketurvallisuusviraston pitämään rekisteriin.

Rekisteröitymistä koskeva ilmoitus toimitetaan Elintarviketurvallisuusvirastolle. Ilmoituksesta on käytävä ilmi toimijan yhteystiedot, eläimiä vietäessä mahdollinen pitoaika- ja tuotteen viettäminen mahdollis-

nen laitoksen hyväksymisnumero sekä tiedot siitä, mihin eläinlajeihin kuuluvia eläimiä tai mitä tuotteita rekisteröityminen koskee ja mihin valtioon eläimiä tai tuotteita aiotaan viedä. Rekisteröinti on voimassa kolme vuotta ilmoituksen tekemisestä, ja rekisteröityminen voidaan uusua.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset eläinlajeista ja tuotteista, joiden vientiä rekisteröitymisvelvollisuus koskee.

71 §

*Eläinlääkintötodistukset, vientitarkastukset
ja Traces-tietojärjestelmän käyttö*

Jos muuhun kuin jäsenvaltioon vietävien eläinten tai eläimistä saatujen tuotteiden mukana vaaditaan viranomaisen myöntämä eläinlääkintötodistus, todistuksen myöntää toimijan pyynnöstä kunnaneläinlääkäri. Kunnaneläinlääkäri on ennen todistuksen myöntämistä tarkastettava eläimet ja niiden pitoaika- ja tuotteet, ellei eläinten tai tuotteiden vientikelpoisuudesta sekä määränpäätöksen asettamien tuontivaatimusten ja mahdollisten kauttakuljetukseen liittyvien vaatimusten täyttymisestä voida muulla tavoin varmistua.

Eläinlääkintötodistusten laatimisessa tai lähettämisessä voidaan käyttää 66 §:ssä tarkoitettua Traces-tietojärjestelmää, jos Euroopan unionin lainsäädäntö sen sallii. Tietojärjestelmää on käytettävä todistusten laatimisessa ja lähettämisessä, jos Euroopan unionin lainsäädäntö sitä edellyttää tai Euroopan unionin ja määränpäätöksen kesken niin sovitaan. Toimija vastaa eläinlääkintötodistuksen laatimista varten tarvittavien vientierää koskevien perustietojen antamisesta ja vaadittaessa näiden tietojen tallettamisesta Traces-tietojärjestelmään. Toimijalla, jonka tulee tallettaa tietoja tietojärjestelmään, tai hänen edustajallaan on oikeus saada valvontaviranomaiselta maksutta tarvittavat järjestelmää koskevat käyttöoikeudet.

Jos eläinlääkintötodistuksen myöntänyt valvontaviranomainen saa todistuksen myöntämisen jälkeen tiedon maassa epäillystä tai todetusta taudinpurkauksesta, joka olisi estänyt todistuksen myöntämisen, valvontaviran-

omaisen on ilmoitettava asiasta Elintarvike-turvallisuusvirastolle, jonka on saatettava asia määränpäävaltion toimivaltaisen viranomaisen tietoon.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään Traces-tietojärjestelmän käyttämisestä eläinlääkintötodistusten laatimisessa ja lähettämisessä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan lisäksi antaa tarkempia säännöksiä vientitarkastuksen suorittamisesta sekä eläinlääkintötodistuksen muodosta ja sen myöntämiseen liittyvästä menettelystä.

72 §

Eläimiä ja tuotteita koskevien tietojen ja asiakirjojen säilyttäminen

Toimijan on säilytettävä viiden vuoden ajan seuraavat tiedot niistä muuhun kuin jäsenvaltioon toimittamistaan eläimistä ja eläimistä saaduista tuotteista, joiden vienti edellyttää 70 §:n mukaista rekisteröintiä:

1) tiedot toimitettuun erään sisältyvistä eläimistä tai tuotteista ja niiden tunnistetiedoista;

2) eläinten tai tuotteiden määrät;

3) erän lähtö- ja määräpaikka;

4) erän lähettämisen ajankohta; sekä

5) tiedot erän mukana seuranneista viranomaisen myöntämistä asiakirjoista.

Tarkempia säännöksiä säilytettävistä tiedoista voidaan antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

11 luku

Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden kuljetus

73 §

Nisäkkäiden ja lintujen kuljetus

Nisäkkäiden ja lintujen kuljetuksessa on käytettävä sellaisia kuljetusvälineitä, joista ei kuljetuksen aikana valu tai muutoin pääse ulos eläinten eritteitä, kuivikkeita tai rehua. Kuljetusten välillä kuljetusvälineen eläimille tarkoitettu tila on puhdistettava ja tarvittaessa

desinfioitava tarkoitukseen soveltuvalla desinfektioaineella.

Suomen valtion rajat ylittävään sorkka-eläinten tai siipikarjan kuljetukseen käytettävä ajoneuvo on puhdistettava ja desinfioitava hyväksytyssä kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikassa ennen eläinten lastausta sekä Suomeen palaamisen jälkeen ennen uutta kuljetusta. Mainitussa kuljetuksessa eläimet eivät saa kuljetuksen aikana joutua kosketuksiin sellaisten eläinten kanssa, joiden terveydentila on kuljetettavien eläinten terveydentilaa huonompi. Sen, joka kuljettaa nautaeläimiä, sikoja, lampaita tai vuohia toiseen jäsenvaltioon, on pidettävä luetteloa kuljetettavista eläimistä jokaisen kuljetusvälineen osalta erikseen. Luettelo on säilytettävä vähintään kolme vuotta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyt tarkempia säännöksiä nisäkkäiden ja lintujen kuljetukseen käytettävien kuljetusvälineiden puhdistamisesta ja desinfioinnista, käytettävistä desinfektioaineista, kuljetettavien eläinten pitämisestä erillään muista eläimistä sekä 3 momentissa tarkoitusta luettelosta.

74 §

Vesieläinten kuljetus

Sen, joka kuljettaa vesieläimiä 41 §:n mukaisesti luokiteltujen alueiden välillä tai Suomen valtion rajojen yli, on huolehdittava siitä, että eläinten terveydentila ei muutu kuljetuksen aikana ja että kuljetus ei vaaranna vesieläinten terveydentilaa lähtöpaikassa, mahdollisissa kauttakuljetuspaikoissa tai määräpaikassa. Kuljetusten aikana mahdollisesti tapahtuva kuljetussäiliöiden veden vaihto ei saa heikentää kuljetettavien vesieläinten terveydentilaa eikä aiheuttaa vaaraa eläintautien leviämisestä. Suomeen valtion rajat ylittävissä vesieläinten kuljetuksissa kuljetussäiliön vesi saadaan vaihtaa vain hyväksytyssä kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikassa.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vesieläinten kuljetuksen aikana tapahtuvaan vedenvaihtoon liittyvistä menettelyistä.

75 §

Eläimistä saatujen tuotteiden kuljetus

Kuljetettaessa sellaisia eläimistä saatuja tuotteita tai muita tavaroita, esineitä tai aineita, joista voi aiheutua vastustettavien tai uusien vakavien eläintautien leviämisen vaaraa, kuljetustila on lastin purkamisen jälkeen puhdistettava ja desinfioitava.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuissa kuljetuksissa käytettävien kuljetusvälineiden puhdistuksesta ja desinfektiosta sekä käytettävistä desinfektioaineista.

76 §

Kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikkojen ja kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikkojen hyväksyminen

Aluehallintovirasto hyväksyy kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikan tai kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikan hakemuksesta. Desinfiointipaikan hyväksymisen edellytyksenä on, että se on siten sijoitettu, rakennettu, varustettu ja hoidettu sekä sen toiminnassa syntyvien jätevesien ja jätteiden käsittely ja muu toiminta on siten järjestetty, että kuljetusajoneuvojen pesu ja desinfiointi voidaan suorittaa tehokkaasti ja että eläintaudit eivät pääse leviämään desinfiointipaikan ulkopuolelle. Vedenvaihtopaikan hyväksymisen edellytyksenä on, että se on siten sijoitettu ja sen vedenotto ja poistoveden käsittely sekä muu toiminta on siten järjestetty, että tulovesi ei vaaranna kuljetettavien vesieläinten eikä poistovesi muiden vesieläinten terveyttä.

Hakemuksessa on ilmoitettava hakijan sekä desinfiointi- tai vedenvaihtopaikan yhteystiedot, ja hakemukseen on liitettävä kuvaus desinfiointi- tai vedenvaihtopaikan toiminnasta sekä selvitys eläintautien leviämisen estämisen kannalta keskeisistä toimintaan ja tiloihin liittyvistä seikoista. Kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikka tai kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikka hyväksytään, jos hyväksymiselle säädetty edellytykset täyttyvät.

Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voidaan asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Hyväksytyssä toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista on ilmoitettava viipymättä aluehallintovirastolle.

Kunnaneläinlääkäri valvoo hyväksyttyjä kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikkoja ja kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikkoja ja voi suorittaa niissä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne edelleen täyttävät hyväksymiselle säädetty edellytykset ja että hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikan tai kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikan hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä.

12 luku

Laboratoriot

77 §

Näytteiden tutkiminen ja taudinaiheuttajamikrobien käsittely laboratoriossa

Näytteitä saadaan tutkia vastustettavien eläintautien varalta vain Elintarviketurvallisuusvirastossa, kansallisessa vertailulaboratoriossa tai Elintarviketurvallisuusviraston hyväksymässä laboratoriossa. Vaatimus ei kuitenkaan koske elintarvikelaissa tai rehu-laissa tarkoitettuja näytteitä.

Jos vastustettavaa eläintautia epäillään esiintyvän sellaiseen laboratorioon toimitetussa näytteessä, jolla ei ole oikeutta tutkia näytteitä kyseessä olevan taudin varalta, näyte tai siitä eristetty mikrobi on viipymättä toimitettava 1 momentissa tarkoitettuun laboratorioon jatkotutkimuksia varten.

Helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin aiheuttajamikrobeja saadaan käsitellä tieteellisen tutkimuksen yhteydessä vain Elintarviketurvallisuusvirastossa tai Elintarviketurvallisuusviraston kyseistä tutkimusta varten hyväksymässä laboratoriossa.

78 §

Vastustettavien eläintautien kansallinen vertailulaboratorio

Elintarviketurvallisuusvirasto toimii vastustettavien eläintautien kansallisena vertailulaboratoriona.

Kuitenkin sellaisten eläintautien osalta, joiden esiintyminen Suomessa on erittäin epätodennäköistä ja joiden osalta vertailulaboratoriotoiminnan järjestäminen Suomessa ei ole toiminnan vaatimat kustannukset tai muut edellytykset huomioon ottaen tästä syystä tarkoituksenmukaista, kansallisena vertailulaboratoriona toimii tehtävään soveltuva ulkomainen laboratorio, jonka maa- ja metsätalousministeriö nimeää Elintarviketurvallisuusvirastoa kuultuaan.

Valvonta-asetuksessa edellytettyjä kansallisia vertailulaboratorioita koskevista vaatimuksista ja näiden laboratorioiden tehtävistä säädetään valvonta-asetuksen 33 artiklassa.

79 §

Laboratorion hyväksymisen edellytykset

Laboratorion hyväksyminen tutkimaan näytteitä vastustettavien eläintautien varalta edellyttää, että laboratoriollla on kirjallinen laatujärjestelmä ja että se on teknisesti pätevä ja kykenee tuottamaan luotettavia tuloksia. Lisäksi edellytetään, että laboratorion henkilökunnalla on tehtävän edellyttämä koulutus ja pätevyys, ja että näytteiden tutkimisesta vastaavalla henkilöllä on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai vastaava pätevyys. Laboratoriollla, joka hyväksytään tutkimaan näytteitä helposti leviävien tai vaarallisten eläintautien varalta, on myös oltava kirjallinen kuvaus menettelyistä ja toimenpiteistä, joilla estetään taudinaiheuttajan siirtyminen laboratorion ulkopuolelle henkilöiden, tarvikkeiden, jätteiden, poistoveden tai poistoilman mukana taikka muulla vastaavalla tavalla, jäljempänä tautisuojausjärjestelmä. Jos laboratorio hyväksytään tutkimaan valvontaviranomaisen tämän lain mukaista viranomaistoimintaa varten ottamia tai otattamia näytteitä tai pakollisen terveystarkonnan piiriin kuuluvia näytteitä, sen tulee täyttää valvonta-asetuksen 12 artiklan 2 kohdan mu-

kaiset vaatimukset. Pakollisen terveystarkonnan piiriin kuuluvia näytteitä zoonoosien varalta tutkivan laboratorion on lisäksi täytettävä zoonoosiasetuksen 12 artiklan 2 kohdan vaatimukset.

Laboratorion hyväksyminen käsittelemään helposti leviävien tai vaarallisten eläintautien taudinaiheuttajamikrobeja tieteellisen tutkimuksen yhteydessä edellyttää, että laboratorion henkilökunnalla on tehtävän edellyttämä koulutus ja pätevyys ja että taudinaiheuttajamikrobien käsittelystä vastaavalla henkilöllä on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai vastaava pätevyys. Laboratoriollla on lisäksi oltava 1 momentissa tarkoitettu tautisuojausjärjestelmä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hyväksyttyjen laboratorioiden henkilökunnan pätevyydestä sekä laboratorioiden laatu- ja tautisuojausjärjestelmälle asetettavista vaatimuksista.

80 §

Hyväksymismenettely ja laboratorioiden valvonta

Elintarviketurvallisuusvirasto hyväksyy laboratoriot hakemuksesta, josta tulee käydä ilmi laboratorion yhteystiedot ja se, minkä taudin tutkimista tai aiheuttajamikrobien käsittelyä varten hyväksymistä haetaan. Näytteitä tutkivan laboratorion hyväksymistä koskevassa hakemuksessa tulee myös olla tieto siitä, tutkitaanko laboratoriossa valvontaviranomaisen viranomaistoimintaa varten ottamia tai otattamia näytteitä. Hakemukseen on liitettävä selvitykset hyväksymiselle säädettyjen edellytysten täyttymisestä. Laboratorio hyväksytään, jos mainitut edellytykset täyttyvät. Hyväksymistä koskevassa päätöksestä on käytävä ilmi, minkä tautien tutkimista tai aiheuttajamikrobien käsittelyä hyväksyminen koskee.

Elintarviketurvallisuusvirasto valvoo hyväksyttyjä laboratorioita ja tarvittaessa arvioi sitä, täyttääkö laboratorio edelleen sille tässä luvussa säädetyt vaatimukset. Hyväksytyn laboratorion on ilmoitettava Elintarviketurvallisuusvirastolle toiminnan olennaisesta muuttamisesta, toiminnan keskeyttämisestä ja toiminnan lopettamisesta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä laboratorioiden hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä sekä hyväksytyjen laboratorioiden valvonnasta.

81 §

Ilmoitettavien eläintautien laboratoriot

Laboratorion, jossa tutkitaan näytteitä ilmoitettavien eläintautien varalta, on käytettävä tieteellisesti päteviä analyysimenetelmiä, oltava teknisesti pätevä ja tuotettava luotettavia tuloksia. Laboratorion henkilökunnalla on oltava tehtävän edellyttämä koulutus ja pätevyys.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun laboratorion toiminnasta tulee tehdä ennakolta ilmoitus Elintarviketurvallisuusvirastolle. Ilmoituksesta tulee käydä ilmi toiminnanharjoittajan ja laboratorion yhteystiedot sekä tieto siitä, mitä ilmoitettavia eläintauteja laboratoriossa tutkitaan. Laboratorioita valvoo Elintarviketurvallisuusvirasto.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen sisällöstä sekä ilmoituksen tekemisestä noudatettavasta menettelystä.

82 §

Tutkimustietojen ja eristettyjen mikrobikantojen toimittaminen

Hyväksytyn laboratorion sekä 81 §:ssä tarkoitetun laboratorion on toimitettava tutkituista näytteistä eristämiensä vastustettavia tai ilmoitettavia eläintauteja aiheuttavien mikrobien kannat kansalliseen vertailulaboratorioon jatkotutkimuksia tai säilyttämistä varten.

Hyväksytyn laboratorion sekä 81 §:ssä tarkoitetun laboratorion on lisäksi toimitettava Elintarviketurvallisuusvirastolle säännöllisesti tietoja vastustettavien ja ilmoitettavien eläintautien varalta tutkittujen näytteiden määristä ja tutkimustuloksista eläinryhmittäin.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, minkä eläintautien varalta tehtyjä tutkimuksia 1 tai 2 momentissa tarkoitettu velvolli-

suus koskee, sekä toimitettavien tietojen sisällöstä ja kantojen ja tietojen toimittamisen aikataulusta. Elintarviketurvallisuusvirasto voi antaa määräyksiä mikrobikantojen ja tietojen toimittamistavasta.

13 luku

Viranomaiset ja niiden tehtävät

83 §

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten sekä 3 §:ssä tarkoitettujen Euroopan unionin säädösten täytäntöönpanoa ja noudattamista.

84 §

Elintarviketurvallisuusvirasto

Elintarviketurvallisuusvirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja valvoo valtakunnallisesti eläintautien vastustamistyötä.

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään Elintarviketurvallisuusviraston tehtävistä, virasto:

1) vastaa kansallisen eläintautivalmiuden ylläpidosta ja laatii valtakunnallisia valmiussuunnitelmia eläintautien varalta;

2) järjestää helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien diagnostiikkaan liittyvien kiireellisten tehtävien hoitamisen virka-ajan ulkopuolella;

3) vastaa eläintauteihin liittyvästä tilastoinnista ja raportoinnista;

4) vastaa tämän lain täytäntöönpanoon liittyvän koulutuksen järjestämisestä kunnan- eläinlääkäreille sekä pitää luetteloa niistä kunnaneläinlääkäreistä, jotka ovat saaneet erityistä koulutusta toiminnasta taudinpurkauksissa, jäljempänä *valmiuseläinlääkärit*; sekä

5) vastaa toimivaltaisena viranomaisena niistä 3 §:ssä tarkoitettujen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten ja komission

asetusten mukaisista tehtävistä, jotka tämän lain mukaan kuuluvat sen tehtäviin.

Elintarviketurvallisuusvirasto myös vastaa eläintautien vastustamistyöstä elintarvikelaisissa tarkoitetuissa teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa, lukuun ottamatta teurastamoja ja laitoksia, joiden elintarvikelain mukainen valvonta on eläinlääkintähuoltolain 15 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla siirretty kunnalle. Elintarviketurvallisuusvirasto suorittaa valvomiensa teurastamojen ja laitosten osalta kaikki ne tehtävät, jotka tämän lain mukaan muutoin kuuluisivat kunnaneläinlääkärille.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettusta tilastoinnista ja raportoinnista, valtakunnallisten valmiussuunnitelmien sisällöstä sekä kansallisen kriisikeskuksen perustamisesta ja johtamisesta noudatettavasta menettelystä.

85 §

Aluehallintovirasto

Aluehallintovirasto suunnittelee, ohjaa, valvoo ja toteuttaa eläintautien vastustamistyötä toimialueellaan.

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään aluehallintoviraston tehtävistä, virasto:

1) ylläpitää toimialueensa eläintautivalmiutta ja laatii toimialuettaan koskevia valmiussuunnitelmia eläintautien varalta;

2) järjestää tarvittavaa, tämän lain täytäntöönpanoon liittyvää koulutusta kunnaneläinlääkäreille; sekä

3) vastaa toimivaltaisena viranomaisena 3 §:ssä tarkoitettujen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten ja komission asetusten mukaisista tehtävistä siltä osin kuin tehtävät eivät kuulu Elintarviketurvallisuusviraston tai kunnaneläinlääkärin toimivaltaan.

Aluehallintoviraston on järjestettävä helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien torjuntaan ja tautitilanteen selvittämiseen liittyvien kiireellisten tehtävien hoitaminen virka-ajan ulkopuolella yhteistoiminnassa muiden aluehallintovirastojen kanssa. Tällöin päivystysvuorossa oleva aluehallintovirasto on tällä lailla aluehallintovirastolle säädetty-

jen tehtävien osalta toimivaltainen koko päivystysalueella. Elintarviketurvallisuusvirasto vahvistaa aluehallintovirastojen päivystysvuorot.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valmiussuunnitelmien sisällöstä.

86 §

Kunnaneläinlääkäri

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään kunnaneläinlääkärin tehtävistä, kunnaneläinlääkäri vastaa toimivaltaisena viranomaisena niistä 3 §:ssä tarkoitettujen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten ja komission asetusten mukaisista tehtävistä, jotka tämän lain mukaan kuuluvat sen tehtäviin.

Aluehallintovirasto voi tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkärin suorittamaan erikseen määriteltäviä, tässä laissa kunnaneläinlääkärille säädettyjä tehtäviä tämän toimialueen ulkopuolella, jos kyseessä on helposti leviävä, vaarallinen tai uusi vakava eläintauti taikka jos valvottavaa eläintautia esiintyy poikkeuksellisen laajasti. Aluehallintoviraston tulee ensisijaisesti määrätä tehtävään valmiuseläinlääkäri. Määräystä annettaessa on otettava huomioon kunnan mahdollisuudet suorittaa lakisääteiset ja muut tehtävänsä. Aluehallintovirasto voi määrätä kunnaneläinlääkärin suorittamaan tehtäviä myös toisen aluehallintoviraston toimialueella, jos määräys perustuu viimeksi mainitun aluehallintoviraston pyyntöön.

87 §

Valtuutettu tarkastaja

Elintarviketurvallisuusvirasto voi määrätä ajaksi ja tiettyä tehtävää varten myöntää oikeuden valtuutettuna tarkastajana suorittaa kunnaneläinlääkärin sijasta tai apuna pitopaikoissa tässä laissa tarkoitettuja tarkastuksia tai tutkimuksia sekä ottaa niiden yhteydessä tarvittavia näytteitä sille, jolla on tehtävänsä hoitamiseksi riittävä tarkastuksen tai tutkimuksen kohteena olevaa eläinlajia sekä eläintauteja ja eläintautien vastustamistyötä koskeva ammattitaito. Tarkastus-, tutkimus-

ja näytteenotto-oikeus voidaan rajata kosemaan vain tiettyjä eläinlajeja taikka vain määrättyjä tarkastuksia ja tutkimuksia. Valtuutetulla tarkastajalla ei ole oikeutta päästä tehtäviensä suorittamiseksi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tiloihin.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, valtuutettu tarkastaja voi suorittaa valvontaviranomaisen hänelle osoittamia, tämän lain täytäntöönpanoon liittyviä toimeenpanevia tehtäviä kuten eläinten rokottamista.

Valtuutettu tarkastaja toimii tehtävässään Elintarviketurvallisuusviraston valvonnassa. Elintarviketurvallisuusvirasto voi peruuttaa myöntämänsä oikeuden, jos valtuutettu tarkastaja laiminlyö Elintarviketurvallisuusviraston määräämien ehtojen noudattamisen tai muutoin olennaisella tavalla rikkoo tehtäviin liittyviä velvoitteitaan vielä senkin jälkeen, kun häntä on ensin huomautettu puutteista.

Valtuutettuun tarkastajaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä. Valtuutetun tarkastajan vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Valtuutetun tarkastajan tulee vaadittaessa esittää kirjallinen valtuutus.

88 §

Työvelvolliset laajan eläintautiepidemian sattuessa

Jos helposti leviävä eläintauti on levinnyt maassa laajalle alueelle eivätkä valvontaviranomaisten voimavarat riitä sen vastustamiseen siten kuin tässä laissa säädetään, maassa vakituisesti asuvat laillistetut eläinlääkärit sekä eläinlääketieteen opiskelijat, joilla on oikeus harjoittaa väliaikaisesti eläinlääkärin ammattia, ovat Elintarviketurvallisuusviraston päätöksen nojalla velvollisia hoitamaan sellaisia kyseessä olevan tautitilanteen vuoksi välttämättömiä eläinlääkärin tehtäviä, mukaan lukien 87 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tehtävät, joita he kohtuudella pystyvät tekemään ottaen huomioon heidän koulutuksensa, työkokemuksensa, terveydentilansa ja perhesuhteensa. Työvelvollisuus voi kestää enintään kaksi viikkoa kerrallaan, kuitenkin

kin yhteensä enintään kaksi kuukautta. Valtion varoista maksetaan tehtävää suorittavalle henkilölle Elintarviketurvallisuusviraston määräämä kohtuullinen palkkio. Työvelvollisen aikaisempi palvelussuhde ei katkea työmääräyksen johdosta.

Edellä tarkoitettuun tehtävään määrättyyn henkilön sovelletaan lisäksi, mitä 87 §:n 4 momentissa säädetään valtuutetusta tarkastajasta ja eläinlääkäristä. Työvelvollisen tulee tehtäviä hoitaessaan vaadittaessa esittää työmääräys.

89 §

Taudintorjunnan johtaminen ja ohjaus

Vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin taudinpurkauksissa aluehallintovirasto johtaa toimialueellaan taudin torjuntaa ja leviämisen estämistä. Aluehallintovirasto toimii Euroopan unionin säädöksissä tarkoitettuna paikallisena taudintorjuntakeskuksena helposti leviävän eläintaudin yhteydessä.

Elintarviketurvallisuusvirasto ohjaa ja valvoo aluehallintoviraston toimintaa vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin hävittämiseksi ja leviämisen estämiseksi. Jos taudinpurkaus edellyttää toimenpiteitä usean aluehallintoviraston toimialueella, Elintarviketurvallisuusvirasto vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Elintarviketurvallisuusvirastolla on tarvittaessa oikeus antaa aluehallintovirastolle vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin torjuntaa ja leviämisen estämistä koskevia käskyjä sekä päätöksellään ottaa 1 momentissa tarkoitettu johtovastuu joltakin aluehallintovirastolta, jos taudin tehokas torjunta ja leviämisen estäminen muutoin vaarantuu. Elintarviketurvallisuusvirasto toimii lisäksi Euroopan unionin säädöksissä tarkoitettuna kansallisena taudintorjuntakeskukseksi helposti leviävän eläintaudin yhteydessä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämiä tarkempia säännöksiä paikallisen ja kansallisen taudintorjuntakeskuksen tehtävistä.

14 luku

Valvonta, tarkastukset ja tietojen julkisuus

90 §

Tarkastus- ja näytteenotto-oikeus

Sen lisäksi, mitä tässä laissa ja tällä lailla täytäntöön pantavissa Euroopan unionin säädöksissä säädetään eläintautien valvomiseksi sekä tautitilanteen selvittämiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, valvontaviranomaisella ja valtuutetulla tarkastajalla on oikeus suorittaa tarkastus, jos on aihetta epäillä rikottavan tätä lakia, sen nojalla annettuja säännöksiä, määräyksiä tai hallintopäätöksiä taikka 3 §:ssä tarkoitettuja Euroopan unionin säädöksiä tai niiden nojalla annettuja hallintopäätöksiä. Ilman epäilyäkin valvontaviranomainen, valtuutettu tarkastaja tai työvelvollinen voi suorittaa tarkastuksen 2, 4—6 tai 11 luvussa säädettyjen velvoitteiden, kieltojen, ehtojen tai rajoitusten noudattamisen valvomiseksi.

Tässä laissa tarkoitettua tarkastusta varten tarkastuksen suorittajalla on oikeus päästä tiloihin, joissa eläimiä ja eläimistä saatuja tuotteita sekä niitä koskevia asiakirjoja käsitellään, käytetään, kuljetetaan tai säilytetään. Tarkastuksessa voidaan tutkia tilat, eläimet ja eläimistä saadut tuotteet, asiakirjat sekä muut valvonnan kannalta merkitykselliset seikat. Tarkastuksen yhteydessä voidaan ottaa makсутta valvontaa varten tarpeelliset näytteet.

Valvontaviranomaisella on tarkastusta varten oikeus päästä laboratorioon, jossa tutkitaan tai analysoidaan eläintauteja tai käsitellään eläintautien aiheuttajamikrobeja. Tarkastaa voidaan laboratorion tilat ja tutkimusvälineet, tutkimustuloksia koskeva kirjapito ja arkistot, laboratorion laatu- ja tautisuojausjärjestelmät sekä muut tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnan kannalta merkitykselliset seikat.

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tarkastuksen saa suorittaa vain viranomainen, ja tarkastus voidaan suorittaa vain, jos on aihetta epäillä eläimistä vastuussa olevan tai muun laissa tarkoitettun toimijan syyllistyneen rikokseen, josta voi seurata vankeusrangaistus, taikka tämän lain

116 §:ssä tarkoitettuun eläintautirikkomukseen, josta voi aiheutua vakavaa vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle, ja tarkastus on välttämätön rikoksen tai rikkomuksen selvittämiseksi.

91 §

Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisella, valtuutetulla tarkastajalla sekä työvelvollisella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tässä laissa tai tällä lailla täytäntöön pantavissa Euroopan unionin säädöksissä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi välttämättömät tiedot ja asiakirjat eläimistä ja pitopaikoista vastuussa olevilta toimijoilta sekä muilta, joita tässä laissa tai mainituissa Euroopan unionin säädöksissä säädetty velvoitteet koskevat.

Valvontaviranomaisella on lisäksi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi eläintenpitoon tai muuhun tässä laissa säädettyyn toimintaan liittyvät välttämättömät tiedot valtion ja kunnan viranomaisilta.

92 §

Kansainvälisten viranomaisten tarkastusoikeus

Mitä tässä laissa säädetään valvontaviranomaisten oikeudesta tehdä tarkastuksia, ottaa näytteitä, päästä valvonnan edellyttämiin paikkoihin sekä saada valvonnan edellyttämät tiedot ja asiakirjat, koskee myös Euroopan unionin lainsäädännössä tai muussa Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tarkoitettuja tarkastajia silloin, kun kyseinen Suomea sitova kansainvälinen velvoite tätä edellyttää. Valvontaviranomaisen on tarvittaessa toimittava yhteistyössä kansainvälisten viranomaisten tarkastajien kanssa.

93 §

Toimijan velvollisuus avustaa viranomaisia

Eläimistä vastuussa oleva toimija on velvollinen avustamaan viranomaisia tämän lain tai tällä lailla täytäntöön pantavan Euroopan unionin säädöksen nojalla suoritettavassa

eläimen tutkimuksessa, rokottamisessa, lääkittämisessä sekä näytteiden ottamisessa. Eläimistä vastuussa oleva toimija on velvollinen järjestämään sellaiset olosuhteet, joissa toimenpiteen suorittaminen voidaan tehdä turvallisesti, ottaen huomioon eläimen tavallinen käyttäytyminen, ellei toimenpiteen kiireellisyydestä muuta johdu.

Eläimistä vastuussa oleva sekä muu laissa tarkoitettu toimija on velvollinen antamaan valvontaviranomaiselle välttämättömät tiedot eläintaudin alkuperän, laadun ja levinneisyyden selvittämiseksi.

94 §

Virka-apu

Poliisin on tarvittaessa annettava valvontaviranomaiselle, valtuutetulle tarkastajalle sekä työvelvolliselle virka-apua tässä laissa taikka tällä lailla täytäntöön pantavassa Euroopan unionin säädöksessä säädettyjen tehtävien hoitamiseksi, jos tehtävien hoitamista estetään tai jos tehtävissä muuten tarvitaan poliisivaltuuksien käyttöä.

Pelastusviranomaiset antavat valvontaviranomaiselle 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi virka-apua siten kuin asiasta säädetään pelastuslain (379/2011) 50 §:ssä.

Tulliviranomaiset voivat tarvittaessa antaa valvontaviranomaiselle toimialaansa kuuluvaa virka-apua tässä laissa tarkoitetun tarkastuksen suorittamiseksi. Lisäksi tulliviranomaiset voivat ilmoittaa valvontaviranomaiselle sellaisista eläimistä tai niistä saatuja tuotteita sisältävistä kuljetuksista, joiden osalta virka-avun pyytäminen tulliviranomaisilta voi olla tarpeen.

95 §

Salassa pidettävät tiedot ja niiden luovuttaminen

Valvonnassa saatujen tietojen salassapidosta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) sekä valvonta-asetuksen 7 artiklassa.

Salassapitovelvollisuuden estämättä voidaan valvonnassa saatuja tietoja yksityisen tai yhteisön taloudellisesta asemasta, liike-

tai ammattisalaisuudesta taikka yksityisen henkilökohtaisista oloista luovuttaa:

1) viranomaisille tässä laissa tai tällä lailla täytäntöön pantavassa Euroopan unionin säädöksessä säädettyjen tehtävien hoitamista varten; sekä

2) ulkomaisille toimielimille ja tarkastajille, jos Euroopan unionin lainsäädäntö tai Suomea sitova kansainvälinen sopimus niin edellyttää.

15 luku

Rekisterit

96 §

Rekisterinpitäjä

Elintarviketurvallisuusvirasto on tässä luvussa tarkoitettujen rekistereiden pitäjä. Muut valvontaviranomaiset käyttävät ja ovat velvollisia päivittämään rekisteritietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa. Ne myös vastaavat rekisteriin tallettamiensa tietojen virheettömyydestä ja tallettamisen ja käytön laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa.

Tässä luvussa säädetty rekisterit ovat osa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa (284/2008), jäljempänä tietojärjestelmälaki, tarkoitettua maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmää. Tässä luvussa säädettyihin rekistereihin ja asiakirjoihin sovelletaan mainittua lakia, ellei tässä luvussa toisin säädetä.

97 §

Rekisterit hyväksytyistä tai luvan saaneista toimijoista, laitoksista, toimipaikoista ja laboratorioista

Rekisteriä pidetään tämän lain nojalla hyväksytyistä lokeroista, sperman keräysasemista, alkioiden keräys- ja tuotantoryhmistä, spermavarastoista, karanteeneista, 61 §:ssä tarkoitetuista toimijoista, kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikoista, kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikoista ja laboratorioista sekä vesiviljelyeläinten kasvattamiseen ja perkaamiseen luvan saaneista toimijoista.

Rekistereihin merkitään toimijan ja toimittajien yhteystiedot ja mahdollinen pitopaikkatunnus, tiedot siitä, mitä toimintaa hyväksyminen tai lupa koskee, tiedot hyväksymis- tai lupapäätöksessä asetetuista hyväksymistä tai lupaa koskevista rajoituksista ja ehdoista, mahdollinen toiminnasta vastaava eläinlääkäri, Euroopan yhteisön lainsäädännössä edellytetty hyväksymisnumero, jos sellainen on annettu, sekä tiedot toiminnan lopettamisesta tai hyväksynnän tai luvan mahdollisesta peruuttamisesta. Vesiviljelyeläinten kasvattamiseen ja perkaamiseen luvan saaneita toimijoita koskevaan rekisteriin merkitään lisäksi pitopaikka- tai perkaamokohtaisesti tiedot sijainnista, kasvatustiloista, sijaintialueen tautitilanteesta, tuotantosuunnasta sekä kasvatettavien tai perattavien vesiviljelyeläinten lajeista.

Elintarviketurvallisuusvirasto julkaisee 1 momentissa tarkoitetuista toimijoista, laitoksista ja toimipaikoista sähköisesti luettelon, jossa voi olla 2 momentissa tarkoitettuja, Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyt tietoja.

Poiketen siitä, mitä tietojärjestelmälain 12 §:ssä säädetään tietojen poistamisesta maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä, tässä pykälässä tarkoitettut tiedot poistetaan rekisteristä kolmen vuoden kuluttua siitä, kun toimija on ilmoittanut toiminnan lopettamisesta taikka lupa tai hyväksyntä on peruutettu.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rekisteritietojen merkitsemisessä ja luettelon julkaisemisessa noudatettavasta menettelystä.

98 §

Muut toimijoita ja laboratorioita koskevat rekisterit

Rekisteriä pidetään 60 ja 70 §:ssä tarkoitetuista toimijoista sekä ilmoitettavien eläintautien laboratorioista. Rekistereihin merkitään rekisteröintiä koskevassa hakemuksessa tai toimijalta edellytetyssä ilmoituksessa vaaditut tiedot.

Poiketen siitä, mitä tietojärjestelmälain 12 §:ssä säädetään tietojen poistamisesta maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä, tässä 1 momentissa tarkoitettut tiedot

poistetaan rekisteristä kolmen vuoden kuluttua siitä, kun:

1) toimijoita koskevan rekisteröinnin voimaasoito on päättynyt tai rekisteröinti on peruutettu; taikka

2) laboratorion ilmoituksenvarainen toiminta on lopetettu.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rekisteritietojen merkitsemisessä noudatettavasta menettelystä.

99 §

Eläintautien valvontaa varten pidettävät rekisterit

Eläintautien valvontaa varten pidetään seuraavia rekistereitä:

1) vastustettavien tai uusien vakavien eläintautien todetut tapaukset;

2) pitopaikkaan 4 luvussa tarkoitettulla halintopäätöksellä tai 5 luvussa tarkoitettulla alueellisella määräyksellä kohdistetut kiellot, ehdot, rajoitukset ja toimenpiteet sekä näitä koskevat poikkeusluvat;

3) edellä 22 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettut pitopaikat;

4) kiellot ja rajoitukset, jotka on annettu 112 §:n nojalla;

5) vapaaehtoiseen terveystarkkailuun sitoutuneet, sen lopettaneet sekä terveystarkkailuun sitoutuneiden pitopaikkojen terveystarkkailu;

6) eläimille annetut pakolliset rokotukset;

7) valtuutetuille tarkastajille annetut valtuutukset; sekä

8) suoritettut tarkastukset ja näytteenotot sekä näytteistä tehtyjen tutkimusten tulokset.

Elintarviketurvallisuusvirasto julkaisee pitopaikkojen terveystarkkailuksesta 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen rekisterin perusteella sähköisesti toimijoiden käyttöön tarkoitettua luetteloa.

Poiketen siitä, mitä tietojärjestelmälain 12 §:ssä säädetään tietojen poistamisesta maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä, 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun rekisteriin merkityt tiedot säilytetään pysyvästi.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rekisteri-

tietojen merkitsemisessä noudatettavasta menettelystä.

16 luku

Maksut ja palkkiot

100 §

Viranomaisten suoritteista valtiolle perittävät maksut

Tämän lain mukaisesta viranomaisen ja valtuutetun tarkastajan suoritteesta on perittävä maksu valtiolle, jollei kyse ole suoritteesta, jonka tulee valtion maksuperustelain (150/1992) tai muun lain mukaan olla maksuton. Maksujen suuruutta määrittäessä noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaissa säädetään. Aluehallintovirasto perii valtiolle maksun kunnaneläinlääkärin maksullisesta suoritteesta.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, maksua ei peritä muihin kuin jäsenvaltioihin toimitettavia eläimistä saatuja tuotteita koskevasta virallisesta eläinlääkintötodistuksesta, jos kunta perii maksun samasta todistuksesta.

Viranomaisen velvollisuudesta periä maksu säännösten noudattamatta jättämisestä aiheutuvasta ylimääräisistä valvontatoimista säädetään lisäksi valvonta-asetuksen 28 artiklassa.

101 §

Valtuutetuille tarkastajille maksettavat palkkiot ja korvaukset

Elintarviketurvallisuusvirasto maksaa valtuutetuille tarkastajille tämän lain mukaisista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä palkkion ja korvaa heille aiheutuneet kustannukset.

102 §

Valtion kunnille maksama korvaus

Eläinlääkintähuoltolain 23 §:ssä säädetään kunnan oikeudesta saada valtion varoista

korvaus tämän lain mukaan kunnaneläinlääkärille kuuluvien tehtävien suorittamisesta.

17 luku

Eräiden kustannusten ja korvausten maksaminen valtion varoista

103 §

Eläintaudin hävittämisestä aiheutuvien kustannusten maksaminen valtion varoista

Valtion varoista maksetaan 26 §:n 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitetun määräyksen täytäntöönpanoon liittyvästä työstä, laitteiden ja välineiden käytöstä sekä tarvikkeista ja aineista aiheutuvat kustannukset.

104 §

Korvaukset viranomaisen määräyksestä lopetetusta eläimestä

Omistajalla on oikeus saada valtion varoista täysi korvaus eläimestä, joka on määrätty lopetettavaksi, teurastettavaksi tai perattavaksi 21 §:n 2 momentin, 26 §:n 1 momentin taikka 39 §:n 1 momentin nojalla tai joka on tämän lain nojalla määrätyn käsittelyn tai muun toimenpiteen seurauksena kuollut. Korvauksena suoritetaan eläimen käypä arvo, joksi katsotaan se arvo, joka eläimellä olisi ollut ilman viranomaisen määräyksen perusteena olevaa eläintautia. Jos korvattavaa eläintä voidaan käyttää kokonaan tai osaksi hyödyksi, vähennetään korvattavasta määräs-tä eläimen jäännöskäyttöarvo.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, korvausten maksamista varten voidaan vahvistaa eläinlajikohtaiset vakiokorvaukset, jotka, ottaen huomioon eläimen ikä, koko, oletettu tuotto tai muut vastaavat seikat, vastaavat kyseisten eläinten keskimääräistä käypää arvoa. Vakiokorvauksesta vähennetään korvattavan eläimen jäännöskäyttöarvo. Omistajalla on kuitenkin oikeus saada korvauksen suuruus määritellyksi vakiokorvauksen sijasta eläimen käyvän arvon perusteella, jos eläimen arvo jalostuksellisista tai muista vastaavista syistä huomattavasti ylittää keskimääräisen käyvän arvon.

Eläimestä, joka on määrätty lopetettavaksi, teurastettavaksi tai perattavaksi 27 §:n tai 39 §:n 2 momentin nojalla, omistajalla on oikeus saada valtion varoista korvauksena enintään kolme neljäsosaa eläimen käyvästä arvosta tai 2 momentissa tarkoitettu vakiokorvauksesta, josta on vähennetty eläimen jäännöskäyttöarvo. Jos korvattavia tapauksia on käytävissä oleviin määrärahoihin nähden paljon, voidaan korvauksen määrää kuitenkin alentaa. Korvauksen maksaminen 27 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa edellyttää lisäksi, että pitopaikassa suoritetaan 23 §:n 1 momentissa tarkoitettua päätöksen kumoamisen edellyttämät puhdistus- ja desinfektio-toimenpiteet.

Korvausta ei suoriteta eläimestä, jonka arvo on vähäinen, ellei korvauksen suorittamiseen ole erityisen painavia syitä.

Edellä 3 momentissa tarkoitettua vakiokorvaukset vahvistetaan valtioneuvoston asetuksella.

105 §

Korvaus viranomaisen määräyksestä hävitetystä omaisuudesta

Omistajalla on oikeus saada valtion varoista täysi korvaus sellaisista eläimistä saaduista tuotteista sekä muista sellaisista aineista, tavaroista, esineistä tai rakenteista, jotka on 26 §:n 1 momentin 2—5 kohdassa tarkoitettujen määräysten mukaisesti hävitetty tai käsitelty siten, että ne ovat vahingoittuneet tai muuttuneet käyttökelvottomiksi. Korvauksena suoritetaan omaisuuden käypä arvo. Korvausta ei suoriteta omaisuudesta, jonka arvo on vähäinen, ellei korvauksen suorittamiseen ole erityisen painavia syitä.

106 §

Korvaus tuotannon menetyksestä

Jos helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin taikka uuden vakavan eläintaudin torjumiseksi tai leviämisen estämiseksi 23, 25 tai 26 §:n, 32 §:n 2 momentin, 34 tai 36 §:n taikka 39 §:n 1 momentin nojalla määrätty kielto, ehto, rajoitus tai toimenpide estää tai vaikeuttaa eläintuotantoa, voidaan tästä syystä toimijalle aiheutunut, hänen toimeentulo-

aan merkittävästi vaikeuttava taloudellinen vahinko korvata valtion varoista valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitettujen määrärahojen rajoissa.

Korvauksena voidaan suorittaa enintään kolme neljäsosaa vahingon suuruudesta.

107 §

Korvausten ulkopuolelle jäävä toiminta

Edellä 103—106 §:ssä säädettyjä korvauksia ei makseta menetyksistä, jotka ovat syntyneet elintarvikkeiden jalostuksessa, muiden eläimistä saatavien tuotteiden tai rehujen valmistuksessa taikka elintarvikkeiden tai muiden tuotteiden kaupan pitämisessä.

108 §

Korvauksen hakeminen ja ennakko korvaus

Tässä luvussa tarkoitettuja korvauksia on haettava Elintarviketurvallisuusvirastosta, joka päättää niiden myöntämisestä. Edellä 104 §:ssä tarkoitettua korvausta on haettava kahden kuukauden kuluessa siitä, kun eläin on lopetettu, teurastettu tai perattu. Muita korvauksia on haettava kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun korvauksiin oikeuttavat toimenpiteet on suoritettu taikka kiellon, ehdon tai rajoituksen voimassaolo on päättynyt. Hakemukseen on liitettävä riittävä selvitys kustannuksista ja vahingoista.

Jos korvauksen hakijan oikeus korvaukseen on ilmeinen, Elintarviketurvallisuusvirasto voi suorittaa hakijalle ennakko korvausta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hakemukseen liitettävän selvityksen sisällöstä.

109 §

Perusteet korvauksen epämiselle

Oikeus tässä luvussa tarkoitettuihin korvauksiin menetetään kokonaan tai osittain, jos korvaukseen muutoin oikeutettu on rikkonut tätä lakia, eläintunnistusjärjestelmästä annettua lakia, eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annettua lakia, niiden nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tai tällä lailla täytäntöön pantavaa Euroopan unionin säädöstä

taikka ei ole noudattanut mainitun lain tai säädöksen nojalla tehtyä hallintopäätöstä. Oikeus korvauksiin menetetään myös, jos korvaukseen muutoin oikeutettu on hankkiessaan eläimen tai muun omaisuuden tiennyt tai hänen olosuhteet huomioon ottaen olisi pitänyt tietää, että eläin sairastaa korvauksen perusteena olevaa tautia tai että omaisuudessa on tartuntaa.

Tässä luvussa säädettyjä korvauksia ei makseta valtion varoista myöskään siltä osin kuin korvaukseen muutoin oikeutettu on saanut tai on oikeutettu saamaan samasta vahingosta korvauksen Euroopan unionin perustamasta rahastosta.

110 §

Korvauksen takaisinperintä ja valtion takautumisoikeus

Se, jolle on 108 §:n 2 momentin mukaisena ennakkokorvauksena maksettu enemmän kuin mihin hänelle on oikeus, on velvollinen palauttamaan liikaa saamansa määrän kuukauden kuluessa siitä, kun hän on saanut tiedon lopullisesta korvauksesta.

Korvaus on määrättävä maksettavaksi takaisin kokonaan tai osaksi, jos sen saaja on korvausta hakiessaan antanut väärä tai harhaanjohtavia tietoja taikka salannut tietoja ja jos tällä menettelyllä on ollut vaikutusta korvauksen myöntämiseen.

Se, joka on tahallaan tai tuottamuksellisesti aiheuttanut korvauksen perusteena olevan taudin leviämisen toisen omistamiin eläimiin, on velvoitettava kokonaan tai osaksi korvaamaan valtiolle kustannukset ja korvaukset, jotka on tämän menettelyn seurauksena korvattu valtion varoista.

Jos liikaa maksettua ennakkokorvausta ei palauteta 1 §:ssä tarkoitettussa ajassa taikka muuta palautettavaa tai korvattavaa määrää makseta viimeistään Elintarviketurvallisuusviraston asettamana eräpäivänä, valtiolle on maksettava vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua korkokannan mukaan. Kustannusten ja korvausten perimisestä on voimassa, mitä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

18 luku

Hallinnolliset pakkokeinot

111 §

Määräys

Valvontaviranomainen voi määrätä sen, joka rikkoo tätä lakia, sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tai tällä lailla täytäntöön pantavaa Euroopan unionin säädöstä taikka ei ole noudattanut mainitun lain tai säädöksen nojalla tehtyä hallintopäätöstä, välittömästi tai asiaan laatuun nähden riittävissä määräajassa täyttämään velvollisuutensa.

112 §

Kielto ja rajoitus

Aluehallintovirasto voi kieltää taudille alttiiseen lajiin kuuluvien eläinten tai niistä saatujen tuotteiden siirtämisen pitopaikkaan tai sieltä pois toistaiseksi taikka rajoittaa sitä toistaiseksi, jos toiminnan harjoittaminen edellyttää tämän lain mukaista lupaa tai hyväksyntää eikä sitä ole myönnetty tai jos pitopaikan ja pitopaikassa pidettävien eläinten osalta ei noudateta:

1) 7 §:n 2 momentin nojalla säädettyjä velvoitteita;

2) 8 §:ssä tarkoitettuun pakolliseen terveysvalvontaan sisältyviä velvoitteita;

3) 11 §:ssä tarkoitettuun pakolliseen rokotteeseen tai käsittelyyn liittyviä velvoitteita;

4) 44 §:n 1 momentin 1–6 kohdassa tarkoitettuja velvoitteita tai kieltoja helposti leviävän eläintaudin leviämisen estämiseksi.

Kiellon tai rajoituksen asettaminen edellyttää lisäksi, ettei 111 §:ssä tarkoitettua määräystä ole noudatettu määräajassa ja että tämä menettely aiheuttaa vakavaa vaaraa vastustettavan eläintaudin leviämisestä tai vaaraa ihmisten terveydelle. Kielto tai rajoitus voidaan asettaa vain siinä laajuudessa kuin se on tarpeen eläintaudin leviämiskorkeuden hallitsemiseksi. Kielto tai rajoitus on kumottava, jos tarkastuksessa todetaan, että 1 momentissa tarkoitettuja velvoitteita noudatetaan, ja jos tutkimustulokset osoittavat, ettei pitopaikassa esiinny eläintautia, jonka leviämisen estämiseen mainitut velvoitteet tähtäävät.

Käsitellessään 1 momentissa tarkoitettua asiaa aluehallintovirasto voi asettaa mainituksa momentissa tarkoitetun kiellon tai rajoituksen väliaikaisena, jos se on eläinten terveydelle taikka kansanterveydelle aiheutuvan välittömän vaaran vuoksi välttämätöntä. Väliaikainen kiello tai rajoitus on voimassa, kunnes aluehallintovirasto antaa asiassa lopullisen ratkaisunsa. Aluehallintoviraston tulee huolehtia siitä, että asiassa tarvittavat selvitykset tehdään viivytystä.

113 §

Hyväksymisen, luvan tai rekisteröinnin peruuttaminen

Hyväksymisestä, luvasta tai rekisteröinnistä päättävä valvontaviranomainen voi peruuttaa lokeron, sperman keräysaseman, alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän, spermaviraston, karanteenin, 61 §:ssä tarkoitetun toimijan, kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikan, kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikan tai laboratorion hyväksymisen, vesiviljelyeläinten kasvattamiseen tai perkaamiseen myönnetyn luvan taikka 60 tai 70 §:ssä tarkoitetun toimijan rekisteröinnin, jos hyväksymiselle, luvan myöntämiselle tai rekisteröinnille säädetty edellytykset eivät enää täyty tai toiminnassa olennaisesti rikotaan tätä lakia taikka sen nojalla annettuja säännöksiä tai päätöksiä. Hyväksyminen tai lupa voidaan peruuttaa myös, jos toiminnasta aiheutuu vakavaa vaaraa vastustettavan eläintaudin leviämistä tai vaaraa ihmisten terveydelle eikä tätä vaaraa voida muulla tavoin estää. Edellytyksenä hyväksymisen, luvan tai rekisteröinnin peruuttamiselle edellä mainituissa tapauksissa on lisäksi, ettei 111 §:ssä tarkoitettua puutteen korjaamista koskevaa määräystä ole noudatettu määräajassa.

Hyväksyminen tai lupa on peruutettava myös, jos toiminta on lopetettu muutoin kuin tilapäisesti. Lokeron hyväksyminen on peruutettava lisäksi, jos lokerossa todetaan sitä vastustettavaa eläintautia, jonka leviämisen estämiseksi säädettyistä tai määrätyistä vaatimuksista lokeron on sallittu poiketa.

Valvontaviranomainen voi kieltää toimijaa harjoittamasta hyväksymisen, luvan tai rekisteröinnin kohteena olevaa toimintaa tässä pykälässä tarkoitettua asiaa käsiteltäessä aikana,

jos puute on sellainen tai toiminta on sen laatuista, että ihmisten tai eläinten terveys vaarantuu. Kiello voidaan asettaa enintään kahden viikon pituiseksi määräajaksi. Jos päätöstä ei ole annettu tässä ajassa, määräaika voidaan jatkaa. Kiello voi kuitenkin olla voimassa yli kuukauden vain, jos päätöksenteon viivästyminen johtuu toimijan omasta menettelystä tai laiminlyönnistä.

114 §

Toimenpiteet, kun toisesta jäsenvaltiosta tuotu eläin tai tuote ei täytä siirtokelpoisuutta koskevia vaatimuksia

Jos 64 §:ssä tarkoitettua tai muussa lain nojalla tehdyssä tarkastuksessa todetaan, että toisesta jäsenvaltiosta toimitettu eläin tai eläimestä saatu tuote taikka eläimen tai tuotteen mukana olevat asiakirjat eivät täytä niille 9 luvussa säädettyjä vaatimuksia, aluehallintovirasto voi määrätä eläimen pidettäväksi karanteenissa tai eristettynä määräpaikassa tai osoittamassaan muussa paikassa taikka tuotteen säilytettäväksi määräpaikassa tai osoittamassaan muussa paikassa siihen asti, kunnes toimija on korjannut puutteet.

Jos puutteita ei ole mahdollista korjata tai niitä ei ole korjattu asetetussa määräajassa, aluehallintovirasto voi määrätä eläimen lopetettavaksi tai tuotteen hävitettäväksi. Eläin tai tuote voidaan vaihtoehtoisesti ja toimijan siihen suostuessa määrätä palautettavaksi jäsenvaltioon, josta se on tuotu, jos kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen hyväksyy palautuksen, taikka käsiteltäväksi tai eläin pidettäväksi karanteenissa, jos eläimeen tai tuotteeseen liittyvä eläintaudin leviämisaara on siten mahdollista poistaa.

Edellä 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä koskevassa päätöksessä voidaan asettaa toimenpiteitä koskevia, eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Toimija vastaa toimenpiteiden suorittamisesta. Aluehallintovirasto valvoo toimenpiteiden suorittamista.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin sen mukaan kuin eläinten terveyttä koskevassa Euroopan yhteisön lainsäädännössä säädetään.

115 §

Uhkasakko ja teettäminen

Aluehallintovirasto tai Elintarviketurvallisuusvirasto voi tehostaa 111, 112 tai 114 §:ssä tarkoitettua kieltoa, rajoitusta tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Uhkasakkoa, teettämisuhkaa ja teettämistä koskevassa asiassa noudatetaan, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

19 luku

Rangaistussäännökset

116 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus eläintaudin leviämisvaaran aiheuttamisesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun §:ssä.

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) rikkoo 8 §:n 1 momentissa säädetyn terveysvalvonnan toteuttamiseen liittyvän velvollisuuden, 11 §:n 2 momentissa säädetyn eläinten rokottamiseen ja käsittelyyn liittyvän velvollisuuden taikka 12 §:n 1 momentissa säädetyn eläinnäyttelyn järjestämistä koskevan velvollisuuden,

2) vapauttaa eläimen luontoon 13 §:n 1 momentin vastaisesti,

3) laiminlyö 14 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekemisen omistuksessaan tai hallinnassaan olevalla eläimellä epäilemästään eläintaudista taikka laiminlyö 15 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekemisen,

4) ei noudata 23 §:n 1 momentissa, 25 §:ssä, 26 §:n 1 tai 2 momentissa, 28 §:n 2 momentissa, 29 §:n 2 momentissa, 32 §:n 2 momentissa, 34 §:n 1 momentissa, 36 §:n 1 momentissa, 40 §:n 3 momentissa, 41 §:ssä, 44 §:n 1 momentissa taikka 45 §:ssä tarkoitettua kieltoa, ehtoa tai rajoitusta vastustettavan eläintaudin leviämisen estämiseksi tai hävittämiseksi taikka laiminlyö suorittaa mainitun säännöksen nojalla määrätyn tai säädetyn toimenpiteen,

5) laiminlyö 26 §:n 3 momentissa tai 39 §:n 3 momentissa säädetyn avunantovelvollisuutensa,

6) laiminlyö 43 §:ssä säädetyn valmiussuunnitelman laatimisen,

7) harjoittaa tässä laissa tarkoitettua lupaa, hyväksymistä, rekisteröintiä tai ennakkoilmoitusta edellyttävää toimintaa 46, 55, 60, 61, 63, 70, 77 tai 81 §:n vastaisesti;

8) tuo maahan tai vie maasta eläimiä tai niistä saatuja tuotteita, jotka eivät täytä 58 tai 69 §:n nojalla säädettyjä eläinten tai tuotteiden siirtokelpoisuutta koskevia vaatimuksia taikka kuljettaa eläimiä vastoin 73—75 §:n säännöksiä,

9) laiminlyö 65 tai 72 §:ssä säädetyn asiakirjojen säilyttämistä koskevan velvollisuuden, tai

10) rikkoo 59 tai 112 §:n nojalla määrättyä kieltoa tai rajoitusta taikka laiminlyö 68 tai 114 §:n nojalla määrättyjen toimenpiteiden suorittamisen,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, eläintautirikkomuksesta sakkoon.

Valvontaviranomainen voi jättää esitutkitaviranomaiselle ilmoittamatta rikkomuksen, jos teko tai laiminlyönti on vähäinen eikä kyseessä ole niskoittelu viranomaisen kieltoja ja määräyksiä vastaan.

Se, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

20 luku

Muutoksenhaku

117 §

Muutoksenhaku

Tämän lain tai lailla täytäntöön pantavan Euroopan unionin säädöksen nojalla annettuun valvontaviranomaisen päätökseen haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Tässä laissa säädetty valvontaviranomaisen päätös on määrättävä pantavaksi täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jos se on luonteeltaan sellainen, että sen on pantava viivytyksettä täytäntöön tai jos täytäntöönpanoa ei

eläinten tai ihmisten terveyden suojaamiseen taikka elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamiseen liittyvän syyn vuoksi voida lykätä.

Tämän lain mukaisesta toimenpiteestä valtiolle määrättyyn maksuun haetaan oikaisua siten kuin valtion maksuperustelaissa säädetään.

Valvontaviranomaisella on oikeus hakea muutosta muutoksenhakuviranomaisen päätökseen, jolla sen päätös on kumottu tai sitä on muutettu.

21 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

118 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta .
Tällä lailla kumotaan 18 päivänä tammi-kuuta 1980 annettu eläintautilaki (55/1980) sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta 16 päivänä joulukuuta 1960 annettu laki (488/1960). Eläintautilain 12 §:n 1 momentin johdantokappale ja 9 kohta sekä 2—4 momentti, 12 f § ja 15 §:n 5 momentti jäävät kuitenkin voimaan siihen saakka, kunnes ne erikseen kumotaan.

Jos muualla lainsäädännössä viitataan 2 momentissa mainittuihin lakeihin, tämän lain voimaan tultua sovelletaan niiden asemesta tämän lain säännöksiä.

Edellä 2 momentissa mainittujen lakien nojalla annetut maa- ja metsätalousministeriön asetukset ja maa- ja metsätalousministeriön

eläinlääkintä- ja elintarvikeosaston päätökset jäävät, siltä osin kuin ne eivät ole ristiriidassa tämän lain kanssa, edelleen voimaan, kunnes toisin säädetään.

119 §

Siirtymäsäännös

Ennen tämän lain voimaantuloa eläintautilain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisesti hyväksytyt tai rekisteröidyt sperman keräysasemat, alkioden keräys- ja tuotantoryhmät, spermavarastot, karanteenit, vesiviljelyeläinten kasvattamiseen tai perkaamiseen luvan saaneet toimijat, Euroopan unionin sisäisiä eläinten, alkioden tai sukusolujen siirtoja varten rekisteröidyt toimijat sekä laboratoriot saavat ilman eri hyväksyntää tai ilmoitusta jatkaa toimintaansa niitä koskevien päätösten mukaisesti. Laboratorion, jolta vaaditaan hyväksymistä tämän lain 77 §:n mukaan, mutta ei tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan, tulee hakea hyväksymistä vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

Eläimiä tai niistä saatuja tuotteita Euroopan unionin ulkopuolelle vievän toimijan tulee rekisteröityä tämän lain 70 §:n mukaisesti sekä ilmoitettavien eläintautien laboratorion tulee tehdä tämän lain 81 §:ssä tarkoitettu ilmoitus vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Samassa määräajassa pitopaikasta vastuussa olevan toimijan tulee laatia kirjallinen kuvaus alkutuotantopaikassa noudatettavista eläintaudeilta suojautumiseen liittyvistä menettelytavoista taikka tämän lain 43 §:ssä tarkoitettu valmiussuunnitelma.

2.

Laki**rikoslain 44 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään rikoslain (39/1889) 44 lukuun uusi 4 a § seuraavasti:

44 luku

Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista

4 a §

Eläintaudin leviämisvaaran aiheuttaminen

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta eläintautilain (/) taikka sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti

1) tuo maahan tai vie maasta, siirtää, käsittelee, pitää hallussaan taikka luovuttaa eläimiä, eläinten alkioita tai solumuokkeita

eläimistä saatavia tuotteita taikka muita esineitä tai aineita tai

2) jättää noudattamatta eläintaudin leviämisen estämiseksi määrättyä kieltoa tai rajoitusta

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka vakavaa vaaraa eläinten terveydelle, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *eläintaudin leviämisvaaran aiheuttamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20xx.

3.

Laki**eläinlääkintähuoltolain 23 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 23 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 353/2011 seuraavasti:

23 §

Korvaus valvontatehtävistä

littömät kustannukset. Korvaus ei saa ylittää tehtävistä kunnalle aiheutuneiden todellisten kustannusten määrää.

Valtion varoista maksetaan kunnalle korvaus 15 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen valvontatehtävien suorittamisesta. Korvauksen perusteena ovat kunnalle aiheutuvat vä-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20xx.

4.

Laki**maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain 1 §:n 1 momentin 7 kohdan kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain (1203/1992) 1 §:n 1 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1468/2009.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20xx.

Helsingissä päivänä kuuta 20

Liite
Rinnakkaistekstit

MMM:n vuonna 2012 julkaisemat työryhmämuistiot

2012:1 Kehittämishanke metsätilakoon ja rakenteen parantamiseksi
ISBN 978-952-453-687-5 (Verkkojulkaisu)

